MÈRIDA
TEATRE ROMÀ

INTRODUCCIÓ

El teatre de Mèrida va ser erigit durant l' Antiga Roma a Augusta Emèrita, actualment coneguda com a Mèrida.

Es tracta d' un edifici projectat en conjunt amb l' Anfiteatre des del moment de la fundació de la ciutat. En una ciutat d' aquesta rellevància no podien faltar aquest tipus d' edificis doncs la societat romana era molt aficionada a aquest tipus d' espectácles. I, alhora, els feia servir com a eina de romanització.

La seva creació va ser promoguda pel cònsul Marco Vispanio Agripa. Gràcies a vàries làpides inscrites ens arriba aquesta informació. De la mateixa manera, coneixem que el teatre va ser inaugurat al voltant dels anys 16 – 15 a. c.

El teatre ha sofert vàries remodelacions, la més important va tenir lloc cap a l' any 105, en l' època de l' emperador Trajà quan s' aixecà el front escènic actual. Una altra va ser duta a terme en l' època de Constantí I, entre els anys 333 i 335. El teatre fou abandonat en el segle IV d. C. quan la religió cristiana va esdevenir oficial a l' Imperi romà. Aquesta considerava inmorals les representacions teatrals. L' edifici va ser cobert de terra i durant segles l' única part visible va ser la *summa cavea*, les grades superiors, que foren batejades amb el nom de «Les Set Cadires». Les excavacions arqueològiques en l' edifici començaren a principis del segle XX y des de 1933 el teatre acull la celebració del festival de teatre.

PARTS DEL TEATRE

Les grades varen ser pensades per a donar cabuda a 6.000 persones. Això venia donat perquè una capital d' aquesta importància de ben segur que rebria espectadors de tota la província. Altres teatres semblants serien el Teatre Augusteo d' Òstia,

L' hemicicle sobre el que hi ha les grades, **la "cavea"**, es divideix en 3 sectors per a acollir, diferenciadament, a les diferents classes sociales.

El sector preferent i més pròxim a l' espectacle és l' "ima cavea". Tot i això, davant d' aquest sector existien 3 grades amb amplada suficient per a posar – hi seients que eren reservats per a les autoritats. Darrera d' aquestes hi ha un estret passadís o "praecinctio" amb el que s' inicia l' "ima cavea", que és el sector més desenvolupat del Teatre Romà de Mèrida, amb un total de 23 grades i una dotació de portes, escales i passadissos que permetien una fluïda entrada i sortida dels espectadors. La part alta consta de 6 "vomitoris", units internament per un corredor que comunica l' exterior a través de dues portes. L' "ima cavea" finalitza amb el "balteus", en el que s' obren 5 "vomitoris" més que comuniquen directament amb l' exterior y marquen el punt d' inici de les "scalae", que comuniquen el "praecinctio" baix de l' "ima cavea" amb un altre "praecinctio" que hi ha davant del "balteus" , espai final de l' "ima cavea".

La "media cavea" i la "summa cavea" consten de cinc grades respectivament, separades per un altre "balteus". Les portes d' aquestes estan formades per unes escalinates que comunicaven amb l' exterior.

L' "orchestra" és semicircular i conserva el paviment original format per lloses rectangulars de marbre. S' hi accedeix pels "parodoi". Les portes externes són de mig punt.

L' "scaena" està formada per una plataforma, elevada sobre el nivell de la "orchestra", de 60 metres de longitud i 7 metres de fons. El "proscaenium" està limitat per dues petites escales que comunicaven el "pulpitum" amb l' "orchestra". Al terra es distingeixen diferents espais que serien infraestructures apropiades per a artificis escènics. De la mateixa manera, algunes pedres amb orificis a tocar de la porta central de la "scaena", s' interpreten com caixes on s' introduïen els "periatti" o prismes triangulars que dotaven a l' espectacle de diferents decorats segons el tipus d' espectacle.

L' “scaena” es tanca amb una estructura monumental i de gran riquesa decorativa: el “frons scaenae”. A l' entrant central, que és semicircular, s' obre la porta principal, “valvae regia” i, simètricament, als dos costats, en dos entrants rectangulars, s' ubiquen les dues entrades secundàries, “valvae hispitalium”. Per aquestes tres portes accedien els diferents actors.

El “frons scaenae”, s' ha reconstruit amb dos ordres de columnes sobreposats seguint la línea de l' “scaenae” del teatre de Sabratha, molt similar al de Mèrida. El conjunt es va completar amb una interesant sèrie d' escultures que s' ubicaren entre les columnes. Part d' aquestes escultures fan referència al rapte de “Cora” per “Plutó”.

A més, hi figuren retrats humans dels que es conserven només els seus cossos, dos d' ells vestits amb toga i altres coberts amb una cuirassa. Darrera del “frons scaenae”, vàries dependències per als actors, constituïen el “postscaenium”.

Més enllá del **“postscaenium”** hi ha el **“peristil”** que era una zona ajardinada i acotada en els seus quatre fronts per una doble columnata.

Al fons del “peristil” existeix una petita càmara rectangular on s' han produit nombroses troballes d' interès com el retrat d' August, i un retrat de Tiberi, així com vàries inscripcions relacionades amb el culte imperial. Es considera que aquesta estància va ser destinada a aquest culte, que després radicaria en el “Temple de Diana”.

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

Carmen Blasco, Margarita Bachs, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana

INDEX

I. INTRODUCCIÓ

II. ELS MOSAICS: MOTIUS I TÈCNICA DE CONSTRUCCIÓ.

III. EL MUSEU NACIONAL D'ART ROMÀ DE MÈRIDA.

IV. ELS 8 MOSAICS DEL MUSEU:

1) MOSAIC D'ANNUS PONIUS.

2) MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA.

3) ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de "Las Tiendas"

1. GENET I PANTERA

2. CACERA D'UN SENGLAR

3. LA NEREIDA

4) MOSAIC DE BARITTO

5) MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

6) MOSAIC DELS AURIGUES

V. ACTIVITATS

VI. BIBLIOGRAFIA

I. INTRODUCCIÓ:

UNA MIRADA INTERDISCIPLINARIA ALS MOSAICS DEL MUSEU DE MÈRIDA	
Títol de l'experiència	***APRENDRE dels MOSAICS del museu d'EMERITA AUGUSTA***
Nivell i curs	QUART ESO LLATÍ
Nom de l'autor/a	Margarita Bachs, Carmen Blasco, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana
Centre	Instituts Castelló d'Empúries, Brugulat (Banyoles) i Montgrí
Població	Castelló d'Empúries, Banyoles, i Torroella de Montgrí

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'una activitat de caràcter interdisciplinari, pensada per a QUART d'ESO, que pretén aproximar-se als magnífics mosaics d'Emèrita Augusta a través d'una mirada polièdrica. Consisteix en PowerPoint confegit amb fotografies recollides durant la visita i creat especialment per a treballar la unitat i un dossier de treball amb les explicacions , els comentaris detallats de les imatges i exercicis complementaris proposats des dels àmbits de matemàtiques, llengua castellana ,llengua anglesa i cultura clàssica.

OBJECTIUS

- Descriure els aspectes més importants dels mosaics romans: construcció,

utilitat, motius representats...

-estudiar en concret els mosaics d'Emèrita Augusta. Importància de la ciutat com a capital de província i de les seves vil·les exteriors.

- Visualitzar i comentar, a través de les imatges incorporades en el PowerPoint, els diferents mosaics que s'exposen en el museu d'Emèrita Augusta..

- Presentar als alumnes exercicis complementaris de llengua castellana, anglesa, matemàtiques i cultura clàssica referents al tema dels mosaics romans.

- Valorar la pervivència del passat romà a l'actual ciutat de Mèrida.

- Ser conscient del gran llegat artístic i arqueològic que el poble romà ens ha transmès.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Explicació dels continguts del dossier i visualització del power: 2h

- Realització de les activitats de consolidació i d'avaluació: 1h

DESENVOLUPAMENT

L'experiència es podrà fer després d'haver estudiat repassat les característiques principals de la casa romana i els seus elements decoratius i de tenir uns breus coneixements de mitologia clàssica. Preferentment, es farà al tercer trimestre.

El professor o professora farà l'explicació, amb comentari de les imatges, durant dues sessions, o una sessió i mitja, i, a continuació, els alumnes realitzaran les activitats a l'aula (o a casa).

El professor o professora també podrà demanar als alumnes explicacions o imatges complementàries.

METODOLOGIA

-Explicació teòrica a classe, complementada amb visualització i comentari d'imatges, seguint el dossier i el power adjunt.

- Realització d'activitats complementàries, que poden ser avaluades (també es poden fer a casa, com a activitats de consolidació).

CRITERIS D'AVALUACIÓ

S'avaluaran les activitats complementàries que figuren en el dossier, si el professor o professora ho creu convenient:

La nota de les activitats es comptarà dins el 10% de la nota trimestral.

Si el professor o professora ho creu convenient, pot preguntar i avaluar l'explicació teòrica dins l'examen trimestral de la tercera avaluació, sense avaluar les activitats de consolidació.

CONCLUSIÓ

És una activitat d'ampliació que permetrà als alumnes aprofundir en coneixements adquirits al llarg del curs.

Aquesta experiència pot ajudar a transmetre als alumnes una visió global de l'educació donat que es treballa un centre d'interès des de diferents matèries d'una manera viva i amena .

ANNEX

Dossier complementari amb les explicacions de cada mosaic.

Power-point amb les diferents imatges dels mosaics.

II. ELS MOSAICS: MOTIUS I TÈCNICA DE CONSTRUCCIÓ.

QUÈ ÉS UN MOSAIC?

Encara que són d'origen asiàtic, el bressol del mosaic cal situar-lo a Grècia i el seu màxim perfeccionament i difusió fou en el món Romà. Es va utilitzar tant en decoració del sòl com per a cobrir parets.

Els mosaics pavimentals son de dos tipus: l'anomenat **"opus sectile",** format per grans peces de calissa, marbre o altres pedres, amb formes geomètriques de rombes, quadrats, cercles... i per altra banda l' **"opus tessellatum",** format por petites peces anomenades tessel·les. En general, la tendència d'aquestes obres fou la d'adaptar el tema del mosaic a la destinació de l'estància. Així a les termes es representaven peixos o escenes de riu, en el vestíbul de la casa el gos que guarda, en el triclini o menjador motius relacionats amb àpats i aliments, a l'atri escenes que recorden la natura...

LA CONSTRUCCIÓ D'UN MOSAIC:

Sis eren el professionals que realitzaven aquestes obres d'art:

- L'anomenat "pictor imaginarius", era l'artista que s' encarregava de dissenyar el dibuix; el que avui en dia denominem l'esbós. A més a més de dirigir el treball, realitzava les parts més complicades de l'obra. El seu salari era de 175 sestercis.
- La persona que passava "l'esbós" al terra era el "pictor parietarius", que cobrava 75 sestercis diaris.
- El "musivarius", rebia 60 sesterços i la seva funció era posar tessel·les en el paviment.
- Les tasques d'albanyileria les feia el "lapidarius structor", que cobrava 50 sestercis.
- El tècnic que preparava la barreja o morter era "calcis coctor", amb un salari de 50 sestercis.
- Finalment, el "tessellarius", que tallava el material preparant les tessel·les, tenia el mateix sou que aquest últim.

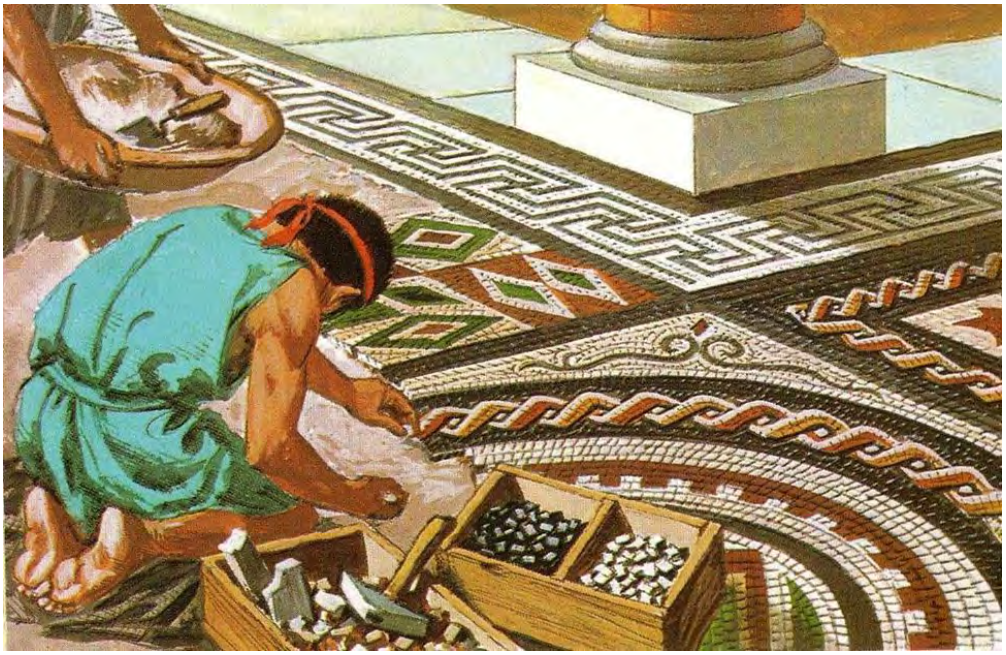

Els materials utilitzats eren pedres calisses, fang cuit, vidre o marbre. Els mosaics del Museu Nacional d'Art Romà, tracten de la Mitologia, les carreres de carros, figures geomètriques..

Si partim del sol natural, la preparació per col·locar un mosaic, segons el cèlebre arquitecte Vitrubi seria: primerament es col·locaria una capa de pedres. A sobre d'aquesta, va un morter de sorra, calç i rajola fragmentada. A sobre, s'estén una altra capa formada per 3 parts de gra de rajola cuita i una de calç. Al damunt, una altra capa de calç, sorra i rajola fragmentada. Finalment, un bany de calç. Després, es col·locaria el mosaic pròpiament dit.

Els artistes romans se sentien orgullosos de les seves obres, i una vegada acabada la signaven. En el seu origen, hi va haver una inscripció on es llegia:

C (olonia) A (ugusta) E (merita) F (ecerunt) SELEVCVS ET ANTHVS.

III. EL MUSEU NACIONAL D'ART ROMÀ DE MÈRIDA.

L'actual Museu Nacional d' Art Romà, va substituir l' antic Museu Arqueològic de Mèrida, construït el 26 de Març de 1838. El 19 de Setembre de 1986 s'inaugurava la seu actual del Museu, obra de Rafael Moneo Vallés, exponent clau de la Romanització d' Hispania, explicada a través de las peces recuperades del jaciment d'Emèrita.

A més a més de museu, és un centre investigador i difusor de la cultura romana. Fou projectat per assumir noves incorporacions sorgides de la constant investigació arqueològica emeritense.

IV. ELS MOSAICS DEL MUSEU:

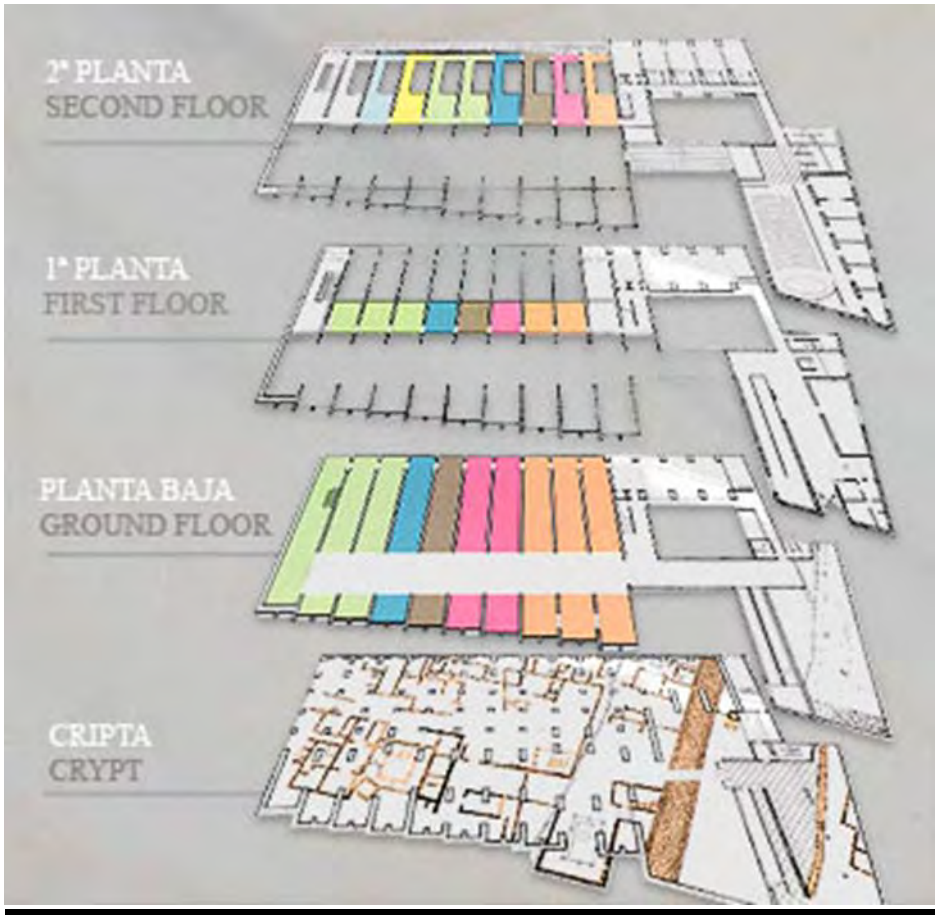

MOSAIC D'ANNUS PONIUS

El mosaic signat per l'artista emeritense Anniboniu, està situat a la sala V de la planta baixa del museu. És una clara mostra de la descomposició de la forma clàssica que es produeix a les províncies de l' Imperi. Fou trobat l'any 1910 a prop de l'estació de ferrocarril. Datat a la segona meitat del segle IV o principi del segle V. Si a principi del segle V, Mèrida fou envaïda pels suevs i posteriorment pels visigots, tindríem davant dels nostres ulls un dels últims mosaics romans.

Es tracta d'una escena de Bacus, déu del vi, fill de Júpiter. Teseu, una vegada havia matat al cèlebre Minotaure, va tornar a la seva pàtria. Abans es va aturar a l'illa de Naxos, on abandonà la seva estimada Ariadna. El déu Bacus la va trobar i es va casar amb ella. El mosaic reflexa el moment de l'arribada a l'illa de Naxos del déu Bacus, acompanyat pels membres del seu seguici, i el seu retrobament amb Ariadna, que apareix dormida a l'esquerra.

A l'esquerra veiem l'Ariadna i a la dreta es troba el deu Bacus. Una pantera gira el cap per beure líquid que vessa la gerra que el deu té a la seva mà dreta. El personatge que té les cames, peus i banyes de mascle cabrit i llargues orelles peludes es Pan, deu dels camps i els pastors. Aquest està mostrant la nuesa, bellesa de l'Ariadna a Bacus. Aquest mosaic té també la particularitat de que està signat per l'artista. A l'angle superior esquerre vegem:

EX OFFICINA ANNI PONI. De l'oficina, del taller de Annius Ponius.

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

A la Planta Baixa hi ha una sala (sala VII) dedicada a la casa romana. A l'esquerra de la nau central es troba un magnífic paviment de mosaic de finals del segle II d. C., amb el conegut episodi del rapte d'Europa. Fou trobat l'any 1958. En un solar situat a les proximitats de la plaça de braus. Les seves dimensions són de 4,45 per 2,90 metres. La seva decoració està formada per quadres negres amb creus gregues i triangles negres a les voreres. A la part central, anomenada emblema es representa el mite del rapte d'Europa. El marbre per realitzar aquesta obra prové de les canteres de Zafra..

Segons la Mitologia, Europa, filla d' Agenor, rei de Tiro estava jugant amb els seus companys a la vora del mar. De sobte, va veure un brau blanc. L'animal era el propi Zeus, pare de tots els déus, que s'havia enamorat de la noia i s'havia convertit en un brau per raptar-la. Europa, al veure que l' animal era molt manso va començar a jugar amb ell. Finalment va seure a sobre del seu llom i, aleshores, el brau va fugir mar endins emportant-se a Europa a Creta. Allí es va casar amb ella i van tenir tres fills: Minos, Rodamantis i Sarpedón. Al mosaic podem veure a Europa recoberta d'un mantell flotant que és portada per Zeus per un prat esmaltat de flors a prop de la vora del mar. La tonalitat del mar es mostra d'un verd i blau clar. La ribera del mar apareix plena de petites flors.

ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de “Las Tiendas”

A Mérida no coneixem las ruïnes de cap vivenda modesta, tot i que lògicament van existir, i tampoc comptem amb restes significatives de les cases que formaven part del conjunt intramurs. Però, sí estan ben documentades les grans mansions suburbanes que abracen una amplia cronologia compresa entre los segles I i IV d. C. (cases del "Mitreu", "Amfiteatre", "Casa-basílica" etc.) i les vil·les, quintes o cortijos campestres, disseminades per l’extens territori de la colònia.

Vil·la de “Las TIENDAS”

Situada a uns 18 km de Mèrida, era una "vil·la" romana regentada por algun personatge adinerat d’ Augusta Emèrita.

Resulta impressionant considerar l’ enorme superfície 20.000 km2 concedida als colons fundadors d’Augusta Emèrita. Foren diversos els repartiments efectuats a raó d’unes cent hectàrees per família i encara van sobrar terres per assignar. El territori colonial comptava amb tota classe de recursos naturals: mines, canteres, bons terrenys de pastura i superfícies de conreu. Una xarxa viària comunicava la colònia amb els límits territorials.

Les parcel·les, amb el temps i per diversos motius, acabaren en mans d’uns pocs propietaris, latifundistes, qui des de les seves vil·les administraven les seves possessions.

La població benestant es traslladà a les seves possessions rústiques per poder viure amb les mateixes comoditats que a la ciutat, però sense estar sotmesos a uns impostos asfixiants. Les vil·les passaren aleshores a convertir-se en centres de producció agropecuària, en els que es va desenvolupar, en certa manera, una economia autàrquica.

La part principal de las vil·les la constituïa la vivenda del propietari (dominus), i estava realitzada amb decoracions luxoses. Aquesta vil·la tindria dependències enormes, amb mosaics de grans dimensions com el de LA CACERA DEL SENGLAR situat al "tablinum" de 10,80 per 8,50 metres. Amb l’ajut d’un esbós realitzat al Museu Romà i amb la superposició de tres dels molts mosaics que tindria aquesta vil·la, ens podrem imaginar per un moment la grandesa del lloc. Posseïa un pati central, a traves del qual es distribuïen les diverses dependències. Els altres mosaics són el de la NEREIDA i el del GENET I PANTERA.

EL NUS DE SALOMÓ

El famós nus de Salomó apareix en molts mosaics romans però sobre tot en aquest mosaic de la Villa de las Ventas.(El de la Nereida o el de la cacera del senglar). És un símbol molt antic que te diverses interpretacions: una d'elles és la immortalitat i l'eternitat perquè són unes anelles entrellaçades sense inici ni fi, com una cinta infinita. Altres vegades s'ha interpretat com el nus de l'amor, donat que són figures interrelacionades.

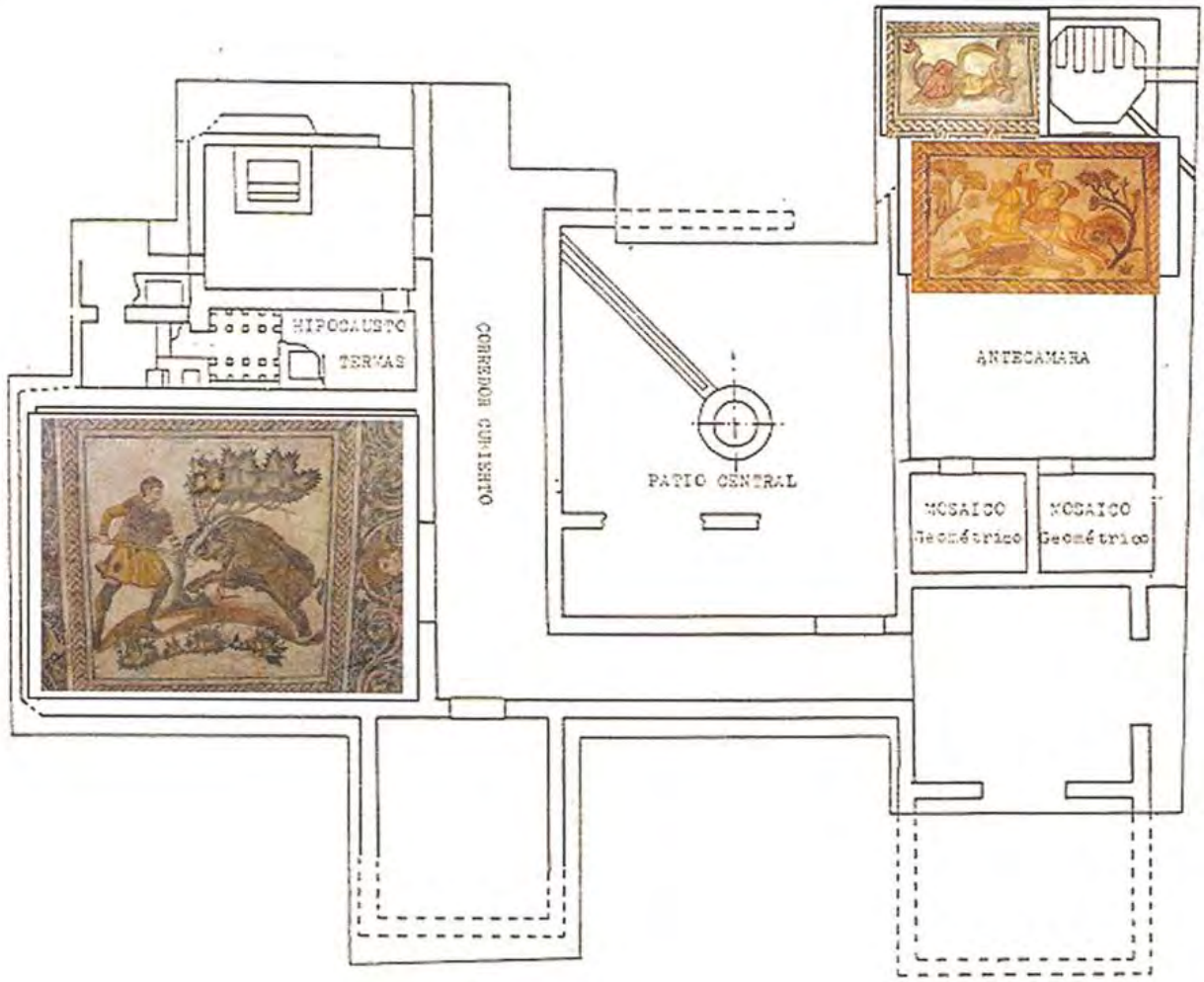

GENET I PANTERA

Al fons de la primera planta del museu es troba un mosaic procedent de la propera vil·la de "Las Tiendas". Ens mostra un genet en el mateix moment d'assestar el colp definitiu a una pantera que es remou al sentir-se ferida. La data d'aquest paviment musiu se situa cap a la meitat de la quarta centúria.

CACERA DEL SENGLAR

Aquest mosaic situat a la sala I de la segona Planta té una part central que representa una escena de cacera i al seu voltant podem observar una abundant decoració geomètrica. El quadre central és una escena de cacera d'un porc senglar. Al voltant d'aquesta escena hi apareixen les figures que representen les quatre estacions, identificades per flors i fruits propis de cadascuna, i també pels ròtols amb els seus noms: Tardor (AVTVMNVS), Estiu (HESTAS), Primavera (VIRANVS) i Hivern (HIBERNVS). Aquest paviment es data cap a la meitat del segle IV d. C.

Otoño (AVTVMNVS), Verano (HESTAS),
Primavera (VIRANVS) e Invierno (HIBERNVS).

Aquesta escena ocupa la part central del mosaic , és una escena de cacera, que agafa part del cos del caçador, part de l'alzina i part del cap de l'animal. La representació pot fer referència simplement a l'activitat favorita dels grans senyors durant el Baix Imperi. En ella es representa un caçador – el senyor de la vil·la probablement- que aguantant-se en la seva cama esquerra, assesta a la fera un cop mortal amb la seva llança o "venabulum". El porc senglar ha estat ferit per la llança i emana molta sang de la seva ferida. El terreny que se'ns suggereix en l'obra és de la part baixa de la muntanya amb matolls i alzina, arbre típic d'Extremadura.

LA NEREIDA

Aquest mosaic està situat a la segona planta, sala II. Es tracta d'un gegantí mosaic amb un quadre central en el que podem observar una Nereida cavalcant damunt un llop marí o un brau marí. Al seu voltant hi ha una decoració de panells pictòrics que, seguint la moda de l'època, pretenen imitar lloses de marbre.

Se'ns representa a la Nereida amb el mantell volant al vent damunt les seves espatlles. Està datat a la primera meitat del s IV. Les nereides eren 50 filles de Nereu, un dels déus del mar. Alguna d'elles va destacar més que la resta. Així, Tetis fou la mare del cèlebre heroi de Troia, Aquil-les; Amfitrite, fou la dona de Posidó; Galatea, estimada del ciclop Polifem, fill de Neptú. A la vora del mar li dedicaven boscos sagrats i altars, i per aconseguir una travessa feliç se'ls oferia oli, llet i mel.

MOSAIC DE BARITTO

Aquest mosaic es troba a la sala III de la segona planta. En ell es mostra com Emèrita, des del seu inici, fou una ciutat que va atreure gent de tota sort i condició. Mols aviat va actuar com un sòlid gresol en el que els nouvinguts i els habitants autòctons s'aglutinaven establint ferms llaços de convivència, fins al punt d'arribar, en poc temps, a una població total entre els 20 000 i 35 000 habitants. Eren persones arribades de les altres províncies hispanes, Tarraconense y Bètica, així com nombrosos emigrants d'àrees greco-parlant, al Mediterrani oriental. Un bon nombre d' immigrants eren comerciants, però sobre tot foren militars que es traslladaven de ciutat en ciutat enrolats en cohorts o legions. Alguns, els més veterans, "emeriti" passaren els seus últims anys sota la protecció de la capital de Lusitània,.

També treballaren i moriren persones arribades des de la costa de Palestina, de Tànger o Marroc, com el jueu Baritto, possiblement un hebreu, a jutjar pel seu nom, que signa el mosaic exposat a la sala.

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

Aquest mosaic es mostra a la sala VII de la segona planta del museu. Hi apareixen el Set Savis grecs asseguts a les seves butaques i identificats per la inscripció del seu nom i lloc d'origen. Es mostren en actitud de discutir i analitzar, potser l'ètica i l'entorn moral del fet que es produeix a la zona inferior. Aquí, les figures representen l'escena en què Briseida es retornada a Aquil-les, esdeveniment determinant per a la guerra de Troia.

El propietari que va fer instal·lar el mosaic al terra de la seva casa, probablement en una estança dedicada a l'estudi, la tertúlia, l'oci en definitiva (otium), por servir com indici i il·lustració per a valorar l'alt nivell cultural i artístic que va arribar a tenir Augusta Emèrita.

El mosaic en sí, de dimensions bastant respectables (8,50 m x 4,80 m), alberga en el seu quadre central, envoltat per una sanefa de roleus d'heura i flors quadripètals, dues escenes ben diferenciades però relacionades entre sí: una, amb els citats Set Savis de Grècia, i l'altra interpretada, segons José María Álvarez Martínez,com a referent al cicle homèric.

Els Set Savis, que semblen estar reunits en una espècie de simposi o debat que giraria entorn a l'escena inferior. Apareixen diferenciats mitjançant una sèrie de rètols en grec, que ens indiquen el fort influx cultural que la zona oriental de l' Imperi exercí sobre la capital més occidental de tota la romanitat.

El conjunt apareix presidit per les figures de **Quiló i Tales de Milet,** en una perspectiva jeràrquica que els caracteritza. Al seu voltant es disposen la resta de savis: **Biant de Priene, Periandre de Corint, Cleòbul de Lindos, Soló d' Atenas i un altre savi no identificat** ja que no s'ha conservat el rètol que l'identifica ni gairebé la seva figura.

La representació dels savis en grup, com és aquest cas, no és massa comú. Normalment solen ser representats vestits amb el seu mantell o pallium, en actitud reflexiva i amb algun volum a les mans.

Aquesta escena inferior, com ja hem fet referència, ha estat interpretada com l'escena homèrica de la còlera d' Aquil-les El personatge preponderant, recolzat sobre una roca i la seva llança, i amb barba o barbat, s' identifica amb Agamèmnon. El segon personatge, un jove guerrer nu a la manera heroica, no posseeix més elements iconogràfics que un mantell i una espasa, tot i així ha estat identificat amb Aquil-les. El tercer sembla resultar més fàcil d'identificar, doncs es toca el cap, fet característic d'Ulisses, així com la seva maduresa, simbolitzada per la seva barba. Finalment, la figura femenina ha sigut identificada con Briseida. En no representar un moment molt concret de l'extens relat homèric i essent l'escena una mica abstracta i lliure, la interpretació d'ambdós escenes s'uneix en el fet de que els nostres Set Savis han de trobar-se reflexionant entorn la còlera del Pèlida i les seves funestes conseqüències per la futura sort dels aqueus.

MOSAIC DELS AURIGUES.

La visita al museu conclou amb la contemplació d'un important paviment de mosaic descobert al centre de la ciutat. Es pot contemplar a la sala VIII de la segona planta.

Està estructurat en forma rectangular, acabat en dos àbsides decorats amb motius vegetals. Compren dos quadres i un tondo central. En els quadres vegem els campions Paulus i Marcianus (així ho indica la paraula "nicha" o "nica" escrita junt als seus noms, mot grec que significa vencedor) en actitud victoriosa a sobre de les seves respectives aurigues. Ambdós mostren la palma del triomf en una mà i la fusta o fuet en l'altra. A l'auriga de Marcianus es destaca amb el seu nom a "Inluminator", segurament el cavall més important del tir. Fins i tot fou famós el seu amo, com podem llegir al llom de l'animal: Getuli.

El mosaic de l'auriga de Paulus té la part del rostre molt malmesa. Data de la segona meitat del segle IV.

El tondo central, inscrit en un altre quadrat a les cantonades del qual es disposen els quatre vents bufant, estava ocupat per una escena del cicle dionisíac.

V. ACTIVITATS

(matemàtiques, anglès, clàssiques i castellà)

1.-MATEMATIQUES ROMANES

Objectius de les activitats proposades:

- Consolidar els coneixements bàsics de geometria plana.
- Reconèixer un mosaic i les seves propietats.
- Construir un mosaic

Per començar...

Les diferents cultures al llarg de la història han abordat el tessel·lat per motius ben diferents: intel·lectual a Grècia, decoratiu a Roma, religiós al món islàmic,…

Els mosaics pertanyen a l'àrea de la geometria, amb ells es treballen un munt de conceptes matemàtics a més dels geomètrics: simetria i eix de simetria, estimació de resultats, coordinació visual, concepte de superfície, representació espacial, gir,… a més de la creativitat.

En aquesta activitat tractarem fonamentalment amb els mosaics del museu «Augusta Emèrita», però no podem oblidar que al món contemporani l'exemple més conegut de mosaics és el del famós artista holandès M. C. Escher, que va dibuixar sorprenents figures que encaixaven entre si formant bells mosaics. És espectacular com llangardaixos, cavallers o ocells s'acoblen a la perfecció cobrint harmoniosament el plànol.

Què és un mosaic?

Bàsicament, un mosaic és un dibuix decoratiu realitzat mitjançant tessel·les (petita peça de pedra,vidre, ceràmica...) disposades de forma harmònica sobre un fons de ciment.

Inicialment van usar la tècnica del mosaic amb motius i dibuixos geomètrics (triangles, quadrat, rectangles, rombes, etc.) en la decoració dels terres, a manera de catifa, i parets de les seves cases, banys públics i palaus.

Els mosaics han de complir dues condicions:

- Les tessel·les no es poden superposar.
- No es poden deixar espais buits, és a dir, el pla que forma el mosaic ha d'estar totalment recobert per tessel·les.

Existeixen moltes formes d'obtenir un mosaic. Els més senzills estan formats per polígons regulars del mateix tipus (per exemple quadrats, o hexàgons

regulars, o triangles equilàters), però també es poden formar mosaics combinant diversos tipus de polígons.

Anem per feina...

La vostra feina és elaborar un dossier amb diferents elements:

1. Cal buscar informació dels elements que intervenen en la construcció d'un mosaic i fer un resum d'allò que creieu que us pot resultar més útil. A continuació proposem un parell de webs que us poden ser molt útil:.

http://www.xtec.cat/~rmasip1/GEOME/geome.htm

http://www.figueraspacheco.com/LBOTELLA/mosaics/Treball2.htm

Evidentment, a la xarxa hi ha molta informació. Cal que hi doneu un cop d'ull!

2. Observeu els detalls dels mosaics següents que es troben al Museu:

«La Nereida»

«La cacera del senglar»

Fixeu-vos en els elements geomètrics que hi són presents:

- Feu un dibuix i anomeneu els elements bàsics.
- En els dos mosaics apareix l'anomenat «Nus de Salomó». Busqueu informació sobre el significat d'aquesta figura. Des del punt de vista matemàtic, es considera un «nus» de veritat? Raoneu la resposta.

(Les imatges anteriors són molt petites. Busqueu-les a la xarxa, per tal de poder desenvolupar les qüestions que us plantegem).

3. A més dels elements bàsics de geometria per a elaborar els mosaics (quadrats, triangles, hexàgons...), o la combinació de polígons per tal de formar figures més complexes. Una que apareix mol sovint en els mosaics és la «Roseta de triangles curvilinis». A continuació hi ha el detall d'un mosaic on apareix aquest element:

Busqueu informació de com es pot construir aquest element. Feu un dibuix fent ús dels estris de geometria: regle, compàs...

4. I ara, una de càlcul...

Tal i com hem anat descobrint, els mosaics estan fets amb tessel·les. Aquestes peces són molt petites (o extraordinàriament petites!). Com més petita és la tessel·la, més detallat és el mosaic.

Fixeu-vos amb el mosaic de «Els Aurigues»:

Les mesures d'aquest impressionant mosaic són: 5,65 m de llarg i 4,95 m d'altura.

- Suposant que fos un rectangle, quina superfície té?
- Imaginem que cada tessel·la fos un quadradet de 0,5 cm de costat. Quantes tessel·les creus que farien falta per a construir-lo? (Expresseu el resultat en notació científica).

Més informació:

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/examples.htm

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/greek.htm

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/maze.htm

2.-ROMAN MOSAICS IN EMERITA AUGUSTA:

The Panther Hunt Mosaic (slide 7) and The Hunting of the Boar (slide 8).

These mosaics were found in the Roman Villa of Las Tiendas located at the outskirts of Merida in the 4th century.

The hunting scenes were a very frequent theme in the mosaics that decorated Roman Villas.

TASK: Describing a picture (from an ancient mosaic).

Level: 4th ESO

Aim: To get students to describe a picture in English (oral skills)

Preparation: Brief explanation of the ppt material.

Procedure:

- Step 1- Teacher shows one of the mosaics (slide 7) to the students and asks questions about the picture to them.
- Step 2- Students are asked to describe the other mosaic (slide 8) with the help of the task sheet. Give them time to prepare the description (orally).

Time: 30-45 minutes

TASK SHEET

1. **Introduction**
   - The picture shows…
   - It is a coloured / black-and-white picture.

2. **Where?**
   - In the foreground/background you can see …
   - In the foreground/background there is/are…
   - In the middle/center there is/are…
   - At the top/ At the bottom there is/are …
   - On the left/ right there is/are …
   - Behind/ in front of … you can see…
   - Between … there is/are

3. **Who?**

   Here you describe the person/s in the picture and you say what is happening just now. Use the Present Continuous.

4. **What you think about the picture**
   - I think…
   - It seems as if…
   - Maybe…
   - … might be a symbol of…
   - The atmosphere is peaceful/ depressing…
   - I (don't) like the picture because…
   - It makes me think of …

USEFUL VOCABULARY:

hunt - hunter - hunting - horseback - shield - spear panther - blood - wild - danger - dangerous

3.-MITES I MOSAICS.

Fixa't en el mosaic del rapte d'Europa ,

ACTIVITATS

1. Busca informació al web laberinthus (http://www.xtec.cat/~sgiralt/) sobre el mite del rapte d'Europa
2. Descriu l' arbre genealògic amb els noms dels protagonistes: Zeus, Europa, Minos...
3. Respon el següent qüestionari.

    1. Qui és Europa i com és?
    2. Què tem el seu pare?
    3. Explica què li passa a Zeus.
    4. Quan Europa i les seves amigues estan a la platja, què veu Europa?
    5. Explica què fa la protagonista d'aquesta història
    6. En realitat, el toro blanc, qui era?
    7. De sobte, què fa aquell toro?
    8. Escriu el nom de l'illa on s'atura. Quin recorregut fa?
    9. Quina relació creus que hi ha entre la constel·lació de Taure i aquest mite?
    10. Quina figura hi ha a l'anvers de la moneda de dos euros grega? Saps per què?.

4. Fes una cerca d' un altre mosaic del món Romà a on estigui representat el mateix mite. Reprodueix la seva imatge i redacta les diferències que observis entre les dues representacions.
5. Recull tres recreacions pictòriques modernes del mateix mite. Apunta l'autor, títol de l'obra i descriu els quadres.

4.- VA DE MITOS.

En este mosaico las figuras representan la escena en que Briseida es devuelta a Aquiles, despúes del célebre episodio de la cólera de Aquiles.,suceso determinante para la guerra de Troya.

ACTIVIDADES

1. ¿Sabes a qué se refiere el episodio de la cólera de Aquiles?
2. La escena pertenece a la ILIADA, poema épico de Homero.
   Busca en la obra, el fragmento al que hace referencia la escena y léelo atentamente.
3. Identifica los cuatro personajes de la escena. Debes anotar sus nombres y realizar una descripción de cada uno.
4. Inventa un diálogo entre estos personajes que reproduzca la situación que están viviendo.
5. La Ilíada, como tantas otras obras literarias, también ha sido trasladada a la pantalla. ¿Conoces la versión cinematográfica de La Ilíada, Troya, de Wolfgang Petersen? Si es así, indica en que difiere a la hora de tratar este episodio de Briseida, Aquiles y Agamenón.

VII. BIBLIOGRAFIA

- http://museoarteromano.mcu.es/index.html
- http://colonia-augusta-emerita.blogspot.com.es
- http://fresno.pntic.mec.es/jpan0004/index.htm
- http://teselashispanas.blogspot.com.es/2014/06/el-mosaico-de-los-siete-sabios-de-merida.html

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

Carmen Blasco, Margarita Bachs, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

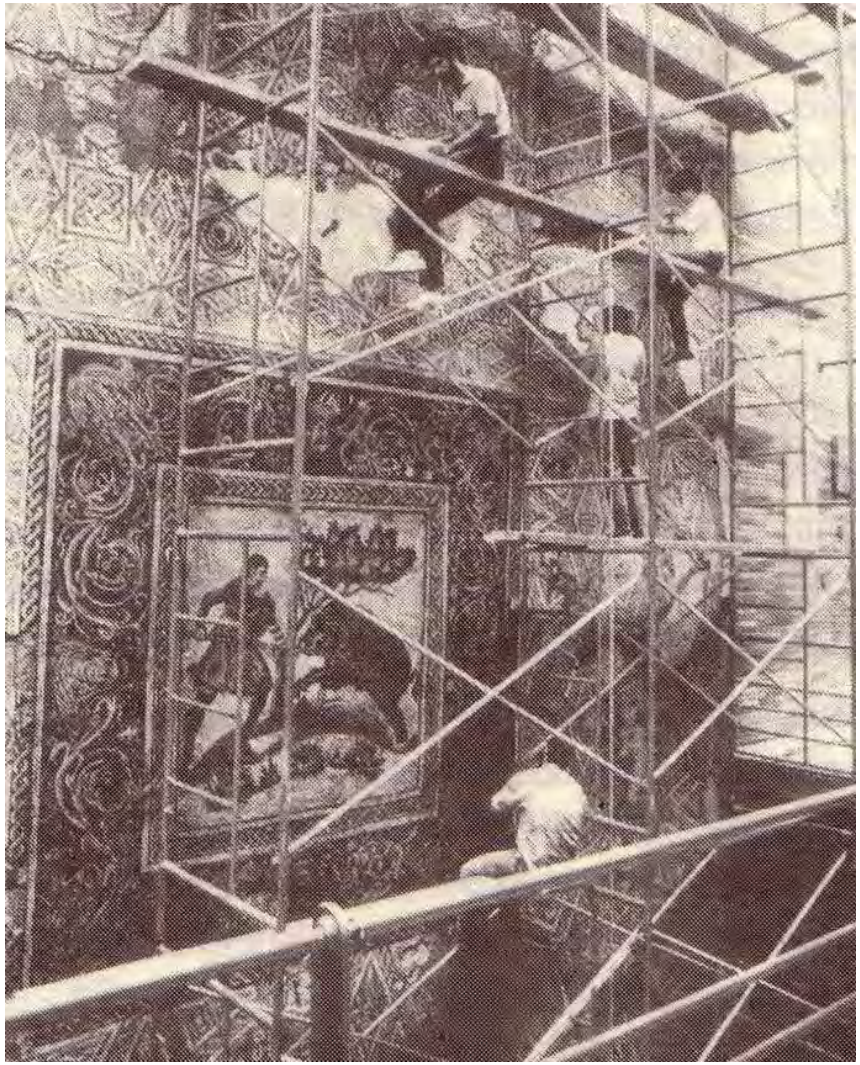

MOSAIC D'ANNUS PONIUS

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de "Las Tiendas"

MOSAIC DE GENET I PANTERA

MOSAIC DE LA CACERA DEL SENGLAR

TARDOR (AVTVMNVS), ESTIU (HESTAS), Primavera (VIRANVS) HIVERN (HIBERNVS).

MOSAIC DE LA NEREIDA

MOSAIC DE LA NEREIDA

MOSAIC DE BARITTO

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS AURIGUES

MOSAIC DELS AURIGUES

MOSAIC DELS AURIGUES

EL NUS DEL REI SALOMÓ

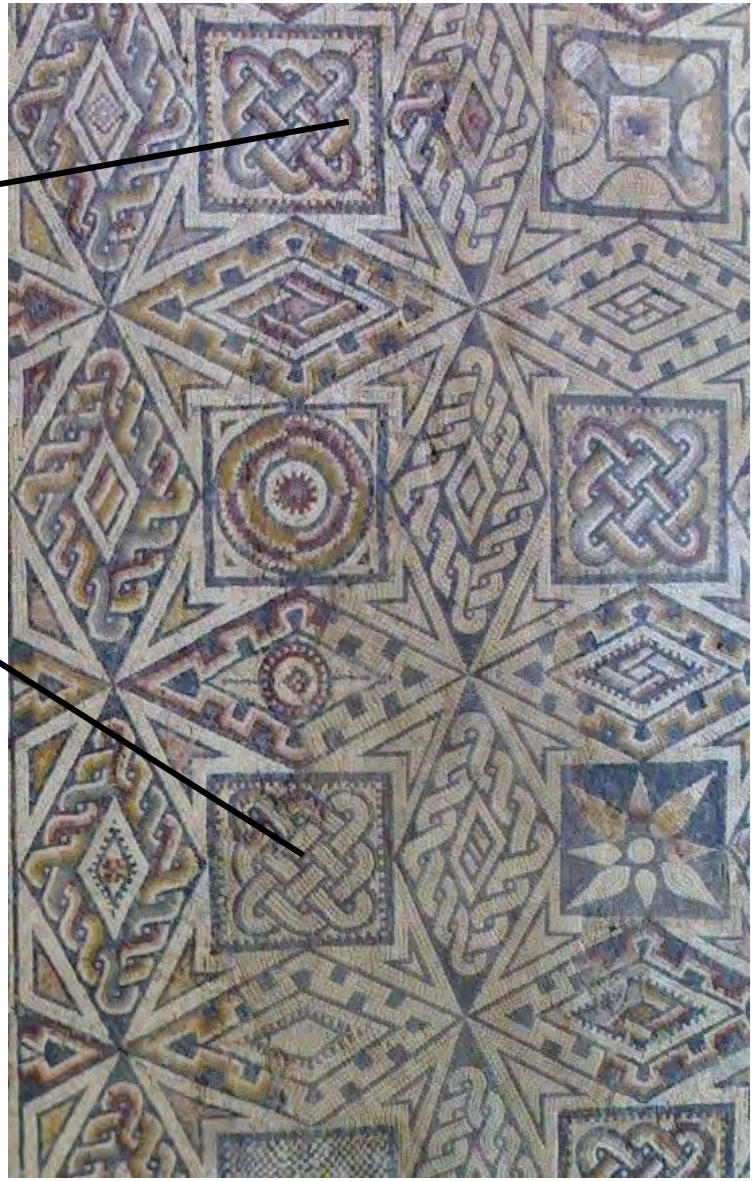

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT: ***HISPÀNIA ROMANA: EMERITA AUGUSTA I SEGÒBRIGA.*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***HISPÀNIA ROMANA: EMERITA AUGUSTA I SEGÒBRIGA***
Nivell i curs	Llatí 2n Batxillerat
Nom de l'autor/a	Francesca Vila Alsina
Centre	Institut Montilivi
Població	Girona

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'una activitat pensada per a 2n de Batxillerat, que pretén completar el material que figura en el llibre de text utilitzat a classe. Consisteix en una explicació, amb comentari d'imatges, de la història i arqueologia d' Emerita Augusta i Segòbriga, dins el context de la Hispània romana, i en la realització d'exercicis complementaris que permeten treballar tant la llengua com la civilització material.

OBJECTIUS

- Descriure els aspectes més importants de la història i arqueologia d'Emerita Augusta i Segòbriga, dins el context de la Hispània romana.
- Visualitzar i comentar, a través de les imatges incorporades en el dossier, els principals testimonis arqueològics d'aquestes dues ciutats.
- Presentar als alumnes alguns exercicis complementaris, referents a la llengua llatina (inscripcions,text de Frontí) i a la civilització (mots encreuats, imatges i fotografies), com a activitats de consolidació.
- Valorar la pervivència del passat romà a l'actual ciutat de Mèrida.
- Ser conscient del gran llegat artístic i arqueològic que el poble romà ens ha transmès.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Explicació de la ciutat romana d'Emerita Augusta: 1h
- Explicació del jaciment de Segòbriga: 1 h
- Realització de les activitats de consolidació i d'avaluació: 2h

DESENVOLUPAMENT

L'experiència es podrà fer després d'haver repassat les característiques principals de la ciutat romana (estudiades a 1r de Batxillerat) i d'haver explicat els trets principals de la Tarraconense o Hispània Citerior (Tàrraco, Bàrcino, Emporiae i Ilerda). Preferentment, es farà al tercer trimestre.
El professor o professora farà l'explicació, amb comentari de les imatges,

durant dues sessions, o una sessió i mitja, i, a continuació, els alumnes realitzaran les activitats a l'aula (o a casa).
El professor o professora també podrà seleccionar alguna fotografia més de la carpeta adjunta.

METODOLOGIA

-Explicació teòrica a classe, complementada amb visualització i comentari d'imatges, seguint el dossier adjunt.
- Realització d'activitats complementàries, que poden ser avaluades (també es poden fer a casa, com a activitats de consolidació).

CRITERIS D'AVALUACIÓ

S'avaluaran les activitats complementàries que figuren al final del dossier, si el professor o professora ho creu convenient:
a) Mots encreuats.
b) Identificació d'imatges de gladiadors d'Emèrita.
c) Relació d' imatges d'un espectacle d'Emporiae amb els edificis de Mèrida.
d)Lectura d'un fragment de *l'Art d'estimar* d'Ovidi, relacionat amb el circ.
e) Identificació de noms mitològics presents en alguns rètols dels carrers de Mèrida.
f) Identificació dels personatges d'un relleu mitològic del Museu Arqueològic de Mèrida.
e) Transcripció i traducció d'un text epigràfic de Segòbriga.
f) Traducció d'un fragment d'un text de Frontí sobre Segòbriga.

La nota de les activitats es comptarà dins el 10% de la nota trimestral.
Si el professor o professora ho creu convenient, pot preguntar i avaluar l'explicació teòrica de la Lusitània (Emèrita Augusta i Segòbriga) dins l'examen trimestral de la tercera avaluació, sense avaluar les activitats de consolidació.

CONCLUSIÓ

L'activitat permetrà que els alumnes aprofundeixen en el material que tenen en el llibre de text de 2n de Batxillerat i facilitarà que el docent incideixi en els aspectes que prèviament ha pogut visitar "in situ".
Aquesta experiència pot ajudar a transmetre als alumnes d'una manera viva i amena la idea de la presència romana a la Lusitània.

ANNEX

Dossier complementari *Hispania romana: Emerita Augusta i Segòbriga*
Fotografies de la visita

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……

……

……

……

……

……

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

……

……

……

……

So, now which labours have no painting?

Which one has two representations?

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _____, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean _____.
3.The Second Labor concerned the Lernean _____, a snake with nine _____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian _____.
5. This animal was sacred to _____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____
8.The Fifth Labor involved cleaning the _____ _____.
9. To do this Hercules caused two _____ to run downhill.
10. The Sixth labour was a battle with the Stymphalian _____.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big _____.
12. The Seventh labour was to deliver the bull from _____ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King _____ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labour was to capture the _____ _____ of _____.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful _____ of Hippolyta, Queen of the _____.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken _____, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between _____ and _____.
18. The Tenth Labor was to bring back the _____ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the_____ of _____; today the area is called the Straits of _____.
20. The Eleventh Labor was to fetch the _____ _____ of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _____ and released him from his rock.
22. Hercules got _____ to fetch the _____ for him while he held up the _____.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____.

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……LABOUR 3. ERYMANTHIAN BOAR

……DEATH OF HERCULES….

……LABOUR 2 THE LERNEAN HYDRA…

…LABOUR 7 THE CRETAN BULL

……LABOUR 5 AUGEAN STABLES….

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

…11 THE GOLDEN APPLES (ANTAEUS)

…LABOUR 12 CERBERUS

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON…

……1. THE NEMEAN LION

So, now which labours have no painting?

Labour 9: The Belt of Hippolyte
Labour 8: The Horses of Diomedes
Labour 6: Stymphalian Birds
Labour 4: Cerynian Hind

Which one has two representations?
Labour 10: Cattle of Geryon
One represents Hercules killing the giant Geryon and the other depicts Hercules pushing apart the mounts Calpe and Abyla,

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _EURYSTHEUS___, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean ____LION_____.
3.The Second Labor concerned the Lernaean ___HYDRA_____, a snake with nine ____HEADS_____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian ____DEER__.
5. This animal was sacred to ___GODDESS DIANA____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____BOAR_____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____EXHAUSTING IT_____
8.The Fifth Labor involved cleaning the ___AUGEAN STABLES
9. To do this Hercules caused two ___RIVERS__ to run downhill.
10. The Sixth labor was a battle with the Stymphalian _____BIRDS___.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big ____RATTLE____.
12. The Seventh labor was to deliver the bull from _____CRETA__ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King ___MINOS__ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labor was to capture the HORSES of _KING DIOMEDES_.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful ___BELT__ of Hippolyta, Queen of the AMAZONS__.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken BY HERCULES_, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between __HERCULES__ and _THE AMAZONS_.
18. The Tenth Labor was to bring back the _CATTLE_ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the___PILLARS__ of __HERCULES__; today the area is called the Straits of _GIBRALTAR__.
20. The Eleventh Labor was to fetch the GOLDEN APPLES of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _TITAN ATLAS_ and released him from his rock.
22. Hercules got __ATLAS__ to fetch the APPLES_ for him while he held up the ___ROCK___.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____DOG___.

The 12 Labours of Heracles

A Mythic Warrior

III CURS ARQUEOLOGIA
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

A bit of Hercules’ life (a.k.a. Heracles)

Hercules was the Roman name for the greatest hero of Greek mythology: Herakles. He was the son of the supreme god Zeus and a mortal woman called Alcmene.

He was known as the strongest of all mortals and his symbols were a club and a lion skin which he wore on his head.

Hera, Zeus’ wife, hated Heracles so much that she turned him mad; as a result, he killed his whole family. After realising this terrible event, he travelled to Athens to ask the Oracle of Delphi. The Oracle told him to punish himself to redeem his acts, so he went to his uncle, Eurystheus of Argos and submitted himself to be his servant. There’s no need to mention that Erystheus was a cruel and wicked man who gave him what was later known as The Twelve Labours, though at first there were only ten!!

This is how the Greeks represented the labours in the temple of Zeus at Olympia.

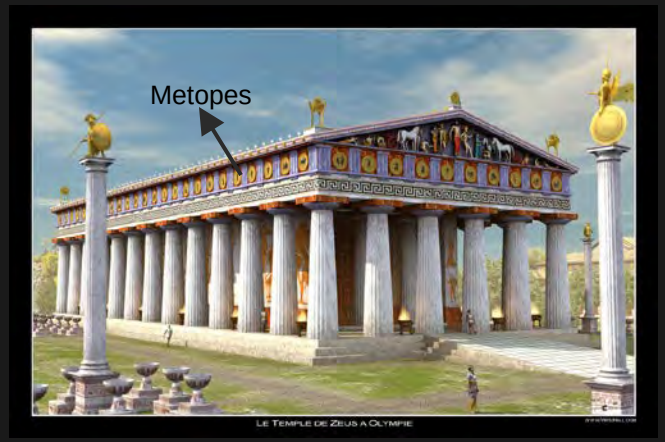

These drawings are the reconstruction of the metopes , small squares with reliefs, showing Hercules labours.

The Nemean Lion

- So, there was this place called Nemea, which was being troubled by a giant lion that couldn't be hurt by sword or spear.
- Eurystheus orders Heracles to go and kill this monster.
- Heracles goes to Nemea, finds the lion, and strangles it to death using his hands.
- After he kills the lion, Heracles skins it and wears its hide as a cape.

The Lernean Hydra

- Eurystheus orders Heracles to go kill the Hydra.
- This monster was a huge venomous snake with a hundred heads.
- The Hydra was particularly hard to kill because when you cut off one head, two more sprouted in its place.
- Heracles defeats this nasty creature with the help of his nephew Iolaus.
- When Heracles cuts one of the Hydra's heads, Iolaus burns the stub with fire, which keeps the head from growing back.
- After the Hydra was dead, Heracles dipped his arrows in its venom, making them deadly poisonous.

The Ceryneian Hind

- Now the king orders Heracles to capture an incredibly fast deer with golden horns.
- Some say that Heracles snared the deer with nets, others say he pounced on it while it was asleep, and still others say that he just ran behind it until it got too tired to run anymore.
- No matter who you talk to, though, everybody agrees that Heracles caught the hind and brought it back to Eurystheus.

The Erymanthian Boar

- Next, Eurystheus orders Heracles to capture a giant boar and bring it back alive.
- This is actually a lot harder than killing it, because after Heracles captures the animal he's got to carry it all the way back to Argos.
- Of course, Heracles totally pulls it off and shows up carrying the boar over his shoulders.

It's said that Eurystheus was so scared when he saw the boar that he ran and hid in a big jar.

The Augean Stables

- Okay, so this Labor is totally gross.
  - Heracles has to go to the stables of a dude named Augeas, who apparently had more oxen than anybody else in the world, but had also never bothered to clean up after them.
  - Yep, that's right. The Augean stables are filled with massive amounts of dung, and guess who has to clean it up?
  - Heracles manages to pull this off by diverting the course of the Alpheius River, which washes through the stables and takes away all the poo.

The Stymphalian Birds

- Heracles is ordered to go to the Stymphalian Lake and rid it of a flock of man-eating birds.
- Some say that he does this by making a bronze rattle, which he shakes and shakes until they're scared away.
- Others say that just shoots them all with his Hydra-poisoned arrows.

The Cretan Bull

- Next, Heracles has to travel to the island of Crete and captures the divine bull, who is said to be the father of the Minotaur, the monster that the hero Theseus later defeats.
- He manages this with the help of King Minos of Crete, and travels back to Greece on the back of the bull as it swims across the Mediterranean.

The Horses of Diomedes

- Next, Heracles is sent to capture the horses of King Diomedes. "Capturing Horses," you say, "That doesn't seem too hard."
- Oh yeah, what if those horses just happen to be man-eaters? That's right... King Diomedes is in the habit of feeding his horses the flesh of people that get on his nerves.
- When Heracles shows up, though, he turns the tables and feeds Diomedes to his own horses. After that, the vicious horses chill out a bit, and Heracles takes them away.

The Belt of Hippolyte

- Ninth on the agenda is obtaining the belt of Hippolyte, the queen of the Amazons.
- The Amazons were a tribe of warrior women, who only dealt with men when they felt like having babies. They either killed or got rid of any male children that came along and only raised the females.
- Heracles goes to their queen and asks her nicely for her belt. Amazingly, she agrees.
- However, Hera decides that this one was way too easy for Heracles, and she appears in the form of an Amazon and rallies the warrior women against Heracles.
- Heracles thinks Hippolyte has betrayed him and, after kicking a lot of Amazons, he kills her before sailing away with her belt.

The Cattle of Geryon

- Heracles has to sail all the way to an island called Erytheia, which is way out in what we now call the Atlantic Ocean.
- (To the ancient Greeks, this was the end of the world. They called the Atlantic "Oceanus" and thought of it as a giant river that encircled the world.)
- On the island of Erytheia there is a giant named Geryon, who has three bodies and three sets of legs all connected at the waist. It's Heracles' job to steal Geryon's beautiful herd of cattle.
- Heracles borrows a giant golden cup from the sun god Helios and sails across the Mediterranean to the island.
- Before he can take the cattle, Heracles has to kill the giant and his two-headed dog that guards them.
- Then Heracles herds the cattle into his golden cup-boat and sails back to Greece.

The Golden Apples of the Hesperides

- When Heracles gets back with the red cattle of Geryon, the king tells Heracles that he's not going to count the killing of the Hydra because Iolaus helped Heracles. He also won't count Heracles' cleaning of the Augean stables because he used a river to do it, instead of his own manpower.
- Eurystheus tells Heracles to go fetch some golden apples from the nymphs known as the Hesperides. These golden apples were Hera's wedding gift when she married Zeus.
- To get the apples, Heracles enlists the help of the Titan Atlas, who is doomed by Zeus to hold the sky up on his back.
- When Atlas comes back with the apples, however, he suggests that Heracles keep the sky on his shoulders while Atlas delivers the apples to Eurystheus.
- Heracles thinks this sounds like a trick. Our hero "agrees" with Atlas, but tells the Titan to take back the sky for a second while Heracles puts a pad on his shoulders to ease his burden. When Atlas takes the sky back, Heracles says, "See ya!" and heads off with the apples.
- After Heracles takes the apples to Eurystheus, Athena returns the golden fruit to the Hesperides.

Cerberus

- For the twelfth and final labour, Eurystheus thinks up the worst thing he can imagine: Heracles has to bring back the three-headed hellhound, Cerberus, Hades' vicious beast that guards the gates of the underworld.
- Heracles makes his way down to meet Hades, god of the dead.
- While in the palace, Heracles comes across Theseus, and another dude name Pirithous with their butts glued to a bench. The story goes that Theseus had agreed to help his buddy, Pirithous, try to woo Persephone, Hades' wife. As punishment, Hades magically glued them to a bench.
- Heracles pulls with all his might and frees Theseus from the bench.When Heracles tries to pull Pirithous up, however, the underworld starts shaking – Hades is not happy.
- Heracles and Theseus leave Pirithous and run out .
- Heracles goes before Hades and asks to borrow Cerberus for a bit, so that the hero can complete his final labour.
- Hades is cool with it as long as Heracles can wrestle the dog into obeying without using weapons.
- Our hero finds Cerberus and squeezes the animal with his muscle bound arms. Cerberus bites, scratches, and puts up a fight, but Heracles refuses to let go.
- Eventually, Cerberus realizes he's been beaten and chills out.
- Heracles takes Cerberus back for Eurystheus to see and then returns the hellhound to Hades.
- With that Heracles' Twelve Labours are complete. He has finally atoned for killing his wife and children.
- When he gets back to Thebes he gives his wife Megara to his friend Iolaus and goes on his merry way.

Death of Hercules

Heracles had a great many other adventures, in after years as well as in between his Labours. It was poisonous Hydra venom that eventually brought about his death. He had allowed a centaur to ferry his wife Deianara across a river, and the centaur had attacked her on the other side. Heracles killed him with an arrow, but before he died he told Deinara to keep some of his blood for a love potion. Deinara used some on Heracles' tunic to keep him faithful; little realizing that it had been poisoned with Hydra venom from the arrow. When Heracles put on the tunic , it burned his skin and died in agony. In the Olympus, he was recognised as a god after reconciling with Hera. She allowed him to marry her daughter and live among the gods.

Task on Hercules

Now, take your handout and

1. Order the Zurbaran’s paintings on Hercules’ Labours
2. Write down which labour is represented in each of them.

Good luck and may the gods be with you or as an ancient Roman would say Bonam Fortunam et *Dei vobiscum* !

Short animated video on Hercules labours

Click on the image to watch it.

MYTHOLOGICAL PAINTINGS IN THE PRADO MUSEUM

Diego Velázquez 1599-1660
The Drinkers or The Triumph of Dionysus
La Fragua de Vulcano Apollo at the Forge of Vulcan or Hephaestus' workshop
The God Mars
The Spinners or The Fable of the Arachne
Mercury and Argos (See Rubens' rendition too)

Goya 1746-1828

Saturn devouring his Son
The Fates -Las Parcas o Atropos
The Colossus- El Coloso

Titian (Tiziano) ca.1485-1576

Tityus
Ticius , a giant, is assassinated by Apollo and Diana for having raped their mother, Latona. He is punished to the underworld where two buzzards devour his liver, which grows eternally.
Sisyphus
The King of Corinth climbs the mountain carrying a boulder to the top of the mountain. When he reaches the top, the rock falls down and he starts over for eternity, as a punishment by Pluto, god of the underworld. His sin: tricking the gods, even to escape death.
The Bacchanal of the Andrians
The effects of wine on the island of Andros, where wine flowed.
Danae and the Shower of Gold- Danae recibiendo la lluvia de oro
Jupiter possesses the princess in the form of golden rain.
Venus and Adonis- Venus y Adonis (See Carracci's depiction)

Annibale Carracci 1560-1609

Venus, Adonis and Cupid
Venus, the goddess of love and beauty, is accidentally wounded by his son Cupid, triggering her love for Adonis. Adonis dies in the end.

Peter Paul Rubens 1577-1640

The Three Graces
The Birth of the Milky Way (Hera with the infant Heracles)
The Rape of Europa- El rapto de Europa (Jupiter)
Landscape with Psyche and Jupiter-
The Rape of Proserpina- El rapto de Proserpina (Pluto and Proserpina)

Pluto, the god of the underworld, kidnaps Proserpina, Ceres' daughter. Ceres is the goddess of the earth. Jupiter concedes Proserpina the right to spend a part of the year with her mother, when the earth produces fruits.
Ceres and Pan- Ceres i Pan
Orpheus and Eurydice- Orfeo y Eurídice
The Rape of Ganymede- El Rapto de Ganimedes
Jupiter was so taken by Ganymede's beauty that he transformed into an eagle to carry her off to Mount Olympus, where she became his cup-bearer.
Perseus freeing Andromeda- Perseo y Andrómeda
The Judgement of Paris- El Juicio de Paris (Juno, Venus and Minerva)
Achilles Discovered by Ulysses- Aquiles descubierto por Ulises
Prometheus, Jupiter's son, steals the fire to give it to Humanity.
Deucalion and Pyrrha-
Satyr- El Fauno
Silenus, the guardian of the forest is depicted with goat ears and a beard, and clothed in buckskin.
Mercury and Argos (See Velazquez')
Meleager and Atalanta Hunting the Wild Boar of Calydon
The goddess Diana sent a giant wild boar to ravage the kingdom of Calydon. Meleager, the king's son, and his beloved Atalanta organize a hunt with the help of castor and Pollux, their cousins.

Guido Reni 1575-1642

Hippomenes and Atalanta
Atalanta, the daughter of Schoenus, king of Arcadia, is offered for marriage to anyone able to outrun her in a race. Hippomenes, with the help of Venus, who gave him 3 golden apples, tricks her into stopping to collect them, thus winning the race.

Francisco de Zurbaran 1598-1664

The Labours /Trials of Hercules- Los trabajos de Heracles

1. Hercules wrestling with the Nemean Lion
2. Hercules fights the Hydra of Lerna
3. The Ceryneian Hind
4. The Erymanthian Boar
5. The Augean Stables- Hercules diverts the course of the river Alpheus
6. The Stymphalian Birds
7. The Cretan Bull
8. The Mares of Diomedes
9. Hippolyte's Belt
10. The Cattle of Geryon (Hercules pushes apart the mounts Calpe and Abyla)
11. The Apples of the Hesperides - Herakles fights Antaeus
12. The Capture of Cerberus

13. Death of Hercules

Paolo Veronese 1528-1588
Venus and Adonis

José de Ribera 1591-1652
Ixion
The King of the Lapiths who was condemned by the gods to spin round bound to a burning solar wheel for eternity. His crime: killing his father-in-law in his own house, thus breaking xenia.
Tityus - Ticio (See Titian)

Joachim Patinir ca.1480-1524
Crossing the River Styx or Charon and his boat- El Paso de la Laguna Estigia
Entrance into Tartarus or Hades across the river Styx in Charon's boat.

Jacob Peter Gowy 1632-1661
The Fall of Icarus- La caida de Icàro
Hippomenes and Atalanta- Hipómenes y Atalanta

Erasmus Quellinus the Younger 1607-1678
The Rape of Europa- El Rapto de Europa

Jan Cossiers 1600-1671
Prometheus carrying the Fire- Prometeo trayendo el fuego

Eugenio Cajés 1577-1642

Leda's Fable

Vila Alsina, Francesca

Hispània romana: Emerita Augusta i Segòbriga

1 MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

1 INTRODUCCIÓ

2 MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

a Fundació

b Estructura de la ciutat:

- Àrea funerària

- L'habitatge: la Casa del Mitreu

- Els fòrums

- Els edificis destinats als espectacles

c Museu Nacional d'Art Romà

3 SEGÒBRIGA

4 REFERÈNCIES

5 ACTIVITATS

1. MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

1. Introducció

La ciutat de Mèrida va ser fundada el 25 aC per veterans *(emeriti)* de Cèsar, pertanyents a la *Legio X Gemina* i la *Legio V Alauda*. D'aquí ve el nom de *Mérida.* El sobrenom d'*Augusta* deriva d' *Augustus,* el títol que va rebre Octavi quan va ser emperador.

Els romans havien arribat a la península ibèrica amb motiu de la lluita contra els cartaginesos en les anomenades guerres púniques, en les quals les dues grans potències de l'època, Roma i Cartago, es disputaven el control de la Mediterrània. Entre les conquestes romanes importants a la península ibèrica, destaca la de Cartago Nova (futura Cartagena), on hi havia riques mines de plata, propietat de la família cartaginesa dels Barca. A més de lluitar contra els cartaginesos, els romans també varen sotmetre les tribus indígenes, sobretot a l'àrea celtibèrica, on va destacar el setge de Numància (actual Sòria) i també a l'àrea lusitana, on els soldats hagueren d'enfrontar-se a les guerres de guerrilles fetes pel líder lusità Viriat. La conquesta romana de Sagunt, ciutat que es trobava sota el domini cartaginès, va ser considerada un *casus belli* per part dels cartaginesos i el motiu de l'inici de la segona guerra púnica.

Mérida es va veure afectada per les guerres lusitanes. Molt a prop, hi havia una altra ciutat, Segòbriga (lloc del qual se'n tenen poques referències històriques, entre elles la de l'atac de Viriat), que es va veure afectada per les guerres celtibèriques.

La lusitana va ser una de les zones més difícils de conquerir; era una de les províncies més salvatges, que va costar més de romanitzar.

El propi August va haver de venir a la península ibèrica en un intent de conquerir la zona dels càntabres i durant un temps va residir, malalt, a Tarragona.

El 197 aC, s'havia dividit la península ibèrica en Hispània Ulterior (la de més enllà, la part occidental, la més allunyada de Roma), en oposició a la Hispània Citerior (la d'ençà, la de la zona de la costa mediterrània).

En època d'August, la Ulterior va dividir-se en Bètica i Lusitània, aquesta última amb capital a Emèrita Augusta. El 15 aC, Mèrida va esdevenir la capital de la Lusitana, fins a l'època de Dioclecià,. Aleshores, a la península ibèrica la Tarraconensis quedà subdividida, i, al final, tota Hispània tindria com a capital Mèrida, perquè era el punt més segur, i esdevindria la capital de la *Diocesis Hispaniarum.*

Guerrer lusità preromà

2.Mèrida (Emerita Augusta)

a Fundació

Els romans sempre triaven molt bé el lloc on havien de fundar la ciutat. En el cas de Mèrida, hi ha diversos motius que expliquen la seva **ubicació.**

1) La presència del riu *Anas* (que era com anomenaven el Guadiana), que segurament devia ser navegable.

2) El pas de la via terrestre de la Plata, que comunicava Astorga amb Mèrida. Els romans no coneixien la continuïtat d'aquesta via fins a Galícia per Nord i a Sevilla pel Sud, tal com la coneixem avui.

3) Els turonets de l'entorn afavorien la defensa de la ciutat.

4) La zona era molt rica en recursos naturals (especialment blat), i en pedreres de marbre i de granit.

La presència del riu Anas va ser vital per a Mèrida, com va passar també a altres ciutats nascudes a la vora d'un riu, com Roma o Lutècia, per exemple, amb una illa central, que era l'element d'urbanització del territori.

El pont de Mèrida, sobre el Guadiana, el més llarg de l'imperi romà (755 m), en realitat, estava format per dos ponts, ja que la illeta central servia de tallamar.

Uns contraforts robustos aguantaven les arcades

Paral·lel al pont romà, s'hi va construir el pont modern de Calatrava.

Per abastir d'aigua la ciutat, hi havia tres **aqüeductes,** el de St. Llàtzer, el **de los Milagros** (que veiem a la fotografia de la dreta) i el de Prosèrpina, anomenat així perquè a dintre de l'aigua es va trobar una inscripció de marbre, dedicada a una dea celtibèrica, assimilada a Prosèrpina; la inscripció consisteix en una *tabula execrationis* o tauleta de maleficis.

Els aqüeductes són canals que condueixen l'aigua a través de les roques, coberts per una llosa plana, d'amplada suficient perquè hi pugui passar una persona per al seu manteniment. Un lleuger pendent permet que l'aigua vagi avançant. Les arcades als canals són excepcionals: només es construeixen per salvar els desnivells del terreny, com poden ser les valls. Hauria estat impossible fer centenars de kilòmetres d'arcades!

L'aqüeducte de Los Milagros rep aquest nom perquè sembla un miracle que s'aguanti; això és possible als càlculs que varen fer els constructors romans, però també gràcies a l'ús del ciment.

No se sap si tota la planta que se suposa tenia Mèrida estava edificada (probablement no, com tampoc ho devia estar Empúries). Tenia 85 ha. (Cf. Gerunda amb 5!).

b Estructura de la ciutat

La ciutat seguia un disseny hipodàmic, amb *cardo* i *decumanus*; al centre, les places o fòrums on hi havia els edificis civils; els espectacles quedaven extramurs; les vivendes ocupaven l'espai interior de les muralles, si bé alguna casa senyorial podia anar creixent fora de la ciutat.

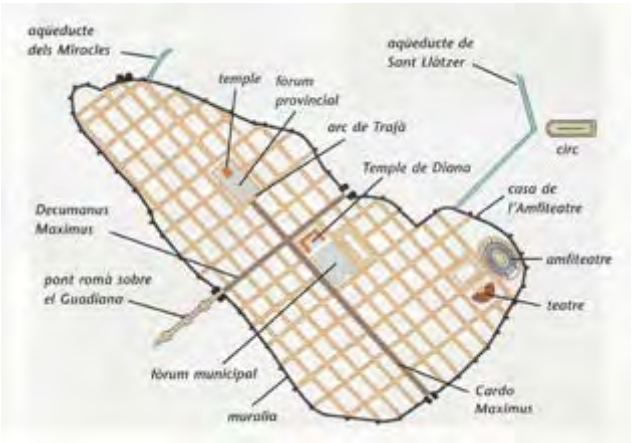

Àrea funerària

Els romans feien els enterraments fora muralla, per evitar que els morts pertorbessin la pau dels vius. Recordem que, també a Pompeia, les tombes es trobaven a banda i banda de la carretera que conduïa a la ciutat; a Roma, eren al llarg de la Via Appia, on destacava la tomba de Cecília Metel·la...

Els antics podien inhumar o incinerar els morts. Però sempre hi havia uns rituals que s'havien de seguir. Primer de tot, la desfilada de la pompa fúnebre, que comptava amb la presència de ploraneres llogades i actors amb màscares, també contractats.

S'havien de fer ofrenes als morts. L'aixovar funerari no solia ser massa ric (ceràmica, de vegades alguna joia o ungüentari...), tal com podem veure en les tombes excavades a Mérida, i tal com mostra la reconstrucció següent:

Reproducció d'una tomba amb aixovar

Entre els diferents tipus de tombes *emeritenses*, podem destacar les comunitàries, tipus **columbaris**, que contenien urnes de vidre i de ceràmica dipositades en nínxols (del llatí *nidicare,* fer un niu) on es guardaven les cendres dels morts. Ens poden recordar els enterraments fets a les catacumbes de Roma. El nom de *columbaris* deriva de *colom*, ja que ens recorden els nius dels coloms.

Recreació de columbaris al museu (amb urnes de vidre, de ceràmica, etc.) amb nínxols

Es poden observar a Mérida alguns mausoleus o panteons familiars, amb inscripció funerària que recorda qui hi havia enterrat i qui va encarregar la làpida, com la que veiem a continuació, de la família dels Voconi.

Tomba comunitària

Inscripció funerària

Altres tipus de tombes eren les ***cupae,*** on hi havia dipositades les cendres dels difunts, o els sarcòfags tipus **banyera**, que guardaven el cos del mort. Molt sovint una làpida indicava qui hi havia enterrat; el vianant que passava per allà s'aturava a llegir en veu alta i, en fer-ho, el mort *revivia* gràcies a les paraules pronunciades. Podem veure un exemple de text funerari en la transcripció dedicada a Tit Anni Corinti de 45 anys. La inscripció ens permet fer un repàs de les fórmules **H(ic) S(itus) E(st/ S(it) T(ibi) T(erra) L(evis)**

Cupae

Sarcòfag tipus banyera

L'habitatge

La ciutat devia tenir una població important. Pel que fa a la vivenda, a nivell arqueològic, destaca sobretot la casa de l'Amfiteatre i la casa del Mitreu. A través d'un recorregut per les restes d'aquesta última, podem fer un repàs de com era la vivenda senyorial romana.

És una casa del segle I que destaca sobretot pels seus mosaics i pintures, d'un estil similar als d'Empúries, d'època hel·lenística (marbres falsos pintats)..

Destaca sobretot el famós mosaic cosmològic, un dels millors de l'imperi romà, que podem apreciar a la pàgina següent.

A l'esmentat mosaic, s'hi distingeixen tres zones:

a) Zona celestial (Oriens, Ocasus)

b) Zona terrestre, més mal conservada (Zodíac)

c) Zona marina (Oceà, Tigris/Nil, Far d'Alexandria)

La casa ens permet reconstruir l'estructura coneguda de la *domus*: *ianua*, *atrium* amb *impluvium* i *compluvium*, *tablinum, balneum* i diverses sales, entre elles un magnífic *viridarium.*

Els fòrums

Com tota ciutat de nova planta, *Emerita* seguia un traçat hipodàmic amb *cardo* (el carrer central que anava de nord a sud) i el *decumanus* (el que anava d'est a oest). Al punt d'encreuament dels dos eixos principals, hi havia una plaça o fòrum. Concretament, Mèrida, com a capital provincial, tenia dos fòrums (recordem que aquest era també el cas de Tàrraco):

1) Un fòrum provincial, que no es coneix massa bé a través de les excavacions, però que se sap servia per a l'administració de tota la Lusitània;

2) Un fòrum municipal, que era el de la ciutat, d'ús quotidià.

El fòrum municipal és el que es coneix més bé. Té com a temple principal el de Diana i doble porticat. **El temple de Diana** presenta un nombre imparell de graons, com havien de tenir tots els temples romans, segons ens diu l'arquitecte de l'antiguitat Vitruvi. Així, començant a pujar els escalons amb el peu dret (*cum dextero pede*), s'arribava a dalt també amb el peu dret, que era el que portava bona sort. Era una manera de passar a una altra dimensió: de la humana a la divina. En llatí era el *templum* o, més pròpiament, l'*aedes.* En

general, els temples romans conservats són els que s'han convertit en esglésies catòliques amb el pas del temps.

Sobre el temple, destaca un arc de descàrrega, que quedava amagat pel frontó. És fet tot de granit, antigament amb estuc que li donava una gran riquesa decorativa.

Segons diversos estudis sabem que, en realitat, el temple no estava dedicat a la dea Diana, sinó que era de culte imperial. Una escultura errònia li dóna nom: la representació d'un personatge jove, amb túnica curta, que probablement es referia a Ascani,el fill d'Eneas, i que formava part del conjunt que representava Eneas fugint de Troia amb la seva família. L'heroi troià era representat donant la mà al seu fillet Ascani o Iulus, i portant el seu pare Anquises sobre les espatlles, tal com veiem en la imatge següent:

En època flàvia (Trajà i Hadrià són de la Bètica) i antonina, es va acabar de construir el fòrum, amb una basílica i un fòrum *adiectum* (adjuntat), de funció desconeguda, però que suposava una ampliació del fòrum, dit de marbre (perquè les columnes anaven folrades d'aquest material. Imitava el fòrum

d'August a Roma, amb uns escuts o *clipei,* que representaven el déu Júpiter-Amó (terra) i la Medusa amb ales al cap (element aeri). Hi faltaria Oceanus (mar) Al mig de cada un, hi hauria una Cariàtide. Representa l'harmonia del món i fa referència al segle d'Or de Grècia (Acròpolis) És precisament gràcies als fòrums de les províncies, com Mèrida, que podem deduir com era el de Roma.

Pòrtic del fòrum, amb els clipei

Els edificis destinats als espectacles

Als extrems de les ciutats romanes, hi havia els edificis destinats als espectacles: el circ, que, en el cas de Mèrida, tenia cabuda per a unes 20.000 persones, cosa que no vol dir que totes visquessin a Mèrida!); el teatre (per a unes 5.500), i amfiteatre per a unes 15.000. En general, aquests tres són els edificis més ben conservats.

Teatre

L'edifici que veiem actualment no es correspon al del moment previ a la seva restauració: només en quedaven les grades; la resta s'ha reconstruït.

El 1933 s'hi va representar la primera obra de teatre de l'època moderna: *Medea,* una tragèdia que també s'hi ha representat l'estiu del 2015.

En realitat, en aquest edifici, els romans no solien representar-hi tragèdies gregues: primer, perquè la majoria no sabien grec, i, en segon lloc, perquè entenien el teatre com un lloc de diversió. Per això preferien veure una comèdia o representacions de mims i pantomimes. Les tragèdies, en el món romà, es representaven a l'odèon.

L'estructura del teatre romà reproduïa, a les *caveae,* l'ordre de la gent dins la societat:

a) Summa cavea: a dalt de tot, el "galliner", per als esclaus i dones; noies separades dels nois "calaveres" de les famílies romanes (moralitat d'August, de la *lex Iulia)*.

b) *Media cavea:* per als grups socials entremitjos.

c) *Imma cavea:* per a senadors i cavallers; a Mérida, era molt gran, cosa que volia dir que hi havia molta gent important.

La façana reproduïa, en dos pisos, els palaus hel·lenístics, amb marbres luxosos pintats, tot formant un esclat de riquesa i de color. Una escultura de l'emperador presidia les representacions, juntament amb Apol·lo, les muses i diversos elements teatrals.

Cal recordar que els grecs construïen sempre els teatres aprofitant el pendent del terreny. Els romans, si bé podien aprofitar el vessant d'un turó (com van fer a Orange, Tàrraco o Mèrida), normalment feien els seus teatres d'obra. Van eliminar *l'orquestra*, aquell espai circular del teatre grec on se situava el cor, i així van poder ampliar l'escenari perquè els actors s'hi moguessin bé i hi tinguessin cabuda uns decorats mòbils triangulars. Recordem també que, a diferència del teló actual, en el món romà aquest anava de baix a dalt.

Darrera de l'edifici, hi havia un porticat, urinaris...

Al segle II dC, el teatre va entrar en decadència en el món occidental. Al segle IV dC, va experimentar una revifalla, però perquè s'hi representaven altres espectacles que podien ser altament atractius per un públic eminentment masculí (espectacles aquàtics femenins, entre d'altres).

Amfiteatre

L'edifici destinat a l'amfiteatre tenia capacitat per a unes 15.000 persones. Bàsicament s'hi realitzaven lluites de gladiadors, uns espectacles que tenien el seu origen a la Campània, on els enemics vençuts lluitaven en honor del difunt, i que, paulatinament, es van anar convertint en espectacles de masses. A mitjans del segle I aC, la seva influència arribà a Roma.

Pel que fa a la infraestructura, un element bàsic era el soterrani per a animals i gladiadors, que podem veure a la fotografia. Segurament, el més normal no era la lluita a mort, ja que la formació d'un gladiador era molt costosa i el *lanista* no hauria estat disposat a perdre'l fàcilment.

Plini el Vell ens diu que la sang d'un gladiador mort podia servir d'afrodisíac.

La lluita de gladiadors era molt pautada: s'hi representaven matinals amb *venationes.* A les tardes, que era quan els homes no treballaven, s'hi recreaven mites.

Dubte sobre el signe de mort: *police verso*=amagar l'espasa= vida; *iugula!* (cridat pel públic)= mort.

Trajà va oferir 115 dies d'espectacles continus de jocs, en què van lluitar de 10.000 a 15.000 gladiadors (no vol dir que morissin!). Sí que van matar milers d'animals.

Hi havia un pòdium elevat (per protegir-se de les feres), amb un mur que presentava una inscripció.

Les *caveae* (*summa, media, imma*), igual que en el teatre, reproduïen l'ordre social (al circ, no: la gent, allà, s'hi podia barrejar i, segons Ovidi, hi anava a lligar!)

L'amfiteatre i el teatre disposaven d'un *velum* per protegir els espectadors del sol.

Si s'hi celebraven naumàquies, seria amb vaixells especials (plataformes amb poca quilla). Es té una referència literària (dubtosa) d'una naumàquia realitzada a l'amfiteatre flavi, en el moment de la seva inauguració.

Circ

És el més senzill dels edificis destinats als espectacles. Les grades van ser espoliades amb el pas del temps. Avui en dia es conserva l'esplanada i s'ha reproduït la *spina* entorn de la qual els carros (bigues, trigues o quadrigues) donaven voltes (Cf. *Ben-Hur).*

Si a l'amfiteatre i al teatre les caveae reproduïen l'ordre de la societat, al circ, no. Allà la gent seia on volia i les grades oferien la possibilitat que la gent es barregés i se saltés les estrictes normes morals establertes per August, tal com podem llegir a l'*Ars amatoria* d'Ovidi.

c) Museu Nacional d'Art Romà

El 1980, es va encarregar el projecte de l'actual museu a l'arquitecte Rafael Moneo.

Hi trobem pintures de *venationes* o espectacles amb feres, que probablement es trobaven a les parets de l'amfiteatre.

Pintures de *venationes*

Escultures que representen l'emperador August, sempre idealitzat, de vegades amb el cap cobert (*capite velato*), com un *pater familias* a punt de fer els sacrificis; en altres ocasions, porta toga com els grans magistrats; i fins i tot se'l pot associar al Geni de la colònia

Còpia d'August *capite velato* (representat com qualsevol *pater familias* fent un acte religiós)

August

Bust d'un geni, probablement de la colònia

(jove hel·lenitzant idealitzat, amb el cabell llarg)

August? Drus?togat

Hi podem observar elements de decoració del teatre, com màscares.

Elements de decoració del teatre

Màscara de teatre

Aegripa Laenatus? (rei d'Alba Longa): escultura togada, amb sabates de viatger

I sobretot destaquen els mosaics i pintures:

Mosaic amb l'emblema del rapte d'Europa

Mosaic amb esvàstiques

Mosaic de la cacera del senglar

Mosaic dels 7 savis* de *l'antiga Grècia

Mosaic de la nereida

Pintures de la casa del Mitreu.

.

Mosaic de les muses.

Altres peces curioses:

La Gitanilla (retrat)

Relleu representant el mite d'Hèracles amb les serps enviades per Hera

Orarium (rellotge de sol)

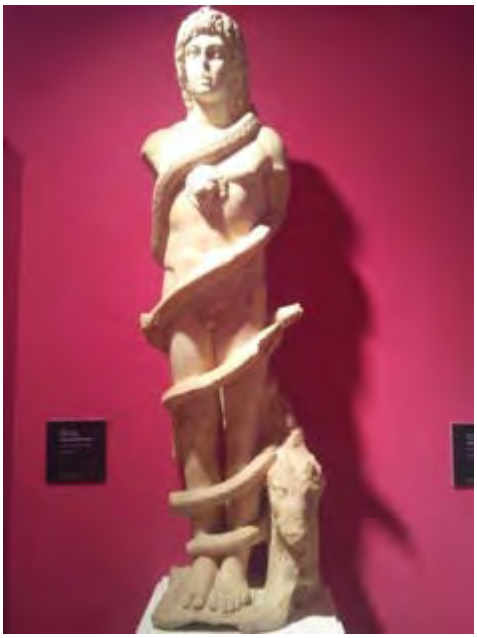

El déu persa Mitra amb la serp de la immortalitat. (Cf. Pompeia: serp com a animal protector. A Creta, és l'animal que avisa de l'arribada de terratrèmols).

Missorium*, d*isc de plata de gran qualitat, donació feta pel propi emperador Teodosi al màxim representant imperial a Hispània, el vicarius d'Emerita Augusta,la ciutat que en aquells moments era la capital de la Diocesis Hispaniarum. Es tractava d'un plat carregat de diners, regal de l'emperador. Aquest era cristià, però representat com un déu en vida.

Missorium

3. SEGÒBRIGA (Saélices) *Briga*= fortalesa; *Sego*= victoriosa

En plena Lusitània, trobem una ciutat sorprenent: Segòbriga. Està situada fora del nucli urbà actual (la població més propera és Saelices) i deduïm que era molt petita. Malgrat tot, tenia teatre, amfiteatre, circ teatre. Situada en plena Meseta, el 1931 va ser declarada monument nacional. Almagro, personatge molt influent a l'època de Franco) la va excavar i va impedir que s'hi edifiqués al voltant.

A la zona, hi havia un *castrum* celtíber, que el 146 va ser atacat per Viriat. L'autor romà Frontí ens dóna notícies d'aquest enfrontament. Però no sabem res del nucli primitiu, fins al 12 aC.

Era un *oppidum stipendiarium*, com Girona, que pagava impostos a Roma, encara que, com aquesta, presumís de ser independent.

Monedes

En època d'August, es convertí en *municipium* i va adquirir el seu màxim esplendor en època flàvia. En època visigòtica, arribaria a tenir seu episcopal, com Empúries.

Inscripció amb el nom del protector de Segòbriga: *Porci, secretari d'August.*

El fet que hi visqués el secretari d'August (*scriba Caesaris Augusti)* explica la inversió feta en la ciutat a nivell d'infraestructures i la seva bona comunicació. De fet seria una ciutat administrativa; la majoria de la població devia viure a les rodalies.

Però l'autèntica riques de la ciutat estava en les seves m**ines**. El municipi era un dels millors productors de *lapis specularis*, un guix cristal·litzat, que es pot serrar en làmines molt fines, i que s'utilitzava per fer finestres. El vidre fos era el més car, mentre que el *lapis specularis* era el segon en importància i era gairebé transparent. La font que ens en parla és la *història natural* de Plini el Vell.

Lapis specularis

La ciutat estava molt ben connectada (hi vivia el secretari d'August).

A l'entrada pròpiament dita, hi havia un **criptopòrtic** (espai obert, situat sota la ciutat, reaprofitat per fer de magatzem, perquè omplir-lo amb terra seria més car; cf. criptopòrtics d'Empúries i Arles).

La ciutat tenia **circ**, **teatre** (*caveae, sectores)* i **amfiteatre**, si bé petits.

*Representació d'uns **ludi gladiatorii** a l'amfiteatre*

El circ passava per un indret on anteriorment hi havia el cementiri.

El **fòrum** és un dels més ben conservats del món romà. Al terra, queda el testimoni d'una inscripció de Proculus Spantamicus (era de bronze, però només queda el negatiu de les lletres a la pedra).

Aquest fòrum ens permet recordar els rituals que es feien en el moment de la fundació d'una ciutat.

Bases per a les escultures

L*'augur* o *magister,* amb un bastó *litus (cayado*), dividia el cel en dreta i esquerre. En aquest lloc, després s'hi obria un forat (*mundus)* que connectaria el món infernal amb el diví. Seria un lloc sagrat on s'hi feien ofrenes.

Posteriorment, els agrimensores amb el *groma* dividien el terreny.

El p*omerium* també feia referència al moment de la fundació: amb la rella de l'arada feien anar la terra del soc que s'excava cap a un costat. A la futura Roma, era la zona que Rem saltava de manera sacrílega.

Només les ciutats de nova planta tenien ***mundus***. Potser era com un fet testimonial i de prestigi.

Mundus

A la **basílica**, s'hi van trobar moltes escultures, com aquesta conservada al museu. Algunes de les inscripcions encara es poden llegir a les ruïnes.

La inscripció ens permet repassar que el nom del dedicant va en nominatiu i el nom d'aquell a qui va dirigit en datiu.

Era una ciutat organitzada amb un cardo i un decumanus, un t**emple dedicat a Diana** (anomenada *Mater Magna*; cf. Madremanya). També disposava d'unes t**ermes monumentals:** lloc de reunió, amb palestra. És el que distingeix els romans d'altres pobles. Cf. *gymnasium*: lloc d'educació, on s'educa la ment i el cos.

***Apodyterium* amb les lleixes per a la roba**

Piscina d'aigua freda, per submergir-s'hi, no per nedar!

El **circ** passava damunt les tombes.

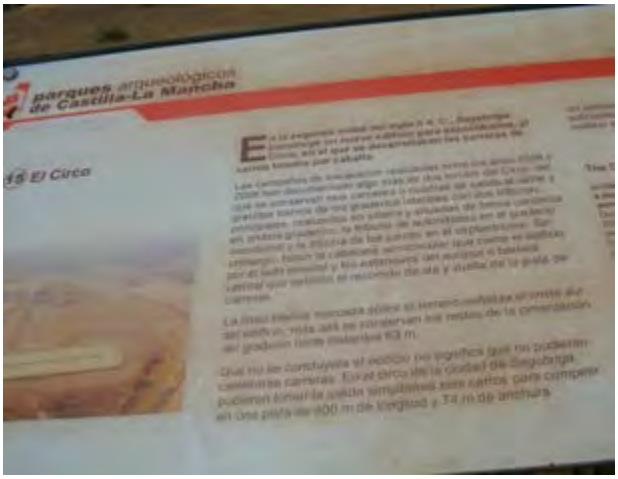

4. REFERÈNCIES

Bibliografia

AAVV, *Museo Nacional de Arte Romano. Mérida.* Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2013

TORRENT,A. i VILANOVA, F., *Llatí 2n Batxillerat*. Barcelona: Barcanova, 2009

Material de l'Equip ICE de Clàssiques

Apunts presos a partir de les explicacions de David Vivó

Pàgines web

Acueducto de los milagros [en línia]. Accessible a *:* https://es.wikipedia.org/wiki/Acueducto_de_los_Milagros (Consulta : juliol 2015)

Circo romano de Mérida [en línia]. Accessible a: http://www.minube.com/rincon/circo-romano-de-merida-a24228 (Consulta: juliol 2015)

MUSEO ROMANO DE MÉRIDA, *Concluye la reconstrucció digital del grupo de Eneas.* [en línia] Accessible a http://www.hoy.es/20101115/local/merida/concluye-reconstruccion-digital-grupo-201011151720.html (consulta: juliol 2015)

Panoramio google maps [en línia]. Accessible a:http://www.panoramio.com/photo/70722223 (Consulta : juliol 2015)

Segobriga [en línia]. Accessible a: https://books.google.es/books?pg=PA343&lpg=PA343&dq=viriatus+segobriga+frontino&sig=FZGT72_1zRyeaoyPVGx4jXN7Frs&id=CR9Zj-7d61sC&hl=es&ots=6QJsDYTrxC&output=text (Consulta juliol 2015)

5 ACTIVITATS

A) Completa els encreuats següents:

Nom: _____

LUSITÀNIA

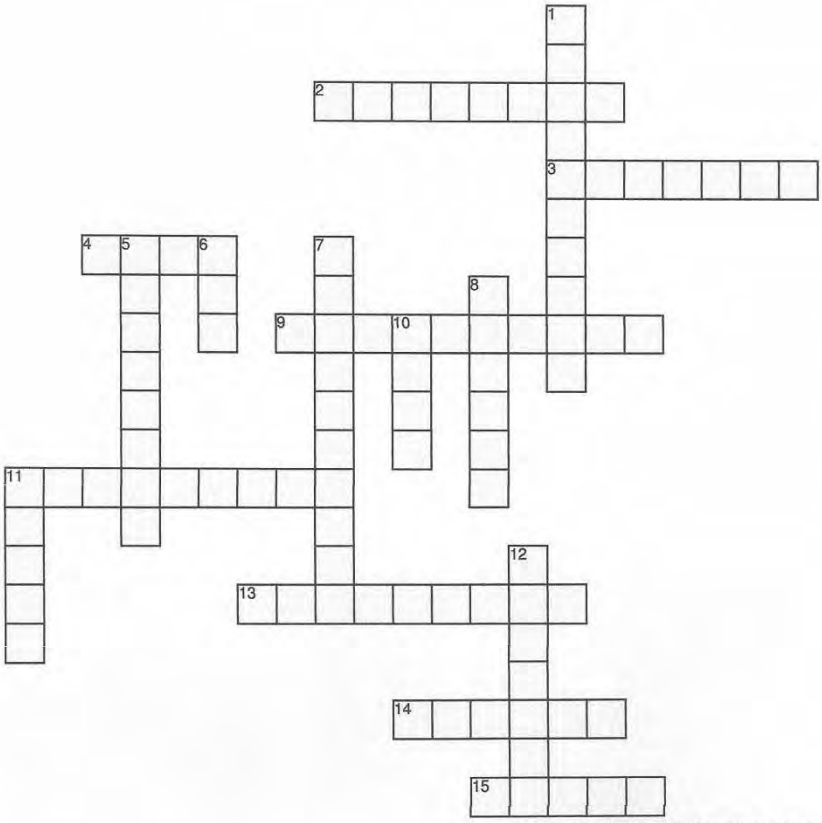

Created on TheTeachersCorner.net Crossword Maker

Horizontal

2. Aquëducte de los...
3. En llatí, soldats veterans.
4. Enterrament en...
9. Espectacles amb feres.
11. Ciutat molt pròspera de la Lusitània
13. Emerita Augusta n'era la capital.
14. Sobrenom d'Octavi.
15. En honor d'ella suposadament es construí un temple a Mèrida.

Vertical

1. Un pantà rep el nom d'aquesta divinitat
5. La part més occidental d'Hispània.
6. Divinitat oriental associada a Júpiter.
7. Lapis...
8. Casa del...
10. Riu a la vora del qual es fundà Mèrida.
11. Part del circ.
12. Autor romà que va escriure un tractat d'arquitectura.

B) A l'amfiteatre de Mérida, podem veure les maquetes següents que representen els diferents tipus de gladiadors que podien lluitar en els *ludi gladiatorii*. Fixa't bé en l'armadura i vestimenta i digues quin nom rebia cada un d'ells.

.

C) Espectacle *Emporiae*

A la ciutat romana d'Emporiae, si han representat recreacions d'espectacles romans, com pots veure en les fotografies següents.

Digues a quin tipus d'espectacle correspondrien aquestes imatges i a quins llocs es representarien.

D)Llegeix el següent text de *L'art d'estimar* d'Ovidi. Explica si els joves, sobretot els de bona família, podien esplaiar-se o si es devien sentir cohibits per les estrictes normes morals imposades per August. La gent estaria asseguda a les *caveae,* en el lloc que li corresponia, o hi hauria més llibertat que al teatre o a l'amfiteatre? Raona la resposta.

"I que no et passi per alt la cursa dels nobles cavalls: el circ, que pot encabir tanta gent, té moltes possibilitats. No és necessari fer anar els dits per expressar els teus secrets, ni tampoc fer cops de cap per indicar que has rebut els missatges; seu, si ningú no t'ho impedeix, vora la teva estimada; atansa el teu costat al seu fins allà on puguis. El bo és que la filera obliga a ajuntar-se, tant si vols com si no vols, i que has de tocar la noia per imposició de l'espai. Llavors busca un motiu de conversa amistosa, que unes paraules trivials facin sortir els primers sons: afanya't a preguntar-li amb interès de qui són els cavalls que vénen, i de seguida ves a favor d'aquell del qual ella vagi a favor, sigui quin sigui. I quan sortirà la nombrosa processó amb les imatges dels déus d'ivori, aplaudeix amb mà calorosa la teva senyora Venus. I, tal com sol passar, si per casualitat caigués una mica de pols a la falda de la noia, la hi has de treure amb els dits; encara que no n'hi hagués gens, treu-li la que no hi ha: qualsevol pretext serà bo per al teu objectiu. Si el mantell penja massa i l'arrossega per terra, plega'l, diligent, recull-lo del terra impur: de seguida, com a recompensa del teu servei, i volent-ho la noia, podràs veure amb els teus propis ulls les seves cames".

Ovidi, *L'art d'estimar.* Barcelona: La Magrana, col. L'esparver clàssic,39: 2000pp. 52-53

E) Rètols de Mèrida

A la ciutat de Mèrida, són freqüents en els carrers les al·lusions a la història i a la mitologia. Observa i comenta a quines divinitats o personatges fan referència les següents. Explica quines eren les accepcions dels déus o deesses referits.

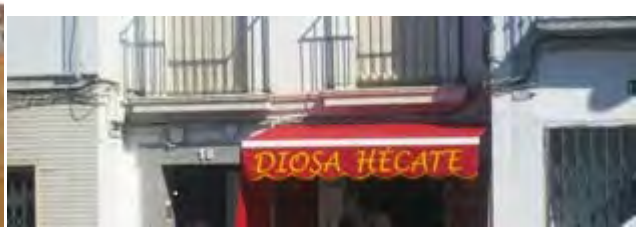

F) Museu. Podries identificar el tres personatges del relleu d'Hèracles, del Museu Arqueològic (pàgina 23)

G) Inscripció. Intenta transcriure i traduir la inscripció dedicada al *patronus* de Segòbriga (pàgina 26)

H) Text per traduir: tradueix al català el text de Frontí, marcat en negreta. El reprodueix Miguel Cortés i López a:

https://books.google.es/books?pg=PA343&lpg=PA343&dq=viriatus+segobriga+frontino&sig=FZGT72_1zRyeaoyPVGx4jXN7Frs&id=CR9Zj-7d61sC&hl=es&ots=6QJsDYTrxC&output=text

"Esta segunda estratagema le inspiró la tercera, más cruel y mas inhumana. Presentóse delante de los muros de Segobriga, intimando a los ciudadanos, que si no le abrían sus puertas y le entregaban la ciudad, a su vista iba a degollar a los hijos y esposas que había cogido prisioneros durante el sacrificio. Y los segobrigenses, dice Frontino, quisieron antes presenciar la muerte de sus prendas las más amadas, que rendir la ciudad a Viriato".

Segobrigenses cum a Viriato liberi et conjuges caderentur, praeoptaverunt spectare supplicia pignorum suorum, quam a romanis deficere *(* lib. 4. cap. 5.)

"Es verdad que en algunos códices está viciado el nombre *Segobrigenses;* pero se halla así en otros, y este suceso de la guerra de Viriato está muy naturalmente unido con el antecedente".

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT..... **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Mitologia al Prado
Nivell i curs	Optativa de Mitologia a 3r-ESO
Nom de l'autor/a	Teresa Ràmia i Elena Serra
Centre	Ins Montgrí i Baix Empordà
Població	Torroella de Montgrí i Palafrugell
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes descobriran diferents mites grecoromans a través de diferents quadres de diversos pintors exposats al Museu del Prado.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de diverses obres pictòriques i diferents pintors on apareixen personatges mitològics. Les activitats es poden realitzar al llarg de 3 hores lectives.	
DESENVOLUPAMENT	
Explicació dels deús i herois més representatius de la mitologia grecoromana.	
METODOLOGIA	
Visualització de cada obra pictòrica amb la seva explicació del mite corresponent.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i de les obres estudiades.	
CONCLUSIÓ	
Petita visió de la mitologia grecoromana a través dels principals pintors europeus que es poden visitar al Museu del Prado de Madrid.	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT ***La mitologia clàssica al Museu del Prado*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***La mitologia clàssica al Museu del Prado***
Nivell i curs	Secundària. 2n Batxillerat
Nom de l'autor/a	Mercè Enrich i M. Àngela Ayats
Centre	Ins Sant Elm, Ins Sant Feliu
Població	Sant Feliu de Guíxols
DESCRIPCIÓ	
Recorregut per les principals obres amb tema mitològic que es poden veure al Museu del Prado de Madrid	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de 17 obres pictòriques o escultòriques on apareixen personatges mitològics. Dues hores	
DESENVOLUPAMENT	
Des de la cosmogonia i la teogonia amb els deús més representatius a diferents interpretacions de mites de la generació olímpica.	
METODOLOGIA	
Visualització de la fitxa tècnica de cada obra amb l'explicació del mite representat .	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i comparació dels mites més representatius en altres representacions artístiques.	
CONCLUSIÓ	
Breu retrospectiva de la mitologia i la història de l'art de la mà dels principals pintors europeus que es poden veure *in situ* en una visita al Museu del Prado de Madrid	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

Dossier sobre ***La mitologia clàssica al Museu del Prado***

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	The God Mars by Velazquez
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	Danae and the Gold Rain
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	Tityus by Titian
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk,little brute!"	The Birth of the Milky Way
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	Mercury and Argus
6	Weave and spin , busy bee.	The Spinners
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	Sisyphus by Titian
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	The Bacchanal of the Andrians by Titian
9	She lost the race for three golden apples.	Atalanta and Hippomenes by Reni
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	Prometheus bringing the fire by Cossiers
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	Crossing the River Styx by Patinir
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	Icarus Fall by Gowy
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	The Fates by Goya
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	The triumph of Dyonisus by Velázquez
15	Round and round, like a merry-go-round.	Ixion by Ribera
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	Achilles discovered by Ulysses and Diomedes by Rubens
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	Ceres and Pan by Rubens
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	Diana and Callisto
20	Yum,yum!! I love raw meat.	Saturn devouring his son by Goya
21	Hades says: "Don't look back if you want to see you wife again."	Orpheus and Eurydice by Rubens
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	The Rape of Ganymede by Rubens
23	She says: "Oh, what a handsome boy." He says: " Gosh, what a hot girl!" The little one thinks: "Blimey, the arrow!!!"	Venus, Adonis and Cupid by Carracci
24	Mirror,mirror, who's the fairest of them all?	The Judgement of Paris by Rubens
25	The first woman to ride on a white bull for love.	The rape of Europa by Rubens
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	The Three Graces by Rubens
27	Aphrodite says: "Fill this jug with water from the river Styx."	Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens
28	Demeter says: "I want my daughter back,please Zeus help me."	The rape of Proserpina

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk, little brute!"	
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	
6	Weave and spin, busy bee.	
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	
9	She lost the race for three golden apples.	
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	
15	Round and round, like a merry-go-round.	
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	
19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	
20	Yum,yum!! I love raw meat.	

21	Hades says: “Don’t look back if you want to see you wife again.”	
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	
23	She says: “Oh, what a handsome boy.” He says: “ Gosh, what a hot girl!” The little one thinks: “Blimey, the arrow!!!”	
24	Mirror, mirror, who’s the fairest of them all?	
25	The first woman to ride on a white bull for love.	
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	
27	Aphrodite says: “Fill this jug with water from the river Styx.”	
28	Demeter says: “I want my daughter back, please Zeus help me.”	

GEOMETRIA I MOSAICS ROMANS

TEMA INTERDISCIPLINARI: CULTURA CLÀSSICA I MATEMÀTIQUES

Manel Palenzuela

ÍNDEX

I. La decoració a les domus i vil·les romanes.

II. Els mosaics romans.
1.Tècniques.
2. Motius.

III. La geometria en els mosaics.

I. La decoració a les domus i vil·les romanes

Les cases senyorials dels ciutadans benestants romans eren les domus, dins les ciutats, i les vil·les o cases de camp.

La riquesa d'aquests habitatges es mesurava no només per la grandària sinó també per la qualitat de la decoració de les parets i dels paviments.

La pintura romana es defineix segons els estils descoberts a Pompeia (Decoratiu, Arquitectònic, Ornamental o Escenogràfic)

Restes de pintures a Pompeia (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.
1.Tècniques

Hi havia diverses tècniques per a cobrir els paviments:

1. ***Opus signinum*** *:*

   Paviment llis fet amb calç i pols de rajoles, teules o àmfores, on s'encastaven pedretes representant motius geomètrics senzills .

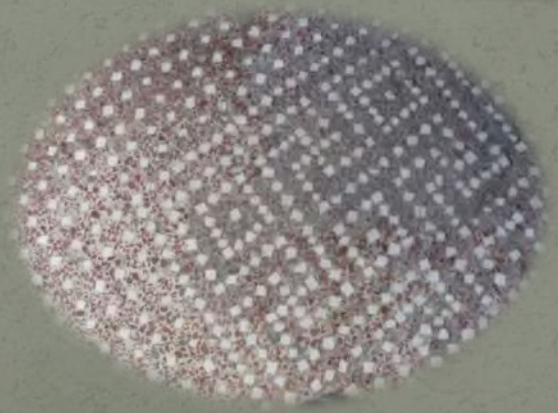

Mosaics d'opus signinum a Herculà (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.

1.Tècniques

2. ***Opus Sectile***

Paviment fet mitjançant plaques de marbre o d'altres pedres tallades en forma de rombes, de quadrats, de triangles, d'hexàgons, etc.

Podien formar dibuixos geomètrics variats.

Mosaic vil·la di Poppea (Itàlia)

Mosaic vil·la d'Adrià (Itàlia)

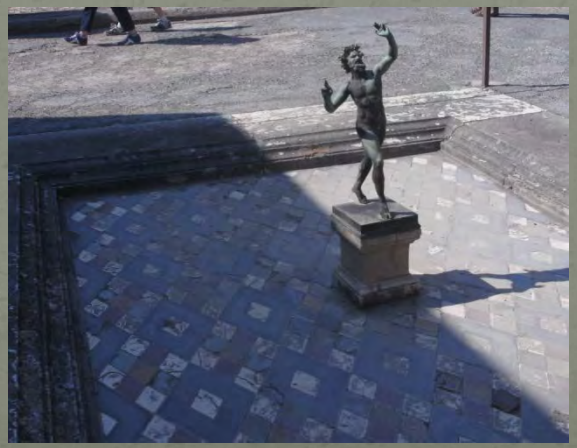

Impluvi Domus del faune. Pompeia (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.
1.Tècniques

3. ***Opus tessellatum***

Paviment fet amb tessel·les col·locades una al costat de l'altra sobre una base de ciment. Les tessel·les eren petits cubs, com daus, més o menys grossos segons la qualitat del mosaic.

Una varietat d'aquest era **l'*opus vermiculatum*** que utilitzava tessel·les minúscules per imitar les pinzellades d'una pintura i que es col·locava damunt una placa o *emblema* , que s'encastava al bell mig d'un altre paviment més senzill.

Restes de la Vil·la de La Olmeda (Palencia)

II. Els Mosaics Romans.

2. Motius

Els motius podien ser:

a) *Temes figuratius relacionats amb la mitologia o bé amb l'ús que tingués el lloc on es destinava el mosaic.*

b) *Motius geomètrics. Aquests podien formar tot el mosaic o bé podien envoltar mosaics figuratius o mosaics amb un emblema.*

Els Dotze Treballs d'Hèrcules

Mosaics del Museu Arqueològic de Madrid

III. La geometria en els mosaics

Intersecció de cercles

Villa Hadriani (Itàlia)

Composició de rectangles i quadrats

Domus Mitreu (Mèrida)

Primes rectes “perspectiva”

Cercles concèntrics.
Cercle inscrit en quadrat, …

Segòbriga

III. La geometria en els mosaics

Mosaics de Colors:

Museu Arqueològic de Madrid

- Cercles, semicercles, segments circulars,...

Composició de cinc octògons, …

Quadrats, cercles i octògons.

III. La geometria en els mosaics

Mosaic de Les Cràteres. Segle I. Clunia (Burgos)

Aquest mosaic té una composició circular, centrada dins d'un quadrat, envoltada de trenes . A les cantonades hi ha cràteres semiesfèriques daurades. Dins s'encadenen vuit cercles menors a l'interior dels quals apareixen unes altres cràteres campaniformes. I el motiu central és la intersecció dels vuit cercles.

Un bon exemple de l'ús geomètric !

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT Geometria i mosaics romans **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Geometria i mosaics romans
Nivell i curs	Secundària. 2n ESO.
Nom de l'autor/a	Manel Palenzuela
Centre	INS Lluís Companys
Població	Tordera

DESCRIPCIÓ

Introducció als mosaics romans i anàlisi de la geometria, bàsica, emprada pels romans per dissenyar-los.

OBJECTIUS

Introduir les tècniques bàsiques de la confecció dels mosaics romans.
Mostrar la pervivència del patrimoni històric de la cultura clàssica romana.
Identificar les diferents figures que hi composen cadascun dels mosaics.
Aplicar el concepte de tessel·les per tal de comprendre la idea d'àrea.
Calcular longituds, perímetres, i àrees de les figures identificades.
Trobar els diferents eixos de simetria de les figures analitzades.
Identificar les reiteracions de les figures per completar els mosaics.
Introduir el món de la fotografia matemàtica.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

1- La decoració a les domus i vil·les romanes.
2- Els mosaics romans.
    2.1 Tècniques.
    2.2 Motius.
3- La geometria en els mosaics.
Temporització:
Tres sessions d'una hora: Una dins l'optativa de Cultura Clàssica (apartats 1 i 2) i dues dins de Matemàtiques (apartat 3).

DESENVOLUPAMENT

Explicacions teòriques a partir del Power Point.
Anàlisi de la geometria bàsica dels mosaics presentats.

METODOLOGIA

Després de les explicacions que han de fer els dos professors, els alumnes hauran de descriure i identificar els diferents tipus de mosaics i també esbrinar les diverses figures geomètriques que els composen.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Descriu i classifica els mosaics.
Troba i classifica les figures geomètriques.
Relaciona tessel·la i àrea.

CONCLUSIÓ

Els alumnes trobaran una utilitat pràctica d'aplicació de la geometria en la decoració del món romà.

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

CERÀMICA GREGA I MITOLOGIA

Sílvia Pascual Llorens

ÍNDEX

Unitat didàctica per aplicar a 1r de batxillerat.

- Ceràmica grega: processos de fabricació i decoració
- Tipus de vasos i usos
- Estils
- Temàtica
- Annexos: vasos mitològics

La ceràmica grega: processos de fabricació i decoració

- Els vasos es modelaven al torn, s'assecaven a l'aire lliure, es decoraven i es coïen.
- La tècnica de decoració de la ceràmica grega va anar variant al llarg del temps.
- La ceràmica grega ens arriba gràcies al comerç

Tipus de vasos i usos

- A) per a emmagatzemar líquids: àmfora, pèlice, estamne i pilos.
- B) per a transportar aigua: hídria.
- C) per a barrejar vi amb aigua: cratera.
- D) per a beure: cílix, càntar, escifos i ríton.
- E) per a abocar líquids: enòcoe i olpe
- F) per a perfums i cosmètics: aribal, alabàstron, lècitos, lècitos rabassuda i píxide

Estils

- A) vasos d’estil geomètric
- B) vasos d’estil orientalitzant
- C) vasos de figures negres
- D) vasos de figures roges
- E) vasos de figures blanques
- F) vasos italogrecs

Temàtica

- Escenes mitològiques i de la vida quotidiana que ens permeten conèixer millor els diferents àmbits d'aquesta civilització antiga.

Annexos

Dionís

Hèracles

Annexos

Hades

Webgrafia

- http://www.man.es/man/dms/man/exposicion/exposicion-permanente/grecia/MAN-Guia-breve-Grecia-es.pdf
- http://ceres.mcu.es/pages/Main?btnSearch=Buscar&servletOrigen=AdvancedSearchUnion&servletDestino=AdvancedSearchUnion&ConsultaFinal={|CNQQ|on|Cultura%20griega|L@NOT|OBBQ|on|Moneda|L}&search=advancedUnion&museoUnion=MAN&mosaic=on

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT ***Ceràmica grega i mitologia*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***Ceràmica grega i mitologia***
Nivell i curs	Secundària. 1r Batxillerat
Nom de l'autor/a	Sílvia Pascual Llorens
Centre	Ins Arnau Cadell
Població	Sant Cugat del Vallès

DESCRIPCIÓ

Recorregut per algunes de les vitrines de ceràmica grega del Museu Arqueològic de Madrid

OBJECTIUS

Aprofundir en la ceràmica i la mitologia grega i la seva interpretació al llarg de la història de l'art.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

Recull d'alguns vasos de ceràmica grega d'estil, ús i temàtica diversa.
Tres hores

DESENVOLUPAMENT

Processos de fabricació i decoració de la ceràmica grega, tipus de vasos i usos, estils, temàtica i finalment comentari i explicació dels vasos mitològics

METODOLOGIA

Visualització de la fitxa tècnica i explicació del mite representat a cada vas.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Reconeixement dels mites i personatges treballats en diferents vasos o en altres representacions artístiques (pintura, escultura, arquitectura, numismàtica ...)

CONCLUSIÓ

Aproximació a la mitologia i la història de l'art a través d'un recorregut per les principals vitrines de ceràmica grega del Museu Arqueològic de Madrid.

ANNEX

(Material, fotografies, filmacions...)

Power point, webgrafia, fotos ...

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

COLONIA IVLIA AVGVSTA EMERITA **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	EMÈRITA AUGUSTA, CAPITAL DE PROVÍNCIA
Nivell i curs	BATXILLERAT. 2n CURS
Nom de l'autor/a	M. TERESA SEGURA LLATSER
Centre	INS FREDERIC MARTÍ I CARRERAS
Població	PALAFRUGELL

DESCRIPCIÓ

Amb aquesta unitat didàctica es pretén ampliar els coneixements que els alumnes han de tenir de la ciutat romana d'Emèrita Augusta i que ja hi són presents al currículum de la matèria de Llatí de batxillerat.

OBJECTIUS

- Desenvolupar interès per la conservació del nostre patrimoni i valorar les restes arqueològiques de l'època romana que hi ha a Mèrida.
- Reconèixer el passat romà de l'actual ciutat de Mèrida.
- Relacionar les restes arqueològiques de Mèrida amb els edificis corresponents de l'època romana.
- Identificar alguns indrets de la Península on la presència romana fou important.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Observació d'imatges d'Emèrita Augusta.	1:30 h
- Reconeixement de les principals restes arqueològiques romanes de l'actual ciutat de Mèrida.	30m
- Reconeixement d'altres indrets de la Península amb passat romà.	30m

DESENVOLUPAMENT

– Enumerar les raons que van portar els romans a fundar Emèrita Augusta.
– Comentar l'etimologia del topònim *Emèrita*.
– Identificar imatges de la colònia Emèrita Augusta i explicar el que se'n sàpiga.
– Identificar els principals edificis en una maqueta d'Emèrita Augusta.
– Investigar quin indrets de la Península han estat declarats Patrimoni de la Humanitat.
– Entrar en diferents webs i buscar informació sobre indrets de la Península on hi va haver presència romana.

METODOLOGIA

- Llibre de text: Llatí 2 Batxillerat. Llibre de l'alumne - Batxillerat 2n. **ISBN:** 978-84-489-2440-9
- Material proporcionat per la professora
- Internet:

- http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/roma/urbs/emerita.htm
- http://www.artehistoria.com/v2/videos/120.htm
- https://es.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9rida_(Espa%C3%B1a)
- http://museoarteromano.mcu.es/
- http://www.spanisharts.com/arquitectura/roma_urbano.html
- http://www.spanisharts.com/arquitectura/imagenes/roma/ciudad_emeritaaugusta.html

CRITERIS D'AVALUACIÓ

– Argumentar les raons que van portar els romans a fundar Emèrita Augusta.
– Citar els edificis de l'època romana d'Emèrita Augusta que actualment es troben en força bon estat.
– Comentar quin paper va tenir la colònia Emèrita Augusta a la Península.
– Respondre correctament una sèrie de preguntes sobre Emèrita Augusta.
– Reconèixer diferents construccions d'edificis de l'època romana a tota la Península.

CONCLUSIÓ

Es pretèn que l'alumnat, a banda d'assolir les competències pròpies d'aquesta unitat prescrita pel seu currículum, arribi a desenvolupar un creixent interès pel reconeixement del nostre passat, valori la importància del manteniment del nostre patrimoni així com de la seva conservació.

Amb aquesta unitat també ha de ser capaç de reconèixer els principals edificis i construccions d'origen romà.

ANNEX

- Resum històric
- Esquema
- Power Point: "EMÈRITA AUGUSTA, CAPITAL DE PROVÍNCIA"
https://mega.co.nz/#!GQBmVB7Z

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT **Món Funerari Romà** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	**Món Funerari Romà**
Nivell i curs	Secundària i 1r Batxillerat
Nom de l'autor/a	Montserrat Siles
Centre	INS Joan Coromines
Població	Pineda de Mar
DESCRIPCIÓ	
Introducció general als aspectes més significatius relacionats amb el món funerari de la cultura romana, a partir d'un jaciment molt concret: l'Àrea Funerària de *Los Columbarios* de Mèrida.	
OBJECTIUS	
Completar els coneixements sobre la societat romana, fixant-nos en els seus costums relacionats amb la mort.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
1. L'enterrament romà i els seus tipus de tombes. 2. El ritual d'un enterrament. 3. Les inscripcions funeràries. 4. Els enterraments preromans: el món ibèric. Una hora	
DESENVOLUPAMENT	
A partir de les breus explicacions i les imatges recollides en 12 diapositives, explicar les característiques més importants relacionades amb el món de la mort.	
METODOLOGIA	
Visualització del PowerPoint amb les imatges i les breus explicacions, que sempre hauran de ser completades amb les explicacions del professor/a.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels diferents tipus d'enterrament romà; Identificació de les inscripcions funeràries i la seva traducció (a 4t o a 1r Batx)	
CONCLUSIÓ	
Els coneixements sobre el món funerari ajudaran a entendre més la societat d'aquella època i, alhora, ens ensenyaran a aprofundir en el món actual tot comparant el que feien abans i el que es fa ara quan arriba la mort.	
ANNEX (Recursos)	
Explicacions del professor David Vivó. Alberich, J.; Carbonell, J.; i altres. *Grecs i Romans.* Biblioteca de Recursos Didàctics Alhambra. 1994 Pàgina web El Laberint de Sebastià Giralt : http://www.xtec.cat/~sgiralt/ianua.htm Fotografies d'aquest curs i també dels dos cursos anteriors sobre Arqueologia.	

MÓN FUNERARI ROMÀ

(De l'Àrea dels Columbaris de Mèrida i altres fonts)

MONTSERRAT SILES

ÍNDEX

1. L'enterrament. Tipus.
2. Ritual d'un enterrament.
3. Les inscripcions funeràries.
4. Els enterraments preromans : el món ibèric.

1. L'ENTERRAMENT.

- El LLOC d'enterrament era a l'exterior de les ciutats, a la vora de les Vies, no gaire lluny de les portes, on s'arribaven a acumular sepultures fins a formar les NECRÒPOLIS.

Àrea funerària de Los Columbarios (Mèrida)

Necròpolis de la Porta d'Herculà, a l'anomenada Via dels Sepulcres (Pompeia)

1. L'ENTERRAMENT. TIPUS.

A la Roma antiga van coexistir dos ritus d'enterrament, amb diferències socials i temporals :

- **La incineració** va ser la forma més freqüent des del segle II a.C.
- **La inhumació,** practicada abans per la gent de condició més humil**,** es va generalitzar a partir del segle II d.C.

Enterren sense massa riqueses : capsa per cendres i objectes, amb petita boca per parlar-hi o tirar-hi alguna ofrena.

TIPUS

Els enterrament individuals més pobres i senzills eren :

- amb teules (*tegulae*) que formaven una caixa de secció triangular;
- amb àmfores reutilitzades (especialment per a infants; o bé per a adults utilitzant-ne diferents àmfores encastades);
- amb caixes fetes amb lloses de pissara.

Sepultures al Museu de Badalona

Al damunt hi podia haver

- una estela o una pedra amb el nom del difunt.
- un pedestal amb una dedicació.
- un ara o altar amb l'urna dins.
- Una cupa.

Ara del Museu de Mèrida

TIPUS

Una ***cupa*** era un sepulcre individual en forma de bagul o de mitja bóta de vi, feta amb pedra o bé feta amb teules recobertes de morter.

Àrea Funerària de Mèrida

Cupa dedicada a
Titus Annius Corinthus
de 45 anys.
Monument funerari del
s.I d.C

Necròpolis de la plaça de la vila de Madrid (Barcelona)

TIPUS

Els **columbaris** eren tombes col·lectives en forma de colomar que contenien nombrosos nínxols per guardar-hi les urnes. Eren criptes excavades a la pedra viva o bé construïdes d'obra.

Sovint havien estat construïdes per col·legis o associacions de gent humil que asseguraven un enterrament digne als seus membres.

Museu Arqueològic de Mèrida

Museu Palazzo Massimo alle Terme (Roma)

Urnes funeràries de plom i de vidre, Museu Arqueològic de Catalunya, Barcelona

Són dues tombes d'incineració, construïdes a cel obert i dedicades a dues importants famílies, els Voconis i els Julis. A la porta d'entrada hi ha les làpides dedicatòries. A l'interior hi havia les urnes funeràries i també un retrat de la família.

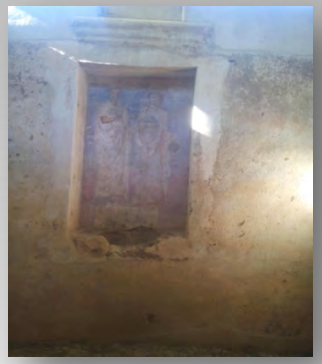

La inscripció de la família Voconia té una portafalera amb les medalles militars aconseguides pel pare, *Caio Voconio*

TIPUS

Sarcòfags:

La inhumació va fer que s'estengués el costum d'enterrar els morts en caixes de fusta o de pedra, la derivació més rica de les quals varen ser els sarcòfags.

Estaven esculpits amb motius que representaven la mort o que recordaven la vida del difunt, amb escenes mitològiques, símbols cristians...

Hi ha banyeres reconvertides en sarcòfags i també sarcòfags reconvertits en banyeres !!

Museu Nàpols

Museu Massimo alle Terme Roma

Museus Capitolins.Roma

TIPUS

Les tombes més luxoses eren els Mausoleus: sepultures monumentals en forma de temple, de torre o de casa.

Mausoleu de Cecília Metel·la. Via Àpia. Roma

La Torre dels Escipions. Tarragona.

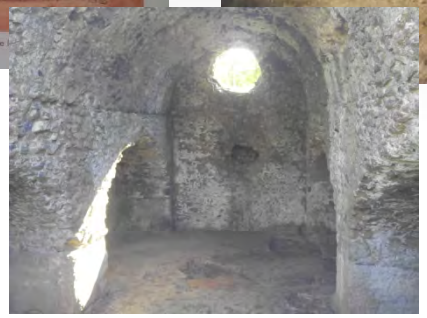

Edificis semisoterrats. Àrea de *Los Columbarios*. Mèrida

2. Ritual d'un enterrament.

- El ritual comença cridant el nom del difunt : ***Conclamatio.***
- El cos (rentat, ungit amb oli i vestit amb les millors robes) s'exposa diversos dies a l'atri de la casa.
- El dia del funeral acompanya al mort fins al lloc de la sepultura una ***pompa***: esclaus tocant flautes, trompes i trompetes, els portadors de torxes, les ploracossos professionals, els ballarins i els mims. I, si el difunt era noble, actors o esclaus es cobrien el rostre amb les ***imagines*** dels avantpassats i es pronunciava un **elogi fúnebre** del mort en el fórum.

3. Les inscripcions funeràries.

Moltes de les inscripcions comencen amb l'abreviatura **D.M.(S.)**: *Dis Manibus (sacrum)*, és a dir, "Consagrat als Déus Manes". Invocant així als déus o esperits dels morts.

A més del nom del difunt (en Datiu) també hi apareix el nom del familiar que encarrega la làpida (en Nominatiu).

Normalment al final hi ha les inicials **H.S.E.** *Hic situs est* "és en aquest lloc"

o bé **S.T.T.L.** *Sit tibi terra levis*, o sigui, "que la terra et sigui lleu"

Museu de Mèrida

[Dis] . Manibus . Sacrum
[AR]GENTariae . VERANAE. EMERitensi . ANNorum . LXV Argentarius
[VE]GETINVS . MATERTERAE . ET . PATRO
[N]AE . FACIENDVM . CVRAVIT
Hic. Sita . ES . T . Sit . Tibi. Terra. Levis

"Consagrat als déus Manes.
Argentarivs Vegetinvs s'encarregà de fer aquest monument a l'emeritense
De 65 anys Argentaria Verana, la seva tia àvia i patrona.
Aquí jau. Que la terra et sigui lleu." (Inscripció del 150 d.C. Àrea de *Los Columbarios)*

4. Els enterraments preromans. El món ibèric.

També la cultura ibèrica ens ha deixat importants mostres dels seus enterraments amb les conegudes escultures de “ les dames”, dipositàries de les urnes funeràries.

Dama de Baza

Dama del Cerro de los santos

Dama de Elche

Museu Arqueològic de Madrid

Myth Detectives: Ancient Greece and Rome

...

Spot the painting

III Curs Arqueologia
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

Mercury and Argus by Velázquez

The Triumph of Dionysus by Velázquez

The God Mars by Velázquez

The God Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

The Spinners by Goya

Saturn Devouring his Son
by Goya

The Fates
by Goya

Tityus
by Titian

Sisyphus
by Titian

Ixion
by Ribera

Icarus Fall
by Gowy

The Bacchanal of the Andrians by Titian

Danae and the Golden Rain by Titian

The Rape of Ganymede by Rubens

Atalanta and Hippomenes by Reni

Venus, Adonis and Cupid by Carracci

Orpheus and Eurydice by Rubens

The Birth of the Milky Way by Rubens

Achilles Discovered by Ulysses and Diomedes
by Rubens

The Judgement of Paris
by Rubens

The Three Graces
by Rubens

Ceres and Pan
by Rubens

Diana and Callisto
by Rubens

The Rape of Europa by Rubens

The Rape of Proserpina by Rubens

Crossing the RIver Styx by Patinir

Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens

Prometheus Bringing the Fire by Cossiers

Prometheus Bringing the Fire by Cossiers

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk, little brute!"	
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	
6	Weave and spin, busy bee.	
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	
9	She lost the race for three golden apples.	
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	
15	Round and round, like a merry-go-round.	
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	
19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	
20	Yum,yum!! I love raw meat.	

21	Hades says: “Don’t look back if you want to see you wife again.”	
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	
23	She says: “Oh, what a handsome boy.” He says: “ Gosh, what a hot girl!” The little one thinks: “Blimey, the arrow!!!”	
24	Mirror, mirror, who’s the fairest of them all?	
25	The first woman to ride on a white bull for love.	
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	
27	Aphrodite says: “Fill this jug with water from the river Styx.”	
28	Demeter says: “I want my daughter back, please Zeus help me.”	

The 12 Labours of Heracles

A Mythic Warrior

III CURS ARQUEOLOGIA
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

A bit of Hercules' life (a.k.a. Heracles)

Hercules was the Roman name for the greatest hero of Greek mythology: Herakles. He was the son of the supreme god Zeus and a mortal woman called Alcmene.

He was known as the strongest of all mortals and his symbols were a club and a lion skin which he wore on his head.

Hera, Zeus' wife, hated Heracles so much that she turned him mad; as a result, he killed his whole family. After realising this terrible event, he travelled to Athens to ask the Oracle of Delphi. The Oracle told him to punish himself to redeem his acts, so he went to his uncle, Eurystheus of Argos and submitted himself to be his servant. There's no need to mention that Erystheus was a cruel and wicked man who gave him what was later known as The Twelve Labours, though at first there were only ten!!

This is how the Greeks represented the labours in the temple of Zeus at Olympia.

These drawings are the reconstruction of the metopes , small squares with reliefs, showing Hercules labours.

The Nemean Lion

- So, there was this place called Nemea, which was being troubled by a giant lion that couldn't be hurt by sword or spear.
- Eurystheus orders Heracles to go and kill this monster.
- Heracles goes to Nemea, finds the lion, and strangles it to death using his hands.
- After he kills the lion, Heracles skins it and wears its hide as a cape.

The Lernean Hydra

- Eurystheus orders Heracles to go kill the Hydra.
- This monster was a huge venomous snake with a hundred heads.
- The Hydra was particularly hard to kill because when you cut off one head, two more sprouted in its place.
- Heracles defeats this nasty creature with the help of his nephew Iolaus.
- When Heracles cuts one of the Hydra's heads, Iolaus burns the stub with fire, which keeps the head from growing back.
- After the Hydra was dead, Heracles dipped his arrows in its venom, making them deadly poisonous.

The Ceryneian Hind

- Now the king orders Heracles to capture an incredibly fast deer with golden horns.
- Some say that Heracles snared the deer with nets, others say he pounced on it while it was asleep, and still others say that he just ran behind it until it got too tired to run anymore.
- No matter who you talk to, though, everybody agrees that Heracles caught the hind and brought it back to Eurystheus.

The Erymanthian Boar

- Next, Eurystheus orders Heracles to capture a giant boar and bring it back alive.
- This is actually a lot harder than killing it, because after Heracles captures the animal he's got to carry it all the way back to Argos.
- Of course, Heracles totally pulls it off and shows up carrying the boar over his shoulders.

It's said that Eurystheus was so scared when he saw the boar that he ran and hid in a big jar.

The Augean Stables

- Okay, so this Labor is totally gross.
- Heracles has to go to the stables of a dude named Augeas, who apparently had more oxen than anybody else in the world, but had also never bothered to clean up after them.
- Yep, that's right. The Augean stables are filled with massive amounts of dung, and guess who has to clean it up?
- Heracles manages to pull this off by diverting the course of the Alpheius River, which washes through the stables and takes away all the poo.

The Stymphalian Birds

- Heracles is ordered to go to the Stymphalian Lake and rid it of a flock of man-eating birds.
- Some say that he does this by making a bronze rattle, which he shakes and shakes until they're scared away.
- Others say that just shoots them all with his Hydra-poisoned arrows.

The Cretan Bull

- Next, Heracles has to travel to the island of Crete and captures the divine bull, who is said to be the father of the Minotaur, the monster that the hero Theseus later defeats.
- He manages this with the help of King Minos of Crete, and travels back to Greece on the back of the bull as it swims across the Mediterranean.

The Horses of Diomedes

- Next, Heracles is sent to capture the horses of King Diomedes. "Capturing Horses," you say, "That doesn't seem too hard."
- Oh yeah, what if those horses just happen to be man-eaters? That's right... King Diomedes is in the habit of feeding his horses the flesh of people that get on his nerves.
- When Heracles shows up, though, he turns the tables and feeds Diomedes to his own horses. After that, the vicious horses chill out a bit, and Heracles takes them away.

The Belt of Hippolyte

- Ninth on the agenda is obtaining the belt of Hippolyte, the queen of the Amazons.
- The Amazons were a tribe of warrior women, who only dealt with men when they felt like having babies. They either killed or got rid of any male children that came along and only raised the females.
- Heracles goes to their queen and asks her nicely for her belt. Amazingly, she agrees.
- However, Hera decides that this one was way too easy for Heracles, and she appears in the form of an Amazon and rallies the warrior women against Heracles.
- Heracles thinks Hippolyte has betrayed him and, after kicking a lot of Amazons, he kills her before sailing away with her belt.

The Cattle of Geryon

- Heracles has to sail all the way to an island called Erytheia, which is way out in what we now call the Atlantic Ocean.
- (To the ancient Greeks, this was the end of the world. They called the Atlantic "Oceanus" and thought of it as a giant river that encircled the world.)
- On the island of Erytheia there is a giant named Geryon, who has three bodies and three sets of legs all connected at the waist. It's Heracles' job to steal Geryon's beautiful herd of cattle.
- Heracles borrows a giant golden cup from the sun god Helios and sails across the Mediterranean to the island.
- Before he can take the cattle, Heracles has to kill the giant and his two-headed dog that guards them.
- Then Heracles herds the cattle into his golden cup-boat and sails back to Greece.

The Golden Apples of the Hesperides

- When Heracles gets back with the red cattle of Geryon, the king tells Heracles that he's not going to count the killing of the Hydra because Iolaus helped Heracles. He also won't count Heracles' cleaning of the Augean stables because he used a river to do it, instead of his own manpower.
- Eurystheus tells Heracles to go fetch some golden apples from the nymphs known as the Hesperides. These golden apples were Hera's wedding gift when she married Zeus.
- To get the apples, Heracles enlists the help of the Titan Atlas, who is doomed by Zeus to hold the sky up on his back.
- When Atlas comes back with the apples, however, he suggests that Heracles keep the sky on his shoulders while Atlas delivers the apples to Eurystheus.
- Heracles thinks this sounds like a trick. Our hero "agrees" with Atlas, but tells the Titan to take back the sky for a second while Heracles puts a pad on his shoulders to ease his burden. When Atlas takes the sky back, Heracles says, "See ya!" and heads off with the apples.
- After Heracles takes the apples to Eurystheus, Athena returns the golden fruit to the Hesperides.

Cerberus

- For the twelfth and final labour, Eurystheus thinks up the worst thing he can imagine: Heracles has to bring back the three-headed hellhound, Cerberus, Hades' vicious beast that guards the gates of the underworld.
- Heracles makes his way down to meet Hades, god of the dead.
- While in the palace, Heracles comes across Theseus, and another dude name Pirithous with their butts glued to a bench. The story goes that Theseus had agreed to help his buddy, Pirithous, try to woo Persephone, Hades' wife. As punishment, Hades magically glued them to a bench.
- Heracles pulls with all his might and frees Theseus from the bench.When Heracles tries to pull Pirithous up, however, the underworld starts shaking – Hades is not happy.
- Heracles and Theseus leave Pirithous and run out .
- Heracles goes before Hades and asks to borrow Cerberus for a bit, so that the hero can complete his final labour.
- Hades is cool with it as long as Heracles can wrestle the dog into obeying without using weapons.
- Our hero finds Cerberus and squeezes the animal with his muscle bound arms. Cerberus bites, scratches, and puts up a fight, but Heracles refuses to let go.
- Eventually, Cerberus realizes he's been beaten and chills out.
- Heracles takes Cerberus back for Eurystheus to see and then returns the hellhound to Hades.
- With that Heracles' Twelve Labours are complete. He has finally atoned for killing his wife and children.
- When he gets back to Thebes he gives his wife Megara to his friend Iolaus and goes on his merry way.

Death of Hercules

Heracles had a great many other adventures, in after years as well as in between his Labours. It was poisonous Hydra venom that eventually brought about his death. He had allowed a centaur to ferry his wife Deianara across a river, and the centaur had attacked her on the other side. Heracles killed him with an arrow, but before he died he told Deinara to keep some of his blood for a love potion. Deinara used some on Heracles' tunic to keep him faithful; little realizing that it had been poisoned with Hydra venom from the arrow. When Heracles put on the tunic , it burned his skin and died in agony. In the Olympus, he was recognised as a god after reconciling with Hera. She allowed him to marry her daughter and live among the gods.

Task on Hercules

Now, take your handout and

1. Order the Zurbaran's paintings on Hercules' Labours
2. Write down which labour is represented in each of them.

Good luck and may the gods be with you or as an ancient Roman would say
Bonam Fortunam et *Dei vobiscum* !

Short animated video on Hercules labours

Click on the image to watch it.

III CURS ARQUEOLOGIA

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……

……

……

……

……

……

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

……

……

……

……

So, now which labours have no painting?

Which one has two representations?

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _____, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean _____.
3.The Second Labor concerned the Lernean _____, a snake with nine _____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian _____.
5. This animal was sacred to _____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____
8.The Fifth Labor involved cleaning the _____ _____.
9. To do this Hercules caused two _____ to run downhill.
10. The Sixth labour was a battle with the Stymphalian _____.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big _____.
12. The Seventh labour was to deliver the bull from _____ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King _____ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labour was to capture the _____ _____ of _____.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful _____ of Hippolyta, Queen of the _____.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken _____, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between _____ and _____.
18. The Tenth Labor was to bring back the _____ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the_____ of _____; today the area is called the Straits of _____.
20. The Eleventh Labor was to fetch the _____ _____ of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _____ and released him from his rock.
22. Hercules got _____ to fetch the _____ for him while he held up the _____.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____.

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT..... **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Mitologia al Prado
Nivell i curs	Optativa de Mitologia a 3r-ESO
Nom de l'autor/a	Teresa Ràmia i Elena Serra
Centre	Ins Montgrí i Baix Empordà
Població	Torroella de Montgrí i Palafrugell
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes descobriran diferents mites grecoromans a través de diferents quadres de diversos pintors exposats al Museu del Prado.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de diverses obres pictòriques i diferents pintors on apareixen personatges mitològics. Les activitats es poden realitzar al llarg de 3 hores lectives.	
DESENVOLUPAMENT	
Explicació dels deús i herois més representatius de la mitologia grecoromana.	
METODOLOGIA	
Visualització de cada obra pictòrica amb la seva explicació del mite corresponent.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i de les obres estudiades.	
CONCLUSIÓ	
Petita visió de la mitologia grecoromana a través dels principals pintors europeus que es poden visitar al Museu del Prado de Madrid.	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	The God Mars by Velazquez
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	Danae and the Gold Rain
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	Tityus by Titian
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk,little brute!"	The Birth of the Milky Way
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	Mercury and Argus
6	Weave and spin , busy bee.	The Spinners
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	Sisyphus by Titian
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	The Bacchanal of the Andrians by Titian
9	She lost the race for three golden apples.	Atalanta and Hippomenes by Reni
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	Prometheus bringing the fire by Cossiers
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	Crossing the River Styx by Patinir
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	Icarus Fall by Gowy
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	The Fates by Goya
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	The triumph of Dyonisus by Velázquez
15	Round and round, like a merry-go-round.	Ixion by Ribera
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	Achilles discovered by Ulysses and Diomedes by Rubens
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	Ceres and Pan by Rubens
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	Diana and Callisto
20	Yum,yum!! I love raw meat.	Saturn devouring his son by Goya
21	Hades says: "Don't look back if you want to see you wife again."	Orpheus and Eurydice by Rubens
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	The Rape of Ganymede by Rubens
23	She says: "Oh, what a handsome boy." He says: " Gosh, what a hot girl!" The little one thinks: "Blimey, the arrow!!!"	Venus, Adonis and Cupid by Carracci
24	Mirror,mirror, who's the fairest of them all?	The Judgement of Paris by Rubens
25	The first woman to ride on a white bull for love.	The rape of Europa by Rubens
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	The Three Graces by Rubens
27	Aphrodite says: "Fill this jug with water from the river Styx."	Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens
28	Demeter says: "I want my daughter back,please Zeus help me."	The rape of Proserpina

III Curs Arqueologia

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……LABOUR 3. ERYMANTHIAN BOAR

……DEATH OF HERCULES….

……LABOUR 2 THE LERNEAN HYDRA…

…LABOUR 7 THE CRETAN BULL

……LABOUR 5 AUGEAN STABLES….

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

…11 THE GOLDEN APPLES (ANTAEUS)

…LABOUR 12 CERBERUS

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON…

……1. THE NEMEAN LION

So, now which labours have no painting?

Labour 9: The Belt of Hippolyte
Labour 8: The Horses of Diomedes
Labour 6: Stymphalian Birds
Labour 4: Cerynian Hind

Which one has two representations?
Labour 10: Cattle of Geryon
One represents Hercules killing the giant Geryon and the other depicts Hercules pushing apart the mounts Calpe and Abyla,

III Curs Arqueologia
Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _EURYSTHEUS___, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean ____LION_____.
3.The Second Labor concerned the Lernaean ___HYDRA_____, a snake with nine ____HEADS_____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian ____DEER__.
5. This animal was sacred to ___GODDESS DIANA____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____BOAR_____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____EXHAUSTING IT_____
8.The Fifth Labor involved cleaning the ___AUGEAN STABLES
9. To do this Hercules caused two ___RIVERS__ to run downhill.
10. The Sixth labor was a battle with the Stymphalian _____BIRDS___.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big ____RATTLE____.
12. The Seventh labor was to deliver the bull from _____CRETA__ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King ___MINOS__ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labor was to capture the HORSES of _KING DIOMEDES_.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful ___BELT__ of Hippolyta, Queen of the AMAZONS__.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken BY HERCULES_, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between __HERCULES__ and _THE AMAZONS_.
18. The Tenth Labor was to bring back the _CATTLE_ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the___PILLARS__ of __HERCULES__; today the area is called the Straits of _GIBRALTAR__.
20. The Eleventh Labor was to fetch the GOLDEN APPLES of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _TITAN ATLAS_ and released him from his rock.
22. Hercules got __ATLAS__ to fetch the APPLES_ for him while he held up the ___ROCK___.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____DOG___.

MYTHOLOGICAL PAINTINGS IN THE PRADO MUSEUM

Diego Velázquez 1599-1660
The Drinkers or The Triumph of Dionysus
La Fragua de Vulcano Apollo at the Forge of Vulcan or Hephaestus' workshop
The God Mars
The Spinners or The Fable of the Arachne
Mercury and Argos (See Rubens' rendition too)

Goya 1746-1828

Saturn devouring his Son
The Fates -Las Parcas o Atropos
The Colossus- El Coloso

Titian (Tiziano) ca.1485-1576

Tityus
Ticius , a giant, is assassinated by Apollo and Diana for having raped their mother, Latona. He is punished to the underworld where two buzzards devour his liver, which grows eternally.
Sisyphus
The King of Corinth climbs the mountain carrying a boulder to the top of the mountain. When he reaches the top, the rock falls down and he starts over for eternity, as a punishment by Pluto, god of the underworld. His sin: tricking the gods, even to escape death.
The Bacchanal of the Andrians
The effects of wine on the island of Andros, where wine flowed.
Danae and the Shower of Gold- Danae recibiendo la lluvia de oro
Jupiter possesses the princess in the form of golden rain.
Venus and Adonis- Venus y Adonis (See Carracci's depiction)

Annibale Carracci 1560-1609

Venus, Adonis and Cupid
Venus, the goddess of love and beauty, is accidentally wounded by his son Cupid, triggering her love for Adonis. Adonis dies in the end.

Peter Paul Rubens 1577-1640

The Three Graces
The Birth of the Milky Way (Hera with the infant Heracles)
The Rape of Europa- El rapto de Europa (Jupiter)
Landscape with Psyche and Jupiter-
The Rape of Proserpina- El rapto de Proserpina (Pluto and Proserpina)

Pluto, the god of the underworld, kidnaps Proserpina, Ceres' daughter. Ceres is the goddess of the earth. Jupiter concedes Proserpina the right to spend a part of the year with her mother, when the earth produces fruits.
Ceres and Pan- Ceres i Pan
Orpheus and Eurydice- Orfeo y Eurídice
The Rape of Ganymede- El Rapto de Ganimedes
Jupiter was so taken by Ganymede's beauty that he transformed into an eagle to carry her off to Mount Olympus, where she became his cup-bearer.
Perseus freeing Andromeda- Perseo y Andrómeda
The Judgement of Paris- El Juicio de Paris (Juno, Venus and Minerva)
Achilles Discovered by Ulysses- Aquiles descubierto por Ulises
Prometheus, Jupiter's son, steals the fire to give it to Humanity.
Deucalion and Pyrrha-
Satyr- El Fauno
Silenus, the guardian of the forest is depicted with goat ears and a beard, and clothed in buckskin.
Mercury and Argos (See Velazquez')
Meleager and Atalanta Hunting the Wild Boar of Calydon
The goddess Diana sent a giant wild boar to ravage the kingdom of Calydon. Meleager, the king's son, and his beloved Atalanta organize a hunt with the help of castor and Pollux, their cousins.

Guido Reni 1575-1642

Hippomenes and Atalanta
Atalanta, the daughter of Schoenus, king of Arcadia, is offered for marriage to anyone able to outrun her in a race. Hippomenes, with the help of Venus, who gave him 3 golden apples, tricks her into stopping to collect them, thus winning the race.

Francisco de Zurbaran 1598-1664

The Labours /Trials of Hercules- Los trabajos de Heracles

1. Hercules wrestling with the Nemean Lion
2. Hercules fights the Hydra of Lerna
3. The Ceryneian Hind
4. The Erymanthian Boar
5. The Augean Stables- Hercules diverts the course of the river Alpheus
6. The Stymphalian Birds
7. The Cretan Bull
8. The Mares of Diomedes
9. Hippolyte's Belt
10. The Cattle of Geryon (Hercules pushes apart the mounts Calpe and Abyla)
11. The Apples of the Hesperides - Herakles fights Antaeus
12. The Capture of Cerberus

13. Death of Hercules

Paolo Veronese 1528-1588
Venus and Adonis

José de Ribera 1591-1652
Ixion
The King of the Lapiths who was condemned by the gods to spin round bound to a burning solar wheel for eternity. His crime: killing his father-in-law in his own house, thus breaking xenia.
Tityus - Ticio (See Titian)

Joachim Patinir ca.1480-1524
Crossing the River Styx or Charon and his boat- El Paso de la Laguna Estigia
Entrance into Tartarus or Hades across the river Styx in Charon's boat.

Jacob Peter Gowy 1632-1661
The Fall of Icarus- La caida de Icàro
Hippomenes and Atalanta- Hipómenes y Atalanta

Erasmus Quellinus the Younger 1607-1678
The Rape of Europa- El Rapto de Europa

Jan Cossiers 1600-1671
Prometheus carrying the Fire- Prometeo trayendo el fuego

Eugenio Cajés 1577-1642

Leda's Fable

EL MÓN DELS GLADIADIORS

Jenny Triviño i Mireia Bassols

MUSEU DE GLADIADORS DE MÈRIDA

- El museu és un centre d'interpretació sobre la vida dels gladiadors –vestimenta, armament, costums, creences, objectes de la vida quotidiana...-

Si voleu podeu fer-hi un cop d'ull:

- Només d'entrar ja ens trobem amb la màxim autoritat de l'arena: el SUMMA RUDIS. El reconeixem gràcies a la seva vestimenta: una túnica blanca amb dues franges porpres als laterals.
- Ell decideix quan comencen i quan acaben els combats, i la lluita s'inicia amb la paraula: "PUGNATE".

AMFITEATRE DE MÈRIDA

cavea

vomitoria

arena

RUDIS, NÉMESIS I LLIBERTAT

- Els gladiadors abans de cada combat fan ofrenes a la deessa Némesis (deessa de la venjança) per tal de tenir sort durant la lluita i poder aconseguir un dia el desitjat Rudis.
- El Rudis és una espasa de fusta que es concedeix al gladiador que ha guanyat varis combats, atorgant-li la llibertat.

- Els LEGIONARIS eren els encarregats de vetllar per la seguretat del públic i d'aconseguir que els gladiadors acatessin les normes del combat.

GLADIADORS I ARMAMENT

- El GLADIADOR es el que porta el *gladius* –espasa-

- I segons l'armament que portaven podien ser: reciaris, oplomacus, secutors...

RECIARI

- Es caracteritza per portar una xarxa, un trident i un punyal. Lluitava amb un armament lleuger i es protegia amb un braçalet anomenat *lorica manica* i un protector en una espatlla que rebia el nom de *galerus*.

SECUTOR

- Porta un casc amb una crinera arrodonida per impedir que se li enganxi la xarxa del reciari, i amb dos orificis amb un diàmetre específic per impedir que el trident li fereixi els ulls. Porta un *gladius* i un escut molt pesat que l'obliguen a lluitar en distàncies curtes per no esgotar-se.

OPLOMACUS

- Es caracteritza per dur un escut rodó, una daga i una llança típica dels hoplites grecs. El seu oponent normalment és el mirmilló. El seu casc és molt espectacular ja que va coronat amb una cresta majestuosa. La *manica* la porta al braç dret i les *grebes* a la cama esquerra.

MIRMILLO

- Aquest gladiador el reconeixem perquè portava una cresta en forma de peix al casc. També per la protecció al braç dret i a la cama esquerra i per l'enorme escut que el protegia. La seva arma era el gladius.

SAMNITA

- Porta un escut rectangular que li serveix de protecció per al cos i per a la cama dreta ja que a l'esquerra ja hi porta la greba, el seu casc està decorat amb plomes per distreure l'adversari i la seva arma era el gladius igual que el mirmilló.

TRACI

- Porta l'armament originari del poble traci: un escut petit i rectangular o rodó a la mà esquerra i, a la dreta, una *manica* de pell articulada; grebes que el protegeixen fins als genolls ja que l'escut és molt petit i l'espasa (sica) en forma de L per tal de ferir l'esquena del seu contrincant.

LA MORT DELS GLADIADORS

- És un mite que la mort del gladiador es decidia girant el polze avall o amunt.

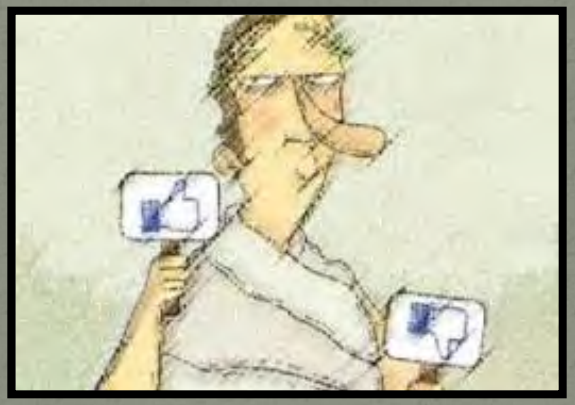

- Aquesta creença es deu a una interpretació errònea del pintor Jean-Léon Gérome al seu quadre “Pollice Verso”, de la mateixa manera que era fals que en cada combat moria un gladiador.

"Pollice Verso" de Jean-Léon Gèrome

- La realitat era ben diferent: el gest que significava la mort era el polze cap a dalt com si fos una espasa desenvainada i cridar "*iugula*" i el puny tancat amb el polze amagat i el crit de "*mitte*" significava la vida.

MÈRIDA
TEATRE ROMÀ

INTRODUCCIÓ

El teatre de Mèrida va ser erigit durant l' Antiga Roma a Augusta Emèrita, actualment coneguda com a Mèrida.

Es tracta d' un edifici projectat en conjunt amb l' Anfiteatre des del moment de la fundació de la ciutat. En una ciutat d' aquesta rellevància no podien faltar aquest tipus d' edificis doncs la societat romana era molt aficionada a aquest tipus d' espectácles. I, alhora, els feia servir com a eina de romanització.

La seva creació va ser promoguda pel cònsul Marco Vispanio Agripa. Gràcies a vàries làpides inscrites ens arriba aquesta informació. De la mateixa manera, coneixem que el teatre va ser inaugurat al voltant dels anys 16 – 15 a. c.

El teatre ha sofert vàries remodelacions, la més important va tenir lloc cap a l' any 105, en l' època de l' emperador Trajà quan s' aixecà el front escènic actual. Una altra va ser duta a terme en l' època de Constantí I, entre els anys 333 i 335. El teatre fou abandonat en el segle IV d. C. quan la religió cristiana va esdevenir oficial a l' Imperi romà. Aquesta considerava inmorals les representacions teatrals. L' edifici va ser cobert de terra i durant segles l' única part visible va ser la *summa cavea*, les grades superiors, que foren batejades amb el nom de «Les Set Cadires». Les excavacions arqueològiques en l' edifici començaren a principis del segle XX y des de 1933 el teatre acull la celebració del festival de teatre.

PARTS DEL TEATRE

Les grades varen ser pensades per a donar cabuda a 6.000 persones. Això venia donat perquè una capital d' aquesta importància de ben segur que rebria espectadors de tota la província. Altres teatres semblants serien el Teatre Augusteo d' Òstia,

L' hemicicle sobre el que hi ha les grades, **la "cavea"**, es divideix en 3 sectors per a acollir, diferenciadament, a les diferents classes sociales.

El sector preferent i més pròxim a l' espectacle és l' "ima cavea". Tot i això, davant d' aquest sector existien 3 grades amb amplada suficient per a posar – hi seients que eren reservats per a les autoritats. Darrera d' aquestes hi ha un estret passadís o "praecinctio" amb el que s' inicia l' "ima cavea", que és el sector més desenvolupat del Teatre Romà de Mèrida, amb un total de 23 grades i una dotació de portes, escales i passadissos que permetien una fluïda entrada i sortida dels espectadors. La part alta consta de 6 "vomitoris", units internament per un corredor que comunica l' exterior a través de dues portes. L' "ima cavea" finalitza amb el "balteus", en el que s' obren 5 "vomitoris" més que comuniquen directament amb l' exterior y marquen el punt d' inici de les "scalae", que comuniquen el "praecinctio" baix de l' "ima cavea" amb un altre "praecinctio" que hi ha davant del "balteus" , espai final de l' "ima cavea".

La "media cavea" i la "summa cavea" consten de cinc grades respectivament, separades per un altre "balteus". Les portes d' aquestes estan formades per unes escalinates que comunicaven amb l' exterior.

L' "orchestra" és semicircular i conserva el paviment original format per lloses rectangulars de marbre. S' hi accedeix pels "parodoi". Les portes externes són de mig punt.

L' "scaena" està formada per una plataforma, elevada sobre el nivell de la "orchestra", de 60 metres de longitud i 7 metres de fons. El "proscaenium" està limitat per dues petites escales que comunicaven el "pulpitum" amb l' "orchestra". Al terra es distingeixen diferents espais que serien infraestructures apropiades per a artificis escènics. De la mateixa manera, algunes pedres amb orificis a tocar de la porta central de la "scaena", s' interpreten com caixes on s' introduïen els "periatti" o prismes triangulars que dotaven a l' espectacle de diferents decorats segons el tipus d' espectacle.

L' “scaena” es tanca amb una estructura monumental i de gran riquesa decorativa: el “frons scaenae”. A l' entrant central, que és semicircular, s' obre la porta principal, “valvae regia” i, simètricament, als dos costats, en dos entrants rectangulars, s' ubiquen les dues entrades secundàries, “valvae hispitalium”. Per aquestes tres portes accedien els diferents actors.

El “frons scaenae”, s' ha reconstruit amb dos ordres de columnes sobreposats seguint la línea de l' “scaenae” del teatre de Sabratha, molt similar al de Mèrida. El conjunt es va completar amb una interesant sèrie d' escultures que s' ubicaren entre les columnes. Part d' aquestes escultures fan referència al rapte de “Cora” per “Plutó”.

A més, hi figuren retrats humans dels que es conserven només els seus cossos, dos d' ells vestits amb toga i altres coberts amb una cuirassa. Darrera del “frons scaenae”, vàries dependències per als actors, constituïen el “postscaenium”.

Més enllá del **“postscaenium”** hi ha el **“peristil”** que era una zona ajardinada i acotada en els seus quatre fronts per una doble columnata.

Al fons del “peristil” existeix una petita càmara rectangular on s' han produit nombroses troballes d' interès com el retrat d' August, i un retrat de Tiberi, així com vàries inscripcions relacionades amb el culte imperial. Es considera que aquesta estància va ser destinada a aquest culte, que després radicaria en el “Temple de Diana”.

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

Carmen Blasco, Margarita Bachs, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana

INDEX

I. INTRODUCCIÓ

II. ELS MOSAICS: MOTIUS I TÈCNICA DE CONSTRUCCIÓ.

III. EL MUSEU NACIONAL D'ART ROMÀ DE MÈRIDA.

IV. ELS 8 MOSAICS DEL MUSEU:

1) MOSAIC D'ANNUS PONIUS.

2) MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA.

3) ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de "Las Tiendas"

1. GENET I PANTERA

2. CACERA D'UN SENGLAR

3. LA NEREIDA

4) MOSAIC DE BARITTO

5) MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

6) MOSAIC DELS AURIGUES

V. ACTIVITATS

VI. BIBLIOGRAFIA

I. INTRODUCCIÓ:

UNA MIRADA INTERDISCIPLINARIA ALS MOSAICS DEL MUSEU DE MÈRIDA	
Títol de l'experiència	***APRENDRE dels MOSAICS del museu d'EMERITA AUGUSTA***
Nivell i curs	QUART ESO LLATÍ
Nom de l'autor/a	Margarita Bachs, Carmen Blasco, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana
Centre	Instituts Castelló d'Empúries, Brugulat (Banyoles) i Montgrí
Població	Castelló d'Empúries, Banyoles, i Torroella de Montgrí

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'una activitat de caràcter interdisciplinari, pensada per a QUART d'ESO, que pretén aproximar-se als magnífics mosaics d'Emèrita Augusta a través d'una mirada polièdrica. Consisteix en PowerPoint confegit amb fotografies recollides durant la visita i creat especialment per a treballar la unitat i un dossier de treball amb les explicacions , els comentaris detallats de les imatges i exercicis complementaris proposats des dels àmbits de matemàtiques, llengua castellana ,llengua anglesa i cultura clàssica.

OBJECTIUS

- Descriure els aspectes més importants dels mosaics romans: construcció,

utilitat, motius representats...

-estudiar en concret els mosaics d'Emèrita Augusta. Importància de la ciutat com a capital de província i de les seves vil·les exteriors.

- Visualitzar i comentar, a través de les imatges incorporades en el PowerPoint, els diferents mosaics que s'exposen en el museu d'Emèrita Augusta..

- Presentar als alumnes exercicis complementaris de llengua castellana, anglesa, matemàtiques i cultura clàssica referents al tema dels mosaics romans.

- Valorar la pervivència del passat romà a l'actual ciutat de Mèrida.

- Ser conscient del gran llegat artístic i arqueològic que el poble romà ens ha transmès.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Explicació dels continguts del dossier i visualització del power: 2h

- Realització de les activitats de consolidació i d'avaluació: 1h

DESENVOLUPAMENT

L'experiència es podrà fer després d'haver estudiat repassat les característiques principals de la casa romana i els seus elements decoratius i de tenir uns breus coneixements de mitologia clàssica. Preferentment, es farà al tercer trimestre.

El professor o professora farà l'explicació, amb comentari de les imatges, durant dues sessions, o una sessió i mitja, i, a continuació, els alumnes realitzaran les activitats a l'aula (o a casa).

El professor o professora també podrà demanar als alumnes explicacions o imatges complementàries.

METODOLOGIA

-Explicació teòrica a classe, complementada amb visualització i comentari d'imatges, seguint el dossier i el power adjunt.

- Realització d'activitats complementàries, que poden ser avaluades (també es poden fer a casa, com a activitats de consolidació).

CRITERIS D'AVALUACIÓ

S'avaluaran les activitats complementàries que figuren en el dossier, si el professor o professora ho creu convenient:

La nota de les activitats es comptarà dins el 10% de la nota trimestral.

Si el professor o professora ho creu convenient, pot preguntar i avaluar l'explicació teòrica dins l'examen trimestral de la tercera avaluació, sense avaluar les activitats de consolidació.

CONCLUSIÓ

És una activitat d'ampliació que permetrà als alumnes aprofundir en coneixements adquirits al llarg del curs.

Aquesta experiència pot ajudar a transmetre als alumnes una visió global de l'educació donat que es treballa un centre d'interès des de diferents matèries d'una manera viva i amena .

ANNEX

Dossier complementari amb les explicacions de cada mosaic.

Power-point amb les diferents imatges dels mosaics.

II. ELS MOSAICS: MOTIUS I TÈCNICA DE CONSTRUCCIÓ.

QUÈ ÉS UN MOSAIC?

Encara que són d'origen asiàtic, el bressol del mosaic cal situar-lo a Grècia i el seu màxim perfeccionament i difusió fou en el món Romà. Es va utilitzar tant en decoració del sòl com per a cobrir parets.

Els mosaics pavimentals son de dos tipus: l'anomenat **"opus sectile",** format per grans peces de calissa, marbre o altres pedres, amb formes geomètriques de rombes, quadrats, cercles... i per altra banda l' **"opus tessellatum",** format por petites peces anomenades tessel·les. En general, la tendència d'aquestes obres fou la d'adaptar el tema del mosaic a la destinació de l'estància. Així a les termes es representaven peixos o escenes de riu, en el vestíbul de la casa el gos que guarda, en el triclini o menjador motius relacionats amb àpats i aliments, a l'atri escenes que recorden la natura...

LA CONSTRUCCIÓ D'UN MOSAIC:

Sis eren el professionals que realitzaven aquestes obres d'art:

- L'anomenat "pictor imaginarius", era l'artista que s' encarregava de dissenyar el dibuix; el que avui en dia denominem l'esbós. A més a més de dirigir el treball, realitzava les parts més complicades de l'obra. El seu salari era de 175 sestercis.
- La persona que passava "l'esbós" al terra era el "pictor parietarius", que cobrava 75 sestercis diaris.
- El "musivarius", rebia 60 sesterços i la seva funció era posar tessel·les en el paviment.
- Les tasques d'albanyileria les feia el "lapidarius structor", que cobrava 50 sestercis.
- El tècnic que preparava la barreja o morter era "calcis coctor", amb un salari de 50 sestercis.
- Finalment, el "tessellarius", que tallava el material preparant les tessel·les, tenia el mateix sou que aquest últim.

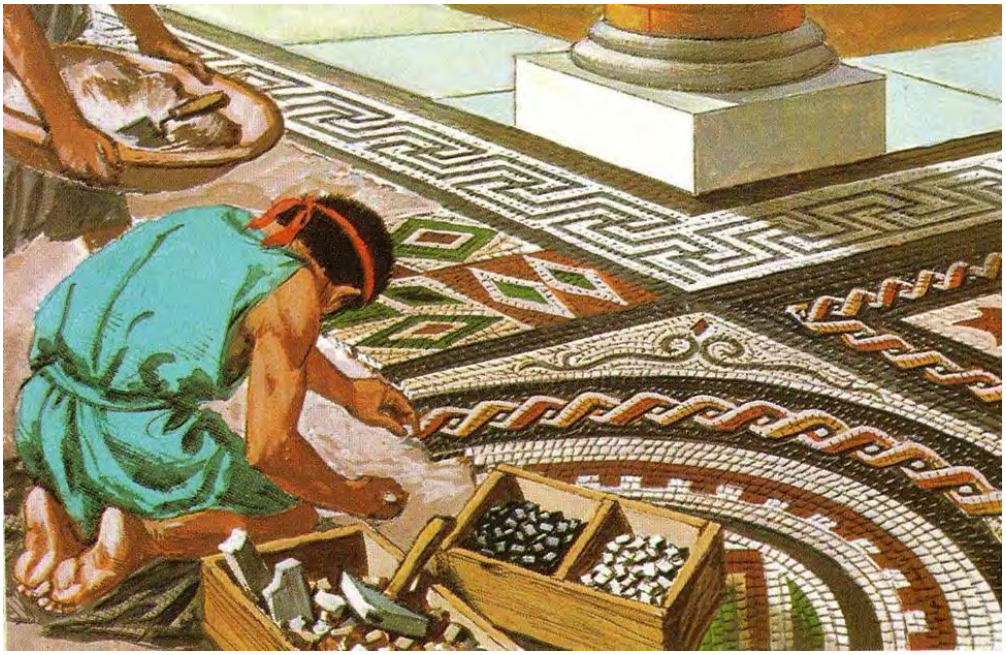

Els materials utilitzats eren pedres calisses, fang cuit, vidre o marbre. Els mosaics del Museu Nacional d'Art Romà, tracten de la Mitologia, les carreres de carros, figures geomètriques..

Si partim del sol natural, la preparació per col·locar un mosaic, segons el cèlebre arquitecte Vitrubi seria: primerament es col·locaria una capa de pedres. A sobre d'aquesta, va un morter de sorra, calç i rajola fragmentada. A sobre, s'estén una altra capa formada per 3 parts de gra de rajola cuita i una de calç. Al damunt, una altra capa de calç, sorra i rajola fragmentada. Finalment, un bany de calç. Després, es col·locaria el mosaic pròpiament dit.

Els artistes romans se sentien orgullosos de les seves obres, i una vegada acabada la signaven. En el seu origen, hi va haver una inscripció on es llegia:

C (olonia) A (ugusta) E (merita) F (ecerunt) SELEVCVS ET ANTHVS.

III. EL MUSEU NACIONAL D'ART ROMÀ DE MÈRIDA.

L'actual Museu Nacional d' Art Romà, va substituir l' antic Museu Arqueològic de Mèrida, construït el 26 de Març de 1838. El 19 de Setembre de 1986 s'inaugurava la seu actual del Museu, obra de Rafael Moneo Vallés, exponent clau de la Romanització d' Hispania, explicada a través de las peces recuperades del jaciment d'Emèrita.

A més a més de museu, és un centre investigador i difusor de la cultura romana. Fou projectat per assumir noves incorporacions sorgides de la constant investigació arqueològica emeritense.

IV. ELS MOSAICS DEL MUSEU:

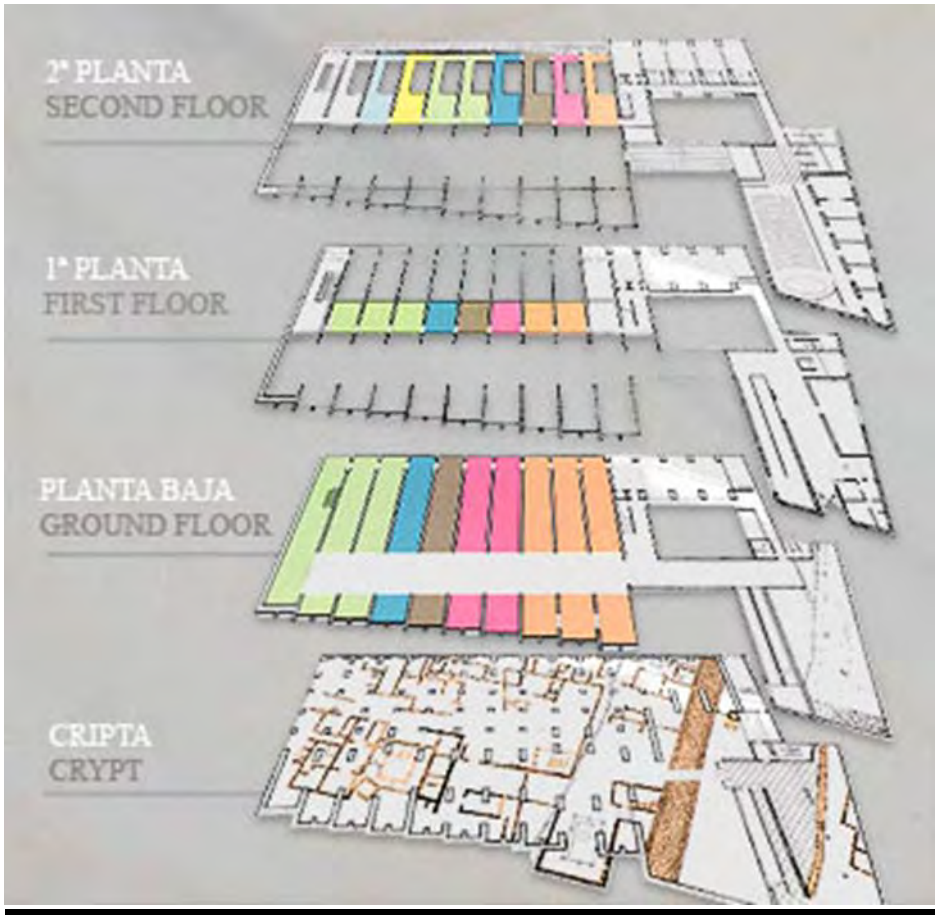

MOSAIC D'ANNUS PONIUS

El mosaic signat per l'artista emeritense Anniboniu, està situat a la sala V de la planta baixa del museu. És una clara mostra de la descomposició de la forma clàssica que es produeix a les províncies de l' Imperi. Fou trobat l'any 1910 a prop de l'estació de ferrocarril. Datat a la segona meitat del segle IV o principi del segle V. Si a principi del segle V, Mèrida fou envaïda pels suevs i posteriorment pels visigots, tindríem davant dels nostres ulls un dels últims mosaics romans.

Es tracta d'una escena de Bacus, déu del vi, fill de Júpiter. Teseu, una vegada havia matat al cèlebre Minotaure, va tornar a la seva pàtria. Abans es va aturar a l'illa de Naxos, on abandonà la seva estimada Ariadna. El déu Bacus la va trobar i es va casar amb ella. El mosaic reflexa el moment de l'arribada a l'illa de Naxos del déu Bacus, acompanyat pels membres del seu seguici, i el seu retrobament amb Ariadna, que apareix dormida a l'esquerra.

A l'esquerra veiem l'Ariadna i a la dreta es troba el deu Bacus. Una pantera gira el cap per beure líquid que vessa la gerra que el deu té a la seva mà dreta. El personatge que té les cames, peus i banyes de mascle cabrit i llargues orelles peludes es Pan, deu dels camps i els pastors. Aquest està mostrant la nuesa, bellesa de l'Ariadna a Bacus. Aquest mosaic té també la particularitat de que està signat per l'artista. A l'angle superior esquerre vegem:

EX OFFICINA ANNI PONI. De l'oficina, del taller de Annius Ponius.

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

A la Planta Baixa hi ha una sala (sala VII) dedicada a la casa romana. A l'esquerra de la nau central es troba un magnífic paviment de mosaic de finals del segle II d. C., amb el conegut episodi del rapte d'Europa. Fou trobat l'any 1958. En un solar situat a les proximitats de la plaça de braus. Les seves dimensions són de 4,45 per 2,90 metres. La seva decoració està formada per quadres negres amb creus gregues i triangles negres a les voreres. A la part central, anomenada emblema es representa el mite del rapte d'Europa. El marbre per realitzar aquesta obra prové de les canteres de Zafra..

Segons la Mitologia, Europa, filla d' Agenor, rei de Tiro estava jugant amb els seus companys a la vora del mar. De sobte, va veure un brau blanc. L'animal era el propi Zeus, pare de tots els déus, que s'havia enamorat de la noia i s'havia convertit en un brau per raptar-la. Europa, al veure que l' animal era molt manso va començar a jugar amb ell. Finalment va seure a sobre del seu llom i, aleshores, el brau va fugir mar endins emportant-se a Europa a Creta. Allí es va casar amb ella i van tenir tres fills: Minos, Rodamantis i Sarpedón. Al mosaic podem veure a Europa recoberta d'un mantell flotant que és portada per Zeus per un prat esmaltat de flors a prop de la vora del mar. La tonalitat del mar es mostra d'un verd i blau clar. La ribera del mar apareix plena de petites flors.

ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de “Las Tiendas”

A Mérida no coneixem las ruïnes de cap vivenda modesta, tot i que lògicament van existir, i tampoc comptem amb restes significatives de les cases que formaven part del conjunt intramurs. Però, sí estan ben documentades les grans mansions suburbanes que abracen una amplia cronologia compresa entre los segles I i IV d. C. (cases del "Mitreu", "Amfiteatre", "Casa-basílica" etc.) i les vil·les, quintes o cortijos campestres, disseminades per l’extens territori de la colònia.

Vil·la de “Las TIENDAS”

Situada a uns 18 km de Mèrida, era una "vil·la" romana regentada por algun personatge adinerat d’ Augusta Emèrita.

Resulta impressionant considerar l’ enorme superfície 20.000 km2 concedida als colons fundadors d’Augusta Emèrita. Foren diversos els repartiments efectuats a raó d’unes cent hectàrees per família i encara van sobrar terres per assignar. El territori colonial comptava amb tota classe de recursos naturals: mines, canteres, bons terrenys de pastura i superfícies de conreu. Una xarxa viària comunicava la colònia amb els límits territorials.

Les parcel·les, amb el temps i per diversos motius, acabaren en mans d’uns pocs propietaris, latifundistes, qui des de les seves vil·les administraven les seves possessions.

La població benestant es traslladà a les seves possessions rústiques per poder viure amb les mateixes comoditats que a la ciutat, però sense estar sotmesos a uns impostos asfixiants. Les vil·les passaren aleshores a convertir-se en centres de producció agropecuària, en els que es va desenvolupar, en certa manera, una economia autàrquica.

La part principal de las vil·les la constituïa la vivenda del propietari (dominus), i estava realitzada amb decoracions luxoses. Aquesta vil·la tindria dependències enormes, amb mosaics de grans dimensions com el de LA CACERA DEL SENGLAR situat al "tablinum" de 10,80 per 8,50 metres. Amb l’ajut d’un esbós realitzat al Museu Romà i amb la superposició de tres dels molts mosaics que tindria aquesta vil·la, ens podrem imaginar per un moment la grandesa del lloc. Posseïa un pati central, a traves del qual es distribuïen les diverses dependències. Els altres mosaics són el de la NEREIDA i el del GENET I PANTERA.

EL NUS DE SALOMÓ

El famós nus de Salomó apareix en molts mosaics romans però sobre tot en aquest mosaic de la Villa de las Ventas.(El de la Nereida o el de la cacera del senglar). És un símbol molt antic que te diverses interpretacions: una d'elles és la immortalitat i l'eternitat perquè són unes anelles entrellaçades sense inici ni fi, com una cinta infinita. Altres vegades s'ha interpretat com el nus de l'amor, donat que són figures interrelacionades.

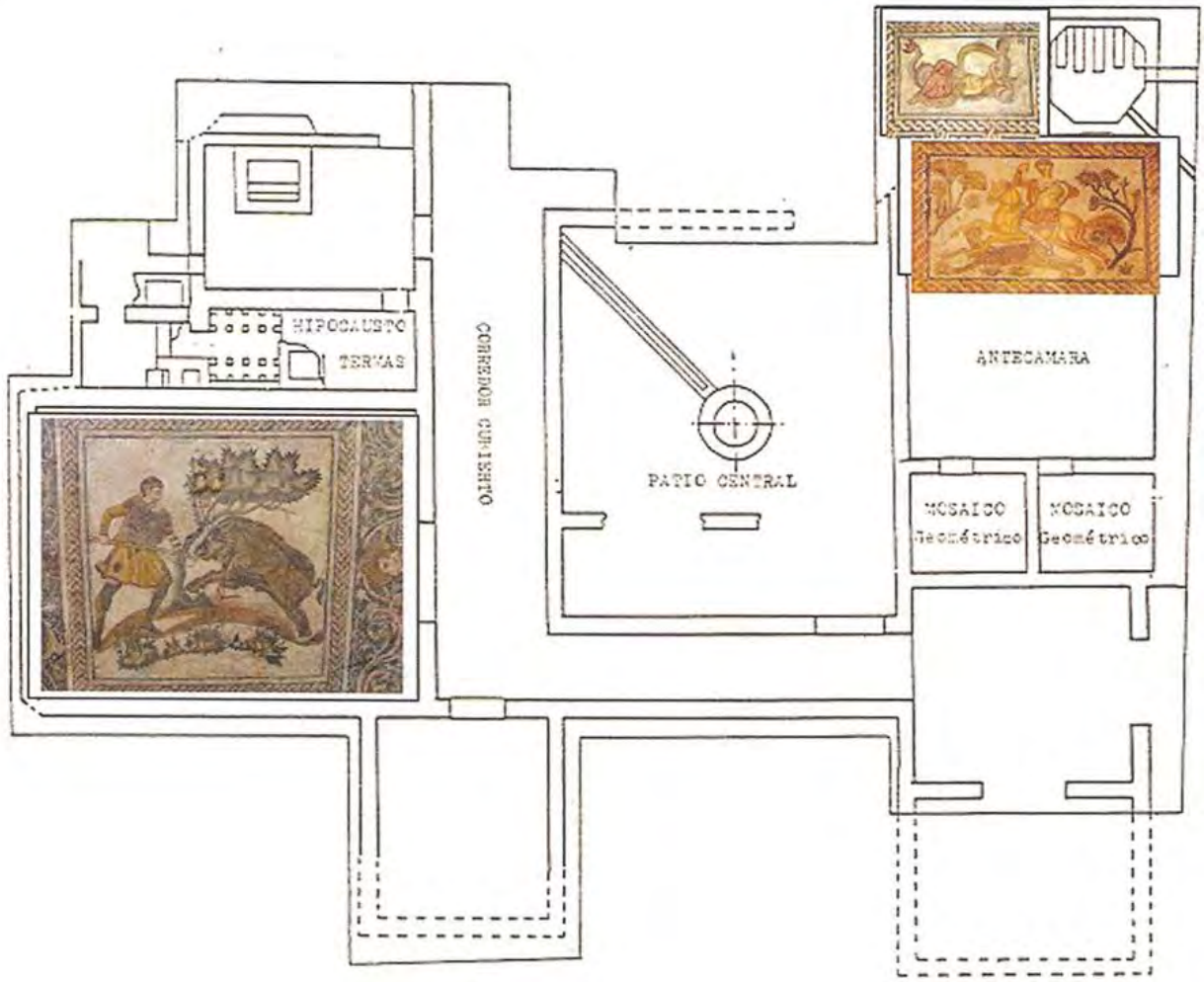

GENET I PANTERA

Al fons de la primera planta del museu es troba un mosaic procedent de la propera vil·la de "Las Tiendas". Ens mostra un genet en el mateix moment d'assestar el colp definitiu a una pantera que es remou al sentir-se ferida. La data d'aquest paviment musiu se situa cap a la meitat de la quarta centúria.

CACERA DEL SENGLAR

Aquest mosaic situat a la sala I de la segona Planta té una part central que representa una escena de cacera i al seu voltant podem observar una abundant decoració geomètrica. El quadre central és una escena de cacera d'un porc senglar. Al voltant d'aquesta escena hi apareixen les figures que representen les quatre estacions, identificades per flors i fruits propis de cadascuna, i també pels ròtols amb els seus noms: Tardor (AVTVMNVS), Estiu (HESTAS), Primavera (VIRANVS) i Hivern (HIBERNVS). Aquest paviment es data cap a la meitat del segle IV d. C.

Otoño (AVTVMNVS), Verano (HESTAS),
Primavera (VIRANVS) e Invierno (HIBERNVS).

Aquesta escena ocupa la part central del mosaic , és una escena de cacera, que agafa part del cos del caçador, part de l'alzina i part del cap de l'animal. La representació pot fer referència simplement a l'activitat favorita dels grans senyors durant el Baix Imperi. En ella es representa un caçador – el senyor de la vil·la probablement- que aguantant-se en la seva cama esquerra, assesta a la fera un cop mortal amb la seva llança o "venabulum". El porc senglar ha estat ferit per la llança i emana molta sang de la seva ferida. El terreny que se'ns suggereix en l'obra és de la part baixa de la muntanya amb matolls i alzina, arbre típic d'Extremadura.

LA NEREIDA

Aquest mosaic està situat a la segona planta, sala II. Es tracta d'un gegantí mosaic amb un quadre central en el que podem observar una Nereida cavalcant damunt un llop marí o un brau marí. Al seu voltant hi ha una decoració de panells pictòrics que, seguint la moda de l'època, pretenen imitar lloses de marbre.

Se'ns representa a la Nereida amb el mantell volant al vent damunt les seves espatlles. Està datat a la primera meitat del s IV. Les nereides eren 50 filles de Nereu, un dels déus del mar. Alguna d'elles va destacar més que la resta. Així, Tetis fou la mare del cèlebre heroi de Troia, Aquil-les; Amfitrite, fou la dona de Posidó; Galatea, estimada del ciclop Polifem, fill de Neptú. A la vora del mar li dedicaven boscos sagrats i altars, i per aconseguir una travessa feliç se'ls oferia oli, llet i mel.

MOSAIC DE BARITTO

Aquest mosaic es troba a la sala III de la segona planta. En ell es mostra com Emèrita, des del seu inici, fou una ciutat que va atreure gent de tota sort i condició. Mols aviat va actuar com un sòlid gresol en el que els nouvinguts i els habitants autòctons s'aglutinaven establint ferms llaços de convivència, fins al punt d'arribar, en poc temps, a una població total entre els 20 000 i 35 000 habitants. Eren persones arribades de les altres províncies hispanes, Tarraconense y Bètica, així com nombrosos emigrants d'àrees greco-parlant, al Mediterrani oriental. Un bon nombre d' immigrants eren comerciants, però sobre tot foren militars que es traslladaven de ciutat en ciutat enrolats en cohorts o legions. Alguns, els més veterans, "emeriti" passaren els seus últims anys sota la protecció de la capital de Lusitània,.

També treballaren i moriren persones arribades des de la costa de Palestina, de Tànger o Marroc, com el jueu Baritto, possiblement un hebreu, a jutjar pel seu nom, que signa el mosaic exposat a la sala.

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

Aquest mosaic es mostra a la sala VII de la segona planta del museu. Hi apareixen el Set Savis grecs asseguts a les seves butaques i identificats per la inscripció del seu nom i lloc d'origen. Es mostren en actitud de discutir i analitzar, potser l'ètica i l'entorn moral del fet que es produeix a la zona inferior. Aquí, les figures representen l'escena en què Briseida es retornada a Aquil-les, esdeveniment determinant per a la guerra de Troia.

El propietari que va fer instal·lar el mosaic al terra de la seva casa, probablement en una estança dedicada a l'estudi, la tertúlia, l'oci en definitiva (otium), por servir com indici i il·lustració per a valorar l'alt nivell cultural i artístic que va arribar a tenir Augusta Emèrita.

El mosaic en sí, de dimensions bastant respectables (8,50 m x 4,80 m), alberga en el seu quadre central, envoltat per una sanefa de roleus d'heura i flors quadripètals, dues escenes ben diferenciades però relacionades entre sí: una, amb els citats Set Savis de Grècia, i l'altra interpretada, segons José María Álvarez Martínez,com a referent al cicle homèric.

Els Set Savis, que semblen estar reunits en una espècie de simposi o debat que giraria entorn a l'escena inferior. Apareixen diferenciats mitjançant una sèrie de rètols en grec, que ens indiquen el fort influx cultural que la zona oriental de l' Imperi exercí sobre la capital més occidental de tota la romanitat.

El conjunt apareix presidit per les figures de **Quiló i Tales de Milet,** en una perspectiva jeràrquica que els caracteritza. Al seu voltant es disposen la resta de savis: **Biant de Priene, Periandre de Corint, Cleòbul de Lindos, Soló d' Atenas i un altre savi no identificat** ja que no s'ha conservat el rètol que l'identifica ni gairebé la seva figura.

La representació dels savis en grup, com és aquest cas, no és massa comú. Normalment solen ser representats vestits amb el seu mantell o pallium, en actitud reflexiva i amb algun volum a les mans.

Aquesta escena inferior, com ja hem fet referència, ha estat interpretada com l'escena homèrica de la còlera d' Aquil-les El personatge preponderant, recolzat sobre una roca i la seva llança, i amb barba o barbat, s' identifica amb Agamèmnon. El segon personatge, un jove guerrer nu a la manera heroica, no posseeix més elements iconogràfics que un mantell i una espasa, tot i així ha estat identificat amb Aquil-les. El tercer sembla resultar més fàcil d'identificar, doncs es toca el cap, fet característic d'Ulisses, així com la seva maduresa, simbolitzada per la seva barba. Finalment, la figura femenina ha sigut identificada con Briseida. En no representar un moment molt concret de l'extens relat homèric i essent l'escena una mica abstracta i lliure, la interpretació d'ambdós escenes s'uneix en el fet de que els nostres Set Savis han de trobar-se reflexionant entorn la còlera del Pèlida i les seves funestes conseqüències per la futura sort dels aqueus.

MOSAIC DELS AURIGUES.

La visita al museu conclou amb la contemplació d'un important paviment de mosaic descobert al centre de la ciutat. Es pot contemplar a la sala VIII de la segona planta.

Està estructurat en forma rectangular, acabat en dos àbsides decorats amb motius vegetals. Compren dos quadres i un tondo central. En els quadres vegem els campions Paulus i Marcianus (així ho indica la paraula "nicha" o "nica" escrita junt als seus noms, mot grec que significa vencedor) en actitud victoriosa a sobre de les seves respectives aurigues. Ambdós mostren la palma del triomf en una mà i la fusta o fuet en l'altra. A l'auriga de Marcianus es destaca amb el seu nom a "Inluminator", segurament el cavall més important del tir. Fins i tot fou famós el seu amo, com podem llegir al llom de l'animal: Getuli.

El mosaic de l'auriga de Paulus té la part del rostre molt malmesa. Data de la segona meitat del segle IV.

El tondo central, inscrit en un altre quadrat a les cantonades del qual es disposen els quatre vents bufant, estava ocupat per una escena del cicle dionisíac.

V. ACTIVITATS

(matemàtiques, anglès, clàssiques i castellà)

1.-MATEMATIQUES ROMANES

Objectius de les activitats proposades:

- Consolidar els coneixements bàsics de geometria plana.
- Reconèixer un mosaic i les seves propietats.
- Construir un mosaic

Per començar...

Les diferents cultures al llarg de la història han abordat el tessel·lat per motius ben diferents: intel·lectual a Grècia, decoratiu a Roma, religiós al món islàmic,…

Els mosaics pertanyen a l'àrea de la geometria, amb ells es treballen un munt de conceptes matemàtics a més dels geomètrics: simetria i eix de simetria, estimació de resultats, coordinació visual, concepte de superfície, representació espacial, gir,… a més de la creativitat.

En aquesta activitat tractarem fonamentalment amb els mosaics del museu «Augusta Emèrita», però no podem oblidar que al món contemporani l'exemple més conegut de mosaics és el del famós artista holandès M. C. Escher, que va dibuixar sorprenents figures que encaixaven entre si formant bells mosaics. És espectacular com llangardaixos, cavallers o ocells s'acoblen a la perfecció cobrint harmoniosament el plànol.

Què és un mosaic?

Bàsicament, un mosaic és un dibuix decoratiu realitzat mitjançant tessel·les (petita peça de pedra,vidre, ceràmica...) disposades de forma harmònica sobre un fons de ciment.

Inicialment van usar la tècnica del mosaic amb motius i dibuixos geomètrics (triangles, quadrat, rectangles, rombes, etc.) en la decoració dels terres, a manera de catifa, i parets de les seves cases, banys públics i palaus.

Els mosaics han de complir dues condicions:

- Les tessel·les no es poden superposar.
- No es poden deixar espais buits, és a dir, el pla que forma el mosaic ha d'estar totalment recobert per tessel·les.

Existeixen moltes formes d'obtenir un mosaic. Els més senzills estan formats per polígons regulars del mateix tipus (per exemple quadrats, o hexàgons

regulars, o triangles equilàters), però també es poden formar mosaics combinant diversos tipus de polígons.

Anem per feina...

La vostra feina és elaborar un dossier amb diferents elements:

1. Cal buscar informació dels elements que intervenen en la construcció d'un mosaic i fer un resum d'allò que creieu que us pot resultar més útil. A continuació proposem un parell de webs que us poden ser molt útil:.

http://www.xtec.cat/~rmasip1/GEOME/geome.htm

http://www.figueraspacheco.com/LBOTELLA/mosaics/Treball2.htm

Evidentment, a la xarxa hi ha molta informació. Cal que hi doneu un cop d'ull!

2. Observeu els detalls dels mosaics següents que es troben al Museu:

«La Nereida»

«La cacera del senglar»

Fixeu-vos en els elements geomètrics que hi són presents:

- Feu un dibuix i anomeneu els elements bàsics.
- En els dos mosaics apareix l'anomenat «Nus de Salomó». Busqueu informació sobre el significat d'aquesta figura. Des del punt de vista matemàtic, es considera un «nus» de veritat? Raoneu la resposta.

(Les imatges anteriors són molt petites. Busqueu-les a la xarxa, per tal de poder desenvolupar les qüestions que us plantegem).

3. A més dels elements bàsics de geometria per a elaborar els mosaics (quadrats, triangles, hexàgons...), o la combinació de polígons per tal de formar figures més complexes. Una que apareix mol sovint en els mosaics és la «Roseta de triangles curvilinis». A continuació hi ha el detall d'un mosaic on apareix aquest element:

Busqueu informació de com es pot construir aquest element. Feu un dibuix fent ús dels estris de geometria: regle, compàs...

4. I ara, una de càlcul...

Tal i com hem anat descobrint, els mosaics estan fets amb tessel·les. Aquestes peces són molt petites (o extraordinàriament petites!). Com més petita és la tessel·la, més detallat és el mosaic.

Fixeu-vos amb el mosaic de «Els Aurigues»:

Les mesures d'aquest impressionant mosaic són: 5,65 m de llarg i 4,95 m d'altura.

- Suposant que fos un rectangle, quina superfície té?
- Imaginem que cada tessel·la fos un quadradet de 0,5 cm de costat. Quantes tessel·les creus que farien falta per a construir-lo? (Expresseu el resultat en notació científica).

Més informació:

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/examples.htm

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/greek.htm

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/maze.htm

2.-ROMAN MOSAICS IN EMERITA AUGUSTA:

The Panther Hunt Mosaic (slide 7) and The Hunting of the Boar (slide 8).

These mosaics were found in the Roman Villa of Las Tiendas located at the outskirts of Merida in the 4th century.

The hunting scenes were a very frequent theme in the mosaics that decorated Roman Villas.

TASK: Describing a picture (from an ancient mosaic).

Level: 4th ESO

Aim: To get students to describe a picture in English (oral skills)

Preparation: Brief explanation of the ppt material.

Procedure:

- Step 1- Teacher shows one of the mosaics (slide 7) to the students and asks questions about the picture to them.
- Step 2- Students are asked to describe the other mosaic (slide 8) with the help of the task sheet. Give them time to prepare the description (orally).

Time: 30-45 minutes

TASK SHEET

1. **Introduction**
   - The picture shows…
   - It is a coloured / black-and-white picture.

2. **Where?**
   - In the foreground/background you can see …
   - In the foreground/background there is/are…
   - In the middle/center there is/are…
   - At the top/ At the bottom there is/are …
   - On the left/ right there is/are …
   - Behind/ in front of … you can see…
   - Between … there is/are

3. **Who?**

   Here you describe the person/s in the picture and you say what is happening just now. Use the Present Continuous.

4. **What you think about the picture**
   - I think…
   - It seems as if…
   - Maybe…
   - … might be a symbol of…
   - The atmosphere is peaceful/ depressing…
   - I (don't) like the picture because…
   - It makes me think of …

USEFUL VOCABULARY:

hunt - hunter - hunting - horseback - shield - spear panther - blood - wild - danger - dangerous

3.-MITES I MOSAICS.

Fixa't en el mosaic del rapte d'Europa ,

ACTIVITATS

1. Busca informació al web laberinthus (http://www.xtec.cat/~sgiralt/) sobre el mite del rapte d'Europa
2. Descriu l' arbre genealògic amb els noms dels protagonistes: Zeus, Europa, Minos...
3. Respon el següent qüestionari.

    1. Qui és Europa i com és?
    2. Què tem el seu pare?
    3. Explica què li passa a Zeus.
    4. Quan Europa i les seves amigues estan a la platja, què veu Europa?
    5. Explica què fa la protagonista d'aquesta història
    6. En realitat, el toro blanc, qui era?
    7. De sobte, què fa aquell toro?
    8. Escriu el nom de l'illa on s'atura. Quin recorregut fa?
    9. Quina relació creus que hi ha entre la constel·lació de Taure i aquest mite?
    10. Quina figura hi ha a l'anvers de la moneda de dos euros grega? Saps per què?.

4. Fes una cerca d' un altre mosaic del món Romà a on estigui representat el mateix mite. Reprodueix la seva imatge i redacta les diferències que observis entre les dues representacions.
5. Recull tres recreacions pictòriques modernes del mateix mite. Apunta l'autor, títol de l'obra i descriu els quadres.

4.- VA DE MITOS.

En este mosaico las figuras representan la escena en que Briseida es devuelta a Aquiles, despúes del célebre episodio de la cólera de Aquiles.,suceso determinante para la guerra de Troya.

ACTIVIDADES

1. ¿Sabes a qué se refiere el episodio de la cólera de Aquiles?
2. La escena pertenece a la ILIADA, poema épico de Homero.
   Busca en la obra, el fragmento al que hace referencia la escena y léelo atentamente.
3. Identifica los cuatro personajes de la escena. Debes anotar sus nombres y realizar una descripción de cada uno.
4. Inventa un diálogo entre estos personajes que reproduzca la situación que están viviendo.
5. La Ilíada, como tantas otras obras literarias, también ha sido trasladada a la pantalla. ¿Conoces la versión cinematográfica de La Ilíada, Troya, de Wolfgang Petersen? Si es así, indica en que difiere a la hora de tratar este episodio de Briseida, Aquiles y Agamenón.

VII. BIBLIOGRAFIA

- http://museoarteromano.mcu.es/index.html
- http://colonia-augusta-emerita.blogspot.com.es
- http://fresno.pntic.mec.es/jpan0004/index.htm
- http://teselashispanas.blogspot.com.es/2014/06/el-mosaico-de-los-siete-sabios-de-merida.html

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

Carmen Blasco, Margarita Bachs, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

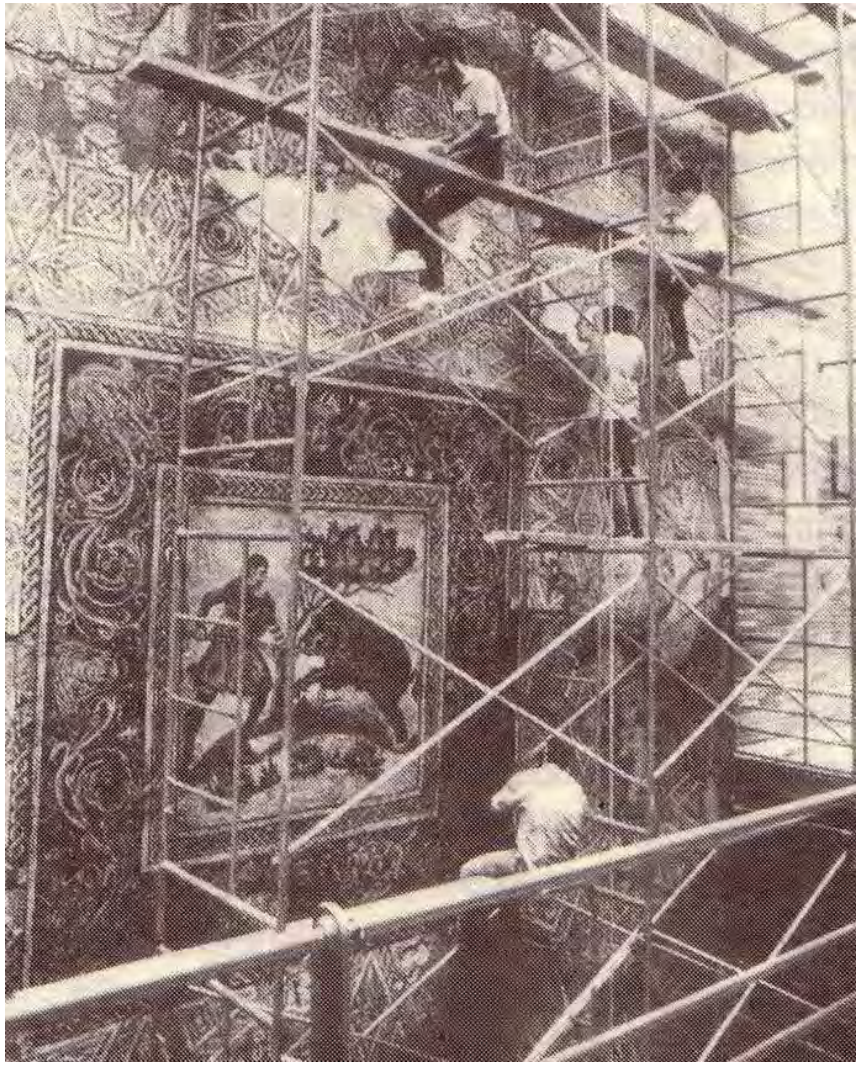

MOSAIC D'ANNUS PONIUS

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de "Las Tiendas"

MOSAIC DE GENET I PANTERA

MOSAIC DE LA CACERA DEL SENGLAR

TARDOR (AVTVMNVS), ESTIU (HESTAS), Primavera (VIRANVS) HIVERN (HIBERNVS).

MOSAIC DE LA NEREIDA

MOSAIC DE LA NEREIDA

MOSAIC DE BARITTO

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS AURIGUES

MOSAIC DELS AURIGUES

MOSAIC DELS AURIGUES

EL NUS DEL REI SALOMÓ

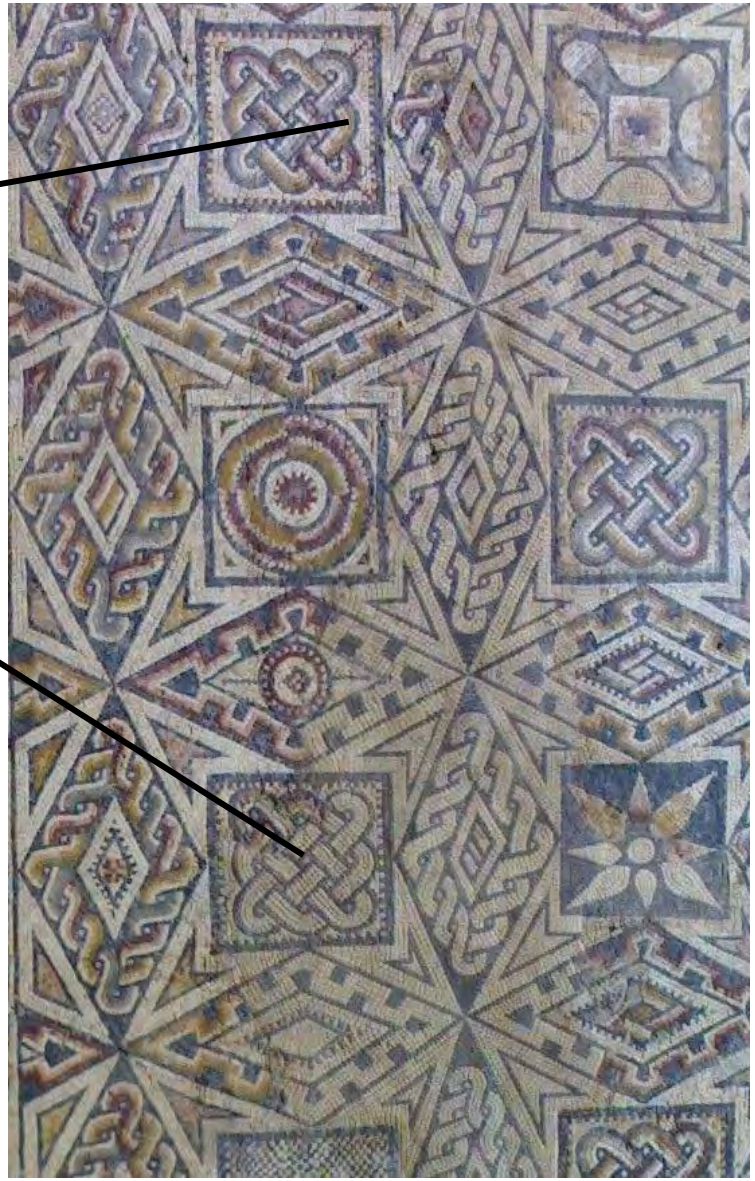

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT: ***HISPÀNIA ROMANA: EMERITA AUGUSTA I SEGÒBRIGA.*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***HISPÀNIA ROMANA: EMERITA AUGUSTA I SEGÒBRIGA***
Nivell i curs	Llatí 2n Batxillerat
Nom de l'autor/a	Francesca Vila Alsina
Centre	Institut Montilivi
Població	Girona

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'una activitat pensada per a 2n de Batxillerat, que pretén completar el material que figura en el llibre de text utilitzat a classe. Consisteix en una explicació, amb comentari d'imatges, de la història i arqueologia d' Emerita Augusta i Segòbriga, dins el context de la Hispània romana, i en la realització d'exercicis complementaris que permeten treballar tant la llengua com la civilització material.

OBJECTIUS

- Descriure els aspectes més importants de la història i arqueologia d'Emerita Augusta i Segòbriga, dins el context de la Hispània romana.
- Visualitzar i comentar, a través de les imatges incorporades en el dossier, els principals testimonis arqueològics d'aquestes dues ciutats.
- Presentar als alumnes alguns exercicis complementaris, referents a la llengua llatina (inscripcions,text de Frontí) i a la civilització (mots encreuats, imatges i fotografies), com a activitats de consolidació.
- Valorar la pervivència del passat romà a l'actual ciutat de Mèrida.
- Ser conscient del gran llegat artístic i arqueològic que el poble romà ens ha transmès.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Explicació de la ciutat romana d'Emerita Augusta: 1h
- Explicació del jaciment de Segòbriga: 1 h
- Realització de les activitats de consolidació i d'avaluació: 2h

DESENVOLUPAMENT

L'experiència es podrà fer després d'haver repassat les característiques principals de la ciutat romana (estudiades a 1r de Batxillerat) i d'haver explicat els trets principals de la Tarraconense o Hispània Citerior (Tàrraco, Bàrcino, Emporiae i Ilerda). Preferentment, es farà al tercer trimestre.
El professor o professora farà l'explicació, amb comentari de les imatges,

durant dues sessions, o una sessió i mitja, i, a continuació, els alumnes realitzaran les activitats a l'aula (o a casa).
El professor o professora també podrà seleccionar alguna fotografia més de la carpeta adjunta.

METODOLOGIA

-Explicació teòrica a classe, complementada amb visualització i comentari d'imatges, seguint el dossier adjunt.
- Realització d'activitats complementàries, que poden ser avaluades (també es poden fer a casa, com a activitats de consolidació).

CRITERIS D'AVALUACIÓ

S'avaluaran les activitats complementàries que figuren al final del dossier, si el professor o professora ho creu convenient:
a) Mots encreuats.
b) Identificació d'imatges de gladiadors d'Emèrita.
c) Relació d' imatges d'un espectacle d'Emporiae amb els edificis de Mèrida.
d)Lectura d'un fragment de *l'Art d'estimar* d'Ovidi, relacionat amb el circ.
e) Identificació de noms mitològics presents en alguns rètols dels carrers de Mèrida.
f) Identificació dels personatges d'un relleu mitològic del Museu Arqueològic de Mèrida.
e) Transcripció i traducció d'un text epigràfic de Segòbriga.
f) Traducció d'un fragment d'un text de Frontí sobre Segòbriga.

La nota de les activitats es comptarà dins el 10% de la nota trimestral.
Si el professor o professora ho creu convenient, pot preguntar i avaluar l'explicació teòrica de la Lusitània (Emèrita Augusta i Segòbriga) dins l'examen trimestral de la tercera avaluació, sense avaluar les activitats de consolidació.

CONCLUSIÓ

L'activitat permetrà que els alumnes aprofundeixen en el material que tenen en el llibre de text de 2n de Batxillerat i facilitarà que el docent incideixi en els aspectes que prèviament ha pogut visitar "in situ".
Aquesta experiència pot ajudar a transmetre als alumnes d'una manera viva i amena la idea de la presència romana a la Lusitània.

ANNEX

Dossier complementari *Hispania romana: Emerita Augusta i Segòbriga*
Fotografies de la visita

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……

……

……

……

……

……

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

……

……

……

……

So, now which labours have no painting?

Which one has two representations?

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _____, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean _____.
3.The Second Labor concerned the Lernean _____, a snake with nine _____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian _____.
5. This animal was sacred to _____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____
8.The Fifth Labor involved cleaning the _____ _____.
9. To do this Hercules caused two _____ to run downhill.
10. The Sixth labour was a battle with the Stymphalian _____.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big _____.
12. The Seventh labour was to deliver the bull from _____ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King _____ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labour was to capture the _____ _____ of _____.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful _____ of Hippolyta, Queen of the _____.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken _____, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between _____ and _____.
18. The Tenth Labor was to bring back the _____ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the_____ of _____; today the area is called the Straits of _____.
20. The Eleventh Labor was to fetch the _____ _____ of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _____ and released him from his rock.
22. Hercules got _____ to fetch the _____ for him while he held up the _____.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____.

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……LABOUR 3. ERYMANTHIAN BOAR

……DEATH OF HERCULES….

……LABOUR 2 THE LERNEAN HYDRA…

…LABOUR 7 THE CRETAN BULL

……LABOUR 5 AUGEAN STABLES….

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

…11 THE GOLDEN APPLES (ANTAEUS)

…LABOUR 12 CERBERUS

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON…

……1. THE NEMEAN LION

So, now which labours have no painting?

Labour 9: The Belt of Hippolyte
Labour 8: The Horses of Diomedes
Labour 6: Stymphalian Birds
Labour 4: Cerynian Hind

Which one has two representations?
Labour 10: Cattle of Geryon
One represents Hercules killing the giant Geryon and the other depicts Hercules pushing apart the mounts Calpe and Abyla,

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _EURYSTHEUS___, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean ____LION_____.
3.The Second Labor concerned the Lernaean ___HYDRA_____, a snake with nine ____HEADS_____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian ____DEER__.
5. This animal was sacred to ___GODDESS DIANA____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____BOAR_____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____EXHAUSTING IT_____
8.The Fifth Labor involved cleaning the ___AUGEAN STABLES
9. To do this Hercules caused two ___RIVERS__ to run downhill.
10. The Sixth labor was a battle with the Stymphalian _____BIRDS___.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big ____RATTLE____.
12. The Seventh labor was to deliver the bull from _____CRETA__ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King ___MINOS__ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labor was to capture the HORSES of _KING DIOMEDES_.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful ___BELT__ of Hippolyta, Queen of the AMAZONS__.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken BY HERCULES_, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between __HERCULES__ and _THE AMAZONS_.
18. The Tenth Labor was to bring back the _CATTLE_ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the___PILLARS__ of __HERCULES__; today the area is called the Straits of _GIBRALTAR__.
20. The Eleventh Labor was to fetch the GOLDEN APPLES of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _TITAN ATLAS_ and released him from his rock.
22. Hercules got __ATLAS__ to fetch the APPLES_ for him while he held up the ___ROCK___.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____DOG___.

The 12 Labours of Heracles

A Mythic Warrior

III CURS ARQUEOLOGIA
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

A bit of Hercules’ life (a.k.a. Heracles)

Hercules was the Roman name for the greatest hero of Greek mythology: Herakles. He was the son of the supreme god Zeus and a mortal woman called Alcmene.

He was known as the strongest of all mortals and his symbols were a club and a lion skin which he wore on his head.

Hera, Zeus’ wife, hated Heracles so much that she turned him mad; as a result, he killed his whole family. After realising this terrible event, he travelled to Athens to ask the Oracle of Delphi. The Oracle told him to punish himself to redeem his acts, so he went to his uncle, Eurystheus of Argos and submitted himself to be his servant. There’s no need to mention that Erystheus was a cruel and wicked man who gave him what was later known as The Twelve Labours, though at first there were only ten!!

This is how the Greeks represented the labours in the temple of Zeus at Olympia.

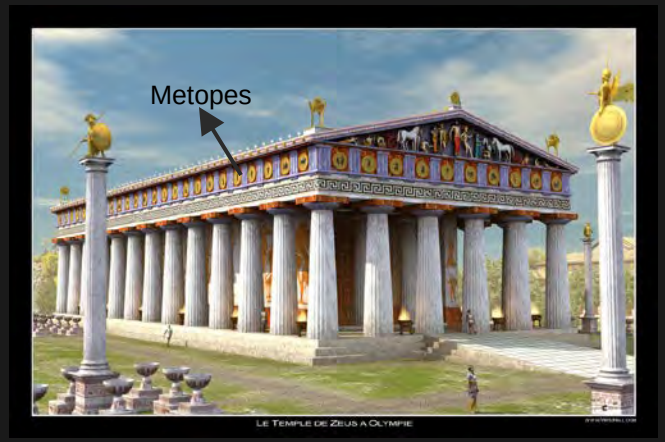

These drawings are the reconstruction of the metopes , small squares with reliefs, showing Hercules labours.

The Nemean Lion

- So, there was this place called Nemea, which was being troubled by a giant lion that couldn't be hurt by sword or spear.
- Eurystheus orders Heracles to go and kill this monster.
- Heracles goes to Nemea, finds the lion, and strangles it to death using his hands.
- After he kills the lion, Heracles skins it and wears its hide as a cape.

The Lernean Hydra

- Eurystheus orders Heracles to go kill the Hydra.
- This monster was a huge venomous snake with a hundred heads.
- The Hydra was particularly hard to kill because when you cut off one head, two more sprouted in its place.
- Heracles defeats this nasty creature with the help of his nephew Iolaus.
- When Heracles cuts one of the Hydra's heads, Iolaus burns the stub with fire, which keeps the head from growing back.
- After the Hydra was dead, Heracles dipped his arrows in its venom, making them deadly poisonous.

The Ceryneian Hind

- Now the king orders Heracles to capture an incredibly fast deer with golden horns.
- Some say that Heracles snared the deer with nets, others say he pounced on it while it was asleep, and still others say that he just ran behind it until it got too tired to run anymore.
- No matter who you talk to, though, everybody agrees that Heracles caught the hind and brought it back to Eurystheus.

The Erymanthian Boar

- Next, Eurystheus orders Heracles to capture a giant boar and bring it back alive.
- This is actually a lot harder than killing it, because after Heracles captures the animal he's got to carry it all the way back to Argos.
- Of course, Heracles totally pulls it off and shows up carrying the boar over his shoulders.

It's said that Eurystheus was so scared when he saw the boar that he ran and hid in a big jar.

The Augean Stables

- Okay, so this Labor is totally gross.
  - Heracles has to go to the stables of a dude named Augeas, who apparently had more oxen than anybody else in the world, but had also never bothered to clean up after them.
  - Yep, that's right. The Augean stables are filled with massive amounts of dung, and guess who has to clean it up?
  - Heracles manages to pull this off by diverting the course of the Alpheius River, which washes through the stables and takes away all the poo.

The Stymphalian Birds

- Heracles is ordered to go to the Stymphalian Lake and rid it of a flock of man-eating birds.
- Some say that he does this by making a bronze rattle, which he shakes and shakes until they're scared away.
- Others say that just shoots them all with his Hydra-poisoned arrows.

The Cretan Bull

- Next, Heracles has to travel to the island of Crete and captures the divine bull, who is said to be the father of the Minotaur, the monster that the hero Theseus later defeats.
- He manages this with the help of King Minos of Crete, and travels back to Greece on the back of the bull as it swims across the Mediterranean.

The Horses of Diomedes

- Next, Heracles is sent to capture the horses of King Diomedes. "Capturing Horses," you say, "That doesn't seem too hard."
- Oh yeah, what if those horses just happen to be man-eaters? That's right... King Diomedes is in the habit of feeding his horses the flesh of people that get on his nerves.
- When Heracles shows up, though, he turns the tables and feeds Diomedes to his own horses. After that, the vicious horses chill out a bit, and Heracles takes them away.

The Belt of Hippolyte

- Ninth on the agenda is obtaining the belt of Hippolyte, the queen of the Amazons.
- The Amazons were a tribe of warrior women, who only dealt with men when they felt like having babies. They either killed or got rid of any male children that came along and only raised the females.
- Heracles goes to their queen and asks her nicely for her belt. Amazingly, she agrees.
- However, Hera decides that this one was way too easy for Heracles, and she appears in the form of an Amazon and rallies the warrior women against Heracles.
- Heracles thinks Hippolyte has betrayed him and, after kicking a lot of Amazons, he kills her before sailing away with her belt.

The Cattle of Geryon

- Heracles has to sail all the way to an island called Erytheia, which is way out in what we now call the Atlantic Ocean.
- (To the ancient Greeks, this was the end of the world. They called the Atlantic "Oceanus" and thought of it as a giant river that encircled the world.)
- On the island of Erytheia there is a giant named Geryon, who has three bodies and three sets of legs all connected at the waist. It's Heracles' job to steal Geryon's beautiful herd of cattle.
- Heracles borrows a giant golden cup from the sun god Helios and sails across the Mediterranean to the island.
- Before he can take the cattle, Heracles has to kill the giant and his two-headed dog that guards them.
- Then Heracles herds the cattle into his golden cup-boat and sails back to Greece.

The Golden Apples of the Hesperides

- When Heracles gets back with the red cattle of Geryon, the king tells Heracles that he's not going to count the killing of the Hydra because Iolaus helped Heracles. He also won't count Heracles' cleaning of the Augean stables because he used a river to do it, instead of his own manpower.
- Eurystheus tells Heracles to go fetch some golden apples from the nymphs known as the Hesperides. These golden apples were Hera's wedding gift when she married Zeus.
- To get the apples, Heracles enlists the help of the Titan Atlas, who is doomed by Zeus to hold the sky up on his back.
- When Atlas comes back with the apples, however, he suggests that Heracles keep the sky on his shoulders while Atlas delivers the apples to Eurystheus.
- Heracles thinks this sounds like a trick. Our hero "agrees" with Atlas, but tells the Titan to take back the sky for a second while Heracles puts a pad on his shoulders to ease his burden. When Atlas takes the sky back, Heracles says, "See ya!" and heads off with the apples.
- After Heracles takes the apples to Eurystheus, Athena returns the golden fruit to the Hesperides.

Cerberus

- For the twelfth and final labour, Eurystheus thinks up the worst thing he can imagine: Heracles has to bring back the three-headed hellhound, Cerberus, Hades' vicious beast that guards the gates of the underworld.
- Heracles makes his way down to meet Hades, god of the dead.
- While in the palace, Heracles comes across Theseus, and another dude name Pirithous with their butts glued to a bench. The story goes that Theseus had agreed to help his buddy, Pirithous, try to woo Persephone, Hades' wife. As punishment, Hades magically glued them to a bench.
- Heracles pulls with all his might and frees Theseus from the bench.When Heracles tries to pull Pirithous up, however, the underworld starts shaking – Hades is not happy.
- Heracles and Theseus leave Pirithous and run out .
- Heracles goes before Hades and asks to borrow Cerberus for a bit, so that the hero can complete his final labour.
- Hades is cool with it as long as Heracles can wrestle the dog into obeying without using weapons.
- Our hero finds Cerberus and squeezes the animal with his muscle bound arms. Cerberus bites, scratches, and puts up a fight, but Heracles refuses to let go.
- Eventually, Cerberus realizes he's been beaten and chills out.
- Heracles takes Cerberus back for Eurystheus to see and then returns the hellhound to Hades.
- With that Heracles' Twelve Labours are complete. He has finally atoned for killing his wife and children.
- When he gets back to Thebes he gives his wife Megara to his friend Iolaus and goes on his merry way.

Death of Hercules

Heracles had a great many other adventures, in after years as well as in between his Labours. It was poisonous Hydra venom that eventually brought about his death. He had allowed a centaur to ferry his wife Deianara across a river, and the centaur had attacked her on the other side. Heracles killed him with an arrow, but before he died he told Deinara to keep some of his blood for a love potion. Deinara used some on Heracles' tunic to keep him faithful; little realizing that it had been poisoned with Hydra venom from the arrow. When Heracles put on the tunic , it burned his skin and died in agony. In the Olympus, he was recognised as a god after reconciling with Hera. She allowed him to marry her daughter and live among the gods.

Task on Hercules

Now, take your handout and

1. Order the Zurbaran’s paintings on Hercules’ Labours
2. Write down which labour is represented in each of them.

Good luck and may the gods be with you or as an ancient Roman would say Bonam Fortunam et *Dei vobiscum* !

Short animated video on Hercules labours

Click on the image to watch it.

MYTHOLOGICAL PAINTINGS IN THE PRADO MUSEUM

Diego Velázquez 1599-1660
The Drinkers or The Triumph of Dionysus
La Fragua de Vulcano Apollo at the Forge of Vulcan or Hephaestus' workshop
The God Mars
The Spinners or The Fable of the Arachne
Mercury and Argos (See Rubens' rendition too)

Goya 1746-1828

Saturn devouring his Son
The Fates -Las Parcas o Atropos
The Colossus- El Coloso

Titian (Tiziano) ca.1485-1576

Tityus
Ticius , a giant, is assassinated by Apollo and Diana for having raped their mother, Latona. He is punished to the underworld where two buzzards devour his liver, which grows eternally.
Sisyphus
The King of Corinth climbs the mountain carrying a boulder to the top of the mountain. When he reaches the top, the rock falls down and he starts over for eternity, as a punishment by Pluto, god of the underworld. His sin: tricking the gods, even to escape death.
The Bacchanal of the Andrians
The effects of wine on the island of Andros, where wine flowed.
Danae and the Shower of Gold- Danae recibiendo la lluvia de oro
Jupiter possesses the princess in the form of golden rain.
Venus and Adonis- Venus y Adonis (See Carracci's depiction)

Annibale Carracci 1560-1609

Venus, Adonis and Cupid
Venus, the goddess of love and beauty, is accidentally wounded by his son Cupid, triggering her love for Adonis. Adonis dies in the end.

Peter Paul Rubens 1577-1640

The Three Graces
The Birth of the Milky Way (Hera with the infant Heracles)
The Rape of Europa- El rapto de Europa (Jupiter)
Landscape with Psyche and Jupiter-
The Rape of Proserpina- El rapto de Proserpina (Pluto and Proserpina)

Pluto, the god of the underworld, kidnaps Proserpina, Ceres' daughter. Ceres is the goddess of the earth. Jupiter concedes Proserpina the right to spend a part of the year with her mother, when the earth produces fruits.
Ceres and Pan- Ceres i Pan
Orpheus and Eurydice- Orfeo y Eurídice
The Rape of Ganymede- El Rapto de Ganimedes
Jupiter was so taken by Ganymede's beauty that he transformed into an eagle to carry her off to Mount Olympus, where she became his cup-bearer.
Perseus freeing Andromeda- Perseo y Andrómeda
The Judgement of Paris- El Juicio de Paris (Juno, Venus and Minerva)
Achilles Discovered by Ulysses- Aquiles descubierto por Ulises
Prometheus, Jupiter's son, steals the fire to give it to Humanity.
Deucalion and Pyrrha-
Satyr- El Fauno
Silenus, the guardian of the forest is depicted with goat ears and a beard, and clothed in buckskin.
Mercury and Argos (See Velazquez')
Meleager and Atalanta Hunting the Wild Boar of Calydon
The goddess Diana sent a giant wild boar to ravage the kingdom of Calydon. Meleager, the king's son, and his beloved Atalanta organize a hunt with the help of castor and Pollux, their cousins.

Guido Reni 1575-1642

Hippomenes and Atalanta
Atalanta, the daughter of Schoenus, king of Arcadia, is offered for marriage to anyone able to outrun her in a race. Hippomenes, with the help of Venus, who gave him 3 golden apples, tricks her into stopping to collect them, thus winning the race.

Francisco de Zurbaran 1598-1664

The Labours /Trials of Hercules- Los trabajos de Heracles

1. Hercules wrestling with the Nemean Lion
2. Hercules fights the Hydra of Lerna
3. The Ceryneian Hind
4. The Erymanthian Boar
5. The Augean Stables- Hercules diverts the course of the river Alpheus
6. The Stymphalian Birds
7. The Cretan Bull
8. The Mares of Diomedes
9. Hippolyte's Belt
10. The Cattle of Geryon (Hercules pushes apart the mounts Calpe and Abyla)
11. The Apples of the Hesperides - Herakles fights Antaeus
12. The Capture of Cerberus

13. Death of Hercules

Paolo Veronese 1528-1588
Venus and Adonis

José de Ribera 1591-1652
Ixion
The King of the Lapiths who was condemned by the gods to spin round bound to a burning solar wheel for eternity. His crime: killing his father-in-law in his own house, thus breaking xenia.
Tityus - Ticio (See Titian)

Joachim Patinir ca.1480-1524
Crossing the River Styx or Charon and his boat- El Paso de la Laguna Estigia
Entrance into Tartarus or Hades across the river Styx in Charon's boat.

Jacob Peter Gowy 1632-1661
The Fall of Icarus- La caida de Icàro
Hippomenes and Atalanta- Hipómenes y Atalanta

Erasmus Quellinus the Younger 1607-1678
The Rape of Europa- El Rapto de Europa

Jan Cossiers 1600-1671
Prometheus carrying the Fire- Prometeo trayendo el fuego

Eugenio Cajés 1577-1642

Leda's Fable

Vila Alsina, Francesca

Hispània romana: Emerita Augusta i Segòbriga

1 MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

1 INTRODUCCIÓ

2 MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

a Fundació

b Estructura de la ciutat:

- Àrea funerària

- L'habitatge: la Casa del Mitreu

- Els fòrums

- Els edificis destinats als espectacles

c Museu Nacional d'Art Romà

3 SEGÒBRIGA

4 REFERÈNCIES

5 ACTIVITATS

1. MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

1. Introducció

La ciutat de Mèrida va ser fundada el 25 aC per veterans *(emeriti)* de Cèsar, pertanyents a la *Legio X Gemina* i la *Legio V Alauda*. D'aquí ve el nom de *Mérida.* El sobrenom d'*Augusta* deriva d' *Augustus,* el títol que va rebre Octavi quan va ser emperador.

Els romans havien arribat a la península ibèrica amb motiu de la lluita contra els cartaginesos en les anomenades guerres púniques, en les quals les dues grans potències de l'època, Roma i Cartago, es disputaven el control de la Mediterrània. Entre les conquestes romanes importants a la península ibèrica, destaca la de Cartago Nova (futura Cartagena), on hi havia riques mines de plata, propietat de la família cartaginesa dels Barca. A més de lluitar contra els cartaginesos, els romans també varen sotmetre les tribus indígenes, sobretot a l'àrea celtibèrica, on va destacar el setge de Numància (actual Sòria) i també a l'àrea lusitana, on els soldats hagueren d'enfrontar-se a les guerres de guerrilles fetes pel líder lusità Viriat. La conquesta romana de Sagunt, ciutat que es trobava sota el domini cartaginès, va ser considerada un *casus belli* per part dels cartaginesos i el motiu de l'inici de la segona guerra púnica.

Mérida es va veure afectada per les guerres lusitanes. Molt a prop, hi havia una altra ciutat, Segòbriga (lloc del qual se'n tenen poques referències històriques, entre elles la de l'atac de Viriat), que es va veure afectada per les guerres celtibèriques.

La lusitana va ser una de les zones més difícils de conquerir; era una de les províncies més salvatges, que va costar més de romanitzar.

El propi August va haver de venir a la península ibèrica en un intent de conquerir la zona dels càntabres i durant un temps va residir, malalt, a Tarragona.

El 197 aC, s'havia dividit la península ibèrica en Hispània Ulterior (la de més enllà, la part occidental, la més allunyada de Roma), en oposició a la Hispània Citerior (la d'ençà, la de la zona de la costa mediterrània).

En època d'August, la Ulterior va dividir-se en Bètica i Lusitània, aquesta última amb capital a Emèrita Augusta. El 15 aC, Mèrida va esdevenir la capital de la Lusitana, fins a l'època de Dioclecià,. Aleshores, a la península ibèrica la Tarraconensis quedà subdividida, i, al final, tota Hispània tindria com a capital Mèrida, perquè era el punt més segur, i esdevindria la capital de la *Diocesis Hispaniarum.*

Guerrer lusità preromà

2.Mèrida (Emerita Augusta)

a Fundació

Els romans sempre triaven molt bé el lloc on havien de fundar la ciutat. En el cas de Mèrida, hi ha diversos motius que expliquen la seva **ubicació.**

1) La presència del riu *Anas* (que era com anomenaven el Guadiana), que segurament devia ser navegable.

2) El pas de la via terrestre de la Plata, que comunicava Astorga amb Mèrida. Els romans no coneixien la continuïtat d'aquesta via fins a Galícia per Nord i a Sevilla pel Sud, tal com la coneixem avui.

3) Els turonets de l'entorn afavorien la defensa de la ciutat.

4) La zona era molt rica en recursos naturals (especialment blat), i en pedreres de marbre i de granit.

La presència del riu Anas va ser vital per a Mèrida, com va passar també a altres ciutats nascudes a la vora d'un riu, com Roma o Lutècia, per exemple, amb una illa central, que era l'element d'urbanització del territori.

El pont de Mèrida, sobre el Guadiana, el més llarg de l'imperi romà (755 m), en realitat, estava format per dos ponts, ja que la illeta central servia de tallamar.

Uns contraforts robustos aguantaven les arcades

Paral·lel al pont romà, s'hi va construir el pont modern de Calatrava.

Per abastir d'aigua la ciutat, hi havia tres **aqüeductes,** el de St. Llàtzer, el **de los Milagros** (que veiem a la fotografia de la dreta) i el de Prosèrpina, anomenat així perquè a dintre de l'aigua es va trobar una inscripció de marbre, dedicada a una dea celtibèrica, assimilada a Prosèrpina; la inscripció consisteix en una *tabula execrationis* o tauleta de maleficis.

Els aqüeductes són canals que condueixen l'aigua a través de les roques, coberts per una llosa plana, d'amplada suficient perquè hi pugui passar una persona per al seu manteniment. Un lleuger pendent permet que l'aigua vagi avançant. Les arcades als canals són excepcionals: només es construeixen per salvar els desnivells del terreny, com poden ser les valls. Hauria estat impossible fer centenars de kilòmetres d'arcades!

L'aqüeducte de Los Milagros rep aquest nom perquè sembla un miracle que s'aguanti; això és possible als càlculs que varen fer els constructors romans, però també gràcies a l'ús del ciment.

No se sap si tota la planta que se suposa tenia Mèrida estava edificada (probablement no, com tampoc ho devia estar Empúries). Tenia 85 ha. (Cf. Gerunda amb 5!).

b Estructura de la ciutat

La ciutat seguia un disseny hipodàmic, amb *cardo* i *decumanus*; al centre, les places o fòrums on hi havia els edificis civils; els espectacles quedaven extramurs; les vivendes ocupaven l'espai interior de les muralles, si bé alguna casa senyorial podia anar creixent fora de la ciutat.

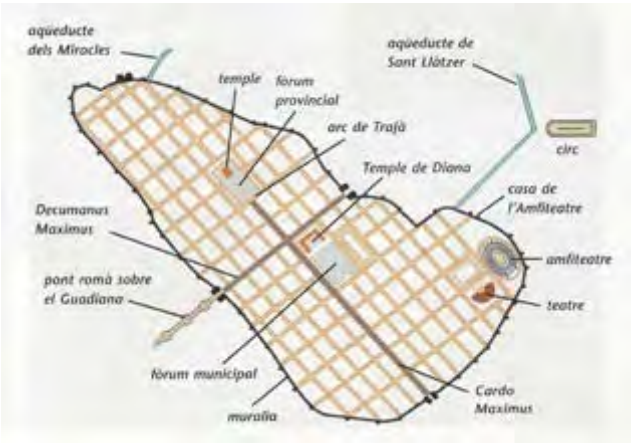

Àrea funerària

Els romans feien els enterraments fora muralla, per evitar que els morts pertorbessin la pau dels vius. Recordem que, també a Pompeia, les tombes es trobaven a banda i banda de la carretera que conduïa a la ciutat; a Roma, eren al llarg de la Via Appia, on destacava la tomba de Cecília Metel·la...

Els antics podien inhumar o incinerar els morts. Però sempre hi havia uns rituals que s'havien de seguir. Primer de tot, la desfilada de la pompa fúnebre, que comptava amb la presència de ploraneres llogades i actors amb màscares, també contractats.

S'havien de fer ofrenes als morts. L'aixovar funerari no solia ser massa ric (ceràmica, de vegades alguna joia o ungüentari...), tal com podem veure en les tombes excavades a Mérida, i tal com mostra la reconstrucció següent:

Reproducció d'una tomba amb aixovar

Entre els diferents tipus de tombes *emeritenses*, podem destacar les comunitàries, tipus **columbaris**, que contenien urnes de vidre i de ceràmica dipositades en nínxols (del llatí *nidicare,* fer un niu) on es guardaven les cendres dels morts. Ens poden recordar els enterraments fets a les catacumbes de Roma. El nom de *columbaris* deriva de *colom*, ja que ens recorden els nius dels coloms.

Recreació de columbaris al museu (amb urnes de vidre, de ceràmica, etc.) amb nínxols

Es poden observar a Mérida alguns mausoleus o panteons familiars, amb inscripció funerària que recorda qui hi havia enterrat i qui va encarregar la làpida, com la que veiem a continuació, de la família dels Voconi.

Tomba comunitària

Inscripció funerària

Altres tipus de tombes eren les ***cupae,*** on hi havia dipositades les cendres dels difunts, o els sarcòfags tipus **banyera**, que guardaven el cos del mort. Molt sovint una làpida indicava qui hi havia enterrat; el vianant que passava per allà s'aturava a llegir en veu alta i, en fer-ho, el mort *revivia* gràcies a les paraules pronunciades. Podem veure un exemple de text funerari en la transcripció dedicada a Tit Anni Corinti de 45 anys. La inscripció ens permet fer un repàs de les fórmules **H(ic) S(itus) E(st/ S(it) T(ibi) T(erra) L(evis)**

Cupae

Sarcòfag tipus banyera

L'habitatge

La ciutat devia tenir una població important. Pel que fa a la vivenda, a nivell arqueològic, destaca sobretot la casa de l'Amfiteatre i la casa del Mitreu. A través d'un recorregut per les restes d'aquesta última, podem fer un repàs de com era la vivenda senyorial romana.

És una casa del segle I que destaca sobretot pels seus mosaics i pintures, d'un estil similar als d'Empúries, d'època hel·lenística (marbres falsos pintats)..

Destaca sobretot el famós mosaic cosmològic, un dels millors de l'imperi romà, que podem apreciar a la pàgina següent.

A l'esmentat mosaic, s'hi distingeixen tres zones:

a) Zona celestial (Oriens, Ocasus)

b) Zona terrestre, més mal conservada (Zodíac)

c) Zona marina (Oceà, Tigris/Nil, Far d'Alexandria)

La casa ens permet reconstruir l'estructura coneguda de la *domus*: *ianua*, *atrium* amb *impluvium* i *compluvium*, *tablinum, balneum* i diverses sales, entre elles un magnífic *viridarium.*

Els fòrums

Com tota ciutat de nova planta, *Emerita* seguia un traçat hipodàmic amb *cardo* (el carrer central que anava de nord a sud) i el *decumanus* (el que anava d'est a oest). Al punt d'encreuament dels dos eixos principals, hi havia una plaça o fòrum. Concretament, Mèrida, com a capital provincial, tenia dos fòrums (recordem que aquest era també el cas de Tàrraco):

1) Un fòrum provincial, que no es coneix massa bé a través de les excavacions, però que se sap servia per a l'administració de tota la Lusitània;

2) Un fòrum municipal, que era el de la ciutat, d'ús quotidià.

El fòrum municipal és el que es coneix més bé. Té com a temple principal el de Diana i doble porticat. **El temple de Diana** presenta un nombre imparell de graons, com havien de tenir tots els temples romans, segons ens diu l'arquitecte de l'antiguitat Vitruvi. Així, començant a pujar els escalons amb el peu dret (*cum dextero pede*), s'arribava a dalt també amb el peu dret, que era el que portava bona sort. Era una manera de passar a una altra dimensió: de la humana a la divina. En llatí era el *templum* o, més pròpiament, l'*aedes.* En

general, els temples romans conservats són els que s'han convertit en esglésies catòliques amb el pas del temps.

Sobre el temple, destaca un arc de descàrrega, que quedava amagat pel frontó. És fet tot de granit, antigament amb estuc que li donava una gran riquesa decorativa.

Segons diversos estudis sabem que, en realitat, el temple no estava dedicat a la dea Diana, sinó que era de culte imperial. Una escultura errònia li dóna nom: la representació d'un personatge jove, amb túnica curta, que probablement es referia a Ascani,el fill d'Eneas, i que formava part del conjunt que representava Eneas fugint de Troia amb la seva família. L'heroi troià era representat donant la mà al seu fillet Ascani o Iulus, i portant el seu pare Anquises sobre les espatlles, tal com veiem en la imatge següent:

En època flàvia (Trajà i Hadrià són de la Bètica) i antonina, es va acabar de construir el fòrum, amb una basílica i un fòrum *adiectum* (adjuntat), de funció desconeguda, però que suposava una ampliació del fòrum, dit de marbre (perquè les columnes anaven folrades d'aquest material. Imitava el fòrum

d'August a Roma, amb uns escuts o *clipei,* que representaven el déu Júpiter-Amó (terra) i la Medusa amb ales al cap (element aeri). Hi faltaria Oceanus (mar) Al mig de cada un, hi hauria una Cariàtide. Representa l'harmonia del món i fa referència al segle d'Or de Grècia (Acròpolis) És precisament gràcies als fòrums de les províncies, com Mèrida, que podem deduir com era el de Roma.

Pòrtic del fòrum, amb els clipei

Els edificis destinats als espectacles

Als extrems de les ciutats romanes, hi havia els edificis destinats als espectacles: el circ, que, en el cas de Mèrida, tenia cabuda per a unes 20.000 persones, cosa que no vol dir que totes visquessin a Mèrida!); el teatre (per a unes 5.500), i amfiteatre per a unes 15.000. En general, aquests tres són els edificis més ben conservats.

Teatre

L'edifici que veiem actualment no es correspon al del moment previ a la seva restauració: només en quedaven les grades; la resta s'ha reconstruït.

El 1933 s'hi va representar la primera obra de teatre de l'època moderna: *Medea,* una tragèdia que també s'hi ha representat l'estiu del 2015.

En realitat, en aquest edifici, els romans no solien representar-hi tragèdies gregues: primer, perquè la majoria no sabien grec, i, en segon lloc, perquè entenien el teatre com un lloc de diversió. Per això preferien veure una comèdia o representacions de mims i pantomimes. Les tragèdies, en el món romà, es representaven a l'odèon.

L'estructura del teatre romà reproduïa, a les *caveae,* l'ordre de la gent dins la societat:

a) Summa cavea: a dalt de tot, el "galliner", per als esclaus i dones; noies separades dels nois "calaveres" de les famílies romanes (moralitat d'August, de la *lex Iulia)*.

b) *Media cavea:* per als grups socials entremitjos.

c) *Imma cavea:* per a senadors i cavallers; a Mérida, era molt gran, cosa que volia dir que hi havia molta gent important.

La façana reproduïa, en dos pisos, els palaus hel·lenístics, amb marbres luxosos pintats, tot formant un esclat de riquesa i de color. Una escultura de l'emperador presidia les representacions, juntament amb Apol·lo, les muses i diversos elements teatrals.

Cal recordar que els grecs construïen sempre els teatres aprofitant el pendent del terreny. Els romans, si bé podien aprofitar el vessant d'un turó (com van fer a Orange, Tàrraco o Mèrida), normalment feien els seus teatres d'obra. Van eliminar *l'orquestra*, aquell espai circular del teatre grec on se situava el cor, i així van poder ampliar l'escenari perquè els actors s'hi moguessin bé i hi tinguessin cabuda uns decorats mòbils triangulars. Recordem també que, a diferència del teló actual, en el món romà aquest anava de baix a dalt.

Darrera de l'edifici, hi havia un porticat, urinaris...

Al segle II dC, el teatre va entrar en decadència en el món occidental. Al segle IV dC, va experimentar una revifalla, però perquè s'hi representaven altres espectacles que podien ser altament atractius per un públic eminentment masculí (espectacles aquàtics femenins, entre d'altres).

Amfiteatre

L'edifici destinat a l'amfiteatre tenia capacitat per a unes 15.000 persones. Bàsicament s'hi realitzaven lluites de gladiadors, uns espectacles que tenien el seu origen a la Campània, on els enemics vençuts lluitaven en honor del difunt, i que, paulatinament, es van anar convertint en espectacles de masses. A mitjans del segle I aC, la seva influència arribà a Roma.

Pel que fa a la infraestructura, un element bàsic era el soterrani per a animals i gladiadors, que podem veure a la fotografia. Segurament, el més normal no era la lluita a mort, ja que la formació d'un gladiador era molt costosa i el *lanista* no hauria estat disposat a perdre'l fàcilment.

Plini el Vell ens diu que la sang d'un gladiador mort podia servir d'afrodisíac.

La lluita de gladiadors era molt pautada: s'hi representaven matinals amb *venationes.* A les tardes, que era quan els homes no treballaven, s'hi recreaven mites.

Dubte sobre el signe de mort: *police verso*=amagar l'espasa= vida; *iugula!* (cridat pel públic)= mort.

Trajà va oferir 115 dies d'espectacles continus de jocs, en què van lluitar de 10.000 a 15.000 gladiadors (no vol dir que morissin!). Sí que van matar milers d'animals.

Hi havia un pòdium elevat (per protegir-se de les feres), amb un mur que presentava una inscripció.

Les *caveae* (*summa, media, imma*), igual que en el teatre, reproduïen l'ordre social (al circ, no: la gent, allà, s'hi podia barrejar i, segons Ovidi, hi anava a lligar!)

L'amfiteatre i el teatre disposaven d'un *velum* per protegir els espectadors del sol.

Si s'hi celebraven naumàquies, seria amb vaixells especials (plataformes amb poca quilla). Es té una referència literària (dubtosa) d'una naumàquia realitzada a l'amfiteatre flavi, en el moment de la seva inauguració.

Circ

És el més senzill dels edificis destinats als espectacles. Les grades van ser espoliades amb el pas del temps. Avui en dia es conserva l'esplanada i s'ha reproduït la *spina* entorn de la qual els carros (bigues, trigues o quadrigues) donaven voltes (Cf. *Ben-Hur).*

Si a l'amfiteatre i al teatre les caveae reproduïen l'ordre de la societat, al circ, no. Allà la gent seia on volia i les grades oferien la possibilitat que la gent es barregés i se saltés les estrictes normes morals establertes per August, tal com podem llegir a l'*Ars amatoria* d'Ovidi.

c) Museu Nacional d'Art Romà

El 1980, es va encarregar el projecte de l'actual museu a l'arquitecte Rafael Moneo.

Hi trobem pintures de *venationes* o espectacles amb feres, que probablement es trobaven a les parets de l'amfiteatre.

Pintures de *venationes*

Escultures que representen l'emperador August, sempre idealitzat, de vegades amb el cap cobert (*capite velato*), com un *pater familias* a punt de fer els sacrificis; en altres ocasions, porta toga com els grans magistrats; i fins i tot se'l pot associar al Geni de la colònia

Còpia d'August *capite velato* (representat com qualsevol *pater familias* fent un acte religiós)

August

Bust d'un geni, probablement de la colònia

(jove hel·lenitzant idealitzat, amb el cabell llarg)

August? Drus?togat

Hi podem observar elements de decoració del teatre, com màscares.

Elements de decoració del teatre

Màscara de teatre

Aegripa Laenatus? (rei d'Alba Longa): escultura togada, amb sabates de viatger

I sobretot destaquen els mosaics i pintures:

Mosaic amb l'emblema del rapte d'Europa

Mosaic amb esvàstiques

Mosaic de la cacera del senglar

Mosaic dels 7 savis* de *l'antiga Grècia

Mosaic de la nereida

Pintures de la casa del Mitreu.

.

Mosaic de les muses.

Altres peces curioses:

La Gitanilla (retrat)

Relleu representant el mite d'Hèracles amb les serps enviades per Hera

Orarium (rellotge de sol)

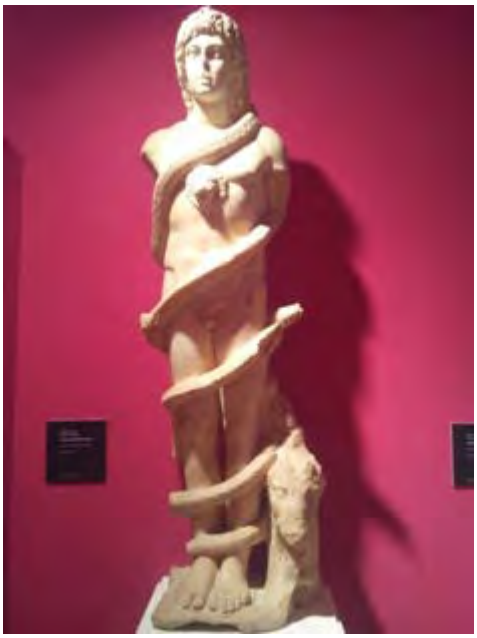

El déu persa Mitra amb la serp de la immortalitat. (Cf. Pompeia: serp com a animal protector. A Creta, és l'animal que avisa de l'arribada de terratrèmols).

Missorium*, d*isc de plata de gran qualitat, donació feta pel propi emperador Teodosi al màxim representant imperial a Hispània, el vicarius d'Emerita Augusta,la ciutat que en aquells moments era la capital de la Diocesis Hispaniarum. Es tractava d'un plat carregat de diners, regal de l'emperador. Aquest era cristià, però representat com un déu en vida.

Missorium

3. SEGÒBRIGA (Saélices) *Briga*= fortalesa; *Sego*= victoriosa

En plena Lusitània, trobem una ciutat sorprenent: Segòbriga. Està situada fora del nucli urbà actual (la població més propera és Saelices) i deduïm que era molt petita. Malgrat tot, tenia teatre, amfiteatre, circ teatre. Situada en plena Meseta, el 1931 va ser declarada monument nacional. Almagro, personatge molt influent a l'època de Franco) la va excavar i va impedir que s'hi edifiqués al voltant.

A la zona, hi havia un *castrum* celtíber, que el 146 va ser atacat per Viriat. L'autor romà Frontí ens dóna notícies d'aquest enfrontament. Però no sabem res del nucli primitiu, fins al 12 aC.

Era un *oppidum stipendiarium*, com Girona, que pagava impostos a Roma, encara que, com aquesta, presumís de ser independent.

Monedes

En època d'August, es convertí en *municipium* i va adquirir el seu màxim esplendor en època flàvia. En època visigòtica, arribaria a tenir seu episcopal, com Empúries.

Inscripció amb el nom del protector de Segòbriga: *Porci, secretari d'August.*

El fet que hi visqués el secretari d'August (*scriba Caesaris Augusti)* explica la inversió feta en la ciutat a nivell d'infraestructures i la seva bona comunicació. De fet seria una ciutat administrativa; la majoria de la població devia viure a les rodalies.

Però l'autèntica riques de la ciutat estava en les seves m**ines**. El municipi era un dels millors productors de *lapis specularis*, un guix cristal·litzat, que es pot serrar en làmines molt fines, i que s'utilitzava per fer finestres. El vidre fos era el més car, mentre que el *lapis specularis* era el segon en importància i era gairebé transparent. La font que ens en parla és la *història natural* de Plini el Vell.

Lapis specularis

La ciutat estava molt ben connectada (hi vivia el secretari d'August).

A l'entrada pròpiament dita, hi havia un **criptopòrtic** (espai obert, situat sota la ciutat, reaprofitat per fer de magatzem, perquè omplir-lo amb terra seria més car; cf. criptopòrtics d'Empúries i Arles).

La ciutat tenia **circ**, **teatre** (*caveae, sectores)* i **amfiteatre**, si bé petits.

*Representació d'uns **ludi gladiatorii** a l'amfiteatre*

El circ passava per un indret on anteriorment hi havia el cementiri.

El **fòrum** és un dels més ben conservats del món romà. Al terra, queda el testimoni d'una inscripció de Proculus Spantamicus (era de bronze, però només queda el negatiu de les lletres a la pedra).

Aquest fòrum ens permet recordar els rituals que es feien en el moment de la fundació d'una ciutat.

Bases per a les escultures

L*'augur* o *magister,* amb un bastó *litus (cayado*), dividia el cel en dreta i esquerre. En aquest lloc, després s'hi obria un forat (*mundus)* que connectaria el món infernal amb el diví. Seria un lloc sagrat on s'hi feien ofrenes.

Posteriorment, els agrimensores amb el *groma* dividien el terreny.

El p*omerium* també feia referència al moment de la fundació: amb la rella de l'arada feien anar la terra del soc que s'excava cap a un costat. A la futura Roma, era la zona que Rem saltava de manera sacrílega.

Només les ciutats de nova planta tenien ***mundus***. Potser era com un fet testimonial i de prestigi.

Mundus

A la **basílica**, s'hi van trobar moltes escultures, com aquesta conservada al museu. Algunes de les inscripcions encara es poden llegir a les ruïnes.

La inscripció ens permet repassar que el nom del dedicant va en nominatiu i el nom d'aquell a qui va dirigit en datiu.

Era una ciutat organitzada amb un cardo i un decumanus, un t**emple dedicat a Diana** (anomenada *Mater Magna*; cf. Madremanya). També disposava d'unes t**ermes monumentals:** lloc de reunió, amb palestra. És el que distingeix els romans d'altres pobles. Cf. *gymnasium*: lloc d'educació, on s'educa la ment i el cos.

***Apodyterium* amb les lleixes per a la roba**

Piscina d'aigua freda, per submergir-s'hi, no per nedar!

El **circ** passava damunt les tombes.

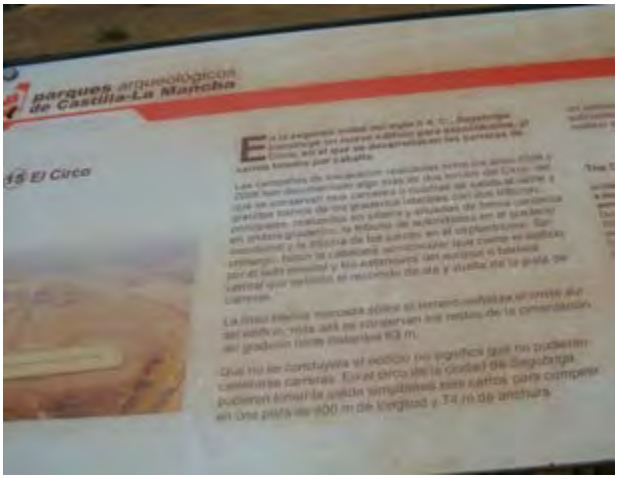

4. REFERÈNCIES

Bibliografia

AAVV, *Museo Nacional de Arte Romano. Mérida.* Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2013

TORRENT,A. i VILANOVA, F., *Llatí 2n Batxillerat*. Barcelona: Barcanova, 2009

Material de l'Equip ICE de Clàssiques

Apunts presos a partir de les explicacions de David Vivó

Pàgines web

Acueducto de los milagros [en línia]. Accessible a *:* https://es.wikipedia.org/wiki/Acueducto_de_los_Milagros (Consulta : juliol 2015)

Circo romano de Mérida [en línia]. Accessible a: http://www.minube.com/rincon/circo-romano-de-merida-a24228 (Consulta: juliol 2015)

MUSEO ROMANO DE MÉRIDA, *Concluye la reconstrucció digital del grupo de Eneas.* [en línia] Accessible a http://www.hoy.es/20101115/local/merida/concluye-reconstruccion-digital-grupo-201011151720.html (consulta: juliol 2015)

Panoramio google maps [en línia]. Accessible a:http://www.panoramio.com/photo/70722223 (Consulta : juliol 2015)

Segobriga [en línia]. Accessible a: https://books.google.es/books?pg=PA343&lpg=PA343&dq=viriatus+segobriga+frontino&sig=FZGT72_1zRyeaoyPVGx4jXN7Frs&id=CR9Zj-7d61sC&hl=es&ots=6QJsDYTrxC&output=text (Consulta juliol 2015)

5 ACTIVITATS

A) Completa els encreuats següents:

Nom: _____

LUSITÀNIA

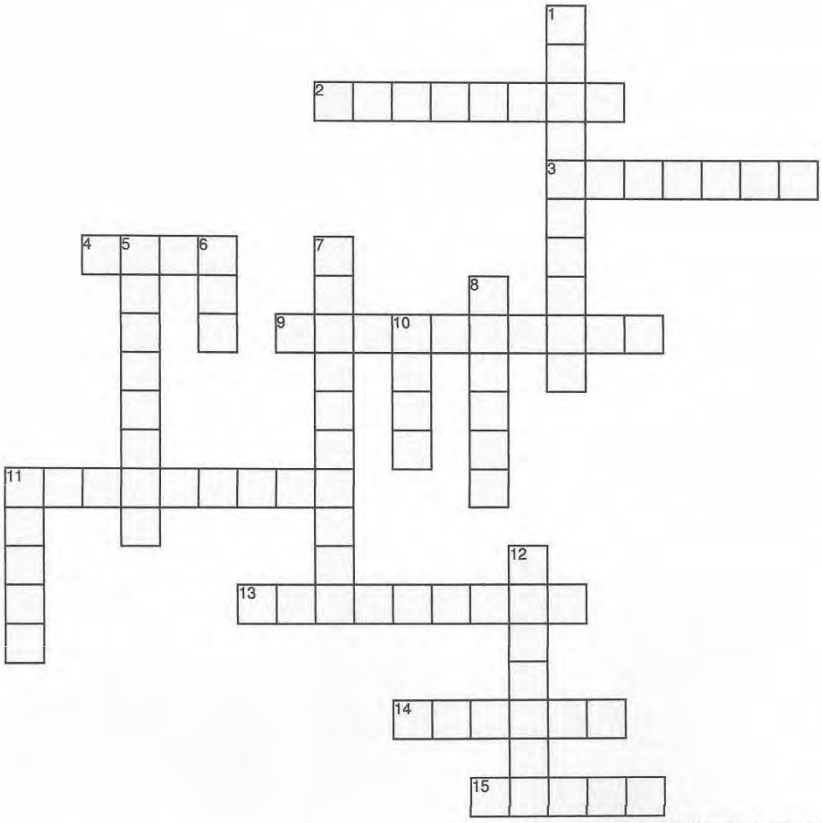

Created on TheTeachersCorner.net Crossword Maker

Horizontal

2. Aquëducte de los...
3. En llatí, soldats veterans.
4. Enterrament en...
9. Espectacles amb feres.
11. Ciutat molt pròspera de la Lusitània
13. Emerita Augusta n'era la capital.
14. Sobrenom d'Octavi.
15. En honor d'ella suposadament es construí un temple a Mèrida.

Vertical

1. Un pantà rep el nom d'aquesta divinitat
5. La part més occidental d'Hispània.
6. Divinitat oriental associada a Júpiter.
7. Lapis...
8. Casa del...
10. Riu a la vora del qual es fundà Mèrida.
11. Part del circ.
12. Autor romà que va escriure un tractat d'arquitectura.

B) A l'amfiteatre de Mérida, podem veure les maquetes següents que representen els diferents tipus de gladiadors que podien lluitar en els *ludi gladiatorii*. Fixa't bé en l'armadura i vestimenta i digues quin nom rebia cada un d'ells.

.

C) Espectacle *Emporiae*

A la ciutat romana d'Emporiae, si han representat recreacions d'espectacles romans, com pots veure en les fotografies següents.

Digues a quin tipus d'espectacle correspondrien aquestes imatges i a quins llocs es representarien.

D)Llegeix el següent text de *L'art d'estimar* d'Ovidi. Explica si els joves, sobretot els de bona família, podien esplaiar-se o si es devien sentir cohibits per les estrictes normes morals imposades per August. La gent estaria asseguda a les *caveae,* en el lloc que li corresponia, o hi hauria més llibertat que al teatre o a l'amfiteatre? Raona la resposta.

"I que no et passi per alt la cursa dels nobles cavalls: el circ, que pot encabir tanta gent, té moltes possibilitats. No és necessari fer anar els dits per expressar els teus secrets, ni tampoc fer cops de cap per indicar que has rebut els missatges; seu, si ningú no t'ho impedeix, vora la teva estimada; atansa el teu costat al seu fins allà on puguis. El bo és que la filera obliga a ajuntar-se, tant si vols com si no vols, i que has de tocar la noia per imposició de l'espai. Llavors busca un motiu de conversa amistosa, que unes paraules trivials facin sortir els primers sons: afanya't a preguntar-li amb interès de qui són els cavalls que vénen, i de seguida ves a favor d'aquell del qual ella vagi a favor, sigui quin sigui. I quan sortirà la nombrosa processó amb les imatges dels déus d'ivori, aplaudeix amb mà calorosa la teva senyora Venus. I, tal com sol passar, si per casualitat caigués una mica de pols a la falda de la noia, la hi has de treure amb els dits; encara que no n'hi hagués gens, treu-li la que no hi ha: qualsevol pretext serà bo per al teu objectiu. Si el mantell penja massa i l'arrossega per terra, plega'l, diligent, recull-lo del terra impur: de seguida, com a recompensa del teu servei, i volent-ho la noia, podràs veure amb els teus propis ulls les seves cames".

Ovidi, *L'art d'estimar.* Barcelona: La Magrana, col. L'esparver clàssic,39: 2000pp. 52-53

E) Rètols de Mèrida

A la ciutat de Mèrida, són freqüents en els carrers les al·lusions a la història i a la mitologia. Observa i comenta a quines divinitats o personatges fan referència les següents. Explica quines eren les accepcions dels déus o deesses referits.

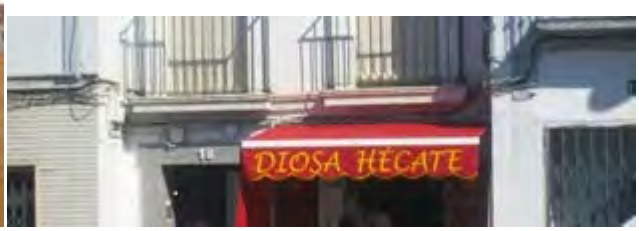

F) Museu. Podries identificar el tres personatges del relleu d'Hèracles, del Museu Arqueològic (pàgina 23)

G) Inscripció. Intenta transcriure i traduir la inscripció dedicada al *patronus* de Segòbriga (pàgina 26)

H) Text per traduir: tradueix al català el text de Frontí, marcat en negreta. El reprodueix Miguel Cortés i López a:

https://books.google.es/books?pg=PA343&lpg=PA343&dq=viriatus+segobriga+frontino&sig=FZGT72_1zRyeaoyPVGx4jXN7Frs&id=CR9Zj-7d61sC&hl=es&ots=6QJsDYTrxC&output=text

"Esta segunda estratagema le inspiró la tercera, más cruel y mas inhumana. Presentóse delante de los muros de Segobriga, intimando a los ciudadanos, que si no le abrían sus puertas y le entregaban la ciudad, a su vista iba a degollar a los hijos y esposas que había cogido prisioneros durante el sacrificio. Y los segobrigenses, dice Frontino, quisieron antes presenciar la muerte de sus prendas las más amadas, que rendir la ciudad a Viriato".

Segobrigenses cum a Viriato liberi et conjuges caderentur, praeoptaverunt spectare supplicia pignorum suorum, quam a romanis deficere *(* lib. 4. cap. 5.)

"Es verdad que en algunos códices está viciado el nombre *Segobrigenses;* pero se halla así en otros, y este suceso de la guerra de Viriato está muy naturalmente unido con el antecedente".

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT..... **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Mitologia al Prado
Nivell i curs	Optativa de Mitologia a 3r-ESO
Nom de l'autor/a	Teresa Ràmia i Elena Serra
Centre	Ins Montgrí i Baix Empordà
Població	Torroella de Montgrí i Palafrugell
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes descobriran diferents mites grecoromans a través de diferents quadres de diversos pintors exposats al Museu del Prado.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de diverses obres pictòriques i diferents pintors on apareixen personatges mitològics. Les activitats es poden realitzar al llarg de 3 hores lectives.	
DESENVOLUPAMENT	
Explicació dels deús i herois més representatius de la mitologia grecoromana.	
METODOLOGIA	
Visualització de cada obra pictòrica amb la seva explicació del mite corresponent.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i de les obres estudiades.	
CONCLUSIÓ	
Petita visió de la mitologia grecoromana a través dels principals pintors europeus que es poden visitar al Museu del Prado de Madrid.	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT ***La mitologia clàssica al Museu del Prado*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***La mitologia clàssica al Museu del Prado***
Nivell i curs	Secundària. 2n Batxillerat
Nom de l'autor/a	Mercè Enrich i M. Àngela Ayats
Centre	Ins Sant Elm, Ins Sant Feliu
Població	Sant Feliu de Guíxols
DESCRIPCIÓ	
Recorregut per les principals obres amb tema mitològic que es poden veure al Museu del Prado de Madrid	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de 17 obres pictòriques o escultòriques on apareixen personatges mitològics. Dues hores	
DESENVOLUPAMENT	
Des de la cosmogonia i la teogonia amb els deús més representatius a diferents interpretacions de mites de la generació olímpica.	
METODOLOGIA	
Visualització de la fitxa tècnica de cada obra amb l'explicació del mite representat .	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i comparació dels mites més representatius en altres representacions artístiques.	
CONCLUSIÓ	
Breu retrospectiva de la mitologia i la història de l'art de la mà dels principals pintors europeus que es poden veure *in situ* en una visita al Museu del Prado de Madrid	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

Dossier sobre ***La mitologia clàssica al Museu del Prado***

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	The God Mars by Velazquez
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	Danae and the Gold Rain
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	Tityus by Titian
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk,little brute!"	The Birth of the Milky Way
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	Mercury and Argus
6	Weave and spin , busy bee.	The Spinners
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	Sisyphus by Titian
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	The Bacchanal of the Andrians by Titian
9	She lost the race for three golden apples.	Atalanta and Hippomenes by Reni
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	Prometheus bringing the fire by Cossiers
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	Crossing the River Styx by Patinir
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	Icarus Fall by Gowy
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	The Fates by Goya
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	The triumph of Dyonisus by Velázquez
15	Round and round, like a merry-go-round.	Ixion by Ribera
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	Achilles discovered by Ulysses and Diomedes by Rubens
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	Ceres and Pan by Rubens
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	Diana and Callisto
20	Yum,yum!! I love raw meat.	Saturn devouring his son by Goya
21	Hades says: "Don't look back if you want to see you wife again."	Orpheus and Eurydice by Rubens
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	The Rape of Ganymede by Rubens
23	She says: "Oh, what a handsome boy." He says: " Gosh, what a hot girl!" The little one thinks: "Blimey, the arrow!!!"	Venus, Adonis and Cupid by Carracci
24	Mirror,mirror, who's the fairest of them all?	The Judgement of Paris by Rubens
25	The first woman to ride on a white bull for love.	The rape of Europa by Rubens
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	The Three Graces by Rubens
27	Aphrodite says: "Fill this jug with water from the river Styx."	Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens
28	Demeter says: "I want my daughter back,please Zeus help me."	The rape of Proserpina

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk, little brute!"	
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	
6	Weave and spin, busy bee.	
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	
9	She lost the race for three golden apples.	
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	
15	Round and round, like a merry-go-round.	
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	
19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	
20	Yum,yum!! I love raw meat.	

21	Hades says: “Don’t look back if you want to see you wife again.”	
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	
23	She says: “Oh, what a handsome boy.” He says: “ Gosh, what a hot girl!” The little one thinks: “Blimey, the arrow!!!”	
24	Mirror, mirror, who’s the fairest of them all?	
25	The first woman to ride on a white bull for love.	
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	
27	Aphrodite says: “Fill this jug with water from the river Styx.”	
28	Demeter says: “I want my daughter back, please Zeus help me.”	

GEOMETRIA I MOSAICS ROMANS

TEMA INTERDISCIPLINARI: CULTURA CLÀSSICA I MATEMÀTIQUES

Manel Palenzuela

ÍNDEX

I. La decoració a les domus i vil·les romanes.

II. Els mosaics romans.
1.Tècniques.
2. Motius.

III. La geometria en els mosaics.

I. La decoració a les domus i vil·les romanes

Les cases senyorials dels ciutadans benestants romans eren les domus, dins les ciutats, i les vil·les o cases de camp.

La riquesa d'aquests habitatges es mesurava no només per la grandària sinó també per la qualitat de la decoració de les parets i dels paviments.

La pintura romana es defineix segons els estils descoberts a Pompeia (Decoratiu, Arquitectònic, Ornamental o Escenogràfic)

Restes de pintures a Pompeia (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.
1.Tècniques

Hi havia diverses tècniques per a cobrir els paviments:

1. ***Opus signinum*** *:*

   Paviment llis fet amb calç i pols de rajoles, teules o àmfores, on s'encastaven pedretes representant motius geomètrics senzills .

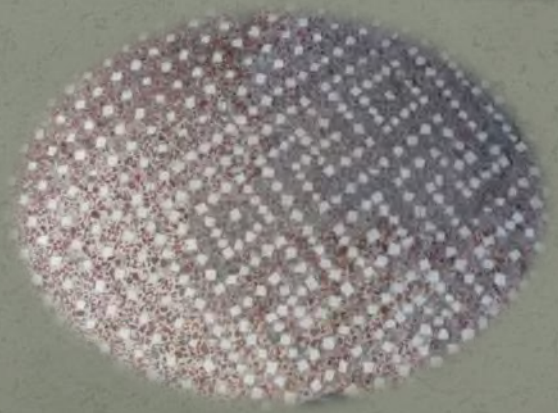

Mosaics d'opus signinum a Herculà (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.

1.Tècniques

2. ***Opus Sectile***

Paviment fet mitjançant plaques de marbre o d'altres pedres tallades en forma de rombes, de quadrats, de triangles, d'hexàgons, etc.

Podien formar dibuixos geomètrics variats.

Mosaic vil·la di Poppea (Itàlia)

Mosaic vil·la d'Adrià (Itàlia)

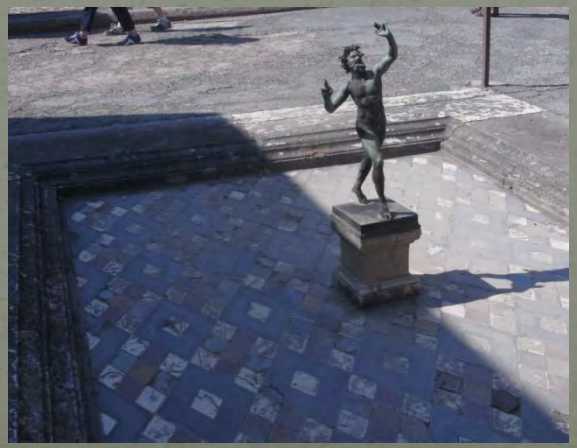

Impluvi Domus del faune. Pompeia (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.
1.Tècniques

3. ***Opus tessellatum***

Paviment fet amb tessel·les col·locades una al costat de l'altra sobre una base de ciment. Les tessel·les eren petits cubs, com daus, més o menys grossos segons la qualitat del mosaic.

Una varietat d'aquest era **l'*opus vermiculatum*** que utilitzava tessel·les minúscules per imitar les pinzellades d'una pintura i que es col·locava damunt una placa o *emblema* , que s'encastava al bell mig d'un altre paviment més senzill.

Restes de la Vil·la de La Olmeda (Palencia)

II. Els Mosaics Romans.

2. Motius

Els motius podien ser:

a) *Temes figuratius relacionats amb la mitologia o bé amb l'ús que tingués el lloc on es destinava el mosaic.*

b) *Motius geomètrics. Aquests podien formar tot el mosaic o bé podien envoltar mosaics figuratius o mosaics amb un emblema.*

Els Dotze Treballs d'Hèrcules

Mosaics del Museu Arqueològic de Madrid

III. La geometria en els mosaics

Intersecció de cercles

Villa Hadriani (Itàlia)

Composició de rectangles i quadrats

Domus Mitreu (Mèrida)

Primes rectes “perspectiva”

Cercles concèntrics.
Cercle inscrit en quadrat, …

Segòbriga

III. La geometria en els mosaics

Mosaics de Colors:

Museu Arqueològic de Madrid

- Cercles, semicercles, segments circulars,...

Composició de cinc octògons, …

Quadrats, cercles i octògons.

III. La geometria en els mosaics

Mosaic de Les Cràteres. Segle I. Clunia (Burgos)

Aquest mosaic té una composició circular, centrada dins d'un quadrat, envoltada de trenes . A les cantonades hi ha cràteres semiesfèriques daurades. Dins s'encadenen vuit cercles menors a l'interior dels quals apareixen unes altres cràteres campaniformes. I el motiu central és la intersecció dels vuit cercles.

Un bon exemple de l'ús geomètric !

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT Geometria i mosaics romans **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Geometria i mosaics romans
Nivell i curs	Secundària. 2n ESO.
Nom de l'autor/a	Manel Palenzuela
Centre	INS Lluís Companys
Població	Tordera

DESCRIPCIÓ

Introducció als mosaics romans i anàlisi de la geometria, bàsica, emprada pels romans per dissenyar-los.

OBJECTIUS

Introduir les tècniques bàsiques de la confecció dels mosaics romans.
Mostrar la pervivència del patrimoni històric de la cultura clàssica romana.
Identificar les diferents figures que hi composen cadascun dels mosaics.
Aplicar el concepte de tessel·les per tal de comprendre la idea d'àrea.
Calcular longituds, perímetres, i àrees de les figures identificades.
Trobar els diferents eixos de simetria de les figures analitzades.
Identificar les reiteracions de les figures per completar els mosaics.
Introduir el món de la fotografia matemàtica.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

1- La decoració a les domus i vil·les romanes.
2- Els mosaics romans.
    2.1 Tècniques.
    2.2 Motius.
3- La geometria en els mosaics.
Temporització:
Tres sessions d'una hora: Una dins l'optativa de Cultura Clàssica (apartats 1 i 2) i dues dins de Matemàtiques (apartat 3).

DESENVOLUPAMENT

Explicacions teòriques a partir del Power Point.
Anàlisi de la geometria bàsica dels mosaics presentats.

METODOLOGIA

Després de les explicacions que han de fer els dos professors, els alumnes hauran de descriure i identificar els diferents tipus de mosaics i també esbrinar les diverses figures geomètriques que els composen.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Descriu i classifica els mosaics.
Troba i classifica les figures geomètriques.
Relaciona tessel·la i àrea.

CONCLUSIÓ

Els alumnes trobaran una utilitat pràctica d'aplicació de la geometria en la decoració del món romà.

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

CERÀMICA GREGA I MITOLOGIA

Sílvia Pascual Llorens

ÍNDEX

Unitat didàctica per aplicar a 1r de batxillerat.

- Ceràmica grega: processos de fabricació i decoració
- Tipus de vasos i usos
- Estils
- Temàtica
- Annexos: vasos mitològics

La ceràmica grega: processos de fabricació i decoració

- Els vasos es modelaven al torn, s'assecaven a l'aire lliure, es decoraven i es coïen.
- La tècnica de decoració de la ceràmica grega va anar variant al llarg del temps.
- La ceràmica grega ens arriba gràcies al comerç

Tipus de vasos i usos

- A) per a emmagatzemar líquids: àmfora, pèlice, estamne i pilos.
- B) per a transportar aigua: hídria.
- C) per a barrejar vi amb aigua: cratera.
- D) per a beure: cílix, càntar, escifos i ríton.
- E) per a abocar líquids: enòcoe i olpe
- F) per a perfums i cosmètics: aribal, alabàstron, lècitos, lècitos rabassuda i píxide

Estils

- A) vasos d’estil geomètric
- B) vasos d’estil orientalitzant
- C) vasos de figures negres
- D) vasos de figures roges
- E) vasos de figures blanques
- F) vasos italogrecs

Temàtica

- Escenes mitològiques i de la vida quotidiana que ens permeten conèixer millor els diferents àmbits d'aquesta civilització antiga.

Annexos

Dionís

Hèracles

Annexos

Hades

Webgrafia

- http://www.man.es/man/dms/man/exposicion/exposicion-permanente/grecia/MAN-Guia-breve-Grecia-es.pdf
- http://ceres.mcu.es/pages/Main?btnSearch=Buscar&servletOrigen=AdvancedSearchUnion&servletDestino=AdvancedSearchUnion&ConsultaFinal={|CNQQ|on|Cultura%20griega|L@NOT|OBBQ|on|Moneda|L}&search=advancedUnion&museoUnion=MAN&mosaic=on

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT ***Ceràmica grega i mitologia*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***Ceràmica grega i mitologia***
Nivell i curs	Secundària. 1r Batxillerat
Nom de l'autor/a	Sílvia Pascual Llorens
Centre	Ins Arnau Cadell
Població	Sant Cugat del Vallès

DESCRIPCIÓ

Recorregut per algunes de les vitrines de ceràmica grega del Museu Arqueològic de Madrid

OBJECTIUS

Aprofundir en la ceràmica i la mitologia grega i la seva interpretació al llarg de la història de l'art.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

Recull d'alguns vasos de ceràmica grega d'estil, ús i temàtica diversa.
Tres hores

DESENVOLUPAMENT

Processos de fabricació i decoració de la ceràmica grega, tipus de vasos i usos, estils, temàtica i finalment comentari i explicació dels vasos mitològics

METODOLOGIA

Visualització de la fitxa tècnica i explicació del mite representat a cada vas.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Reconeixement dels mites i personatges treballats en diferents vasos o en altres representacions artístiques (pintura, escultura, arquitectura, numismàtica ...)

CONCLUSIÓ

Aproximació a la mitologia i la història de l'art a través d'un recorregut per les principals vitrines de ceràmica grega del Museu Arqueològic de Madrid.

ANNEX

(Material, fotografies, filmacions...)

Power point, webgrafia, fotos ...

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

COLONIA IVLIA AVGVSTA EMERITA **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	EMÈRITA AUGUSTA, CAPITAL DE PROVÍNCIA
Nivell i curs	BATXILLERAT. 2n CURS
Nom de l'autor/a	M. TERESA SEGURA LLATSER
Centre	INS FREDERIC MARTÍ I CARRERAS
Població	PALAFRUGELL

DESCRIPCIÓ

Amb aquesta unitat didàctica es pretén ampliar els coneixements que els alumnes han de tenir de la ciutat romana d'Emèrita Augusta i que ja hi són presents al currículum de la matèria de Llatí de batxillerat.

OBJECTIUS

- Desenvolupar interès per la conservació del nostre patrimoni i valorar les restes arqueològiques de l'època romana que hi ha a Mèrida.
- Reconèixer el passat romà de l'actual ciutat de Mèrida.
- Relacionar les restes arqueològiques de Mèrida amb els edificis corresponents de l'època romana.
- Identificar alguns indrets de la Península on la presència romana fou important.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Observació d'imatges d'Emèrita Augusta.	1:30 h
- Reconeixement de les principals restes arqueològiques romanes de l'actual ciutat de Mèrida.	30m
- Reconeixement d'altres indrets de la Península amb passat romà.	30m

DESENVOLUPAMENT

– Enumerar les raons que van portar els romans a fundar Emèrita Augusta.
– Comentar l'etimologia del topònim *Emèrita*.
– Identificar imatges de la colònia Emèrita Augusta i explicar el que se'n sàpiga.
– Identificar els principals edificis en una maqueta d'Emèrita Augusta.
– Investigar quin indrets de la Península han estat declarats Patrimoni de la Humanitat.
– Entrar en diferents webs i buscar informació sobre indrets de la Península on hi va haver presència romana.

METODOLOGIA

- Llibre de text: Llatí 2 Batxillerat. Llibre de l'alumne - Batxillerat 2n. **ISBN:** 978-84-489-2440-9
- Material proporcionat per la professora
- Internet:

- http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/roma/urbs/emerita.htm
- http://www.artehistoria.com/v2/videos/120.htm
- https://es.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9rida_(Espa%C3%B1a)
- http://museoarteromano.mcu.es/
- http://www.spanisharts.com/arquitectura/roma_urbano.html
- http://www.spanisharts.com/arquitectura/imagenes/roma/ciudad_emeritaaugusta.html

CRITERIS D'AVALUACIÓ

– Argumentar les raons que van portar els romans a fundar Emèrita Augusta.
– Citar els edificis de l'època romana d'Emèrita Augusta que actualment es troben en força bon estat.
– Comentar quin paper va tenir la colònia Emèrita Augusta a la Península.
– Respondre correctament una sèrie de preguntes sobre Emèrita Augusta.
– Reconèixer diferents construccions d'edificis de l'època romana a tota la Península.

CONCLUSIÓ

Es pretèn que l'alumnat, a banda d'assolir les competències pròpies d'aquesta unitat prescrita pel seu currículum, arribi a desenvolupar un creixent interès pel reconeixement del nostre passat, valori la importància del manteniment del nostre patrimoni així com de la seva conservació.

Amb aquesta unitat també ha de ser capaç de reconèixer els principals edificis i construccions d'origen romà.

ANNEX

- Resum històric
- Esquema
- Power Point: "EMÈRITA AUGUSTA, CAPITAL DE PROVÍNCIA"
https://mega.co.nz/#!GQBmVB7Z

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT **Món Funerari Romà** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	**Món Funerari Romà**
Nivell i curs	Secundària i 1r Batxillerat
Nom de l'autor/a	Montserrat Siles
Centre	INS Joan Coromines
Població	Pineda de Mar
DESCRIPCIÓ	
Introducció general als aspectes més significatius relacionats amb el món funerari de la cultura romana, a partir d'un jaciment molt concret: l'Àrea Funerària de *Los Columbarios* de Mèrida.	
OBJECTIUS	
Completar els coneixements sobre la societat romana, fixant-nos en els seus costums relacionats amb la mort.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
1. L'enterrament romà i els seus tipus de tombes. 2. El ritual d'un enterrament. 3. Les inscripcions funeràries. 4. Els enterraments preromans: el món ibèric. Una hora	
DESENVOLUPAMENT	
A partir de les breus explicacions i les imatges recollides en 12 diapositives, explicar les característiques més importants relacionades amb el món de la mort.	
METODOLOGIA	
Visualització del PowerPoint amb les imatges i les breus explicacions, que sempre hauran de ser completades amb les explicacions del professor/a.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels diferents tipus d'enterrament romà; Identificació de les inscripcions funeràries i la seva traducció (a 4t o a 1r Batx)	
CONCLUSIÓ	
Els coneixements sobre el món funerari ajudaran a entendre més la societat d'aquella època i, alhora, ens ensenyaran a aprofundir en el món actual tot comparant el que feien abans i el que es fa ara quan arriba la mort.	
ANNEX (Recursos)	
Explicacions del professor David Vivó. Alberich, J.; Carbonell, J.; i altres. *Grecs i Romans.* Biblioteca de Recursos Didàctics Alhambra. 1994 Pàgina web El Laberint de Sebastià Giralt : http://www.xtec.cat/~sgiralt/ianua.htm Fotografies d'aquest curs i també dels dos cursos anteriors sobre Arqueologia.	

MÓN FUNERARI ROMÀ

(De l'Àrea dels Columbaris de Mèrida i altres fonts)

MONTSERRAT SILES

ÍNDEX

1. L'enterrament. Tipus.
2. Ritual d'un enterrament.
3. Les inscripcions funeràries.
4. Els enterraments preromans : el món ibèric.

1. L'ENTERRAMENT.

- El LLOC d'enterrament era a l'exterior de les ciutats, a la vora de les Vies, no gaire lluny de les portes, on s'arribaven a acumular sepultures fins a formar les NECRÒPOLIS.

Àrea funerària de Los Columbarios (Mèrida)

Necròpolis de la Porta d'Herculà, a l'anomenada Via dels Sepulcres (Pompeia)

1. L'ENTERRAMENT. TIPUS.

A la Roma antiga van coexistir dos ritus d'enterrament, amb diferències socials i temporals :

- **La incineració** va ser la forma més freqüent des del segle II a.C.
- **La inhumació,** practicada abans per la gent de condició més humil**,** es va generalitzar a partir del segle II d.C.

Enterren sense massa riqueses : capsa per cendres i objectes, amb petita boca per parlar-hi o tirar-hi alguna ofrena.

TIPUS

Els enterrament individuals més pobres i senzills eren :

- amb teules (*tegulae*) que formaven una caixa de secció triangular;
- amb àmfores reutilitzades (especialment per a infants; o bé per a adults utilitzant-ne diferents àmfores encastades);
- amb caixes fetes amb lloses de pissara.

Sepultures al Museu de Badalona

Al damunt hi podia haver

- una estela o una pedra amb el nom del difunt.
- un pedestal amb una dedicació.
- un ara o altar amb l'urna dins.
- Una cupa.

Ara del Museu de Mèrida

TIPUS

Una ***cupa*** era un sepulcre individual en forma de bagul o de mitja bóta de vi, feta amb pedra o bé feta amb teules recobertes de morter.

Àrea Funerària de Mèrida

Cupa dedicada a
Titus Annius Corinthus
de 45 anys.
Monument funerari del
s.I d.C

Necròpolis de la plaça de la vila de Madrid (Barcelona)

TIPUS

Els **columbaris** eren tombes col·lectives en forma de colomar que contenien nombrosos nínxols per guardar-hi les urnes. Eren criptes excavades a la pedra viva o bé construïdes d'obra.

Sovint havien estat construïdes per col·legis o associacions de gent humil que asseguraven un enterrament digne als seus membres.

Museu Arqueològic de Mèrida

Museu Palazzo Massimo alle Terme (Roma)

Urnes funeràries de plom i de vidre, Museu Arqueològic de Catalunya, Barcelona

Són dues tombes d'incineració, construïdes a cel obert i dedicades a dues importants famílies, els Voconis i els Julis. A la porta d'entrada hi ha les làpides dedicatòries. A l'interior hi havia les urnes funeràries i també un retrat de la família.

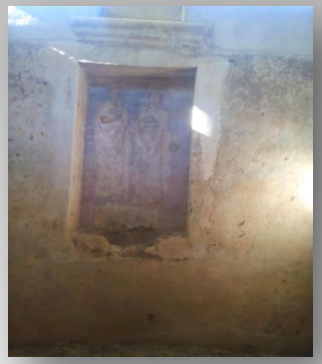

La inscripció de la família Voconia té una portafalera amb les medalles militars aconseguides pel pare, *Caio Voconio*

TIPUS

Sarcòfags:

La inhumació va fer que s'estengués el costum d'enterrar els morts en caixes de fusta o de pedra, la derivació més rica de les quals varen ser els sarcòfags.

Estaven esculpits amb motius que representaven la mort o que recordaven la vida del difunt, amb escenes mitològiques, símbols cristians...

Hi ha banyeres reconvertides en sarcòfags i també sarcòfags reconvertits en banyeres !!

Museu Nàpols

Museu Massimo alle Terme Roma

Museus Capitolins.Roma

TIPUS

Les tombes més luxoses eren els Mausoleus: sepultures monumentals en forma de temple, de torre o de casa.

Mausoleu de Cecília Metel·la. Via Àpia. Roma

La Torre dels Escipions. Tarragona.

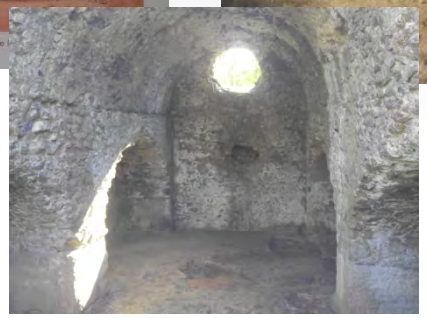

Edificis semisoterrats. Àrea de *Los Columbarios*. Mèrida

2. Ritual d'un enterrament.

- El ritual comença cridant el nom del difunt : ***Conclamatio.***
- El cos (rentat, ungit amb oli i vestit amb les millors robes) s'exposa diversos dies a l'atri de la casa.
- El dia del funeral acompanya al mort fins al lloc de la sepultura una ***pompa***: esclaus tocant flautes, trompes i trompetes, els portadors de torxes, les ploracossos professionals, els ballarins i els mims. I, si el difunt era noble, actors o esclaus es cobrien el rostre amb les ***imagines*** dels avantpassats i es pronunciava un **elogi fúnebre** del mort en el fórum.

3. Les inscripcions funeràries.

Moltes de les inscripcions comencen amb l'abreviatura **D.M.(S.)**: *Dis Manibus (sacrum)*, és a dir, "Consagrat als Déus Manes". Invocant així als déus o esperits dels morts.

A més del nom del difunt (en Datiu) també hi apareix el nom del familiar que encarrega la làpida (en Nominatiu).

Normalment al final hi ha les inicials **H.S.E.** *Hic situs est* "és en aquest lloc"

o bé **S.T.T.L.** *Sit tibi terra levis*, o sigui, "que la terra et sigui lleu"

Museu de Mèrida

[Dis] . Manibus . Sacrum
[AR]GENTariae . VERANAE. EMERitensi . ANNorum . LXV Argentarius
[VE]GETINVS . MATERTERAE . ET . PATRO
[N]AE . FACIENDVM . CVRAVIT
Hic. Sita . ES . T . Sit . Tibi. Terra. Levis

"Consagrat als déus Manes.
Argentarivs Vegetinvs s'encarregà de fer aquest monument a l'emeritense
De 65 anys Argentaria Verana, la seva tia àvia i patrona.
Aquí jau. Que la terra et sigui lleu." (Inscripció del 150 d.C. Àrea de *Los Columbarios)*

4. Els enterraments preromans. El món ibèric.

També la cultura ibèrica ens ha deixat importants mostres dels seus enterraments amb les conegudes escultures de “ les dames”, dipositàries de les urnes funeràries.

Dama de Baza

Dama del Cerro de los santos

Dama de Elche

Museu Arqueològic de Madrid

Myth Detectives: Ancient Greece and Rome

...

Spot the painting

III Curs Arqueologia
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

Mercury and Argus by Velázquez

The Triumph of Dionysus by Velázquez

The God Mars by Velázquez

The God Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

The Spinners by Goya

Saturn Devouring his Son
by Goya

The Fates
by Goya

Tityus
by Titian

Sisyphus
by Titian

Ixion
by Ribera

Icarus Fall
by Gowy

The Bacchanal of the Andrians by Titian

Danae and the Golden Rain by Titian

The Rape of Ganymede by Rubens

Atalanta and Hippomenes by Reni

Venus, Adonis and Cupid by Carracci

Orpheus and Eurydice by Rubens

The Birth of the Milky Way by Rubens

Achilles Discovered by Ulysses and Diomedes
by Rubens

The Judgement of Paris
by Rubens

The Three Graces
by Rubens

Ceres and Pan
by Rubens

Diana and Callisto
by Rubens

The Rape of Europa by Rubens

The Rape of Proserpina by Rubens

Crossing the RIver Styx by Patinir

Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens

Prometheus Bringing the Fire by Cossiers

Prometheus Bringing the Fire by Cossiers

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk, little brute!"	
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	
6	Weave and spin, busy bee.	
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	
9	She lost the race for three golden apples.	
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	
15	Round and round, like a merry-go-round.	
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	
19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	
20	Yum,yum!! I love raw meat.	

21	Hades says: “Don’t look back if you want to see you wife again.”	
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	
23	She says: “Oh, what a handsome boy.” He says: “ Gosh, what a hot girl!” The little one thinks: “Blimey, the arrow!!!”	
24	Mirror, mirror, who’s the fairest of them all?	
25	The first woman to ride on a white bull for love.	
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	
27	Aphrodite says: “Fill this jug with water from the river Styx.”	
28	Demeter says: “I want my daughter back, please Zeus help me.”	

The 12 Labours of Heracles

A Mythic Warrior

III CURS ARQUEOLOGIA
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

A bit of Hercules' life (a.k.a. Heracles)

Hercules was the Roman name for the greatest hero of Greek mythology: Herakles. He was the son of the supreme god Zeus and a mortal woman called Alcmene.

He was known as the strongest of all mortals and his symbols were a club and a lion skin which he wore on his head.

Hera, Zeus' wife, hated Heracles so much that she turned him mad; as a result, he killed his whole family. After realising this terrible event, he travelled to Athens to ask the Oracle of Delphi. The Oracle told him to punish himself to redeem his acts, so he went to his uncle, Eurystheus of Argos and submitted himself to be his servant. There's no need to mention that Erystheus was a cruel and wicked man who gave him what was later known as The Twelve Labours, though at first there were only ten!!

This is how the Greeks represented the labours in the temple of Zeus at Olympia.

These drawings are the reconstruction of the metopes , small squares with reliefs, showing Hercules labours.

The Nemean Lion

- So, there was this place called Nemea, which was being troubled by a giant lion that couldn't be hurt by sword or spear.
- Eurystheus orders Heracles to go and kill this monster.
- Heracles goes to Nemea, finds the lion, and strangles it to death using his hands.
- After he kills the lion, Heracles skins it and wears its hide as a cape.

The Lernean Hydra

- Eurystheus orders Heracles to go kill the Hydra.
- This monster was a huge venomous snake with a hundred heads.
- The Hydra was particularly hard to kill because when you cut off one head, two more sprouted in its place.
- Heracles defeats this nasty creature with the help of his nephew Iolaus.
- When Heracles cuts one of the Hydra's heads, Iolaus burns the stub with fire, which keeps the head from growing back.
- After the Hydra was dead, Heracles dipped his arrows in its venom, making them deadly poisonous.

The Ceryneian Hind

- Now the king orders Heracles to capture an incredibly fast deer with golden horns.
- Some say that Heracles snared the deer with nets, others say he pounced on it while it was asleep, and still others say that he just ran behind it until it got too tired to run anymore.
- No matter who you talk to, though, everybody agrees that Heracles caught the hind and brought it back to Eurystheus.

The Erymanthian Boar

- Next, Eurystheus orders Heracles to capture a giant boar and bring it back alive.
- This is actually a lot harder than killing it, because after Heracles captures the animal he's got to carry it all the way back to Argos.
- Of course, Heracles totally pulls it off and shows up carrying the boar over his shoulders.

It's said that Eurystheus was so scared when he saw the boar that he ran and hid in a big jar.

The Augean Stables

- Okay, so this Labor is totally gross.
- Heracles has to go to the stables of a dude named Augeas, who apparently had more oxen than anybody else in the world, but had also never bothered to clean up after them.
- Yep, that's right. The Augean stables are filled with massive amounts of dung, and guess who has to clean it up?
- Heracles manages to pull this off by diverting the course of the Alpheius River, which washes through the stables and takes away all the poo.

The Stymphalian Birds

- Heracles is ordered to go to the Stymphalian Lake and rid it of a flock of man-eating birds.
- Some say that he does this by making a bronze rattle, which he shakes and shakes until they're scared away.
- Others say that just shoots them all with his Hydra-poisoned arrows.

The Cretan Bull

- Next, Heracles has to travel to the island of Crete and captures the divine bull, who is said to be the father of the Minotaur, the monster that the hero Theseus later defeats.
- He manages this with the help of King Minos of Crete, and travels back to Greece on the back of the bull as it swims across the Mediterranean.

The Horses of Diomedes

- Next, Heracles is sent to capture the horses of King Diomedes. "Capturing Horses," you say, "That doesn't seem too hard."
- Oh yeah, what if those horses just happen to be man-eaters? That's right... King Diomedes is in the habit of feeding his horses the flesh of people that get on his nerves.
- When Heracles shows up, though, he turns the tables and feeds Diomedes to his own horses. After that, the vicious horses chill out a bit, and Heracles takes them away.

The Belt of Hippolyte

- Ninth on the agenda is obtaining the belt of Hippolyte, the queen of the Amazons.
- The Amazons were a tribe of warrior women, who only dealt with men when they felt like having babies. They either killed or got rid of any male children that came along and only raised the females.
- Heracles goes to their queen and asks her nicely for her belt. Amazingly, she agrees.
- However, Hera decides that this one was way too easy for Heracles, and she appears in the form of an Amazon and rallies the warrior women against Heracles.
- Heracles thinks Hippolyte has betrayed him and, after kicking a lot of Amazons, he kills her before sailing away with her belt.

The Cattle of Geryon

- Heracles has to sail all the way to an island called Erytheia, which is way out in what we now call the Atlantic Ocean.
- (To the ancient Greeks, this was the end of the world. They called the Atlantic "Oceanus" and thought of it as a giant river that encircled the world.)
- On the island of Erytheia there is a giant named Geryon, who has three bodies and three sets of legs all connected at the waist. It's Heracles' job to steal Geryon's beautiful herd of cattle.
- Heracles borrows a giant golden cup from the sun god Helios and sails across the Mediterranean to the island.
- Before he can take the cattle, Heracles has to kill the giant and his two-headed dog that guards them.
- Then Heracles herds the cattle into his golden cup-boat and sails back to Greece.

The Golden Apples of the Hesperides

- When Heracles gets back with the red cattle of Geryon, the king tells Heracles that he's not going to count the killing of the Hydra because Iolaus helped Heracles. He also won't count Heracles' cleaning of the Augean stables because he used a river to do it, instead of his own manpower.
- Eurystheus tells Heracles to go fetch some golden apples from the nymphs known as the Hesperides. These golden apples were Hera's wedding gift when she married Zeus.
- To get the apples, Heracles enlists the help of the Titan Atlas, who is doomed by Zeus to hold the sky up on his back.
- When Atlas comes back with the apples, however, he suggests that Heracles keep the sky on his shoulders while Atlas delivers the apples to Eurystheus.
- Heracles thinks this sounds like a trick. Our hero "agrees" with Atlas, but tells the Titan to take back the sky for a second while Heracles puts a pad on his shoulders to ease his burden. When Atlas takes the sky back, Heracles says, "See ya!" and heads off with the apples.
- After Heracles takes the apples to Eurystheus, Athena returns the golden fruit to the Hesperides.

Cerberus

- For the twelfth and final labour, Eurystheus thinks up the worst thing he can imagine: Heracles has to bring back the three-headed hellhound, Cerberus, Hades' vicious beast that guards the gates of the underworld.
- Heracles makes his way down to meet Hades, god of the dead.
- While in the palace, Heracles comes across Theseus, and another dude name Pirithous with their butts glued to a bench. The story goes that Theseus had agreed to help his buddy, Pirithous, try to woo Persephone, Hades' wife. As punishment, Hades magically glued them to a bench.
- Heracles pulls with all his might and frees Theseus from the bench.When Heracles tries to pull Pirithous up, however, the underworld starts shaking – Hades is not happy.
- Heracles and Theseus leave Pirithous and run out .
- Heracles goes before Hades and asks to borrow Cerberus for a bit, so that the hero can complete his final labour.
- Hades is cool with it as long as Heracles can wrestle the dog into obeying without using weapons.
- Our hero finds Cerberus and squeezes the animal with his muscle bound arms. Cerberus bites, scratches, and puts up a fight, but Heracles refuses to let go.
- Eventually, Cerberus realizes he's been beaten and chills out.
- Heracles takes Cerberus back for Eurystheus to see and then returns the hellhound to Hades.
- With that Heracles' Twelve Labours are complete. He has finally atoned for killing his wife and children.
- When he gets back to Thebes he gives his wife Megara to his friend Iolaus and goes on his merry way.

Death of Hercules

Heracles had a great many other adventures, in after years as well as in between his Labours. It was poisonous Hydra venom that eventually brought about his death. He had allowed a centaur to ferry his wife Deianara across a river, and the centaur had attacked her on the other side. Heracles killed him with an arrow, but before he died he told Deinara to keep some of his blood for a love potion. Deinara used some on Heracles' tunic to keep him faithful; little realizing that it had been poisoned with Hydra venom from the arrow. When Heracles put on the tunic , it burned his skin and died in agony. In the Olympus, he was recognised as a god after reconciling with Hera. She allowed him to marry her daughter and live among the gods.

Task on Hercules

Now, take your handout and

1. Order the Zurbaran's paintings on Hercules' Labours
2. Write down which labour is represented in each of them.

Good luck and may the gods be with you or as an ancient Roman would say
Bonam Fortunam et *Dei vobiscum* !

Short animated video on Hercules labours

Click on the image to watch it.

III CURS ARQUEOLOGIA

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……

……

……

……

……

……

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

……

……

……

……

So, now which labours have no painting?

Which one has two representations?

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _____, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean _____.
3.The Second Labor concerned the Lernean _____, a snake with nine _____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian _____.
5. This animal was sacred to _____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____
8.The Fifth Labor involved cleaning the _____ _____.
9. To do this Hercules caused two _____ to run downhill.
10. The Sixth labour was a battle with the Stymphalian _____.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big _____.
12. The Seventh labour was to deliver the bull from _____ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King _____ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labour was to capture the _____ _____ of _____.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful _____ of Hippolyta, Queen of the _____.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken _____, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between _____ and _____.
18. The Tenth Labor was to bring back the _____ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the_____ of _____; today the area is called the Straits of _____.
20. The Eleventh Labor was to fetch the _____ _____ of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _____ and released him from his rock.
22. Hercules got _____ to fetch the _____ for him while he held up the _____.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____.

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT..... **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Mitologia al Prado
Nivell i curs	Optativa de Mitologia a 3r-ESO
Nom de l'autor/a	Teresa Ràmia i Elena Serra
Centre	Ins Montgrí i Baix Empordà
Població	Torroella de Montgrí i Palafrugell
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes descobriran diferents mites grecoromans a través de diferents quadres de diversos pintors exposats al Museu del Prado.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de diverses obres pictòriques i diferents pintors on apareixen personatges mitològics. Les activitats es poden realitzar al llarg de 3 hores lectives.	
DESENVOLUPAMENT	
Explicació dels deús i herois més representatius de la mitologia grecoromana.	
METODOLOGIA	
Visualització de cada obra pictòrica amb la seva explicació del mite corresponent.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i de les obres estudiades.	
CONCLUSIÓ	
Petita visió de la mitologia grecoromana a través dels principals pintors europeus que es poden visitar al Museu del Prado de Madrid.	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	The God Mars by Velazquez
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	Danae and the Gold Rain
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	Tityus by Titian
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk,little brute!"	The Birth of the Milky Way
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	Mercury and Argus
6	Weave and spin , busy bee.	The Spinners
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	Sisyphus by Titian
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	The Bacchanal of the Andrians by Titian
9	She lost the race for three golden apples.	Atalanta and Hippomenes by Reni
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	Prometheus bringing the fire by Cossiers
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	Crossing the River Styx by Patinir
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	Icarus Fall by Gowy
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	The Fates by Goya
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	The triumph of Dyonisus by Velázquez
15	Round and round, like a merry-go-round.	Ixion by Ribera
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	Achilles discovered by Ulysses and Diomedes by Rubens
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	Ceres and Pan by Rubens
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	Diana and Callisto
20	Yum,yum!! I love raw meat.	Saturn devouring his son by Goya
21	Hades says: "Don't look back if you want to see you wife again."	Orpheus and Eurydice by Rubens
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	The Rape of Ganymede by Rubens
23	She says: "Oh, what a handsome boy." He says: " Gosh, what a hot girl!" The little one thinks: "Blimey, the arrow!!!"	Venus, Adonis and Cupid by Carracci
24	Mirror,mirror, who's the fairest of them all?	The Judgement of Paris by Rubens
25	The first woman to ride on a white bull for love.	The rape of Europa by Rubens
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	The Three Graces by Rubens
27	Aphrodite says: "Fill this jug with water from the river Styx."	Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens
28	Demeter says: "I want my daughter back,please Zeus help me."	The rape of Proserpina

III Curs Arqueologia

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……LABOUR 3. ERYMANTHIAN BOAR

……DEATH OF HERCULES….

……LABOUR 2 THE LERNEAN HYDRA…

…LABOUR 7 THE CRETAN BULL

……LABOUR 5 AUGEAN STABLES….

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

…11 THE GOLDEN APPLES (ANTAEUS)

…LABOUR 12 CERBERUS

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON…

……1. THE NEMEAN LION

So, now which labours have no painting?

Labour 9: The Belt of Hippolyte
Labour 8: The Horses of Diomedes
Labour 6: Stymphalian Birds
Labour 4: Cerynian Hind

Which one has two representations?
Labour 10: Cattle of Geryon
One represents Hercules killing the giant Geryon and the other depicts Hercules pushing apart the mounts Calpe and Abyla,

III Curs Arqueologia
Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _EURYSTHEUS___, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean ____LION_____.
3.The Second Labor concerned the Lernaean ___HYDRA_____, a snake with nine ____HEADS_____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian ____DEER__.
5. This animal was sacred to ___GODDESS DIANA____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____BOAR_____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____EXHAUSTING IT_____
8.The Fifth Labor involved cleaning the ___AUGEAN STABLES
9. To do this Hercules caused two ___RIVERS__ to run downhill.
10. The Sixth labor was a battle with the Stymphalian _____BIRDS___.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big ____RATTLE____.
12. The Seventh labor was to deliver the bull from _____CRETA__ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King ___MINOS__ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labor was to capture the HORSES of _KING DIOMEDES_.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful ___BELT__ of Hippolyta, Queen of the AMAZONS__.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken BY HERCULES_, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between __HERCULES__ and _THE AMAZONS_.
18. The Tenth Labor was to bring back the _CATTLE_ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the___PILLARS__ of __HERCULES__; today the area is called the Straits of _GIBRALTAR__.
20. The Eleventh Labor was to fetch the GOLDEN APPLES of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _TITAN ATLAS_ and released him from his rock.
22. Hercules got __ATLAS__ to fetch the APPLES_ for him while he held up the ___ROCK___.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____DOG___.

MYTHOLOGICAL PAINTINGS IN THE PRADO MUSEUM

Diego Velázquez 1599-1660
The Drinkers or The Triumph of Dionysus
La Fragua de Vulcano Apollo at the Forge of Vulcan or Hephaestus' workshop
The God Mars
The Spinners or The Fable of the Arachne
Mercury and Argos (See Rubens' rendition too)

Goya 1746-1828

Saturn devouring his Son
The Fates -Las Parcas o Atropos
The Colossus- El Coloso

Titian (Tiziano) ca.1485-1576

Tityus
Ticius , a giant, is assassinated by Apollo and Diana for having raped their mother, Latona. He is punished to the underworld where two buzzards devour his liver, which grows eternally.
Sisyphus
The King of Corinth climbs the mountain carrying a boulder to the top of the mountain. When he reaches the top, the rock falls down and he starts over for eternity, as a punishment by Pluto, god of the underworld. His sin: tricking the gods, even to escape death.
The Bacchanal of the Andrians
The effects of wine on the island of Andros, where wine flowed.
Danae and the Shower of Gold- Danae recibiendo la lluvia de oro
Jupiter possesses the princess in the form of golden rain.
Venus and Adonis- Venus y Adonis (See Carracci's depiction)

Annibale Carracci 1560-1609

Venus, Adonis and Cupid
Venus, the goddess of love and beauty, is accidentally wounded by his son Cupid, triggering her love for Adonis. Adonis dies in the end.

Peter Paul Rubens 1577-1640

The Three Graces
The Birth of the Milky Way (Hera with the infant Heracles)
The Rape of Europa- El rapto de Europa (Jupiter)
Landscape with Psyche and Jupiter-
The Rape of Proserpina- El rapto de Proserpina (Pluto and Proserpina)

Pluto, the god of the underworld, kidnaps Proserpina, Ceres' daughter. Ceres is the goddess of the earth. Jupiter concedes Proserpina the right to spend a part of the year with her mother, when the earth produces fruits.
Ceres and Pan- Ceres i Pan
Orpheus and Eurydice- Orfeo y Eurídice
The Rape of Ganymede- El Rapto de Ganimedes
Jupiter was so taken by Ganymede's beauty that he transformed into an eagle to carry her off to Mount Olympus, where she became his cup-bearer.
Perseus freeing Andromeda- Perseo y Andrómeda
The Judgement of Paris- El Juicio de Paris (Juno, Venus and Minerva)
Achilles Discovered by Ulysses- Aquiles descubierto por Ulises
Prometheus, Jupiter's son, steals the fire to give it to Humanity.
Deucalion and Pyrrha-
Satyr- El Fauno
Silenus, the guardian of the forest is depicted with goat ears and a beard, and clothed in buckskin.
Mercury and Argos (See Velazquez')
Meleager and Atalanta Hunting the Wild Boar of Calydon
The goddess Diana sent a giant wild boar to ravage the kingdom of Calydon. Meleager, the king's son, and his beloved Atalanta organize a hunt with the help of castor and Pollux, their cousins.

Guido Reni 1575-1642

Hippomenes and Atalanta
Atalanta, the daughter of Schoenus, king of Arcadia, is offered for marriage to anyone able to outrun her in a race. Hippomenes, with the help of Venus, who gave him 3 golden apples, tricks her into stopping to collect them, thus winning the race.

Francisco de Zurbaran 1598-1664

The Labours /Trials of Hercules- Los trabajos de Heracles

1. Hercules wrestling with the Nemean Lion
2. Hercules fights the Hydra of Lerna
3. The Ceryneian Hind
4. The Erymanthian Boar
5. The Augean Stables- Hercules diverts the course of the river Alpheus
6. The Stymphalian Birds
7. The Cretan Bull
8. The Mares of Diomedes
9. Hippolyte's Belt
10. The Cattle of Geryon (Hercules pushes apart the mounts Calpe and Abyla)
11. The Apples of the Hesperides - Herakles fights Antaeus
12. The Capture of Cerberus

13. Death of Hercules

Paolo Veronese 1528-1588
Venus and Adonis

José de Ribera 1591-1652
Ixion
The King of the Lapiths who was condemned by the gods to spin round bound to a burning solar wheel for eternity. His crime: killing his father-in-law in his own house, thus breaking xenia.
Tityus - Ticio (See Titian)

Joachim Patinir ca.1480-1524
Crossing the River Styx or Charon and his boat- El Paso de la Laguna Estigia
Entrance into Tartarus or Hades across the river Styx in Charon's boat.

Jacob Peter Gowy 1632-1661
The Fall of Icarus- La caida de Icàro
Hippomenes and Atalanta- Hipómenes y Atalanta

Erasmus Quellinus the Younger 1607-1678
The Rape of Europa- El Rapto de Europa

Jan Cossiers 1600-1671
Prometheus carrying the Fire- Prometeo trayendo el fuego

Eugenio Cajés 1577-1642

Leda's Fable

EL MÓN DELS GLADIADIORS

Jenny Triviño i Mireia Bassols

MUSEU DE GLADIADORS DE MÈRIDA

- El museu és un centre d'interpretació sobre la vida dels gladiadors –vestimenta, armament, costums, creences, objectes de la vida quotidiana...-

Si voleu podeu fer-hi un cop d'ull:

- Només d'entrar ja ens trobem amb la màxim autoritat de l'arena: el SUMMA RUDIS. El reconeixem gràcies a la seva vestimenta: una túnica blanca amb dues franges porpres als laterals.
- Ell decideix quan comencen i quan acaben els combats, i la lluita s'inicia amb la paraula: "PUGNATE".

AMFITEATRE DE MÈRIDA

cavea

vomitoria

arena

RUDIS, NÉMESIS I LLIBERTAT

- Els gladiadors abans de cada combat fan ofrenes a la deessa Némesis (deessa de la venjança) per tal de tenir sort durant la lluita i poder aconseguir un dia el desitjat Rudis.
- El Rudis és una espasa de fusta que es concedeix al gladiador que ha guanyat varis combats, atorgant-li la llibertat.

- Els LEGIONARIS eren els encarregats de vetllar per la seguretat del públic i d'aconseguir que els gladiadors acatessin les normes del combat.

GLADIADORS I ARMAMENT

- El GLADIADOR es el que porta el *gladius* –espasa-

- I segons l'armament que portaven podien ser: reciaris, oplomacus, secutors...

RECIARI

- Es caracteritza per portar una xarxa, un trident i un punyal. Lluitava amb un armament lleuger i es protegia amb un braçalet anomenat *lorica manica* i un protector en una espatlla que rebia el nom de *galerus*.

SECUTOR

- Porta un casc amb una crinera arrodonida per impedir que se li enganxi la xarxa del reciari, i amb dos orificis amb un diàmetre específic per impedir que el trident li fereixi els ulls. Porta un *gladius* i un escut molt pesat que l'obliguen a lluitar en distàncies curtes per no esgotar-se.

OPLOMACUS

- Es caracteritza per dur un escut rodó, una daga i una llança típica dels hoplites grecs. El seu oponent normalment és el mirmilló. El seu casc és molt espectacular ja que va coronat amb una cresta majestuosa. La *manica* la porta al braç dret i les *grebes* a la cama esquerra.

MIRMILLO

- Aquest gladiador el reconeixem perquè portava una cresta en forma de peix al casc. També per la protecció al braç dret i a la cama esquerra i per l'enorme escut que el protegia. La seva arma era el gladius.

SAMNITA

- Porta un escut rectangular que li serveix de protecció per al cos i per a la cama dreta ja que a l'esquerra ja hi porta la greba, el seu casc està decorat amb plomes per distreure l'adversari i la seva arma era el gladius igual que el mirmilló.

TRACI

- Porta l'armament originari del poble traci: un escut petit i rectangular o rodó a la mà esquerra i, a la dreta, una *manica* de pell articulada; grebes que el protegeixen fins als genolls ja que l'escut és molt petit i l'espasa (sica) en forma de L per tal de ferir l'esquena del seu contrincant.

LA MORT DELS GLADIADORS

- És un mite que la mort del gladiador es decidia girant el polze avall o amunt.

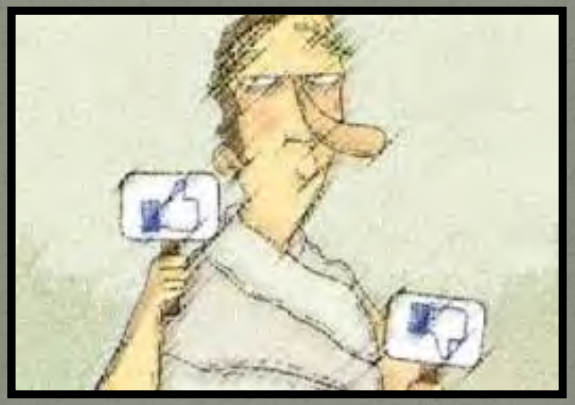

- Aquesta creença es deu a una interpretació errònea del pintor Jean-Léon Gérome al seu quadre “Pollice Verso”, de la mateixa manera que era fals que en cada combat moria un gladiador.

"Pollice Verso" de Jean-Léon Gèrome

- La realitat era ben diferent: el gest que significava la mort era el polze cap a dalt com si fos una espasa desenvainada i cridar "*iugula*" i el puny tancat amb el polze amagat i el crit de "*mitte*" significava la vida.

MÈRIDA
TEATRE ROMÀ

INTRODUCCIÓ

El teatre de Mèrida va ser erigit durant l' Antiga Roma a Augusta Emèrita, actualment coneguda com a Mèrida.

Es tracta d' un edifici projectat en conjunt amb l' Anfiteatre des del moment de la fundació de la ciutat. En una ciutat d' aquesta rellevància no podien faltar aquest tipus d' edificis doncs la societat romana era molt aficionada a aquest tipus d' espectácles. I, alhora, els feia servir com a eina de romanització.

La seva creació va ser promoguda pel cònsul Marco Vispanio Agripa. Gràcies a vàries làpides inscrites ens arriba aquesta informació. De la mateixa manera, coneixem que el teatre va ser inaugurat al voltant dels anys 16 – 15 a. c.

El teatre ha sofert vàries remodelacions, la més important va tenir lloc cap a l' any 105, en l' època de l' emperador Trajà quan s' aixecà el front escènic actual. Una altra va ser duta a terme en l' època de Constantí I, entre els anys 333 i 335. El teatre fou abandonat en el segle IV d. C. quan la religió cristiana va esdevenir oficial a l' Imperi romà. Aquesta considerava inmorals les representacions teatrals. L' edifici va ser cobert de terra i durant segles l' única part visible va ser la *summa cavea*, les grades superiors, que foren batejades amb el nom de «Les Set Cadires». Les excavacions arqueològiques en l' edifici començaren a principis del segle XX y des de 1933 el teatre acull la celebració del festival de teatre.

PARTS DEL TEATRE

Les grades varen ser pensades per a donar cabuda a 6.000 persones. Això venia donat perquè una capital d' aquesta importància de ben segur que rebria espectadors de tota la província. Altres teatres semblants serien el Teatre Augusteo d' Òstia,

L' hemicicle sobre el que hi ha les grades, **la "cavea"**, es divideix en 3 sectors per a acollir, diferenciadament, a les diferents classes sociales.

El sector preferent i més pròxim a l' espectacle és l' "ima cavea". Tot i això, davant d' aquest sector existien 3 grades amb amplada suficient per a posar – hi seients que eren reservats per a les autoritats. Darrera d' aquestes hi ha un estret passadís o "praecinctio" amb el que s' inicia l' "ima cavea", que és el sector més desenvolupat del Teatre Romà de Mèrida, amb un total de 23 grades i una dotació de portes, escales i passadissos que permetien una fluïda entrada i sortida dels espectadors. La part alta consta de 6 "vomitoris", units internament per un corredor que comunica l' exterior a través de dues portes. L' "ima cavea" finalitza amb el "balteus", en el que s' obren 5 "vomitoris" més que comuniquen directament amb l' exterior y marquen el punt d' inici de les "scalae", que comuniquen el "praecinctio" baix de l' "ima cavea" amb un altre "praecinctio" que hi ha davant del "balteus" , espai final de l' "ima cavea".

La "media cavea" i la "summa cavea" consten de cinc grades respectivament, separades per un altre "balteus". Les portes d' aquestes estan formades per unes escalinates que comunicaven amb l' exterior.

L' "orchestra" és semicircular i conserva el paviment original format per lloses rectangulars de marbre. S' hi accedeix pels "parodoi". Les portes externes són de mig punt.

L' "scaena" està formada per una plataforma, elevada sobre el nivell de la "orchestra", de 60 metres de longitud i 7 metres de fons. El "proscaenium" està limitat per dues petites escales que comunicaven el "pulpitum" amb l' "orchestra". Al terra es distingeixen diferents espais que serien infraestructures apropiades per a artificis escènics. De la mateixa manera, algunes pedres amb orificis a tocar de la porta central de la "scaena", s' interpreten com caixes on s' introduïen els "periatti" o prismes triangulars que dotaven a l' espectacle de diferents decorats segons el tipus d' espectacle.

L' “scaena” es tanca amb una estructura monumental i de gran riquesa decorativa: el “frons scaenae”. A l' entrant central, que és semicircular, s' obre la porta principal, “valvae regia” i, simètricament, als dos costats, en dos entrants rectangulars, s' ubiquen les dues entrades secundàries, “valvae hispitalium”. Per aquestes tres portes accedien els diferents actors.

El “frons scaenae”, s' ha reconstruit amb dos ordres de columnes sobreposats seguint la línea de l' “scaenae” del teatre de Sabratha, molt similar al de Mèrida. El conjunt es va completar amb una interesant sèrie d' escultures que s' ubicaren entre les columnes. Part d' aquestes escultures fan referència al rapte de “Cora” per “Plutó”.

A més, hi figuren retrats humans dels que es conserven només els seus cossos, dos d' ells vestits amb toga i altres coberts amb una cuirassa. Darrera del “frons scaenae”, vàries dependències per als actors, constituïen el “postscaenium”.

Més enllá del **“postscaenium”** hi ha el **“peristil”** que era una zona ajardinada i acotada en els seus quatre fronts per una doble columnata.

Al fons del “peristil” existeix una petita càmara rectangular on s' han produit nombroses troballes d' interès com el retrat d' August, i un retrat de Tiberi, així com vàries inscripcions relacionades amb el culte imperial. Es considera que aquesta estància va ser destinada a aquest culte, que després radicaria en el “Temple de Diana”.

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

Carmen Blasco, Margarita Bachs, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana

INDEX

I. INTRODUCCIÓ

II. ELS MOSAICS: MOTIUS I TÈCNICA DE CONSTRUCCIÓ.

III. EL MUSEU NACIONAL D'ART ROMÀ DE MÈRIDA.

IV. ELS 8 MOSAICS DEL MUSEU:

1) MOSAIC D'ANNUS PONIUS.

2) MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA.

3) ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de "Las Tiendas"

1. GENET I PANTERA

2. CACERA D'UN SENGLAR

3. LA NEREIDA

4) MOSAIC DE BARITTO

5) MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

6) MOSAIC DELS AURIGUES

V. ACTIVITATS

VI. BIBLIOGRAFIA

I. INTRODUCCIÓ:

UNA MIRADA INTERDISCIPLINARIA ALS MOSAICS DEL MUSEU DE MÈRIDA	
Títol de l'experiència	***APRENDRE dels MOSAICS del museu d'EMERITA AUGUSTA***
Nivell i curs	QUART ESO LLATÍ
Nom de l'autor/a	Margarita Bachs, Carmen Blasco, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana
Centre	Instituts Castelló d'Empúries, Brugulat (Banyoles) i Montgrí
Població	Castelló d'Empúries, Banyoles, i Torroella de Montgrí

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'una activitat de caràcter interdisciplinari, pensada per a QUART d'ESO, que pretén aproximar-se als magnífics mosaics d'Emèrita Augusta a través d'una mirada polièdrica. Consisteix en PowerPoint confegit amb fotografies recollides durant la visita i creat especialment per a treballar la unitat i un dossier de treball amb les explicacions , els comentaris detallats de les imatges i exercicis complementaris proposats des dels àmbits de matemàtiques, llengua castellana ,llengua anglesa i cultura clàssica.

OBJECTIUS

- Descriure els aspectes més importants dels mosaics romans: construcció,

utilitat, motius representats...

-estudiar en concret els mosaics d'Emèrita Augusta. Importància de la ciutat com a capital de província i de les seves vil·les exteriors.

- Visualitzar i comentar, a través de les imatges incorporades en el PowerPoint, els diferents mosaics que s'exposen en el museu d'Emèrita Augusta..

- Presentar als alumnes exercicis complementaris de llengua castellana, anglesa, matemàtiques i cultura clàssica referents al tema dels mosaics romans.

- Valorar la pervivència del passat romà a l'actual ciutat de Mèrida.

- Ser conscient del gran llegat artístic i arqueològic que el poble romà ens ha transmès.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Explicació dels continguts del dossier i visualització del power: 2h

- Realització de les activitats de consolidació i d'avaluació: 1h

DESENVOLUPAMENT

L'experiència es podrà fer després d'haver estudiat repassat les característiques principals de la casa romana i els seus elements decoratius i de tenir uns breus coneixements de mitologia clàssica. Preferentment, es farà al tercer trimestre.

El professor o professora farà l'explicació, amb comentari de les imatges, durant dues sessions, o una sessió i mitja, i, a continuació, els alumnes realitzaran les activitats a l'aula (o a casa).

El professor o professora també podrà demanar als alumnes explicacions o imatges complementàries.

METODOLOGIA

-Explicació teòrica a classe, complementada amb visualització i comentari d'imatges, seguint el dossier i el power adjunt.

- Realització d'activitats complementàries, que poden ser avaluades (també es poden fer a casa, com a activitats de consolidació).

CRITERIS D'AVALUACIÓ

S'avaluaran les activitats complementàries que figuren en el dossier, si el professor o professora ho creu convenient:

La nota de les activitats es comptarà dins el 10% de la nota trimestral.

Si el professor o professora ho creu convenient, pot preguntar i avaluar l'explicació teòrica dins l'examen trimestral de la tercera avaluació, sense avaluar les activitats de consolidació.

CONCLUSIÓ

És una activitat d'ampliació que permetrà als alumnes aprofundir en coneixements adquirits al llarg del curs.

Aquesta experiència pot ajudar a transmetre als alumnes una visió global de l'educació donat que es treballa un centre d'interès des de diferents matèries d'una manera viva i amena .

ANNEX

Dossier complementari amb les explicacions de cada mosaic.

Power-point amb les diferents imatges dels mosaics.

II. ELS MOSAICS: MOTIUS I TÈCNICA DE CONSTRUCCIÓ.

QUÈ ÉS UN MOSAIC?

Encara que són d'origen asiàtic, el bressol del mosaic cal situar-lo a Grècia i el seu màxim perfeccionament i difusió fou en el món Romà. Es va utilitzar tant en decoració del sòl com per a cobrir parets.

Els mosaics pavimentals son de dos tipus: l'anomenat **"opus sectile",** format per grans peces de calissa, marbre o altres pedres, amb formes geomètriques de rombes, quadrats, cercles... i per altra banda l' **"opus tessellatum",** format por petites peces anomenades tessel·les. En general, la tendència d'aquestes obres fou la d'adaptar el tema del mosaic a la destinació de l'estància. Així a les termes es representaven peixos o escenes de riu, en el vestíbul de la casa el gos que guarda, en el triclini o menjador motius relacionats amb àpats i aliments, a l'atri escenes que recorden la natura...

LA CONSTRUCCIÓ D'UN MOSAIC:

Sis eren el professionals que realitzaven aquestes obres d'art:

- L'anomenat "pictor imaginarius", era l'artista que s' encarregava de dissenyar el dibuix; el que avui en dia denominem l'esbós. A més a més de dirigir el treball, realitzava les parts més complicades de l'obra. El seu salari era de 175 sestercis.
- La persona que passava "l'esbós" al terra era el "pictor parietarius", que cobrava 75 sestercis diaris.
- El "musivarius", rebia 60 sesterços i la seva funció era posar tessel·les en el paviment.
- Les tasques d'albanyileria les feia el "lapidarius structor", que cobrava 50 sestercis.
- El tècnic que preparava la barreja o morter era "calcis coctor", amb un salari de 50 sestercis.
- Finalment, el "tessellarius", que tallava el material preparant les tessel·les, tenia el mateix sou que aquest últim.

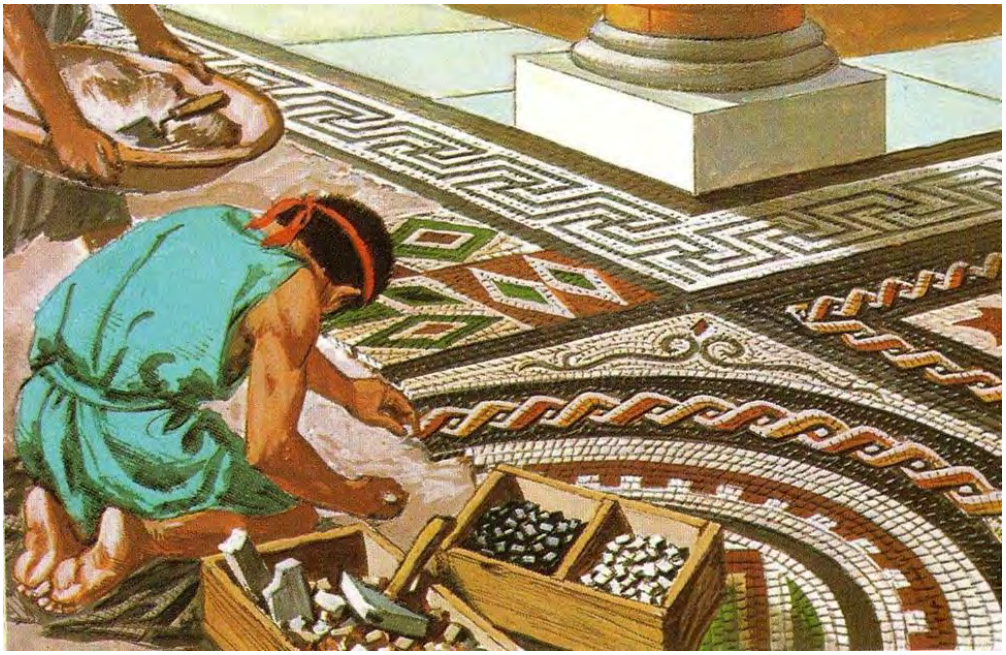

Els materials utilitzats eren pedres calisses, fang cuit, vidre o marbre. Els mosaics del Museu Nacional d'Art Romà, tracten de la Mitologia, les carreres de carros, figures geomètriques..

Si partim del sol natural, la preparació per col·locar un mosaic, segons el cèlebre arquitecte Vitrubi seria: primerament es col·locaria una capa de pedres. A sobre d'aquesta, va un morter de sorra, calç i rajola fragmentada. A sobre, s'estén una altra capa formada per 3 parts de gra de rajola cuita i una de calç. Al damunt, una altra capa de calç, sorra i rajola fragmentada. Finalment, un bany de calç. Després, es col·locaria el mosaic pròpiament dit.

Els artistes romans se sentien orgullosos de les seves obres, i una vegada acabada la signaven. En el seu origen, hi va haver una inscripció on es llegia:

C (olonia) A (ugusta) E (merita) F (ecerunt) SELEVCVS ET ANTHVS.

III. EL MUSEU NACIONAL D'ART ROMÀ DE MÈRIDA.

L'actual Museu Nacional d' Art Romà, va substituir l' antic Museu Arqueològic de Mèrida, construït el 26 de Març de 1838. El 19 de Setembre de 1986 s'inaugurava la seu actual del Museu, obra de Rafael Moneo Vallés, exponent clau de la Romanització d' Hispania, explicada a través de las peces recuperades del jaciment d'Emèrita.

A més a més de museu, és un centre investigador i difusor de la cultura romana. Fou projectat per assumir noves incorporacions sorgides de la constant investigació arqueològica emeritense.

IV. ELS MOSAICS DEL MUSEU:

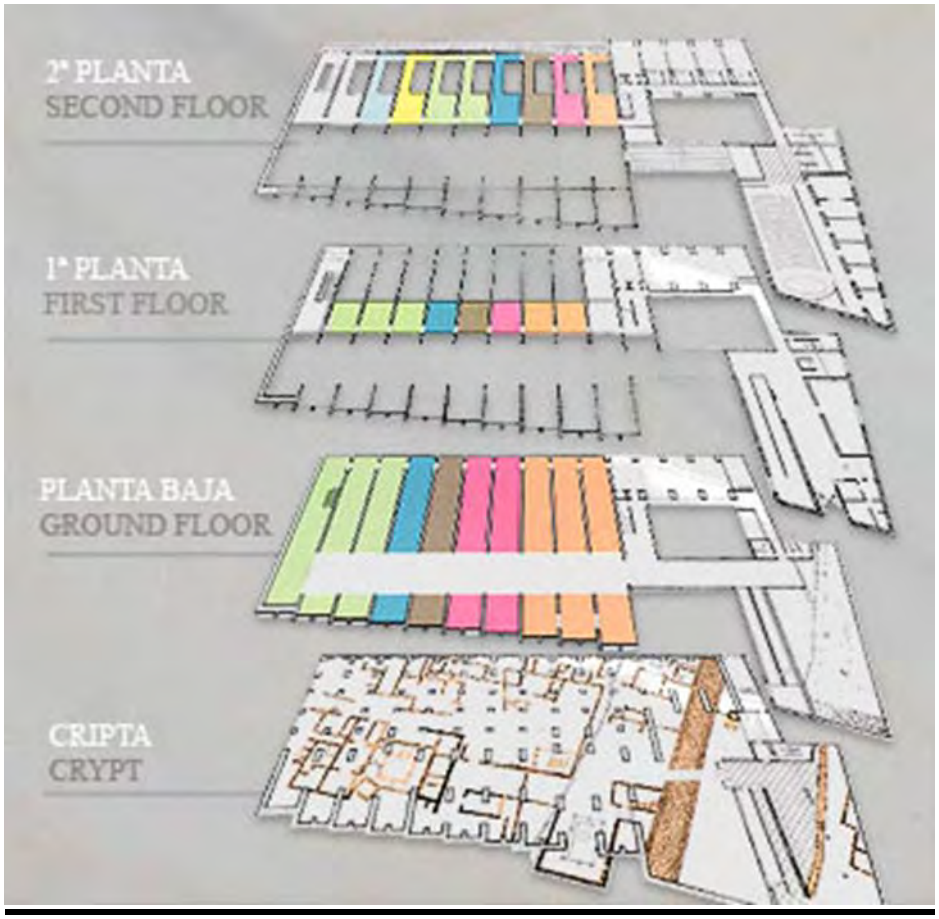

MOSAIC D'ANNUS PONIUS

El mosaic signat per l'artista emeritense Anniboniu, està situat a la sala V de la planta baixa del museu. És una clara mostra de la descomposició de la forma clàssica que es produeix a les províncies de l' Imperi. Fou trobat l'any 1910 a prop de l'estació de ferrocarril. Datat a la segona meitat del segle IV o principi del segle V. Si a principi del segle V, Mèrida fou envaïda pels suevs i posteriorment pels visigots, tindríem davant dels nostres ulls un dels últims mosaics romans.

Es tracta d'una escena de Bacus, déu del vi, fill de Júpiter. Teseu, una vegada havia matat al cèlebre Minotaure, va tornar a la seva pàtria. Abans es va aturar a l'illa de Naxos, on abandonà la seva estimada Ariadna. El déu Bacus la va trobar i es va casar amb ella. El mosaic reflexa el moment de l'arribada a l'illa de Naxos del déu Bacus, acompanyat pels membres del seu seguici, i el seu retrobament amb Ariadna, que apareix dormida a l'esquerra.

A l'esquerra veiem l'Ariadna i a la dreta es troba el deu Bacus. Una pantera gira el cap per beure líquid que vessa la gerra que el deu té a la seva mà dreta. El personatge que té les cames, peus i banyes de mascle cabrit i llargues orelles peludes es Pan, deu dels camps i els pastors. Aquest està mostrant la nuesa, bellesa de l'Ariadna a Bacus. Aquest mosaic té també la particularitat de que està signat per l'artista. A l'angle superior esquerre vegem:

EX OFFICINA ANNI PONI. De l'oficina, del taller de Annius Ponius.

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

A la Planta Baixa hi ha una sala (sala VII) dedicada a la casa romana. A l'esquerra de la nau central es troba un magnífic paviment de mosaic de finals del segle II d. C., amb el conegut episodi del rapte d'Europa. Fou trobat l'any 1958. En un solar situat a les proximitats de la plaça de braus. Les seves dimensions són de 4,45 per 2,90 metres. La seva decoració està formada per quadres negres amb creus gregues i triangles negres a les voreres. A la part central, anomenada emblema es representa el mite del rapte d'Europa. El marbre per realitzar aquesta obra prové de les canteres de Zafra..

Segons la Mitologia, Europa, filla d' Agenor, rei de Tiro estava jugant amb els seus companys a la vora del mar. De sobte, va veure un brau blanc. L'animal era el propi Zeus, pare de tots els déus, que s'havia enamorat de la noia i s'havia convertit en un brau per raptar-la. Europa, al veure que l' animal era molt manso va començar a jugar amb ell. Finalment va seure a sobre del seu llom i, aleshores, el brau va fugir mar endins emportant-se a Europa a Creta. Allí es va casar amb ella i van tenir tres fills: Minos, Rodamantis i Sarpedón. Al mosaic podem veure a Europa recoberta d'un mantell flotant que és portada per Zeus per un prat esmaltat de flors a prop de la vora del mar. La tonalitat del mar es mostra d'un verd i blau clar. La ribera del mar apareix plena de petites flors.

ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de “Las Tiendas”

A Mérida no coneixem las ruïnes de cap vivenda modesta, tot i que lògicament van existir, i tampoc comptem amb restes significatives de les cases que formaven part del conjunt intramurs. Però, sí estan ben documentades les grans mansions suburbanes que abracen una amplia cronologia compresa entre los segles I i IV d. C. (cases del "Mitreu", "Amfiteatre", "Casa-basílica" etc.) i les vil·les, quintes o cortijos campestres, disseminades per l’extens territori de la colònia.

Vil·la de “Las TIENDAS”

Situada a uns 18 km de Mèrida, era una "vil·la" romana regentada por algun personatge adinerat d’ Augusta Emèrita.

Resulta impressionant considerar l’ enorme superfície 20.000 km2 concedida als colons fundadors d’Augusta Emèrita. Foren diversos els repartiments efectuats a raó d’unes cent hectàrees per família i encara van sobrar terres per assignar. El territori colonial comptava amb tota classe de recursos naturals: mines, canteres, bons terrenys de pastura i superfícies de conreu. Una xarxa viària comunicava la colònia amb els límits territorials.

Les parcel·les, amb el temps i per diversos motius, acabaren en mans d’uns pocs propietaris, latifundistes, qui des de les seves vil·les administraven les seves possessions.

La població benestant es traslladà a les seves possessions rústiques per poder viure amb les mateixes comoditats que a la ciutat, però sense estar sotmesos a uns impostos asfixiants. Les vil·les passaren aleshores a convertir-se en centres de producció agropecuària, en els que es va desenvolupar, en certa manera, una economia autàrquica.

La part principal de las vil·les la constituïa la vivenda del propietari (dominus), i estava realitzada amb decoracions luxoses. Aquesta vil·la tindria dependències enormes, amb mosaics de grans dimensions com el de LA CACERA DEL SENGLAR situat al "tablinum" de 10,80 per 8,50 metres. Amb l’ajut d’un esbós realitzat al Museu Romà i amb la superposició de tres dels molts mosaics que tindria aquesta vil·la, ens podrem imaginar per un moment la grandesa del lloc. Posseïa un pati central, a traves del qual es distribuïen les diverses dependències. Els altres mosaics són el de la NEREIDA i el del GENET I PANTERA.

EL NUS DE SALOMÓ

El famós nus de Salomó apareix en molts mosaics romans però sobre tot en aquest mosaic de la Villa de las Ventas.(El de la Nereida o el de la cacera del senglar). És un símbol molt antic que te diverses interpretacions: una d'elles és la immortalitat i l'eternitat perquè són unes anelles entrellaçades sense inici ni fi, com una cinta infinita. Altres vegades s'ha interpretat com el nus de l'amor, donat que són figures interrelacionades.

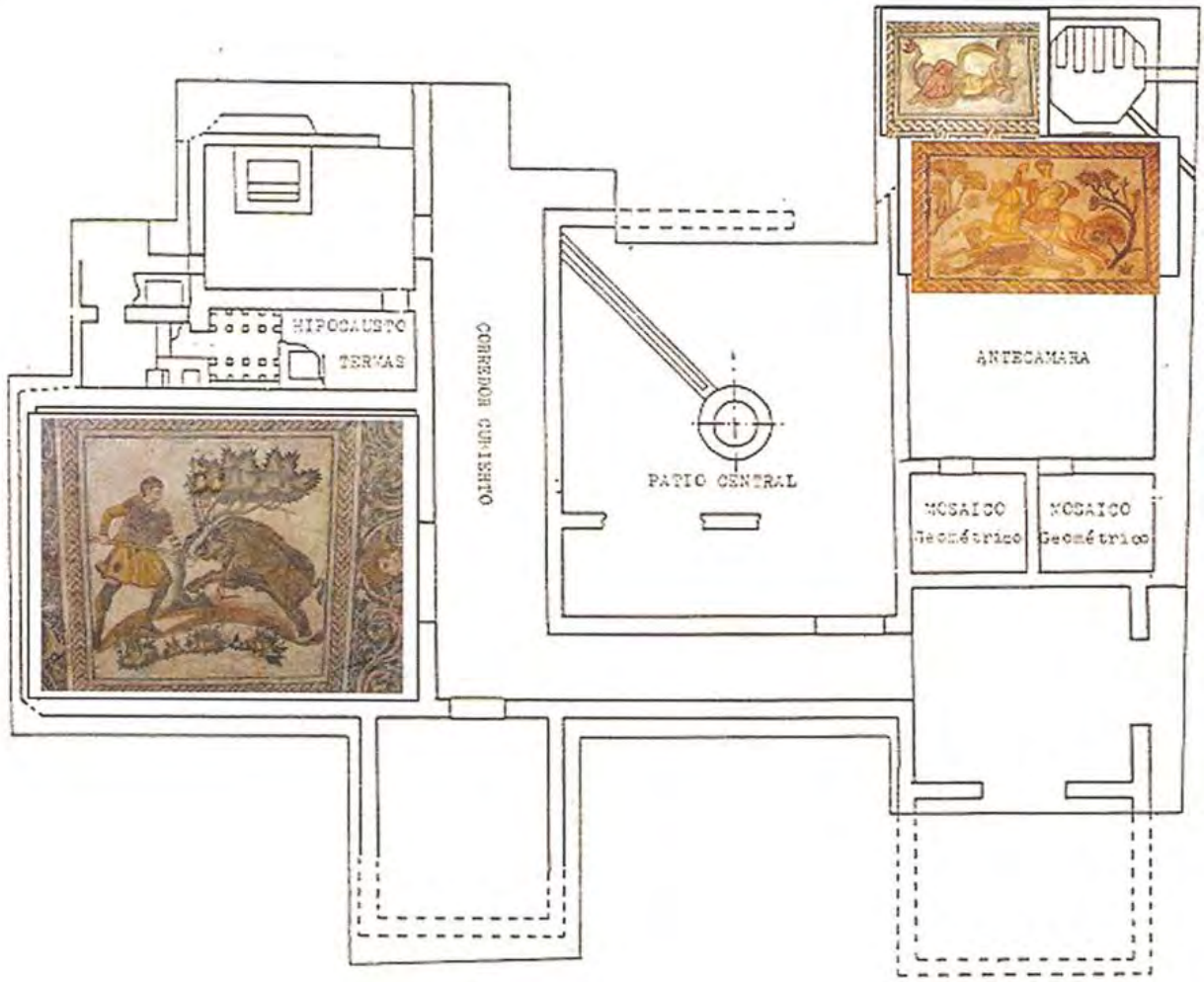

GENET I PANTERA

Al fons de la primera planta del museu es troba un mosaic procedent de la propera vil·la de "Las Tiendas". Ens mostra un genet en el mateix moment d'assestar el colp definitiu a una pantera que es remou al sentir-se ferida. La data d'aquest paviment musiu se situa cap a la meitat de la quarta centúria.

CACERA DEL SENGLAR

Aquest mosaic situat a la sala I de la segona Planta té una part central que representa una escena de cacera i al seu voltant podem observar una abundant decoració geomètrica. El quadre central és una escena de cacera d'un porc senglar. Al voltant d'aquesta escena hi apareixen les figures que representen les quatre estacions, identificades per flors i fruits propis de cadascuna, i també pels ròtols amb els seus noms: Tardor (AVTVMNVS), Estiu (HESTAS), Primavera (VIRANVS) i Hivern (HIBERNVS). Aquest paviment es data cap a la meitat del segle IV d. C.

Otoño (AVTVMNVS), Verano (HESTAS),
Primavera (VIRANVS) e Invierno (HIBERNVS).

Aquesta escena ocupa la part central del mosaic , és una escena de cacera, que agafa part del cos del caçador, part de l'alzina i part del cap de l'animal. La representació pot fer referència simplement a l'activitat favorita dels grans senyors durant el Baix Imperi. En ella es representa un caçador – el senyor de la vil·la probablement- que aguantant-se en la seva cama esquerra, assesta a la fera un cop mortal amb la seva llança o "venabulum". El porc senglar ha estat ferit per la llança i emana molta sang de la seva ferida. El terreny que se'ns suggereix en l'obra és de la part baixa de la muntanya amb matolls i alzina, arbre típic d'Extremadura.

LA NEREIDA

Aquest mosaic està situat a la segona planta, sala II. Es tracta d'un gegantí mosaic amb un quadre central en el que podem observar una Nereida cavalcant damunt un llop marí o un brau marí. Al seu voltant hi ha una decoració de panells pictòrics que, seguint la moda de l'època, pretenen imitar lloses de marbre.

Se'ns representa a la Nereida amb el mantell volant al vent damunt les seves espatlles. Està datat a la primera meitat del s IV. Les nereides eren 50 filles de Nereu, un dels déus del mar. Alguna d'elles va destacar més que la resta. Així, Tetis fou la mare del cèlebre heroi de Troia, Aquil-les; Amfitrite, fou la dona de Posidó; Galatea, estimada del ciclop Polifem, fill de Neptú. A la vora del mar li dedicaven boscos sagrats i altars, i per aconseguir una travessa feliç se'ls oferia oli, llet i mel.

MOSAIC DE BARITTO

Aquest mosaic es troba a la sala III de la segona planta. En ell es mostra com Emèrita, des del seu inici, fou una ciutat que va atreure gent de tota sort i condició. Mols aviat va actuar com un sòlid gresol en el que els nouvinguts i els habitants autòctons s'aglutinaven establint ferms llaços de convivència, fins al punt d'arribar, en poc temps, a una població total entre els 20 000 i 35 000 habitants. Eren persones arribades de les altres províncies hispanes, Tarraconense y Bètica, així com nombrosos emigrants d'àrees greco-parlant, al Mediterrani oriental. Un bon nombre d' immigrants eren comerciants, però sobre tot foren militars que es traslladaven de ciutat en ciutat enrolats en cohorts o legions. Alguns, els més veterans, "emeriti" passaren els seus últims anys sota la protecció de la capital de Lusitània,.

També treballaren i moriren persones arribades des de la costa de Palestina, de Tànger o Marroc, com el jueu Baritto, possiblement un hebreu, a jutjar pel seu nom, que signa el mosaic exposat a la sala.

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

Aquest mosaic es mostra a la sala VII de la segona planta del museu. Hi apareixen el Set Savis grecs asseguts a les seves butaques i identificats per la inscripció del seu nom i lloc d'origen. Es mostren en actitud de discutir i analitzar, potser l'ètica i l'entorn moral del fet que es produeix a la zona inferior. Aquí, les figures representen l'escena en què Briseida es retornada a Aquil-les, esdeveniment determinant per a la guerra de Troia.

El propietari que va fer instal·lar el mosaic al terra de la seva casa, probablement en una estança dedicada a l'estudi, la tertúlia, l'oci en definitiva (otium), por servir com indici i il·lustració per a valorar l'alt nivell cultural i artístic que va arribar a tenir Augusta Emèrita.

El mosaic en sí, de dimensions bastant respectables (8,50 m x 4,80 m), alberga en el seu quadre central, envoltat per una sanefa de roleus d'heura i flors quadripètals, dues escenes ben diferenciades però relacionades entre sí: una, amb els citats Set Savis de Grècia, i l'altra interpretada, segons José María Álvarez Martínez,com a referent al cicle homèric.

Els Set Savis, que semblen estar reunits en una espècie de simposi o debat que giraria entorn a l'escena inferior. Apareixen diferenciats mitjançant una sèrie de rètols en grec, que ens indiquen el fort influx cultural que la zona oriental de l' Imperi exercí sobre la capital més occidental de tota la romanitat.

El conjunt apareix presidit per les figures de **Quiló i Tales de Milet,** en una perspectiva jeràrquica que els caracteritza. Al seu voltant es disposen la resta de savis: **Biant de Priene, Periandre de Corint, Cleòbul de Lindos, Soló d' Atenas i un altre savi no identificat** ja que no s'ha conservat el rètol que l'identifica ni gairebé la seva figura.

La representació dels savis en grup, com és aquest cas, no és massa comú. Normalment solen ser representats vestits amb el seu mantell o pallium, en actitud reflexiva i amb algun volum a les mans.

Aquesta escena inferior, com ja hem fet referència, ha estat interpretada com l'escena homèrica de la còlera d' Aquil-les El personatge preponderant, recolzat sobre una roca i la seva llança, i amb barba o barbat, s' identifica amb Agamèmnon. El segon personatge, un jove guerrer nu a la manera heroica, no posseeix més elements iconogràfics que un mantell i una espasa, tot i així ha estat identificat amb Aquil-les. El tercer sembla resultar més fàcil d'identificar, doncs es toca el cap, fet característic d'Ulisses, així com la seva maduresa, simbolitzada per la seva barba. Finalment, la figura femenina ha sigut identificada con Briseida. En no representar un moment molt concret de l'extens relat homèric i essent l'escena una mica abstracta i lliure, la interpretació d'ambdós escenes s'uneix en el fet de que els nostres Set Savis han de trobar-se reflexionant entorn la còlera del Pèlida i les seves funestes conseqüències per la futura sort dels aqueus.

MOSAIC DELS AURIGUES.

La visita al museu conclou amb la contemplació d'un important paviment de mosaic descobert al centre de la ciutat. Es pot contemplar a la sala VIII de la segona planta.

Està estructurat en forma rectangular, acabat en dos àbsides decorats amb motius vegetals. Compren dos quadres i un tondo central. En els quadres vegem els campions Paulus i Marcianus (així ho indica la paraula "nicha" o "nica" escrita junt als seus noms, mot grec que significa vencedor) en actitud victoriosa a sobre de les seves respectives aurigues. Ambdós mostren la palma del triomf en una mà i la fusta o fuet en l'altra. A l'auriga de Marcianus es destaca amb el seu nom a "Inluminator", segurament el cavall més important del tir. Fins i tot fou famós el seu amo, com podem llegir al llom de l'animal: Getuli.

El mosaic de l'auriga de Paulus té la part del rostre molt malmesa. Data de la segona meitat del segle IV.

El tondo central, inscrit en un altre quadrat a les cantonades del qual es disposen els quatre vents bufant, estava ocupat per una escena del cicle dionisíac.

V. ACTIVITATS

(matemàtiques, anglès, clàssiques i castellà)

1.-MATEMATIQUES ROMANES

Objectius de les activitats proposades:

- Consolidar els coneixements bàsics de geometria plana.
- Reconèixer un mosaic i les seves propietats.
- Construir un mosaic

Per començar...

Les diferents cultures al llarg de la història han abordat el tessel·lat per motius ben diferents: intel·lectual a Grècia, decoratiu a Roma, religiós al món islàmic,…

Els mosaics pertanyen a l'àrea de la geometria, amb ells es treballen un munt de conceptes matemàtics a més dels geomètrics: simetria i eix de simetria, estimació de resultats, coordinació visual, concepte de superfície, representació espacial, gir,… a més de la creativitat.

En aquesta activitat tractarem fonamentalment amb els mosaics del museu «Augusta Emèrita», però no podem oblidar que al món contemporani l'exemple més conegut de mosaics és el del famós artista holandès M. C. Escher, que va dibuixar sorprenents figures que encaixaven entre si formant bells mosaics. És espectacular com llangardaixos, cavallers o ocells s'acoblen a la perfecció cobrint harmoniosament el plànol.

Què és un mosaic?

Bàsicament, un mosaic és un dibuix decoratiu realitzat mitjançant tessel·les (petita peça de pedra,vidre, ceràmica...) disposades de forma harmònica sobre un fons de ciment.

Inicialment van usar la tècnica del mosaic amb motius i dibuixos geomètrics (triangles, quadrat, rectangles, rombes, etc.) en la decoració dels terres, a manera de catifa, i parets de les seves cases, banys públics i palaus.

Els mosaics han de complir dues condicions:

- Les tessel·les no es poden superposar.
- No es poden deixar espais buits, és a dir, el pla que forma el mosaic ha d'estar totalment recobert per tessel·les.

Existeixen moltes formes d'obtenir un mosaic. Els més senzills estan formats per polígons regulars del mateix tipus (per exemple quadrats, o hexàgons

regulars, o triangles equilàters), però també es poden formar mosaics combinant diversos tipus de polígons.

Anem per feina...

La vostra feina és elaborar un dossier amb diferents elements:

1. Cal buscar informació dels elements que intervenen en la construcció d'un mosaic i fer un resum d'allò que creieu que us pot resultar més útil. A continuació proposem un parell de webs que us poden ser molt útil:.

http://www.xtec.cat/~rmasip1/GEOME/geome.htm

http://www.figueraspacheco.com/LBOTELLA/mosaics/Treball2.htm

Evidentment, a la xarxa hi ha molta informació. Cal que hi doneu un cop d'ull!

2. Observeu els detalls dels mosaics següents que es troben al Museu:

«La Nereida»

«La cacera del senglar»

Fixeu-vos en els elements geomètrics que hi són presents:

- Feu un dibuix i anomeneu els elements bàsics.
- En els dos mosaics apareix l'anomenat «Nus de Salomó». Busqueu informació sobre el significat d'aquesta figura. Des del punt de vista matemàtic, es considera un «nus» de veritat? Raoneu la resposta.

(Les imatges anteriors són molt petites. Busqueu-les a la xarxa, per tal de poder desenvolupar les qüestions que us plantegem).

3. A més dels elements bàsics de geometria per a elaborar els mosaics (quadrats, triangles, hexàgons...), o la combinació de polígons per tal de formar figures més complexes. Una que apareix mol sovint en els mosaics és la «Roseta de triangles curvilinis». A continuació hi ha el detall d'un mosaic on apareix aquest element:

Busqueu informació de com es pot construir aquest element. Feu un dibuix fent ús dels estris de geometria: regle, compàs...

4. I ara, una de càlcul...

Tal i com hem anat descobrint, els mosaics estan fets amb tessel·les. Aquestes peces són molt petites (o extraordinàriament petites!). Com més petita és la tessel·la, més detallat és el mosaic.

Fixeu-vos amb el mosaic de «Els Aurigues»:

Les mesures d'aquest impressionant mosaic són: 5,65 m de llarg i 4,95 m d'altura.

- Suposant que fos un rectangle, quina superfície té?
- Imaginem que cada tessel·la fos un quadradet de 0,5 cm de costat. Quantes tessel·les creus que farien falta per a construir-lo? (Expresseu el resultat en notació científica).

Més informació:

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/examples.htm

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/greek.htm

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/maze.htm

2.-ROMAN MOSAICS IN EMERITA AUGUSTA:

The Panther Hunt Mosaic (slide 7) and The Hunting of the Boar (slide 8).

These mosaics were found in the Roman Villa of Las Tiendas located at the outskirts of Merida in the 4th century.

The hunting scenes were a very frequent theme in the mosaics that decorated Roman Villas.

TASK: Describing a picture (from an ancient mosaic).

Level: 4th ESO

Aim: To get students to describe a picture in English (oral skills)

Preparation: Brief explanation of the ppt material.

Procedure:

- Step 1- Teacher shows one of the mosaics (slide 7) to the students and asks questions about the picture to them.
- Step 2- Students are asked to describe the other mosaic (slide 8) with the help of the task sheet. Give them time to prepare the description (orally).

Time: 30-45 minutes

TASK SHEET

1. **Introduction**
   - The picture shows…
   - It is a coloured / black-and-white picture.

2. **Where?**
   - In the foreground/background you can see …
   - In the foreground/background there is/are…
   - In the middle/center there is/are…
   - At the top/ At the bottom there is/are …
   - On the left/ right there is/are …
   - Behind/ in front of … you can see…
   - Between … there is/are

3. **Who?**

   Here you describe the person/s in the picture and you say what is happening just now. Use the Present Continuous.

4. **What you think about the picture**
   - I think…
   - It seems as if…
   - Maybe…
   - … might be a symbol of…
   - The atmosphere is peaceful/ depressing…
   - I (don't) like the picture because…
   - It makes me think of …

USEFUL VOCABULARY:

hunt - hunter - hunting - horseback - shield - spear panther - blood - wild - danger - dangerous

3.-MITES I MOSAICS.

Fixa't en el mosaic del rapte d'Europa ,

ACTIVITATS

1. Busca informació al web laberinthus (http://www.xtec.cat/~sgiralt/) sobre el mite del rapte d'Europa
2. Descriu l' arbre genealògic amb els noms dels protagonistes: Zeus, Europa, Minos...
3. Respon el següent qüestionari.

    1. Qui és Europa i com és?
    2. Què tem el seu pare?
    3. Explica què li passa a Zeus.
    4. Quan Europa i les seves amigues estan a la platja, què veu Europa?
    5. Explica què fa la protagonista d'aquesta història
    6. En realitat, el toro blanc, qui era?
    7. De sobte, què fa aquell toro?
    8. Escriu el nom de l'illa on s'atura. Quin recorregut fa?
    9. Quina relació creus que hi ha entre la constel·lació de Taure i aquest mite?
    10. Quina figura hi ha a l'anvers de la moneda de dos euros grega? Saps per què?.

4. Fes una cerca d' un altre mosaic del món Romà a on estigui representat el mateix mite. Reprodueix la seva imatge i redacta les diferències que observis entre les dues representacions.
5. Recull tres recreacions pictòriques modernes del mateix mite. Apunta l'autor, títol de l'obra i descriu els quadres.

4.- VA DE MITOS.

En este mosaico las figuras representan la escena en que Briseida es devuelta a Aquiles, despúes del célebre episodio de la cólera de Aquiles.,suceso determinante para la guerra de Troya.

ACTIVIDADES

1. ¿Sabes a qué se refiere el episodio de la cólera de Aquiles?
2. La escena pertenece a la ILIADA, poema épico de Homero.
   Busca en la obra, el fragmento al que hace referencia la escena y léelo atentamente.
3. Identifica los cuatro personajes de la escena. Debes anotar sus nombres y realizar una descripción de cada uno.
4. Inventa un diálogo entre estos personajes que reproduzca la situación que están viviendo.
5. La Ilíada, como tantas otras obras literarias, también ha sido trasladada a la pantalla. ¿Conoces la versión cinematográfica de La Ilíada, Troya, de Wolfgang Petersen? Si es así, indica en que difiere a la hora de tratar este episodio de Briseida, Aquiles y Agamenón.

VII. BIBLIOGRAFIA

- http://museoarteromano.mcu.es/index.html
- http://colonia-augusta-emerita.blogspot.com.es
- http://fresno.pntic.mec.es/jpan0004/index.htm
- http://teselashispanas.blogspot.com.es/2014/06/el-mosaico-de-los-siete-sabios-de-merida.html

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

Carmen Blasco, Margarita Bachs, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

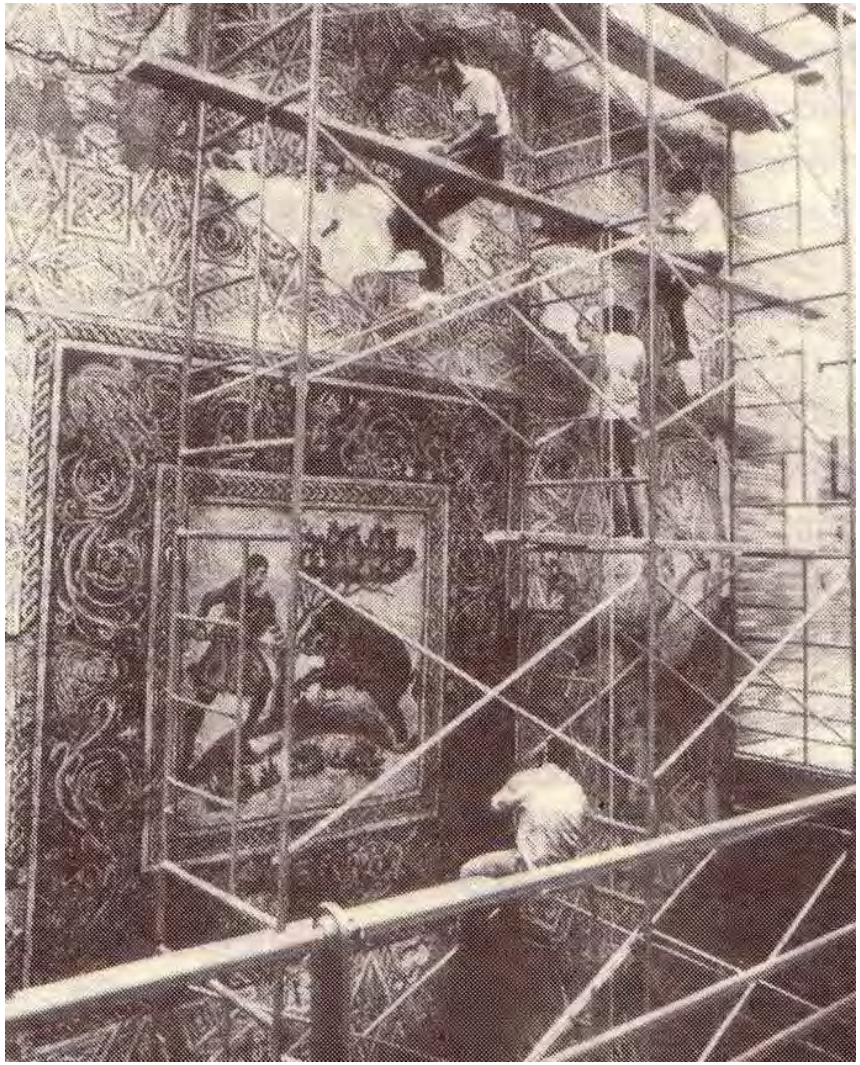

MOSAIC D'ANNUS PONIUS

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de "Las Tiendas"

MOSAIC DE GENET I PANTERA

MOSAIC DE LA CACERA DEL SENGLAR

TARDOR (AVTVMNVS), ESTIU (HESTAS), Primavera (VIRANVS) HIVERN (HIBERNVS).

MOSAIC DE LA NEREIDA

MOSAIC DE LA NEREIDA

MOSAIC DE BARITTO

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS AURIGUES

MOSAIC DELS AURIGUES

MOSAIC DELS AURIGUES

EL NUS DEL REI SALOMÓ

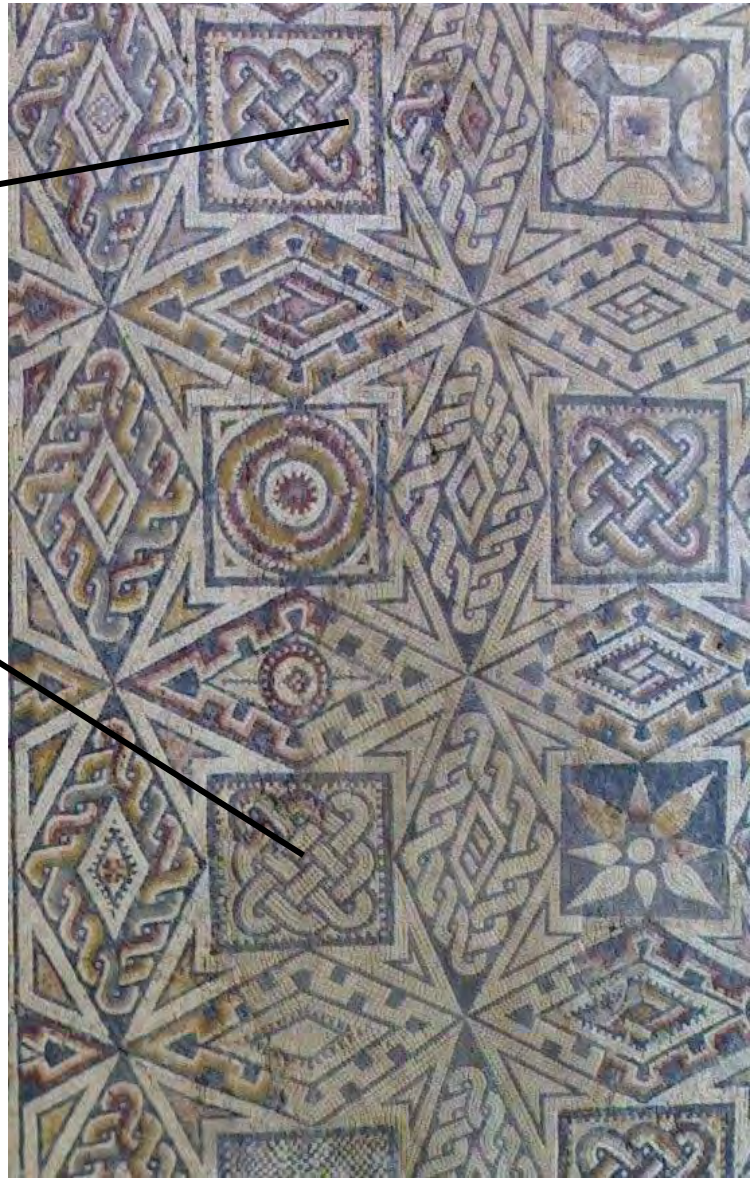

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT: ***HISPÀNIA ROMANA: EMERITA AUGUSTA I SEGÒBRIGA.*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***HISPÀNIA ROMANA: EMERITA AUGUSTA I SEGÒBRIGA***
Nivell i curs	Llatí 2n Batxillerat
Nom de l'autor/a	Francesca Vila Alsina
Centre	Institut Montilivi
Població	Girona

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'una activitat pensada per a 2n de Batxillerat, que pretén completar el material que figura en el llibre de text utilitzat a classe. Consisteix en una explicació, amb comentari d'imatges, de la història i arqueologia d' Emerita Augusta i Segòbriga, dins el context de la Hispània romana, i en la realització d'exercicis complementaris que permeten treballar tant la llengua com la civilització material.

OBJECTIUS

- Descriure els aspectes més importants de la història i arqueologia d'Emerita Augusta i Segòbriga, dins el context de la Hispània romana.
- Visualitzar i comentar, a través de les imatges incorporades en el dossier, els principals testimonis arqueològics d'aquestes dues ciutats.
- Presentar als alumnes alguns exercicis complementaris, referents a la llengua llatina (inscripcions,text de Frontí) i a la civilització (mots encreuats, imatges i fotografies), com a activitats de consolidació.
- Valorar la pervivència del passat romà a l'actual ciutat de Mèrida.
- Ser conscient del gran llegat artístic i arqueològic que el poble romà ens ha transmès.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Explicació de la ciutat romana d'Emerita Augusta: 1h
- Explicació del jaciment de Segòbriga: 1 h
- Realització de les activitats de consolidació i d'avaluació: 2h

DESENVOLUPAMENT

L'experiència es podrà fer després d'haver repassat les característiques principals de la ciutat romana (estudiades a 1r de Batxillerat) i d'haver explicat els trets principals de la Tarraconense o Hispània Citerior (Tàrraco, Bàrcino, Emporiae i Ilerda). Preferentment, es farà al tercer trimestre.
El professor o professora farà l'explicació, amb comentari de les imatges,

durant dues sessions, o una sessió i mitja, i, a continuació, els alumnes realitzaran les activitats a l'aula (o a casa).
El professor o professora també podrà seleccionar alguna fotografia més de la carpeta adjunta.

METODOLOGIA

-Explicació teòrica a classe, complementada amb visualització i comentari d'imatges, seguint el dossier adjunt.
- Realització d'activitats complementàries, que poden ser avaluades (també es poden fer a casa, com a activitats de consolidació).

CRITERIS D'AVALUACIÓ

S'avaluaran les activitats complementàries que figuren al final del dossier, si el professor o professora ho creu convenient:
a) Mots encreuats.
b) Identificació d'imatges de gladiadors d'Emèrita.
c) Relació d' imatges d'un espectacle d'Emporiae amb els edificis de Mèrida.
d)Lectura d'un fragment de *l'Art d'estimar* d'Ovidi, relacionat amb el circ.
e) Identificació de noms mitològics presents en alguns rètols dels carrers de Mèrida.
f) Identificació dels personatges d'un relleu mitològic del Museu Arqueològic de Mèrida.
e) Transcripció i traducció d'un text epigràfic de Segòbriga.
f) Traducció d'un fragment d'un text de Frontí sobre Segòbriga.

La nota de les activitats es comptarà dins el 10% de la nota trimestral.
Si el professor o professora ho creu convenient, pot preguntar i avaluar l'explicació teòrica de la Lusitània (Emèrita Augusta i Segòbriga) dins l'examen trimestral de la tercera avaluació, sense avaluar les activitats de consolidació.

CONCLUSIÓ

L'activitat permetrà que els alumnes aprofundeixen en el material que tenen en el llibre de text de 2n de Batxillerat i facilitarà que el docent incideixi en els aspectes que prèviament ha pogut visitar "in situ".
Aquesta experiència pot ajudar a transmetre als alumnes d'una manera viva i amena la idea de la presència romana a la Lusitània.

ANNEX

Dossier complementari *Hispania romana: Emerita Augusta i Segòbriga*
Fotografies de la visita

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……

……

……

……

……

……

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

……

……

……

……

So, now which labours have no painting?

Which one has two representations?

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _____, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean _____.
3.The Second Labor concerned the Lernean _____, a snake with nine _____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian _____.
5. This animal was sacred to _____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____
8.The Fifth Labor involved cleaning the _____ _____.
9. To do this Hercules caused two _____ to run downhill.
10. The Sixth labour was a battle with the Stymphalian _____.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big _____.
12. The Seventh labour was to deliver the bull from _____ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King _____ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labour was to capture the _____ _____ of _____.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful _____ of Hippolyta, Queen of the _____.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken _____, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between _____ and _____.
18. The Tenth Labor was to bring back the _____ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the_____ of _____; today the area is called the Straits of _____.
20. The Eleventh Labor was to fetch the _____ _____ of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _____ and released him from his rock.
22. Hercules got _____ to fetch the _____ for him while he held up the _____.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____.

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……LABOUR 3. ERYMANTHIAN BOAR

……DEATH OF HERCULES….

……LABOUR 2 THE LERNEAN HYDRA…

…LABOUR 7 THE CRETAN BULL

……LABOUR 5 AUGEAN STABLES….

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

…11 THE GOLDEN APPLES (ANTAEUS)

…LABOUR 12 CERBERUS

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON…

……1. THE NEMEAN LION

So, now which labours have no painting?

Labour 9: The Belt of Hippolyte
Labour 8: The Horses of Diomedes
Labour 6: Stymphalian Birds
Labour 4: Cerynian Hind

Which one has two representations?
Labour 10: Cattle of Geryon
One represents Hercules killing the giant Geryon and the other depicts Hercules pushing apart the mounts Calpe and Abyla,

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _EURYSTHEUS___, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean ____LION_____.
3.The Second Labor concerned the Lernaean ___HYDRA_____, a snake with nine ____HEADS_____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian ____DEER__.
5. This animal was sacred to ___GODDESS DIANA____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____BOAR_____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____EXHAUSTING IT_____
8.The Fifth Labor involved cleaning the ___AUGEAN STABLES
9. To do this Hercules caused two ___RIVERS__ to run downhill.
10. The Sixth labor was a battle with the Stymphalian _____BIRDS___.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big ____RATTLE____.
12. The Seventh labor was to deliver the bull from _____CRETA__ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King ___MINOS__ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labor was to capture the HORSES of _KING DIOMEDES_.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful ___BELT__ of Hippolyta, Queen of the AMAZONS__.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken BY HERCULES_, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between __HERCULES__ and _THE AMAZONS_.
18. The Tenth Labor was to bring back the _CATTLE_ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the___PILLARS__ of __HERCULES__; today the area is called the Straits of _GIBRALTAR__.
20. The Eleventh Labor was to fetch the GOLDEN APPLES of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _TITAN ATLAS_ and released him from his rock.
22. Hercules got __ATLAS__ to fetch the APPLES_ for him while he held up the ___ROCK___.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____DOG___.

The 12 Labours of Heracles

A Mythic Warrior

III CURS ARQUEOLOGIA
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

A bit of Hercules’ life (a.k.a. Heracles)

Hercules was the Roman name for the greatest hero of Greek mythology: Herakles. He was the son of the supreme god Zeus and a mortal woman called Alcmene.

He was known as the strongest of all mortals and his symbols were a club and a lion skin which he wore on his head.

Hera, Zeus’ wife, hated Heracles so much that she turned him mad; as a result, he killed his whole family. After realising this terrible event, he travelled to Athens to ask the Oracle of Delphi. The Oracle told him to punish himself to redeem his acts, so he went to his uncle, Eurystheus of Argos and submitted himself to be his servant. There’s no need to mention that Erystheus was a cruel and wicked man who gave him what was later known as The Twelve Labours, though at first there were only ten!!

This is how the Greeks represented the labours in the temple of Zeus at Olympia.

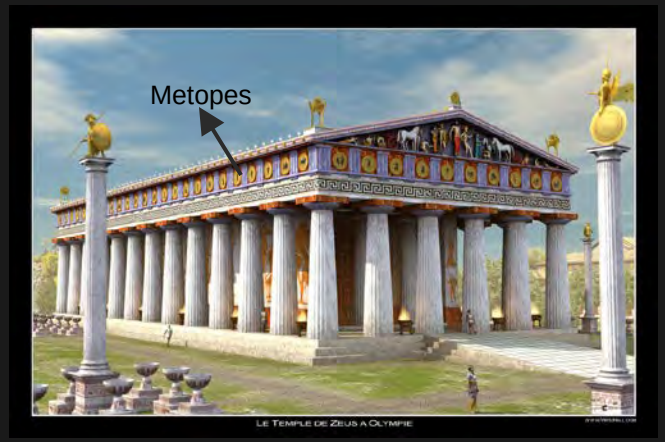

These drawings are the reconstruction of the metopes , small squares with reliefs, showing Hercules labours.

The Nemean Lion

- So, there was this place called Nemea, which was being troubled by a giant lion that couldn't be hurt by sword or spear.
- Eurystheus orders Heracles to go and kill this monster.
- Heracles goes to Nemea, finds the lion, and strangles it to death using his hands.
- After he kills the lion, Heracles skins it and wears its hide as a cape.

The Lernean Hydra

- Eurystheus orders Heracles to go kill the Hydra.
- This monster was a huge venomous snake with a hundred heads.
- The Hydra was particularly hard to kill because when you cut off one head, two more sprouted in its place.
- Heracles defeats this nasty creature with the help of his nephew Iolaus.
- When Heracles cuts one of the Hydra's heads, Iolaus burns the stub with fire, which keeps the head from growing back.
- After the Hydra was dead, Heracles dipped his arrows in its venom, making them deadly poisonous.

The Ceryneian Hind

- Now the king orders Heracles to capture an incredibly fast deer with golden horns.
- Some say that Heracles snared the deer with nets, others say he pounced on it while it was asleep, and still others say that he just ran behind it until it got too tired to run anymore.
- No matter who you talk to, though, everybody agrees that Heracles caught the hind and brought it back to Eurystheus.

The Erymanthian Boar

- Next, Eurystheus orders Heracles to capture a giant boar and bring it back alive.
- This is actually a lot harder than killing it, because after Heracles captures the animal he's got to carry it all the way back to Argos.
- Of course, Heracles totally pulls it off and shows up carrying the boar over his shoulders.

It's said that Eurystheus was so scared when he saw the boar that he ran and hid in a big jar.

The Augean Stables

- Okay, so this Labor is totally gross.
  - Heracles has to go to the stables of a dude named Augeas, who apparently had more oxen than anybody else in the world, but had also never bothered to clean up after them.
  - Yep, that's right. The Augean stables are filled with massive amounts of dung, and guess who has to clean it up?
  - Heracles manages to pull this off by diverting the course of the Alpheius River, which washes through the stables and takes away all the poo.

The Stymphalian Birds

- Heracles is ordered to go to the Stymphalian Lake and rid it of a flock of man-eating birds.
- Some say that he does this by making a bronze rattle, which he shakes and shakes until they're scared away.
- Others say that just shoots them all with his Hydra-poisoned arrows.

The Cretan Bull

- Next, Heracles has to travel to the island of Crete and captures the divine bull, who is said to be the father of the Minotaur, the monster that the hero Theseus later defeats.
- He manages this with the help of King Minos of Crete, and travels back to Greece on the back of the bull as it swims across the Mediterranean.

The Horses of Diomedes

- Next, Heracles is sent to capture the horses of King Diomedes. "Capturing Horses," you say, "That doesn't seem too hard."
- Oh yeah, what if those horses just happen to be man-eaters? That's right... King Diomedes is in the habit of feeding his horses the flesh of people that get on his nerves.
- When Heracles shows up, though, he turns the tables and feeds Diomedes to his own horses. After that, the vicious horses chill out a bit, and Heracles takes them away.

The Belt of Hippolyte

- Ninth on the agenda is obtaining the belt of Hippolyte, the queen of the Amazons.
- The Amazons were a tribe of warrior women, who only dealt with men when they felt like having babies. They either killed or got rid of any male children that came along and only raised the females.
- Heracles goes to their queen and asks her nicely for her belt. Amazingly, she agrees.
- However, Hera decides that this one was way too easy for Heracles, and she appears in the form of an Amazon and rallies the warrior women against Heracles.
- Heracles thinks Hippolyte has betrayed him and, after kicking a lot of Amazons, he kills her before sailing away with her belt.

The Cattle of Geryon

- Heracles has to sail all the way to an island called Erytheia, which is way out in what we now call the Atlantic Ocean.
- (To the ancient Greeks, this was the end of the world. They called the Atlantic "Oceanus" and thought of it as a giant river that encircled the world.)
- On the island of Erytheia there is a giant named Geryon, who has three bodies and three sets of legs all connected at the waist. It's Heracles' job to steal Geryon's beautiful herd of cattle.
- Heracles borrows a giant golden cup from the sun god Helios and sails across the Mediterranean to the island.
- Before he can take the cattle, Heracles has to kill the giant and his two-headed dog that guards them.
- Then Heracles herds the cattle into his golden cup-boat and sails back to Greece.

The Golden Apples of the Hesperides

- When Heracles gets back with the red cattle of Geryon, the king tells Heracles that he's not going to count the killing of the Hydra because Iolaus helped Heracles. He also won't count Heracles' cleaning of the Augean stables because he used a river to do it, instead of his own manpower.
- Eurystheus tells Heracles to go fetch some golden apples from the nymphs known as the Hesperides. These golden apples were Hera's wedding gift when she married Zeus.
- To get the apples, Heracles enlists the help of the Titan Atlas, who is doomed by Zeus to hold the sky up on his back.
- When Atlas comes back with the apples, however, he suggests that Heracles keep the sky on his shoulders while Atlas delivers the apples to Eurystheus.
- Heracles thinks this sounds like a trick. Our hero "agrees" with Atlas, but tells the Titan to take back the sky for a second while Heracles puts a pad on his shoulders to ease his burden. When Atlas takes the sky back, Heracles says, "See ya!" and heads off with the apples.
- After Heracles takes the apples to Eurystheus, Athena returns the golden fruit to the Hesperides.

Cerberus

- For the twelfth and final labour, Eurystheus thinks up the worst thing he can imagine: Heracles has to bring back the three-headed hellhound, Cerberus, Hades' vicious beast that guards the gates of the underworld.
- Heracles makes his way down to meet Hades, god of the dead.
- While in the palace, Heracles comes across Theseus, and another dude name Pirithous with their butts glued to a bench. The story goes that Theseus had agreed to help his buddy, Pirithous, try to woo Persephone, Hades' wife. As punishment, Hades magically glued them to a bench.
- Heracles pulls with all his might and frees Theseus from the bench.When Heracles tries to pull Pirithous up, however, the underworld starts shaking – Hades is not happy.
- Heracles and Theseus leave Pirithous and run out .
- Heracles goes before Hades and asks to borrow Cerberus for a bit, so that the hero can complete his final labour.
- Hades is cool with it as long as Heracles can wrestle the dog into obeying without using weapons.
- Our hero finds Cerberus and squeezes the animal with his muscle bound arms. Cerberus bites, scratches, and puts up a fight, but Heracles refuses to let go.
- Eventually, Cerberus realizes he's been beaten and chills out.
- Heracles takes Cerberus back for Eurystheus to see and then returns the hellhound to Hades.
- With that Heracles' Twelve Labours are complete. He has finally atoned for killing his wife and children.
- When he gets back to Thebes he gives his wife Megara to his friend Iolaus and goes on his merry way.

Death of Hercules

Heracles had a great many other adventures, in after years as well as in between his Labours. It was poisonous Hydra venom that eventually brought about his death. He had allowed a centaur to ferry his wife Deianara across a river, and the centaur had attacked her on the other side. Heracles killed him with an arrow, but before he died he told Deinara to keep some of his blood for a love potion. Deinara used some on Heracles' tunic to keep him faithful; little realizing that it had been poisoned with Hydra venom from the arrow. When Heracles put on the tunic , it burned his skin and died in agony. In the Olympus, he was recognised as a god after reconciling with Hera. She allowed him to marry her daughter and live among the gods.

Task on Hercules

Now, take your handout and

1. Order the Zurbaran’s paintings on Hercules’ Labours
2. Write down which labour is represented in each of them.

Good luck and may the gods be with you or as an ancient Roman would say Bonam Fortunam et *Dei vobiscum* !

Short animated video on Hercules labours

Click on the image to watch it.

MYTHOLOGICAL PAINTINGS IN THE PRADO MUSEUM

Diego Velázquez 1599-1660
The Drinkers or The Triumph of Dionysus
La Fragua de Vulcano Apollo at the Forge of Vulcan or Hephaestus' workshop
The God Mars
The Spinners or The Fable of the Arachne
Mercury and Argos (See Rubens' rendition too)

Goya 1746-1828

Saturn devouring his Son
The Fates -Las Parcas o Atropos
The Colossus- El Coloso

Titian (Tiziano) ca.1485-1576

Tityus
Ticius , a giant, is assassinated by Apollo and Diana for having raped their mother, Latona. He is punished to the underworld where two buzzards devour his liver, which grows eternally.
Sisyphus
The King of Corinth climbs the mountain carrying a boulder to the top of the mountain. When he reaches the top, the rock falls down and he starts over for eternity, as a punishment by Pluto, god of the underworld. His sin: tricking the gods, even to escape death.
The Bacchanal of the Andrians
The effects of wine on the island of Andros, where wine flowed.
Danae and the Shower of Gold- Danae recibiendo la lluvia de oro
Jupiter possesses the princess in the form of golden rain.
Venus and Adonis- Venus y Adonis (See Carracci's depiction)

Annibale Carracci 1560-1609

Venus, Adonis and Cupid
Venus, the goddess of love and beauty, is accidentally wounded by his son Cupid, triggering her love for Adonis. Adonis dies in the end.

Peter Paul Rubens 1577-1640

The Three Graces
The Birth of the Milky Way (Hera with the infant Heracles)
The Rape of Europa- El rapto de Europa (Jupiter)
Landscape with Psyche and Jupiter-
The Rape of Proserpina- El rapto de Proserpina (Pluto and Proserpina)

Pluto, the god of the underworld, kidnaps Proserpina, Ceres' daughter. Ceres is the goddess of the earth. Jupiter concedes Proserpina the right to spend a part of the year with her mother, when the earth produces fruits.
Ceres and Pan- Ceres i Pan
Orpheus and Eurydice- Orfeo y Eurídice
The Rape of Ganymede- El Rapto de Ganimedes
Jupiter was so taken by Ganymede's beauty that he transformed into an eagle to carry her off to Mount Olympus, where she became his cup-bearer.
Perseus freeing Andromeda- Perseo y Andrómeda
The Judgement of Paris- El Juicio de Paris (Juno, Venus and Minerva)
Achilles Discovered by Ulysses- Aquiles descubierto por Ulises
Prometheus, Jupiter's son, steals the fire to give it to Humanity.
Deucalion and Pyrrha-
Satyr- El Fauno
Silenus, the guardian of the forest is depicted with goat ears and a beard, and clothed in buckskin.
Mercury and Argos (See Velazquez')
Meleager and Atalanta Hunting the Wild Boar of Calydon
The goddess Diana sent a giant wild boar to ravage the kingdom of Calydon. Meleager, the king's son, and his beloved Atalanta organize a hunt with the help of castor and Pollux, their cousins.

Guido Reni 1575-1642

Hippomenes and Atalanta
Atalanta, the daughter of Schoenus, king of Arcadia, is offered for marriage to anyone able to outrun her in a race. Hippomenes, with the help of Venus, who gave him 3 golden apples, tricks her into stopping to collect them, thus winning the race.

Francisco de Zurbaran 1598-1664

The Labours /Trials of Hercules- Los trabajos de Heracles

1. Hercules wrestling with the Nemean Lion
2. Hercules fights the Hydra of Lerna
3. The Ceryneian Hind
4. The Erymanthian Boar
5. The Augean Stables- Hercules diverts the course of the river Alpheus
6. The Stymphalian Birds
7. The Cretan Bull
8. The Mares of Diomedes
9. Hippolyte's Belt
10. The Cattle of Geryon (Hercules pushes apart the mounts Calpe and Abyla)
11. The Apples of the Hesperides - Herakles fights Antaeus
12. The Capture of Cerberus

13. Death of Hercules

Paolo Veronese 1528-1588
Venus and Adonis

José de Ribera 1591-1652
Ixion
The King of the Lapiths who was condemned by the gods to spin round bound to a burning solar wheel for eternity. His crime: killing his father-in-law in his own house, thus breaking xenia.
Tityus - Ticio (See Titian)

Joachim Patinir ca.1480-1524
Crossing the River Styx or Charon and his boat- El Paso de la Laguna Estigia
Entrance into Tartarus or Hades across the river Styx in Charon's boat.

Jacob Peter Gowy 1632-1661
The Fall of Icarus- La caida de Icàro
Hippomenes and Atalanta- Hipómenes y Atalanta

Erasmus Quellinus the Younger 1607-1678
The Rape of Europa- El Rapto de Europa

Jan Cossiers 1600-1671
Prometheus carrying the Fire- Prometeo trayendo el fuego

Eugenio Cajés 1577-1642

Leda's Fable

Vila Alsina, Francesca

Hispània romana: Emerita Augusta i Segòbriga

1 MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

1 INTRODUCCIÓ

2 MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

a Fundació

b Estructura de la ciutat:

- Àrea funerària

- L'habitatge: la Casa del Mitreu

- Els fòrums

- Els edificis destinats als espectacles

c Museu Nacional d'Art Romà

3 SEGÒBRIGA

4 REFERÈNCIES

5 ACTIVITATS

1. MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

1. Introducció

La ciutat de Mèrida va ser fundada el 25 aC per veterans *(emeriti)* de Cèsar, pertanyents a la *Legio X Gemina* i la *Legio V Alauda*. D'aquí ve el nom de *Mérida.* El sobrenom d'*Augusta* deriva d' *Augustus,* el títol que va rebre Octavi quan va ser emperador.

Els romans havien arribat a la península ibèrica amb motiu de la lluita contra els cartaginesos en les anomenades guerres púniques, en les quals les dues grans potències de l'època, Roma i Cartago, es disputaven el control de la Mediterrània. Entre les conquestes romanes importants a la península ibèrica, destaca la de Cartago Nova (futura Cartagena), on hi havia riques mines de plata, propietat de la família cartaginesa dels Barca. A més de lluitar contra els cartaginesos, els romans també varen sotmetre les tribus indígenes, sobretot a l'àrea celtibèrica, on va destacar el setge de Numància (actual Sòria) i també a l'àrea lusitana, on els soldats hagueren d'enfrontar-se a les guerres de guerrilles fetes pel líder lusità Viriat. La conquesta romana de Sagunt, ciutat que es trobava sota el domini cartaginès, va ser considerada un *casus belli* per part dels cartaginesos i el motiu de l'inici de la segona guerra púnica.

Mérida es va veure afectada per les guerres lusitanes. Molt a prop, hi havia una altra ciutat, Segòbriga (lloc del qual se'n tenen poques referències històriques, entre elles la de l'atac de Viriat), que es va veure afectada per les guerres celtibèriques.

La lusitana va ser una de les zones més difícils de conquerir; era una de les províncies més salvatges, que va costar més de romanitzar.

El propi August va haver de venir a la península ibèrica en un intent de conquerir la zona dels càntabres i durant un temps va residir, malalt, a Tarragona.

El 197 aC, s'havia dividit la península ibèrica en Hispània Ulterior (la de més enllà, la part occidental, la més allunyada de Roma), en oposició a la Hispània Citerior (la d'ençà, la de la zona de la costa mediterrània).

En època d'August, la Ulterior va dividir-se en Bètica i Lusitània, aquesta última amb capital a Emèrita Augusta. El 15 aC, Mèrida va esdevenir la capital de la Lusitana, fins a l'època de Dioclecià,. Aleshores, a la península ibèrica la Tarraconensis quedà subdividida, i, al final, tota Hispània tindria com a capital Mèrida, perquè era el punt més segur, i esdevindria la capital de la *Diocesis Hispaniarum.*

Guerrer lusità preromà

2.Mèrida (Emerita Augusta)

a Fundació

Els romans sempre triaven molt bé el lloc on havien de fundar la ciutat. En el cas de Mèrida, hi ha diversos motius que expliquen la seva **ubicació.**

1) La presència del riu *Anas* (que era com anomenaven el Guadiana), que segurament devia ser navegable.

2) El pas de la via terrestre de la Plata, que comunicava Astorga amb Mèrida. Els romans no coneixien la continuïtat d'aquesta via fins a Galícia per Nord i a Sevilla pel Sud, tal com la coneixem avui.

3) Els turonets de l'entorn afavorien la defensa de la ciutat.

4) La zona era molt rica en recursos naturals (especialment blat), i en pedreres de marbre i de granit.

La presència del riu Anas va ser vital per a Mèrida, com va passar també a altres ciutats nascudes a la vora d'un riu, com Roma o Lutècia, per exemple, amb una illa central, que era l'element d'urbanització del territori.

El pont de Mèrida, sobre el Guadiana, el més llarg de l'imperi romà (755 m), en realitat, estava format per dos ponts, ja que la illeta central servia de tallamar.

Uns contraforts robustos aguantaven les arcades

Paral·lel al pont romà, s'hi va construir el pont modern de Calatrava.

Per abastir d'aigua la ciutat, hi havia tres **aqüeductes,** el de St. Llàtzer, el **de los Milagros** (que veiem a la fotografia de la dreta) i el de Prosèrpina, anomenat així perquè a dintre de l'aigua es va trobar una inscripció de marbre, dedicada a una dea celtibèrica, assimilada a Prosèrpina; la inscripció consisteix en una *tabula execrationis* o tauleta de maleficis.

Els aqüeductes són canals que condueixen l'aigua a través de les roques, coberts per una llosa plana, d'amplada suficient perquè hi pugui passar una persona per al seu manteniment. Un lleuger pendent permet que l'aigua vagi avançant. Les arcades als canals són excepcionals: només es construeixen per salvar els desnivells del terreny, com poden ser les valls. Hauria estat impossible fer centenars de kilòmetres d'arcades!

L'aqüeducte de Los Milagros rep aquest nom perquè sembla un miracle que s'aguanti; això és possible als càlculs que varen fer els constructors romans, però també gràcies a l'ús del ciment.

No se sap si tota la planta que se suposa tenia Mèrida estava edificada (probablement no, com tampoc ho devia estar Empúries). Tenia 85 ha. (Cf. Gerunda amb 5!).

b Estructura de la ciutat

La ciutat seguia un disseny hipodàmic, amb *cardo* i *decumanus*; al centre, les places o fòrums on hi havia els edificis civils; els espectacles quedaven extramurs; les vivendes ocupaven l'espai interior de les muralles, si bé alguna casa senyorial podia anar creixent fora de la ciutat.

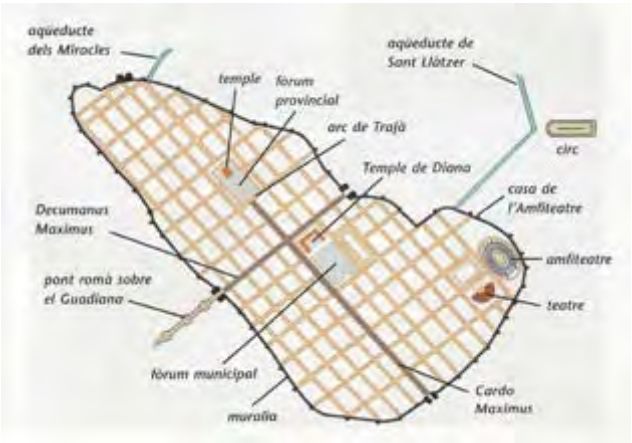

Àrea funerària

Els romans feien els enterraments fora muralla, per evitar que els morts pertorbessin la pau dels vius. Recordem que, també a Pompeia, les tombes es trobaven a banda i banda de la carretera que conduïa a la ciutat; a Roma, eren al llarg de la Via Appia, on destacava la tomba de Cecília Metel·la...

Els antics podien inhumar o incinerar els morts. Però sempre hi havia uns rituals que s'havien de seguir. Primer de tot, la desfilada de la pompa fúnebre, que comptava amb la presència de ploraneres llogades i actors amb màscares, també contractats.

S'havien de fer ofrenes als morts. L'aixovar funerari no solia ser massa ric (ceràmica, de vegades alguna joia o ungüentari...), tal com podem veure en les tombes excavades a Mérida, i tal com mostra la reconstrucció següent:

Reproducció d'una tomba amb aixovar

Entre els diferents tipus de tombes *emeritenses*, podem destacar les comunitàries, tipus **columbaris**, que contenien urnes de vidre i de ceràmica dipositades en nínxols (del llatí *nidicare,* fer un niu) on es guardaven les cendres dels morts. Ens poden recordar els enterraments fets a les catacumbes de Roma. El nom de *columbaris* deriva de *colom*, ja que ens recorden els nius dels coloms.

Recreació de columbaris al museu (amb urnes de vidre, de ceràmica, etc.) amb nínxols

Es poden observar a Mérida alguns mausoleus o panteons familiars, amb inscripció funerària que recorda qui hi havia enterrat i qui va encarregar la làpida, com la que veiem a continuació, de la família dels Voconi.

Tomba comunitària

Inscripció funerària

Altres tipus de tombes eren les ***cupae,*** on hi havia dipositades les cendres dels difunts, o els sarcòfags tipus **banyera**, que guardaven el cos del mort. Molt sovint una làpida indicava qui hi havia enterrat; el vianant que passava per allà s'aturava a llegir en veu alta i, en fer-ho, el mort *revivia* gràcies a les paraules pronunciades. Podem veure un exemple de text funerari en la transcripció dedicada a Tit Anni Corinti de 45 anys. La inscripció ens permet fer un repàs de les fórmules **H(ic) S(itus) E(st/ S(it) T(ibi) T(erra) L(evis)**

Cupae

Sarcòfag tipus banyera

L'habitatge

La ciutat devia tenir una població important. Pel que fa a la vivenda, a nivell arqueològic, destaca sobretot la casa de l'Amfiteatre i la casa del Mitreu. A través d'un recorregut per les restes d'aquesta última, podem fer un repàs de com era la vivenda senyorial romana.

És una casa del segle I que destaca sobretot pels seus mosaics i pintures, d'un estil similar als d'Empúries, d'època hel·lenística (marbres falsos pintats)..

Destaca sobretot el famós mosaic cosmològic, un dels millors de l'imperi romà, que podem apreciar a la pàgina següent.

A l'esmentat mosaic, s'hi distingeixen tres zones:

a) Zona celestial (Oriens, Ocasus)

b) Zona terrestre, més mal conservada (Zodíac)

c) Zona marina (Oceà, Tigris/Nil, Far d'Alexandria)

La casa ens permet reconstruir l'estructura coneguda de la *domus*: *ianua*, *atrium* amb *impluvium* i *compluvium*, *tablinum, balneum* i diverses sales, entre elles un magnífic *viridarium.*

Els fòrums

Com tota ciutat de nova planta, *Emerita* seguia un traçat hipodàmic amb *cardo* (el carrer central que anava de nord a sud) i el *decumanus* (el que anava d'est a oest). Al punt d'encreuament dels dos eixos principals, hi havia una plaça o fòrum. Concretament, Mèrida, com a capital provincial, tenia dos fòrums (recordem que aquest era també el cas de Tàrraco):

1) Un fòrum provincial, que no es coneix massa bé a través de les excavacions, però que se sap servia per a l'administració de tota la Lusitània;

2) Un fòrum municipal, que era el de la ciutat, d'ús quotidià.

El fòrum municipal és el que es coneix més bé. Té com a temple principal el de Diana i doble porticat. **El temple de Diana** presenta un nombre imparell de graons, com havien de tenir tots els temples romans, segons ens diu l'arquitecte de l'antiguitat Vitruvi. Així, començant a pujar els escalons amb el peu dret (*cum dextero pede*), s'arribava a dalt també amb el peu dret, que era el que portava bona sort. Era una manera de passar a una altra dimensió: de la humana a la divina. En llatí era el *templum* o, més pròpiament, l'*aedes.* En

general, els temples romans conservats són els que s'han convertit en esglésies catòliques amb el pas del temps.

Sobre el temple, destaca un arc de descàrrega, que quedava amagat pel frontó. És fet tot de granit, antigament amb estuc que li donava una gran riquesa decorativa.

Segons diversos estudis sabem que, en realitat, el temple no estava dedicat a la dea Diana, sinó que era de culte imperial. Una escultura errònia li dóna nom: la representació d'un personatge jove, amb túnica curta, que probablement es referia a Ascani,el fill d'Eneas, i que formava part del conjunt que representava Eneas fugint de Troia amb la seva família. L'heroi troià era representat donant la mà al seu fillet Ascani o Iulus, i portant el seu pare Anquises sobre les espatlles, tal com veiem en la imatge següent:

En època flàvia (Trajà i Hadrià són de la Bètica) i antonina, es va acabar de construir el fòrum, amb una basílica i un fòrum *adiectum* (adjuntat), de funció desconeguda, però que suposava una ampliació del fòrum, dit de marbre (perquè les columnes anaven folrades d'aquest material. Imitava el fòrum

d'August a Roma, amb uns escuts o *clipei,* que representaven el déu Júpiter-Amó (terra) i la Medusa amb ales al cap (element aeri). Hi faltaria Oceanus (mar) Al mig de cada un, hi hauria una Cariàtide. Representa l'harmonia del món i fa referència al segle d'Or de Grècia (Acròpolis) És precisament gràcies als fòrums de les províncies, com Mèrida, que podem deduir com era el de Roma.

Pòrtic del fòrum, amb els clipei

Els edificis destinats als espectacles

Als extrems de les ciutats romanes, hi havia els edificis destinats als espectacles: el circ, que, en el cas de Mèrida, tenia cabuda per a unes 20.000 persones, cosa que no vol dir que totes visquessin a Mèrida!); el teatre (per a unes 5.500), i amfiteatre per a unes 15.000. En general, aquests tres són els edificis més ben conservats.

Teatre

L'edifici que veiem actualment no es correspon al del moment previ a la seva restauració: només en quedaven les grades; la resta s'ha reconstruït.

El 1933 s'hi va representar la primera obra de teatre de l'època moderna: *Medea,* una tragèdia que també s'hi ha representat l'estiu del 2015.

En realitat, en aquest edifici, els romans no solien representar-hi tragèdies gregues: primer, perquè la majoria no sabien grec, i, en segon lloc, perquè entenien el teatre com un lloc de diversió. Per això preferien veure una comèdia o representacions de mims i pantomimes. Les tragèdies, en el món romà, es representaven a l'odèon.

L'estructura del teatre romà reproduïa, a les *caveae,* l'ordre de la gent dins la societat:

a) Summa cavea: a dalt de tot, el "galliner", per als esclaus i dones; noies separades dels nois "calaveres" de les famílies romanes (moralitat d'August, de la *lex Iulia)*.

b) *Media cavea:* per als grups socials entremitjos.

c) *Imma cavea:* per a senadors i cavallers; a Mérida, era molt gran, cosa que volia dir que hi havia molta gent important.

La façana reproduïa, en dos pisos, els palaus hel·lenístics, amb marbres luxosos pintats, tot formant un esclat de riquesa i de color. Una escultura de l'emperador presidia les representacions, juntament amb Apol·lo, les muses i diversos elements teatrals.

Cal recordar que els grecs construïen sempre els teatres aprofitant el pendent del terreny. Els romans, si bé podien aprofitar el vessant d'un turó (com van fer a Orange, Tàrraco o Mèrida), normalment feien els seus teatres d'obra. Van eliminar *l'orquestra*, aquell espai circular del teatre grec on se situava el cor, i així van poder ampliar l'escenari perquè els actors s'hi moguessin bé i hi tinguessin cabuda uns decorats mòbils triangulars. Recordem també que, a diferència del teló actual, en el món romà aquest anava de baix a dalt.

Darrera de l'edifici, hi havia un porticat, urinaris...

Al segle II dC, el teatre va entrar en decadència en el món occidental. Al segle IV dC, va experimentar una revifalla, però perquè s'hi representaven altres espectacles que podien ser altament atractius per un públic eminentment masculí (espectacles aquàtics femenins, entre d'altres).

Amfiteatre

L'edifici destinat a l'amfiteatre tenia capacitat per a unes 15.000 persones. Bàsicament s'hi realitzaven lluites de gladiadors, uns espectacles que tenien el seu origen a la Campània, on els enemics vençuts lluitaven en honor del difunt, i que, paulatinament, es van anar convertint en espectacles de masses. A mitjans del segle I aC, la seva influència arribà a Roma.

Pel que fa a la infraestructura, un element bàsic era el soterrani per a animals i gladiadors, que podem veure a la fotografia. Segurament, el més normal no era la lluita a mort, ja que la formació d'un gladiador era molt costosa i el *lanista* no hauria estat disposat a perdre'l fàcilment.

Plini el Vell ens diu que la sang d'un gladiador mort podia servir d'afrodisíac.

La lluita de gladiadors era molt pautada: s'hi representaven matinals amb *venationes.* A les tardes, que era quan els homes no treballaven, s'hi recreaven mites.

Dubte sobre el signe de mort: *police verso*=amagar l'espasa= vida; *iugula!* (cridat pel públic)= mort.

Trajà va oferir 115 dies d'espectacles continus de jocs, en què van lluitar de 10.000 a 15.000 gladiadors (no vol dir que morissin!). Sí que van matar milers d'animals.

Hi havia un pòdium elevat (per protegir-se de les feres), amb un mur que presentava una inscripció.

Les *caveae* (*summa, media, imma*), igual que en el teatre, reproduïen l'ordre social (al circ, no: la gent, allà, s'hi podia barrejar i, segons Ovidi, hi anava a lligar!)

L'amfiteatre i el teatre disposaven d'un *velum* per protegir els espectadors del sol.

Si s'hi celebraven naumàquies, seria amb vaixells especials (plataformes amb poca quilla). Es té una referència literària (dubtosa) d'una naumàquia realitzada a l'amfiteatre flavi, en el moment de la seva inauguració.

Circ

És el més senzill dels edificis destinats als espectacles. Les grades van ser espoliades amb el pas del temps. Avui en dia es conserva l'esplanada i s'ha reproduït la *spina* entorn de la qual els carros (bigues, trigues o quadrigues) donaven voltes (Cf. *Ben-Hur).*

Si a l'amfiteatre i al teatre les caveae reproduïen l'ordre de la societat, al circ, no. Allà la gent seia on volia i les grades oferien la possibilitat que la gent es barregés i se saltés les estrictes normes morals establertes per August, tal com podem llegir a l'*Ars amatoria* d'Ovidi.

c) Museu Nacional d'Art Romà

El 1980, es va encarregar el projecte de l'actual museu a l'arquitecte Rafael Moneo.

Hi trobem pintures de *venationes* o espectacles amb feres, que probablement es trobaven a les parets de l'amfiteatre.

Pintures de *venationes*

Escultures que representen l'emperador August, sempre idealitzat, de vegades amb el cap cobert (*capite velato*), com un *pater familias* a punt de fer els sacrificis; en altres ocasions, porta toga com els grans magistrats; i fins i tot se'l pot associar al Geni de la colònia

Còpia d'August *capite velato* (representat com qualsevol *pater familias* fent un acte religiós)

August

Bust d'un geni, probablement de la colònia

(jove hel·lenitzant idealitzat, amb el cabell llarg)

August? Drus?togat

Hi podem observar elements de decoració del teatre, com màscares.

Elements de decoració del teatre

Màscara de teatre

Aegripa Laenatus? (rei d'Alba Longa): escultura togada, amb sabates de viatger

I sobretot destaquen els mosaics i pintures:

Mosaic amb l'emblema del rapte d'Europa

Mosaic amb esvàstiques

Mosaic de la cacera del senglar

Mosaic dels 7 savis* de *l'antiga Grècia

Mosaic de la nereida

Pintures de la casa del Mitreu.

.

Mosaic de les muses.

Altres peces curioses:

La Gitanilla (retrat)

Relleu representant el mite d'Hèracles amb les serps enviades per Hera

Orarium (rellotge de sol)

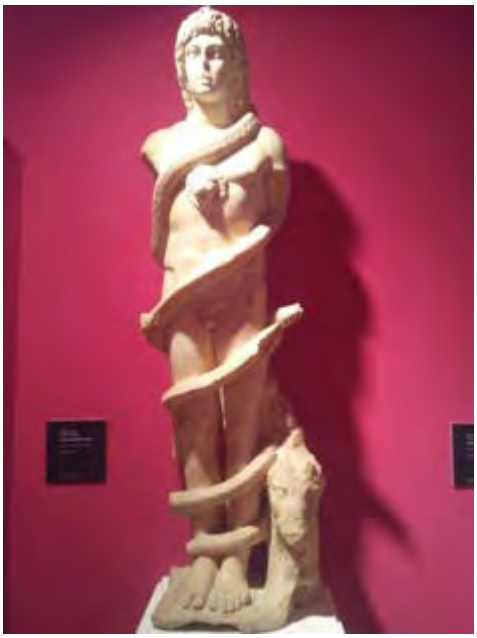

El déu persa Mitra amb la serp de la immortalitat. (Cf. Pompeia: serp com a animal protector. A Creta, és l'animal que avisa de l'arribada de terratrèmols).

Missorium*, d*isc de plata de gran qualitat, donació feta pel propi emperador Teodosi al màxim representant imperial a Hispània, el vicarius d'Emerita Augusta,la ciutat que en aquells moments era la capital de la Diocesis Hispaniarum. Es tractava d'un plat carregat de diners, regal de l'emperador. Aquest era cristià, però representat com un déu en vida.

Missorium

3. SEGÒBRIGA (Saélices) *Briga*= fortalesa; *Sego*= victoriosa

En plena Lusitània, trobem una ciutat sorprenent: Segòbriga. Està situada fora del nucli urbà actual (la població més propera és Saelices) i deduïm que era molt petita. Malgrat tot, tenia teatre, amfiteatre, circ teatre. Situada en plena Meseta, el 1931 va ser declarada monument nacional. Almagro, personatge molt influent a l'època de Franco) la va excavar i va impedir que s'hi edifiqués al voltant.

A la zona, hi havia un *castrum* celtíber, que el 146 va ser atacat per Viriat. L'autor romà Frontí ens dóna notícies d'aquest enfrontament. Però no sabem res del nucli primitiu, fins al 12 aC.

Era un *oppidum stipendiarium*, com Girona, que pagava impostos a Roma, encara que, com aquesta, presumís de ser independent.

Monedes

En època d'August, es convertí en *municipium* i va adquirir el seu màxim esplendor en època flàvia. En època visigòtica, arribaria a tenir seu episcopal, com Empúries.

Inscripció amb el nom del protector de Segòbriga: *Porci, secretari d'August.*

El fet que hi visqués el secretari d'August (*scriba Caesaris Augusti)* explica la inversió feta en la ciutat a nivell d'infraestructures i la seva bona comunicació. De fet seria una ciutat administrativa; la majoria de la població devia viure a les rodalies.

Però l'autèntica riques de la ciutat estava en les seves m**ines**. El municipi era un dels millors productors de *lapis specularis*, un guix cristal·litzat, que es pot serrar en làmines molt fines, i que s'utilitzava per fer finestres. El vidre fos era el més car, mentre que el *lapis specularis* era el segon en importància i era gairebé transparent. La font que ens en parla és la *història natural* de Plini el Vell.

Lapis specularis

La ciutat estava molt ben connectada (hi vivia el secretari d'August).

A l'entrada pròpiament dita, hi havia un **criptopòrtic** (espai obert, situat sota la ciutat, reaprofitat per fer de magatzem, perquè omplir-lo amb terra seria més car; cf. criptopòrtics d'Empúries i Arles).

La ciutat tenia **circ**, **teatre** (*caveae, sectores)* i **amfiteatre**, si bé petits.

*Representació d'uns **ludi gladiatorii** a l'amfiteatre*

El circ passava per un indret on anteriorment hi havia el cementiri.

El **fòrum** és un dels més ben conservats del món romà. Al terra, queda el testimoni d'una inscripció de Proculus Spantamicus (era de bronze, però només queda el negatiu de les lletres a la pedra).

Aquest fòrum ens permet recordar els rituals que es feien en el moment de la fundació d'una ciutat.

Bases per a les escultures

L*'augur* o *magister,* amb un bastó *litus (cayado*), dividia el cel en dreta i esquerre. En aquest lloc, després s'hi obria un forat (*mundus)* que connectaria el món infernal amb el diví. Seria un lloc sagrat on s'hi feien ofrenes.

Posteriorment, els agrimensores amb el *groma* dividien el terreny.

El p*omerium* també feia referència al moment de la fundació: amb la rella de l'arada feien anar la terra del soc que s'excava cap a un costat. A la futura Roma, era la zona que Rem saltava de manera sacrílega.

Només les ciutats de nova planta tenien ***mundus***. Potser era com un fet testimonial i de prestigi.

Mundus

A la **basílica**, s'hi van trobar moltes escultures, com aquesta conservada al museu. Algunes de les inscripcions encara es poden llegir a les ruïnes.

La inscripció ens permet repassar que el nom del dedicant va en nominatiu i el nom d'aquell a qui va dirigit en datiu.

Era una ciutat organitzada amb un cardo i un decumanus, un t**emple dedicat a Diana** (anomenada *Mater Magna*; cf. Madremanya). També disposava d'unes t**ermes monumentals:** lloc de reunió, amb palestra. És el que distingeix els romans d'altres pobles. Cf. *gymnasium*: lloc d'educació, on s'educa la ment i el cos.

***Apodyterium* amb les lleixes per a la roba**

Piscina d'aigua freda, per submergir-s'hi, no per nedar!

El **circ** passava damunt les tombes.

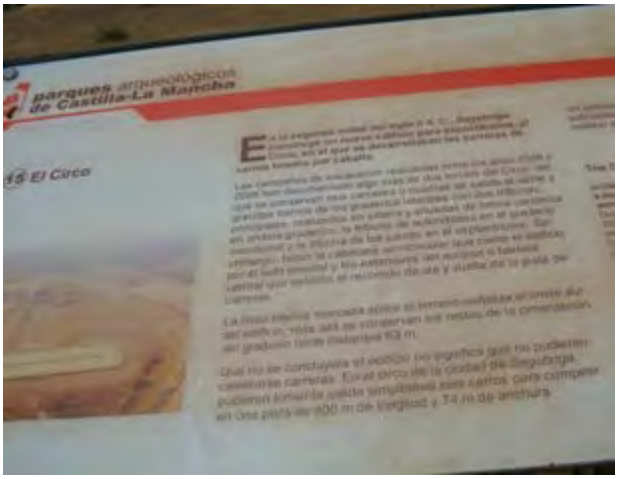

4. REFERÈNCIES

Bibliografia

AAVV, *Museo Nacional de Arte Romano. Mérida.* Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2013

TORRENT,A. i VILANOVA, F., *Llatí 2n Batxillerat*. Barcelona: Barcanova, 2009

Material de l'Equip ICE de Clàssiques

Apunts presos a partir de les explicacions de David Vivó

Pàgines web

Acueducto de los milagros [en línia]. Accessible a *:* https://es.wikipedia.org/wiki/Acueducto_de_los_Milagros (Consulta : juliol 2015)

Circo romano de Mérida [en línia]. Accessible a: http://www.minube.com/rincon/circo-romano-de-merida-a24228 (Consulta: juliol 2015)

MUSEO ROMANO DE MÉRIDA, *Concluye la reconstrucció digital del grupo de Eneas.* [en línia] Accessible a http://www.hoy.es/20101115/local/merida/concluye-reconstruccion-digital-grupo-201011151720.html (consulta: juliol 2015)

Panoramio google maps [en línia]. Accessible a:http://www.panoramio.com/photo/70722223 (Consulta : juliol 2015)

Segobriga [en línia]. Accessible a: https://books.google.es/books?pg=PA343&lpg=PA343&dq=viriatus+segobriga+frontino&sig=FZGT72_1zRyeaoyPVGx4jXN7Frs&id=CR9Zj-7d61sC&hl=es&ots=6QJsDYTrxC&output=text (Consulta juliol 2015)

5 ACTIVITATS

A) Completa els encreuats següents:

Nom: _____

LUSITÀNIA

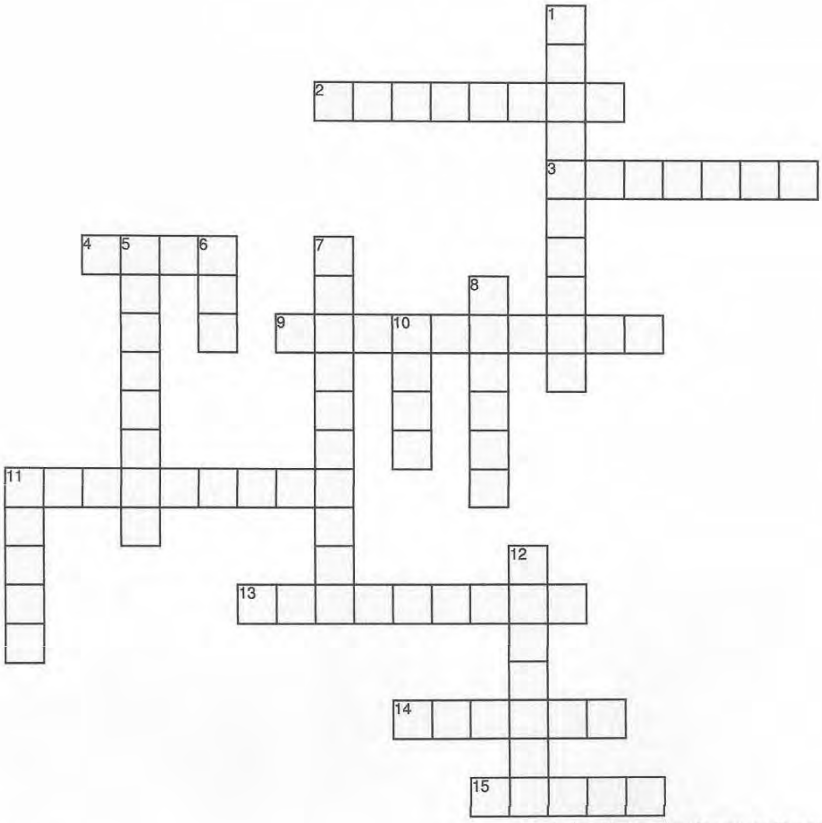

Created on TheTeachersCorner.net Crossword Maker

Horizontal

2. Aquëducte de los...
3. En llatí, soldats veterans.
4. Enterrament en...
9. Espectacles amb feres.
11. Ciutat molt pròspera de la Lusitània
13. Emerita Augusta n'era la capital.
14. Sobrenom d'Octavi.
15. En honor d'ella suposadament es construí un temple a Mèrida.

Vertical

1. Un pantà rep el nom d'aquesta divinitat
5. La part més occidental d'Hispània.
6. Divinitat oriental associada a Júpiter.
7. Lapis...
8. Casa del...
10. Riu a la vora del qual es fundà Mèrida.
11. Part del circ.
12. Autor romà que va escriure un tractat d'arquitectura.

B) A l'amfiteatre de Mérida, podem veure les maquetes següents que representen els diferents tipus de gladiadors que podien lluitar en els *ludi gladiatorii*. Fixa't bé en l'armadura i vestimenta i digues quin nom rebia cada un d'ells.

.

C) Espectacle *Emporiae*

A la ciutat romana d'Emporiae, si han representat recreacions d'espectacles romans, com pots veure en les fotografies següents.

Digues a quin tipus d'espectacle correspondrien aquestes imatges i a quins llocs es representarien.

D)Llegeix el següent text de *L'art d'estimar* d'Ovidi. Explica si els joves, sobretot els de bona família, podien esplaiar-se o si es devien sentir cohibits per les estrictes normes morals imposades per August. La gent estaria asseguda a les *caveae,* en el lloc que li corresponia, o hi hauria més llibertat que al teatre o a l'amfiteatre? Raona la resposta.

"I que no et passi per alt la cursa dels nobles cavalls: el circ, que pot encabir tanta gent, té moltes possibilitats. No és necessari fer anar els dits per expressar els teus secrets, ni tampoc fer cops de cap per indicar que has rebut els missatges; seu, si ningú no t'ho impedeix, vora la teva estimada; atansa el teu costat al seu fins allà on puguis. El bo és que la filera obliga a ajuntar-se, tant si vols com si no vols, i que has de tocar la noia per imposició de l'espai. Llavors busca un motiu de conversa amistosa, que unes paraules trivials facin sortir els primers sons: afanya't a preguntar-li amb interès de qui són els cavalls que vénen, i de seguida ves a favor d'aquell del qual ella vagi a favor, sigui quin sigui. I quan sortirà la nombrosa processó amb les imatges dels déus d'ivori, aplaudeix amb mà calorosa la teva senyora Venus. I, tal com sol passar, si per casualitat caigués una mica de pols a la falda de la noia, la hi has de treure amb els dits; encara que no n'hi hagués gens, treu-li la que no hi ha: qualsevol pretext serà bo per al teu objectiu. Si el mantell penja massa i l'arrossega per terra, plega'l, diligent, recull-lo del terra impur: de seguida, com a recompensa del teu servei, i volent-ho la noia, podràs veure amb els teus propis ulls les seves cames".

Ovidi, *L'art d'estimar.* Barcelona: La Magrana, col. L'esparver clàssic,39: 2000pp. 52-53

E) Rètols de Mèrida

A la ciutat de Mèrida, són freqüents en els carrers les al·lusions a la història i a la mitologia. Observa i comenta a quines divinitats o personatges fan referència les següents. Explica quines eren les accepcions dels déus o deesses referits.

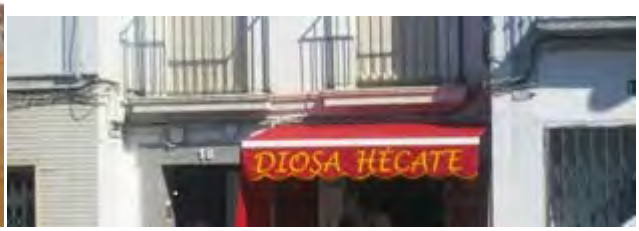

F) Museu. Podries identificar el tres personatges del relleu d'Hèracles, del Museu Arqueològic (pàgina 23)

G) Inscripció. Intenta transcriure i traduir la inscripció dedicada al *patronus* de Segòbriga (pàgina 26)

H) Text per traduir: tradueix al català el text de Frontí, marcat en negreta. El reprodueix Miguel Cortés i López a:

https://books.google.es/books?pg=PA343&lpg=PA343&dq=viriatus+segobriga+frontino&sig=FZGT72_1zRyeaoyPVGx4jXN7Frs&id=CR9Zj-7d61sC&hl=es&ots=6QJsDYTrxC&output=text

"Esta segunda estratagema le inspiró la tercera, más cruel y mas inhumana. Presentóse delante de los muros de Segobriga, intimando a los ciudadanos, que si no le abrían sus puertas y le entregaban la ciudad, a su vista iba a degollar a los hijos y esposas que había cogido prisioneros durante el sacrificio. Y los segobrigenses, dice Frontino, quisieron antes presenciar la muerte de sus prendas las más amadas, que rendir la ciudad a Viriato".

Segobrigenses cum a Viriato liberi et conjuges caderentur, praeoptaverunt spectare supplicia pignorum suorum, quam a romanis deficere *(* lib. 4. cap. 5.)

"Es verdad que en algunos códices está viciado el nombre *Segobrigenses;* pero se halla así en otros, y este suceso de la guerra de Viriato está muy naturalmente unido con el antecedente".

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT..... **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Mitologia al Prado
Nivell i curs	Optativa de Mitologia a 3r-ESO
Nom de l'autor/a	Teresa Ràmia i Elena Serra
Centre	Ins Montgrí i Baix Empordà
Població	Torroella de Montgrí i Palafrugell
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes descobriran diferents mites grecoromans a través de diferents quadres de diversos pintors exposats al Museu del Prado.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de diverses obres pictòriques i diferents pintors on apareixen personatges mitològics. Les activitats es poden realitzar al llarg de 3 hores lectives.	
DESENVOLUPAMENT	
Explicació dels deús i herois més representatius de la mitologia grecoromana.	
METODOLOGIA	
Visualització de cada obra pictòrica amb la seva explicació del mite corresponent.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i de les obres estudiades.	
CONCLUSIÓ	
Petita visió de la mitologia grecoromana a través dels principals pintors europeus que es poden visitar al Museu del Prado de Madrid.	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT ***La mitologia clàssica al Museu del Prado*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***La mitologia clàssica al Museu del Prado***
Nivell i curs	Secundària. 2n Batxillerat
Nom de l'autor/a	Mercè Enrich i M. Àngela Ayats
Centre	Ins Sant Elm, Ins Sant Feliu
Població	Sant Feliu de Guíxols
DESCRIPCIÓ	
Recorregut per les principals obres amb tema mitològic que es poden veure al Museu del Prado de Madrid	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de 17 obres pictòriques o escultòriques on apareixen personatges mitològics. Dues hores	
DESENVOLUPAMENT	
Des de la cosmogonia i la teogonia amb els deús més representatius a diferents interpretacions de mites de la generació olímpica.	
METODOLOGIA	
Visualització de la fitxa tècnica de cada obra amb l'explicació del mite representat .	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i comparació dels mites més representatius en altres representacions artístiques.	
CONCLUSIÓ	
Breu retrospectiva de la mitologia i la història de l'art de la mà dels principals pintors europeus que es poden veure *in situ* en una visita al Museu del Prado de Madrid	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

Dossier sobre ***La mitologia clàssica al Museu del Prado***

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	The God Mars by Velazquez
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	Danae and the Gold Rain
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	Tityus by Titian
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk,little brute!"	The Birth of the Milky Way
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	Mercury and Argus
6	Weave and spin , busy bee.	The Spinners
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	Sisyphus by Titian
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	The Bacchanal of the Andrians by Titian
9	She lost the race for three golden apples.	Atalanta and Hippomenes by Reni
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	Prometheus bringing the fire by Cossiers
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	Crossing the River Styx by Patinir
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	Icarus Fall by Gowy
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	The Fates by Goya
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	The triumph of Dyonisus by Velázquez
15	Round and round, like a merry-go-round.	Ixion by Ribera
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	Achilles discovered by Ulysses and Diomedes by Rubens
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	Ceres and Pan by Rubens
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	Diana and Callisto
20	Yum,yum!! I love raw meat.	Saturn devouring his son by Goya
21	Hades says: "Don't look back if you want to see you wife again."	Orpheus and Eurydice by Rubens
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	The Rape of Ganymede by Rubens
23	She says: "Oh, what a handsome boy." He says: " Gosh, what a hot girl!" The little one thinks: "Blimey, the arrow!!!"	Venus, Adonis and Cupid by Carracci
24	Mirror,mirror, who's the fairest of them all?	The Judgement of Paris by Rubens
25	The first woman to ride on a white bull for love.	The rape of Europa by Rubens
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	The Three Graces by Rubens
27	Aphrodite says: "Fill this jug with water from the river Styx."	Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens
28	Demeter says: "I want my daughter back,please Zeus help me."	The rape of Proserpina

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk, little brute!"	
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	
6	Weave and spin, busy bee.	
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	
9	She lost the race for three golden apples.	
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	
15	Round and round, like a merry-go-round.	
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	
19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	
20	Yum,yum!! I love raw meat.	

21	Hades says: “Don’t look back if you want to see you wife again.”	
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	
23	She says: “Oh, what a handsome boy.” He says: “ Gosh, what a hot girl!” The little one thinks: “Blimey, the arrow!!!”	
24	Mirror, mirror, who’s the fairest of them all?	
25	The first woman to ride on a white bull for love.	
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	
27	Aphrodite says: “Fill this jug with water from the river Styx.”	
28	Demeter says: “I want my daughter back, please Zeus help me.”	

GEOMETRIA I MOSAICS ROMANS

TEMA INTERDISCIPLINARI: CULTURA CLÀSSICA I MATEMÀTIQUES

Manel Palenzuela

ÍNDEX

I. La decoració a les domus i vil·les romanes.

II. Els mosaics romans.
1.Tècniques.
2. Motius.

III. La geometria en els mosaics.

I. La decoració a les domus i vil·les romanes

Les cases senyorials dels ciutadans benestants romans eren les domus, dins les ciutats, i les vil·les o cases de camp.

La riquesa d'aquests habitatges es mesurava no només per la grandària sinó també per la qualitat de la decoració de les parets i dels paviments.

La pintura romana es defineix segons els estils descoberts a Pompeia (Decoratiu, Arquitectònic, Ornamental o Escenogràfic)

Restes de pintures a Pompeia (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.
1.Tècniques

Hi havia diverses tècniques per a cobrir els paviments:

1. ***Opus signinum*** *:*

   Paviment llis fet amb calç i pols de rajoles, teules o àmfores, on s'encastaven pedretes representant motius geomètrics senzills .

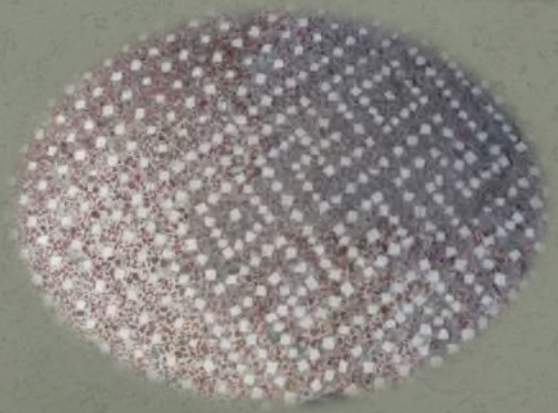

Mosaics d'opus signinum a Herculà (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.

1.Tècniques

2. ***Opus Sectile***

Paviment fet mitjançant plaques de marbre o d'altres pedres tallades en forma de rombes, de quadrats, de triangles, d'hexàgons, etc.

Podien formar dibuixos geomètrics variats.

Mosaic vil·la di Poppea (Itàlia)

Mosaic vil·la d'Adrià (Itàlia)

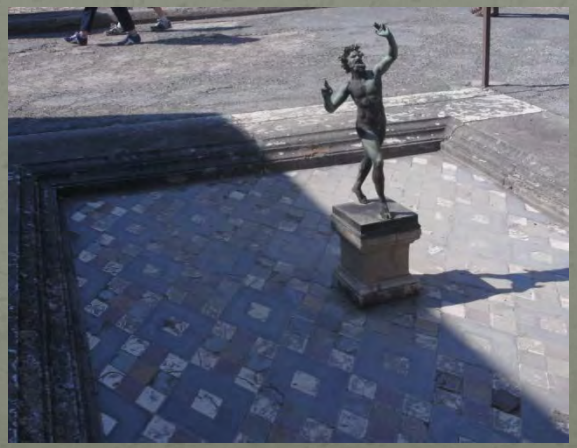

Impluvi Domus del faune. Pompeia (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.
1.Tècniques

3. ***Opus tessellatum***

Paviment fet amb tessel·les col·locades una al costat de l'altra sobre una base de ciment. Les tessel·les eren petits cubs, com daus, més o menys grossos segons la qualitat del mosaic.

Una varietat d'aquest era **l'*opus vermiculatum*** que utilitzava tessel·les minúscules per imitar les pinzellades d'una pintura i que es col·locava damunt una placa o *emblema* , que s'encastava al bell mig d'un altre paviment més senzill.

Restes de la Vil·la de La Olmeda (Palencia)

II. Els Mosaics Romans.

2. Motius

Els motius podien ser:

a) *Temes figuratius relacionats amb la mitologia o bé amb l'ús que tingués el lloc on es destinava el mosaic.*

b) *Motius geomètrics. Aquests podien formar tot el mosaic o bé podien envoltar mosaics figuratius o mosaics amb un emblema.*

Els Dotze Treballs d'Hèrcules

Mosaics del Museu Arqueològic de Madrid

III. La geometria en els mosaics

Intersecció de cercles

Villa Hadriani (Itàlia)

Composició de rectangles i quadrats

Domus Mitreu (Mèrida)

Primes rectes “perspectiva”

Cercles concèntrics.
Cercle inscrit en quadrat, …

Segòbriga

III. La geometria en els mosaics

Mosaics de Colors:

Museu Arqueològic de Madrid

- Cercles, semicercles, segments circulars,...

Composició de cinc octògons, …

Quadrats, cercles i octògons.

III. La geometria en els mosaics

Mosaic de Les Cràteres. Segle I. Clunia (Burgos)

Aquest mosaic té una composició circular, centrada dins d'un quadrat, envoltada de trenes . A les cantonades hi ha cràteres semiesfèriques daurades. Dins s'encadenen vuit cercles menors a l'interior dels quals apareixen unes altres cràteres campaniformes. I el motiu central és la intersecció dels vuit cercles.

Un bon exemple de l'ús geomètric !

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT Geometria i mosaics romans **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Geometria i mosaics romans
Nivell i curs	Secundària. 2n ESO.
Nom de l'autor/a	Manel Palenzuela
Centre	INS Lluís Companys
Població	Tordera

DESCRIPCIÓ

Introducció als mosaics romans i anàlisi de la geometria, bàsica, emprada pels romans per dissenyar-los.

OBJECTIUS

Introduir les tècniques bàsiques de la confecció dels mosaics romans.
Mostrar la pervivència del patrimoni històric de la cultura clàssica romana.
Identificar les diferents figures que hi composen cadascun dels mosaics.
Aplicar el concepte de tessel·les per tal de comprendre la idea d'àrea.
Calcular longituds, perímetres, i àrees de les figures identificades.
Trobar els diferents eixos de simetria de les figures analitzades.
Identificar les reiteracions de les figures per completar els mosaics.
Introduir el món de la fotografia matemàtica.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

1- La decoració a les domus i vil·les romanes.
2- Els mosaics romans.
    2.1 Tècniques.
    2.2 Motius.
3- La geometria en els mosaics.
Temporització:
Tres sessions d'una hora: Una dins l'optativa de Cultura Clàssica (apartats 1 i 2) i dues dins de Matemàtiques (apartat 3).

DESENVOLUPAMENT

Explicacions teòriques a partir del Power Point.
Anàlisi de la geometria bàsica dels mosaics presentats.

METODOLOGIA

Després de les explicacions que han de fer els dos professors, els alumnes hauran de descriure i identificar els diferents tipus de mosaics i també esbrinar les diverses figures geomètriques que els composen.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Descriu i classifica els mosaics.
Troba i classifica les figures geomètriques.
Relaciona tessel·la i àrea.

CONCLUSIÓ

Els alumnes trobaran una utilitat pràctica d'aplicació de la geometria en la decoració del món romà.

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

CERÀMICA GREGA I MITOLOGIA

Sílvia Pascual Llorens

ÍNDEX

Unitat didàctica per aplicar a 1r de batxillerat.

- Ceràmica grega: processos de fabricació i decoració
- Tipus de vasos i usos
- Estils
- Temàtica
- Annexos: vasos mitològics

La ceràmica grega: processos de fabricació i decoració

- Els vasos es modelaven al torn, s'assecaven a l'aire lliure, es decoraven i es coïen.
- La tècnica de decoració de la ceràmica grega va anar variant al llarg del temps.
- La ceràmica grega ens arriba gràcies al comerç

Tipus de vasos i usos

- A) per a emmagatzemar líquids: àmfora, pèlice, estamne i pilos.
- B) per a transportar aigua: hídria.
- C) per a barrejar vi amb aigua: cratera.
- D) per a beure: cílix, càntar, escifos i ríton.
- E) per a abocar líquids: enòcoe i olpe
- F) per a perfums i cosmètics: aribal, alabàstron, lècitos, lècitos rabassuda i píxide

Estils

- A) vasos d’estil geomètric
- B) vasos d’estil orientalitzant
- C) vasos de figures negres
- D) vasos de figures roges
- E) vasos de figures blanques
- F) vasos italogrecs

Temàtica

- Escenes mitològiques i de la vida quotidiana que ens permeten conèixer millor els diferents àmbits d'aquesta civilització antiga.

Annexos

Dionís

Hèracles

Annexos

Hades

Webgrafia

- http://www.man.es/man/dms/man/exposicion/exposicion-permanente/grecia/MAN-Guia-breve-Grecia-es.pdf
- http://ceres.mcu.es/pages/Main?btnSearch=Buscar&servletOrigen=AdvancedSearchUnion&servletDestino=AdvancedSearchUnion&ConsultaFinal={|CNQQ|on|Cultura%20griega|L@NOT|OBBQ|on|Moneda|L}&search=advancedUnion&museoUnion=MAN&mosaic=on

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT ***Ceràmica grega i mitologia*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***Ceràmica grega i mitologia***
Nivell i curs	Secundària. 1r Batxillerat
Nom de l'autor/a	Sílvia Pascual Llorens
Centre	Ins Arnau Cadell
Població	Sant Cugat del Vallès

DESCRIPCIÓ

Recorregut per algunes de les vitrines de ceràmica grega del Museu Arqueològic de Madrid

OBJECTIUS

Aprofundir en la ceràmica i la mitologia grega i la seva interpretació al llarg de la història de l'art.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

Recull d'alguns vasos de ceràmica grega d'estil, ús i temàtica diversa.
Tres hores

DESENVOLUPAMENT

Processos de fabricació i decoració de la ceràmica grega, tipus de vasos i usos, estils, temàtica i finalment comentari i explicació dels vasos mitològics

METODOLOGIA

Visualització de la fitxa tècnica i explicació del mite representat a cada vas.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Reconeixement dels mites i personatges treballats en diferents vasos o en altres representacions artístiques (pintura, escultura, arquitectura, numismàtica ...)

CONCLUSIÓ

Aproximació a la mitologia i la història de l'art a través d'un recorregut per les principals vitrines de ceràmica grega del Museu Arqueològic de Madrid.

ANNEX

(Material, fotografies, filmacions...)

Power point, webgrafia, fotos ...

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

COLONIA IVLIA AVGVSTA EMERITA **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	EMÈRITA AUGUSTA, CAPITAL DE PROVÍNCIA
Nivell i curs	BATXILLERAT. 2n CURS
Nom de l'autor/a	M. TERESA SEGURA LLATSER
Centre	INS FREDERIC MARTÍ I CARRERAS
Població	PALAFRUGELL

DESCRIPCIÓ

Amb aquesta unitat didàctica es pretén ampliar els coneixements que els alumnes han de tenir de la ciutat romana d'Emèrita Augusta i que ja hi són presents al currículum de la matèria de Llatí de batxillerat.

OBJECTIUS

- Desenvolupar interès per la conservació del nostre patrimoni i valorar les restes arqueològiques de l'època romana que hi ha a Mèrida.
- Reconèixer el passat romà de l'actual ciutat de Mèrida.
- Relacionar les restes arqueològiques de Mèrida amb els edificis corresponents de l'època romana.
- Identificar alguns indrets de la Península on la presència romana fou important.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Observació d'imatges d'Emèrita Augusta.	1:30 h
- Reconeixement de les principals restes arqueològiques romanes de l'actual ciutat de Mèrida.	30m
- Reconeixement d'altres indrets de la Península amb passat romà.	30m

DESENVOLUPAMENT

– Enumerar les raons que van portar els romans a fundar Emèrita Augusta.
– Comentar l'etimologia del topònim *Emèrita*.
– Identificar imatges de la colònia Emèrita Augusta i explicar el que se'n sàpiga.
– Identificar els principals edificis en una maqueta d'Emèrita Augusta.
– Investigar quin indrets de la Península han estat declarats Patrimoni de la Humanitat.
– Entrar en diferents webs i buscar informació sobre indrets de la Península on hi va haver presència romana.

METODOLOGIA

- Llibre de text: Llatí 2 Batxillerat. Llibre de l'alumne - Batxillerat 2n. **ISBN:** 978-84-489-2440-9
- Material proporcionat per la professora
- Internet:

- http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/roma/urbs/emerita.htm
- http://www.artehistoria.com/v2/videos/120.htm
- https://es.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9rida_(Espa%C3%B1a)
- http://museoarteromano.mcu.es/
- http://www.spanisharts.com/arquitectura/roma_urbano.html
- http://www.spanisharts.com/arquitectura/imagenes/roma/ciudad_emeritaaugusta.html

CRITERIS D'AVALUACIÓ

– Argumentar les raons que van portar els romans a fundar Emèrita Augusta.
– Citar els edificis de l'època romana d'Emèrita Augusta que actualment es troben en força bon estat.
– Comentar quin paper va tenir la colònia Emèrita Augusta a la Península.
– Respondre correctament una sèrie de preguntes sobre Emèrita Augusta.
– Reconèixer diferents construccions d'edificis de l'època romana a tota la Península.

CONCLUSIÓ

Es pretèn que l'alumnat, a banda d'assolir les competències pròpies d'aquesta unitat prescrita pel seu currículum, arribi a desenvolupar un creixent interès pel reconeixement del nostre passat, valori la importància del manteniment del nostre patrimoni així com de la seva conservació.

Amb aquesta unitat també ha de ser capaç de reconèixer els principals edificis i construccions d'origen romà.

ANNEX

- Resum històric
- Esquema
- Power Point: "EMÈRITA AUGUSTA, CAPITAL DE PROVÍNCIA"
https://mega.co.nz/#!GQBmVB7Z

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT **Món Funerari Romà** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	**Món Funerari Romà**
Nivell i curs	Secundària i 1r Batxillerat
Nom de l'autor/a	Montserrat Siles
Centre	INS Joan Coromines
Població	Pineda de Mar
DESCRIPCIÓ	
Introducció general als aspectes més significatius relacionats amb el món funerari de la cultura romana, a partir d'un jaciment molt concret: l'Àrea Funerària de *Los Columbarios* de Mèrida.	
OBJECTIUS	
Completar els coneixements sobre la societat romana, fixant-nos en els seus costums relacionats amb la mort.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
1. L'enterrament romà i els seus tipus de tombes. 2. El ritual d'un enterrament. 3. Les inscripcions funeràries. 4. Els enterraments preromans: el món ibèric. Una hora	
DESENVOLUPAMENT	
A partir de les breus explicacions i les imatges recollides en 12 diapositives, explicar les característiques més importants relacionades amb el món de la mort.	
METODOLOGIA	
Visualització del PowerPoint amb les imatges i les breus explicacions, que sempre hauran de ser completades amb les explicacions del professor/a.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels diferents tipus d'enterrament romà; Identificació de les inscripcions funeràries i la seva traducció (a 4t o a 1r Batx)	
CONCLUSIÓ	
Els coneixements sobre el món funerari ajudaran a entendre més la societat d'aquella època i, alhora, ens ensenyaran a aprofundir en el món actual tot comparant el que feien abans i el que es fa ara quan arriba la mort.	
ANNEX (Recursos)	
Explicacions del professor David Vivó. Alberich, J.; Carbonell, J.; i altres. *Grecs i Romans.* Biblioteca de Recursos Didàctics Alhambra. 1994 Pàgina web El Laberint de Sebastià Giralt : http://www.xtec.cat/~sgiralt/ianua.htm Fotografies d'aquest curs i també dels dos cursos anteriors sobre Arqueologia.	

MÓN FUNERARI ROMÀ

(De l'Àrea dels Columbaris de Mèrida i altres fonts)

MONTSERRAT SILES

ÍNDEX

1. L'enterrament. Tipus.
2. Ritual d'un enterrament.
3. Les inscripcions funeràries.
4. Els enterraments preromans : el món ibèric.

1. L'ENTERRAMENT.

- El LLOC d'enterrament era a l'exterior de les ciutats, a la vora de les Vies, no gaire lluny de les portes, on s'arribaven a acumular sepultures fins a formar les NECRÒPOLIS.

Àrea funerària de Los Columbarios (Mèrida)

Necròpolis de la Porta d'Herculà, a l'anomenada Via dels Sepulcres (Pompeia)

1. L'ENTERRAMENT. TIPUS.

A la Roma antiga van coexistir dos ritus d'enterrament, amb diferències socials i temporals :

- **La incineració** va ser la forma més freqüent des del segle II a.C.
- **La inhumació,** practicada abans per la gent de condició més humil**,** es va generalitzar a partir del segle II d.C.

Enterren sense massa riqueses : capsa per cendres i objectes, amb petita boca per parlar-hi o tirar-hi alguna ofrena.

TIPUS

Els enterrament individuals més pobres i senzills eren :

- amb teules (*tegulae*) que formaven una caixa de secció triangular;
- amb àmfores reutilitzades (especialment per a infants; o bé per a adults utilitzant-ne diferents àmfores encastades);
- amb caixes fetes amb lloses de pissara.

Sepultures al Museu de Badalona

Al damunt hi podia haver

- una estela o una pedra amb el nom del difunt.
- un pedestal amb una dedicació.
- un ara o altar amb l'urna dins.
- Una cupa.

Ara del Museu de Mèrida

TIPUS

Una ***cupa*** era un sepulcre individual en forma de bagul o de mitja bóta de vi, feta amb pedra o bé feta amb teules recobertes de morter.

Àrea Funerària de Mèrida

Cupa dedicada a
Titus Annius Corinthus
de 45 anys.
Monument funerari del
s.I d.C

Necròpolis de la plaça de la vila de Madrid (Barcelona)

TIPUS

Els **columbaris** eren tombes col·lectives en forma de colomar que contenien nombrosos nínxols per guardar-hi les urnes. Eren criptes excavades a la pedra viva o bé construïdes d'obra.

Sovint havien estat construïdes per col·legis o associacions de gent humil que asseguraven un enterrament digne als seus membres.

Museu Arqueològic de Mèrida

Museu Palazzo Massimo alle Terme (Roma)

Urnes funeràries de plom i de vidre, Museu Arqueològic de Catalunya, Barcelona

Són dues tombes d'incineració, construïdes a cel obert i dedicades a dues importants famílies, els Voconis i els Julis. A la porta d'entrada hi ha les làpides dedicatòries. A l'interior hi havia les urnes funeràries i també un retrat de la família.

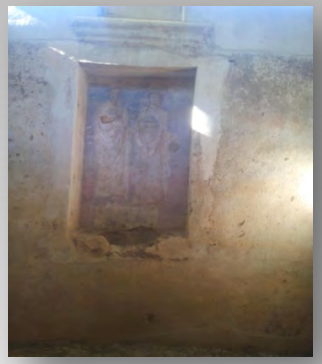

La inscripció de la família Voconia té una portafalera amb les medalles militars aconseguides pel pare, *Caio Voconio*

TIPUS

Sarcòfags:

La inhumació va fer que s'estengués el costum d'enterrar els morts en caixes de fusta o de pedra, la derivació més rica de les quals varen ser els sarcòfags.

Estaven esculpits amb motius que representaven la mort o que recordaven la vida del difunt, amb escenes mitològiques, símbols cristians...

Hi ha banyeres reconvertides en sarcòfags i també sarcòfags reconvertits en banyeres !!

Museu Nàpols

Museu Massimo alle Terme Roma

Museus Capitolins.Roma

TIPUS

Les tombes més luxoses eren els Mausoleus: sepultures monumentals en forma de temple, de torre o de casa.

Mausoleu de Cecília Metel·la. Via Àpia. Roma

La Torre dels Escipions. Tarragona.

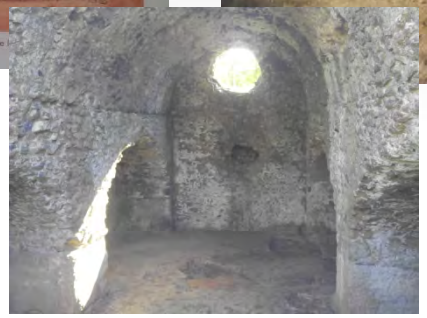

Edificis semisoterrats. Àrea de *Los Columbarios*. Mèrida

2. Ritual d'un enterrament.

- El ritual comença cridant el nom del difunt : ***Conclamatio.***
- El cos (rentat, ungit amb oli i vestit amb les millors robes) s'exposa diversos dies a l'atri de la casa.
- El dia del funeral acompanya al mort fins al lloc de la sepultura una ***pompa***: esclaus tocant flautes, trompes i trompetes, els portadors de torxes, les ploracossos professionals, els ballarins i els mims. I, si el difunt era noble, actors o esclaus es cobrien el rostre amb les ***imagines*** dels avantpassats i es pronunciava un **elogi fúnebre** del mort en el fórum.

3. Les inscripcions funeràries.

Moltes de les inscripcions comencen amb l'abreviatura **D.M.(S.)**: *Dis Manibus (sacrum)*, és a dir, "Consagrat als Déus Manes". Invocant així als déus o esperits dels morts.

A més del nom del difunt (en Datiu) també hi apareix el nom del familiar que encarrega la làpida (en Nominatiu).

Normalment al final hi ha les inicials **H.S.E.** *Hic situs est* "és en aquest lloc"

o bé **S.T.T.L.** *Sit tibi terra levis*, o sigui, "que la terra et sigui lleu"

Museu de Mèrida

[Dis] . Manibus . Sacrum
[AR]GENTariae . VERANAE. EMERitensi . ANNorum . LXV Argentarius
[VE]GETINVS . MATERTERAE . ET . PATRO
[N]AE . FACIENDVM . CVRAVIT
Hic. Sita . ES . T . Sit . Tibi. Terra. Levis

"Consagrat als déus Manes.
Argentarivs Vegetinvs s'encarregà de fer aquest monument a l'emeritense
De 65 anys Argentaria Verana, la seva tia àvia i patrona.
Aquí jau. Que la terra et sigui lleu." (Inscripció del 150 d.C. Àrea de *Los Columbarios)*

4. Els enterraments preromans. El món ibèric.

També la cultura ibèrica ens ha deixat importants mostres dels seus enterraments amb les conegudes escultures de “ les dames”, dipositàries de les urnes funeràries.

Dama de Baza

Dama del Cerro de los santos

Dama de Elche

Museu Arqueològic de Madrid

Myth Detectives: Ancient Greece and Rome

...

Spot the painting

III Curs Arqueologia
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

Mercury and Argus by Velázquez

The Triumph of Dionysus by Velázquez

The God Mars by Velázquez

The God Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

The Spinners by Goya

Saturn Devouring his Son
by Goya

The Fates
by Goya

Tityus
by Titian

Sisyphus
by Titian

Ixion
by Ribera

Icarus Fall
by Gowy

The Bacchanal of the Andrians by Titian

Danae and the Golden Rain by Titian

The Rape of Ganymede by Rubens

Atalanta and Hippomenes by Reni

Venus, Adonis and Cupid by Carracci

Orpheus and Eurydice by Rubens

The Birth of the Milky Way by Rubens

Achilles Discovered by Ulysses and Diomedes
by Rubens

The Judgement of Paris
by Rubens

The Three Graces
by Rubens

Ceres and Pan
by Rubens

Diana and Callisto
by Rubens

The Rape of Europa by Rubens

The Rape of Proserpina by Rubens

Crossing the RIver Styx by Patinir

Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens

Prometheus Bringing the Fire by Cossiers

Prometheus Bringing the Fire by Cossiers

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk, little brute!"	
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	
6	Weave and spin, busy bee.	
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	
9	She lost the race for three golden apples.	
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	
15	Round and round, like a merry-go-round.	
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	
19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	
20	Yum,yum!! I love raw meat.	

21	Hades says: “Don’t look back if you want to see you wife again.”	
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	
23	She says: “Oh, what a handsome boy.” He says: “ Gosh, what a hot girl!” The little one thinks: “Blimey, the arrow!!!”	
24	Mirror, mirror, who’s the fairest of them all?	
25	The first woman to ride on a white bull for love.	
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	
27	Aphrodite says: “Fill this jug with water from the river Styx.”	
28	Demeter says: “I want my daughter back, please Zeus help me.”	

The 12 Labours of Heracles

A Mythic Warrior

III CURS ARQUEOLOGIA
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

A bit of Hercules' life (a.k.a. Heracles)

Hercules was the Roman name for the greatest hero of Greek mythology: Herakles. He was the son of the supreme god Zeus and a mortal woman called Alcmene.

He was known as the strongest of all mortals and his symbols were a club and a lion skin which he wore on his head.

Hera, Zeus' wife, hated Heracles so much that she turned him mad; as a result, he killed his whole family. After realising this terrible event, he travelled to Athens to ask the Oracle of Delphi. The Oracle told him to punish himself to redeem his acts, so he went to his uncle, Eurystheus of Argos and submitted himself to be his servant. There's no need to mention that Erystheus was a cruel and wicked man who gave him what was later known as The Twelve Labours, though at first there were only ten!!

This is how the Greeks represented the labours in the temple of Zeus at Olympia.

These drawings are the reconstruction of the metopes , small squares with reliefs, showing Hercules labours.

The Nemean Lion

- So, there was this place called Nemea, which was being troubled by a giant lion that couldn't be hurt by sword or spear.
- Eurystheus orders Heracles to go and kill this monster.
- Heracles goes to Nemea, finds the lion, and strangles it to death using his hands.
- After he kills the lion, Heracles skins it and wears its hide as a cape.

The Lernean Hydra

- Eurystheus orders Heracles to go kill the Hydra.
- This monster was a huge venomous snake with a hundred heads.
- The Hydra was particularly hard to kill because when you cut off one head, two more sprouted in its place.
- Heracles defeats this nasty creature with the help of his nephew Iolaus.
- When Heracles cuts one of the Hydra's heads, Iolaus burns the stub with fire, which keeps the head from growing back.
- After the Hydra was dead, Heracles dipped his arrows in its venom, making them deadly poisonous.

The Ceryneian Hind

- Now the king orders Heracles to capture an incredibly fast deer with golden horns.
- Some say that Heracles snared the deer with nets, others say he pounced on it while it was asleep, and still others say that he just ran behind it until it got too tired to run anymore.
- No matter who you talk to, though, everybody agrees that Heracles caught the hind and brought it back to Eurystheus.

The Erymanthian Boar

- Next, Eurystheus orders Heracles to capture a giant boar and bring it back alive.
- This is actually a lot harder than killing it, because after Heracles captures the animal he's got to carry it all the way back to Argos.
- Of course, Heracles totally pulls it off and shows up carrying the boar over his shoulders.

It's said that Eurystheus was so scared when he saw the boar that he ran and hid in a big jar.

The Augean Stables

- Okay, so this Labor is totally gross.
- Heracles has to go to the stables of a dude named Augeas, who apparently had more oxen than anybody else in the world, but had also never bothered to clean up after them.
- Yep, that's right. The Augean stables are filled with massive amounts of dung, and guess who has to clean it up?
- Heracles manages to pull this off by diverting the course of the Alpheius River, which washes through the stables and takes away all the poo.

The Stymphalian Birds

- Heracles is ordered to go to the Stymphalian Lake and rid it of a flock of man-eating birds.
- Some say that he does this by making a bronze rattle, which he shakes and shakes until they're scared away.
- Others say that just shoots them all with his Hydra-poisoned arrows.

The Cretan Bull

- Next, Heracles has to travel to the island of Crete and captures the divine bull, who is said to be the father of the Minotaur, the monster that the hero Theseus later defeats.
- He manages this with the help of King Minos of Crete, and travels back to Greece on the back of the bull as it swims across the Mediterranean.

The Horses of Diomedes

- Next, Heracles is sent to capture the horses of King Diomedes. "Capturing Horses," you say, "That doesn't seem too hard."
- Oh yeah, what if those horses just happen to be man-eaters? That's right... King Diomedes is in the habit of feeding his horses the flesh of people that get on his nerves.
- When Heracles shows up, though, he turns the tables and feeds Diomedes to his own horses. After that, the vicious horses chill out a bit, and Heracles takes them away.

The Belt of Hippolyte

- Ninth on the agenda is obtaining the belt of Hippolyte, the queen of the Amazons.
- The Amazons were a tribe of warrior women, who only dealt with men when they felt like having babies. They either killed or got rid of any male children that came along and only raised the females.
- Heracles goes to their queen and asks her nicely for her belt. Amazingly, she agrees.
- However, Hera decides that this one was way too easy for Heracles, and she appears in the form of an Amazon and rallies the warrior women against Heracles.
- Heracles thinks Hippolyte has betrayed him and, after kicking a lot of Amazons, he kills her before sailing away with her belt.

The Cattle of Geryon

- Heracles has to sail all the way to an island called Erytheia, which is way out in what we now call the Atlantic Ocean.
- (To the ancient Greeks, this was the end of the world. They called the Atlantic "Oceanus" and thought of it as a giant river that encircled the world.)
- On the island of Erytheia there is a giant named Geryon, who has three bodies and three sets of legs all connected at the waist. It's Heracles' job to steal Geryon's beautiful herd of cattle.
- Heracles borrows a giant golden cup from the sun god Helios and sails across the Mediterranean to the island.
- Before he can take the cattle, Heracles has to kill the giant and his two-headed dog that guards them.
- Then Heracles herds the cattle into his golden cup-boat and sails back to Greece.

The Golden Apples of the Hesperides

- When Heracles gets back with the red cattle of Geryon, the king tells Heracles that he's not going to count the killing of the Hydra because Iolaus helped Heracles. He also won't count Heracles' cleaning of the Augean stables because he used a river to do it, instead of his own manpower.
- Eurystheus tells Heracles to go fetch some golden apples from the nymphs known as the Hesperides. These golden apples were Hera's wedding gift when she married Zeus.
- To get the apples, Heracles enlists the help of the Titan Atlas, who is doomed by Zeus to hold the sky up on his back.
- When Atlas comes back with the apples, however, he suggests that Heracles keep the sky on his shoulders while Atlas delivers the apples to Eurystheus.
- Heracles thinks this sounds like a trick. Our hero "agrees" with Atlas, but tells the Titan to take back the sky for a second while Heracles puts a pad on his shoulders to ease his burden. When Atlas takes the sky back, Heracles says, "See ya!" and heads off with the apples.
- After Heracles takes the apples to Eurystheus, Athena returns the golden fruit to the Hesperides.

Cerberus

- For the twelfth and final labour, Eurystheus thinks up the worst thing he can imagine: Heracles has to bring back the three-headed hellhound, Cerberus, Hades' vicious beast that guards the gates of the underworld.
- Heracles makes his way down to meet Hades, god of the dead.
- While in the palace, Heracles comes across Theseus, and another dude name Pirithous with their butts glued to a bench. The story goes that Theseus had agreed to help his buddy, Pirithous, try to woo Persephone, Hades' wife. As punishment, Hades magically glued them to a bench.
- Heracles pulls with all his might and frees Theseus from the bench.When Heracles tries to pull Pirithous up, however, the underworld starts shaking – Hades is not happy.
- Heracles and Theseus leave Pirithous and run out .
- Heracles goes before Hades and asks to borrow Cerberus for a bit, so that the hero can complete his final labour.
- Hades is cool with it as long as Heracles can wrestle the dog into obeying without using weapons.
- Our hero finds Cerberus and squeezes the animal with his muscle bound arms. Cerberus bites, scratches, and puts up a fight, but Heracles refuses to let go.
- Eventually, Cerberus realizes he's been beaten and chills out.
- Heracles takes Cerberus back for Eurystheus to see and then returns the hellhound to Hades.
- With that Heracles' Twelve Labours are complete. He has finally atoned for killing his wife and children.
- When he gets back to Thebes he gives his wife Megara to his friend Iolaus and goes on his merry way.

Death of Hercules

Heracles had a great many other adventures, in after years as well as in between his Labours. It was poisonous Hydra venom that eventually brought about his death. He had allowed a centaur to ferry his wife Deianara across a river, and the centaur had attacked her on the other side. Heracles killed him with an arrow, but before he died he told Deinara to keep some of his blood for a love potion. Deinara used some on Heracles' tunic to keep him faithful; little realizing that it had been poisoned with Hydra venom from the arrow. When Heracles put on the tunic , it burned his skin and died in agony. In the Olympus, he was recognised as a god after reconciling with Hera. She allowed him to marry her daughter and live among the gods.

Task on Hercules

Now, take your handout and

1. Order the Zurbaran's paintings on Hercules' Labours
2. Write down which labour is represented in each of them.

Good luck and may the gods be with you or as an ancient Roman would say
Bonam Fortunam et *Dei vobiscum* !

Short animated video on Hercules labours

Click on the image to watch it.

III CURS ARQUEOLOGIA

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……

……

……

……

……

……

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

……

……

……

……

So, now which labours have no painting?

Which one has two representations?

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _____, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean _____.
3.The Second Labor concerned the Lernean _____, a snake with nine _____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian _____.
5. This animal was sacred to _____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____
8.The Fifth Labor involved cleaning the _____ _____.
9. To do this Hercules caused two _____ to run downhill.
10. The Sixth labour was a battle with the Stymphalian _____.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big _____.
12. The Seventh labour was to deliver the bull from _____ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King _____ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labour was to capture the _____ _____ of _____.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful _____ of Hippolyta, Queen of the _____.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken _____, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between _____ and _____.
18. The Tenth Labor was to bring back the _____ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the_____ of _____; today the area is called the Straits of _____.
20. The Eleventh Labor was to fetch the _____ _____ of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _____ and released him from his rock.
22. Hercules got _____ to fetch the _____ for him while he held up the _____.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____.

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT..... **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Mitologia al Prado
Nivell i curs	Optativa de Mitologia a 3r-ESO
Nom de l'autor/a	Teresa Ràmia i Elena Serra
Centre	Ins Montgrí i Baix Empordà
Població	Torroella de Montgrí i Palafrugell
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes descobriran diferents mites grecoromans a través de diferents quadres de diversos pintors exposats al Museu del Prado.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de diverses obres pictòriques i diferents pintors on apareixen personatges mitològics. Les activitats es poden realitzar al llarg de 3 hores lectives.	
DESENVOLUPAMENT	
Explicació dels deús i herois més representatius de la mitologia grecoromana.	
METODOLOGIA	
Visualització de cada obra pictòrica amb la seva explicació del mite corresponent.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i de les obres estudiades.	
CONCLUSIÓ	
Petita visió de la mitologia grecoromana a través dels principals pintors europeus que es poden visitar al Museu del Prado de Madrid.	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	The God Mars by Velazquez
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	Danae and the Gold Rain
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	Tityus by Titian
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk,little brute!"	The Birth of the Milky Way
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	Mercury and Argus
6	Weave and spin , busy bee.	The Spinners
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	Sisyphus by Titian
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	The Bacchanal of the Andrians by Titian
9	She lost the race for three golden apples.	Atalanta and Hippomenes by Reni
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	Prometheus bringing the fire by Cossiers
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	Crossing the River Styx by Patinir
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	Icarus Fall by Gowy
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	The Fates by Goya
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	The triumph of Dyonisus by Velázquez
15	Round and round, like a merry-go-round.	Ixion by Ribera
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	Achilles discovered by Ulysses and Diomedes by Rubens
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	Ceres and Pan by Rubens
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	Diana and Callisto
20	Yum,yum!! I love raw meat.	Saturn devouring his son by Goya
21	Hades says: "Don't look back if you want to see you wife again."	Orpheus and Eurydice by Rubens
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	The Rape of Ganymede by Rubens
23	She says: "Oh, what a handsome boy." He says: " Gosh, what a hot girl!" The little one thinks: "Blimey, the arrow!!!"	Venus, Adonis and Cupid by Carracci
24	Mirror,mirror, who's the fairest of them all?	The Judgement of Paris by Rubens
25	The first woman to ride on a white bull for love.	The rape of Europa by Rubens
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	The Three Graces by Rubens
27	Aphrodite says: "Fill this jug with water from the river Styx."	Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens
28	Demeter says: "I want my daughter back,please Zeus help me."	The rape of Proserpina

III Curs Arqueologia

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……LABOUR 3. ERYMANTHIAN BOAR

……DEATH OF HERCULES….

……LABOUR 2 THE LERNEAN HYDRA…

…LABOUR 7 THE CRETAN BULL

……LABOUR 5 AUGEAN STABLES….

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

…11 THE GOLDEN APPLES (ANTAEUS)

…LABOUR 12 CERBERUS

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON…

……1. THE NEMEAN LION

So, now which labours have no painting?

Labour 9: The Belt of Hippolyte
Labour 8: The Horses of Diomedes
Labour 6: Stymphalian Birds
Labour 4: Cerynian Hind

Which one has two representations?
Labour 10: Cattle of Geryon
One represents Hercules killing the giant Geryon and the other depicts Hercules pushing apart the mounts Calpe and Abyla,

III Curs Arqueologia
Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _EURYSTHEUS___, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean ____LION_____.
3.The Second Labor concerned the Lernaean ___HYDRA_____, a snake with nine ____HEADS_____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian ____DEER__.
5. This animal was sacred to ___GODDESS DIANA____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____BOAR_____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____EXHAUSTING IT_____
8.The Fifth Labor involved cleaning the ___AUGEAN STABLES
9. To do this Hercules caused two ___RIVERS__ to run downhill.
10. The Sixth labor was a battle with the Stymphalian _____BIRDS___.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big ____RATTLE____.
12. The Seventh labor was to deliver the bull from _____CRETA__ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King ___MINOS__ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labor was to capture the HORSES of _KING DIOMEDES_.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful ___BELT__ of Hippolyta, Queen of the AMAZONS__.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken BY HERCULES_, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between __HERCULES__ and _THE AMAZONS_.
18. The Tenth Labor was to bring back the _CATTLE_ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the___PILLARS__ of __HERCULES__; today the area is called the Straits of _GIBRALTAR__.
20. The Eleventh Labor was to fetch the GOLDEN APPLES of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _TITAN ATLAS_ and released him from his rock.
22. Hercules got __ATLAS__ to fetch the APPLES_ for him while he held up the ___ROCK___.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____DOG___.

MYTHOLOGICAL PAINTINGS IN THE PRADO MUSEUM

Diego Velázquez 1599-1660
The Drinkers or The Triumph of Dionysus
La Fragua de Vulcano Apollo at the Forge of Vulcan or Hephaestus' workshop
The God Mars
The Spinners or The Fable of the Arachne
Mercury and Argos (See Rubens' rendition too)

Goya 1746-1828

Saturn devouring his Son
The Fates -Las Parcas o Atropos
The Colossus- El Coloso

Titian (Tiziano) ca.1485-1576

Tityus
Ticius , a giant, is assassinated by Apollo and Diana for having raped their mother, Latona. He is punished to the underworld where two buzzards devour his liver, which grows eternally.
Sisyphus
The King of Corinth climbs the mountain carrying a boulder to the top of the mountain. When he reaches the top, the rock falls down and he starts over for eternity, as a punishment by Pluto, god of the underworld. His sin: tricking the gods, even to escape death.
The Bacchanal of the Andrians
The effects of wine on the island of Andros, where wine flowed.
Danae and the Shower of Gold- Danae recibiendo la lluvia de oro
Jupiter possesses the princess in the form of golden rain.
Venus and Adonis- Venus y Adonis (See Carracci's depiction)

Annibale Carracci 1560-1609

Venus, Adonis and Cupid
Venus, the goddess of love and beauty, is accidentally wounded by his son Cupid, triggering her love for Adonis. Adonis dies in the end.

Peter Paul Rubens 1577-1640

The Three Graces
The Birth of the Milky Way (Hera with the infant Heracles)
The Rape of Europa- El rapto de Europa (Jupiter)
Landscape with Psyche and Jupiter-
The Rape of Proserpina- El rapto de Proserpina (Pluto and Proserpina)

Pluto, the god of the underworld, kidnaps Proserpina, Ceres' daughter. Ceres is the goddess of the earth. Jupiter concedes Proserpina the right to spend a part of the year with her mother, when the earth produces fruits.
Ceres and Pan- Ceres i Pan
Orpheus and Eurydice- Orfeo y Eurídice
The Rape of Ganymede- El Rapto de Ganimedes
Jupiter was so taken by Ganymede's beauty that he transformed into an eagle to carry her off to Mount Olympus, where she became his cup-bearer.
Perseus freeing Andromeda- Perseo y Andrómeda
The Judgement of Paris- El Juicio de Paris (Juno, Venus and Minerva)
Achilles Discovered by Ulysses- Aquiles descubierto por Ulises
Prometheus, Jupiter's son, steals the fire to give it to Humanity.
Deucalion and Pyrrha-
Satyr- El Fauno
Silenus, the guardian of the forest is depicted with goat ears and a beard, and clothed in buckskin.
Mercury and Argos (See Velazquez')
Meleager and Atalanta Hunting the Wild Boar of Calydon
The goddess Diana sent a giant wild boar to ravage the kingdom of Calydon. Meleager, the king's son, and his beloved Atalanta organize a hunt with the help of castor and Pollux, their cousins.

Guido Reni 1575-1642

Hippomenes and Atalanta
Atalanta, the daughter of Schoenus, king of Arcadia, is offered for marriage to anyone able to outrun her in a race. Hippomenes, with the help of Venus, who gave him 3 golden apples, tricks her into stopping to collect them, thus winning the race.

Francisco de Zurbaran 1598-1664

The Labours /Trials of Hercules- Los trabajos de Heracles

1. Hercules wrestling with the Nemean Lion
2. Hercules fights the Hydra of Lerna
3. The Ceryneian Hind
4. The Erymanthian Boar
5. The Augean Stables- Hercules diverts the course of the river Alpheus
6. The Stymphalian Birds
7. The Cretan Bull
8. The Mares of Diomedes
9. Hippolyte's Belt
10. The Cattle of Geryon (Hercules pushes apart the mounts Calpe and Abyla)
11. The Apples of the Hesperides - Herakles fights Antaeus
12. The Capture of Cerberus

13. Death of Hercules

Paolo Veronese 1528-1588
Venus and Adonis

José de Ribera 1591-1652
Ixion
The King of the Lapiths who was condemned by the gods to spin round bound to a burning solar wheel for eternity. His crime: killing his father-in-law in his own house, thus breaking xenia.
Tityus - Ticio (See Titian)

Joachim Patinir ca.1480-1524
Crossing the River Styx or Charon and his boat- El Paso de la Laguna Estigia
Entrance into Tartarus or Hades across the river Styx in Charon's boat.

Jacob Peter Gowy 1632-1661
The Fall of Icarus- La caida de Icàro
Hippomenes and Atalanta- Hipómenes y Atalanta

Erasmus Quellinus the Younger 1607-1678
The Rape of Europa- El Rapto de Europa

Jan Cossiers 1600-1671
Prometheus carrying the Fire- Prometeo trayendo el fuego

Eugenio Cajés 1577-1642

Leda's Fable

EL MÓN DELS GLADIADIORS

Jenny Triviño i Mireia Bassols

MUSEU DE GLADIADORS DE MÈRIDA

- El museu és un centre d'interpretació sobre la vida dels gladiadors –vestimenta, armament, costums, creences, objectes de la vida quotidiana...-

Si voleu podeu fer-hi un cop d'ull:

- Només d'entrar ja ens trobem amb la màxim autoritat de l'arena: el SUMMA RUDIS. El reconeixem gràcies a la seva vestimenta: una túnica blanca amb dues franges porpres als laterals.
- Ell decideix quan comencen i quan acaben els combats, i la lluita s'inicia amb la paraula: "PUGNATE".

AMFITEATRE DE MÈRIDA

cavea

vomitoria

arena

RUDIS, NÉMESIS I LLIBERTAT

- Els gladiadors abans de cada combat fan ofrenes a la deessa Némesis (deessa de la venjança) per tal de tenir sort durant la lluita i poder aconseguir un dia el desitjat Rudis.
- El Rudis és una espasa de fusta que es concedeix al gladiador que ha guanyat varis combats, atorgant-li la llibertat.

- Els LEGIONARIS eren els encarregats de vetllar per la seguretat del públic i d'aconseguir que els gladiadors acatessin les normes del combat.

GLADIADORS I ARMAMENT

- El GLADIADOR es el que porta el *gladius* –espasa-

- I segons l'armament que portaven podien ser: reciaris, oplomacus, secutors...

RECIARI

- Es caracteritza per portar una xarxa, un trident i un punyal. Lluitava amb un armament lleuger i es protegia amb un braçalet anomenat *lorica manica* i un protector en una espatlla que rebia el nom de *galerus*.

SECUTOR

- Porta un casc amb una crinera arrodonida per impedir que se li enganxi la xarxa del reciari, i amb dos orificis amb un diàmetre específic per impedir que el trident li fereixi els ulls. Porta un *gladius* i un escut molt pesat que l'obliguen a lluitar en distàncies curtes per no esgotar-se.

OPLOMACUS

- Es caracteritza per dur un escut rodó, una daga i una llança típica dels hoplites grecs. El seu oponent normalment és el mirmilló. El seu casc és molt espectacular ja que va coronat amb una cresta majestuosa. La *manica* la porta al braç dret i les *grebes* a la cama esquerra.

MIRMILLO

- Aquest gladiador el reconeixem perquè portava una cresta en forma de peix al casc. També per la protecció al braç dret i a la cama esquerra i per l'enorme escut que el protegia. La seva arma era el gladius.

SAMNITA

- Porta un escut rectangular que li serveix de protecció per al cos i per a la cama dreta ja que a l'esquerra ja hi porta la greba, el seu casc està decorat amb plomes per distreure l'adversari i la seva arma era el gladius igual que el mirmilló.

TRACI

- Porta l'armament originari del poble traci: un escut petit i rectangular o rodó a la mà esquerra i, a la dreta, una *manica* de pell articulada; grebes que el protegeixen fins als genolls ja que l'escut és molt petit i l'espasa (sica) en forma de L per tal de ferir l'esquena del seu contrincant.

LA MORT DELS GLADIADORS

- És un mite que la mort del gladiador es decidia girant el polze avall o amunt.

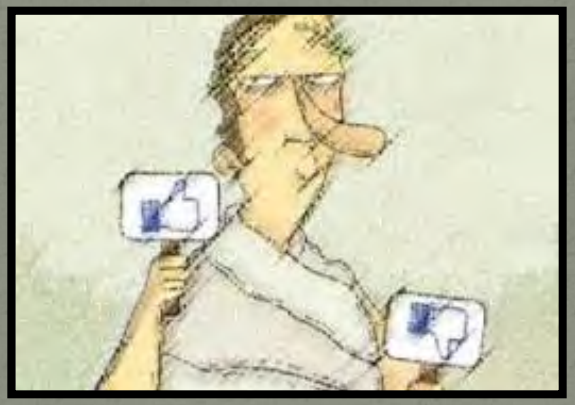

- Aquesta creença es deu a una interpretació errònea del pintor Jean-Léon Gérome al seu quadre “Pollice Verso”, de la mateixa manera que era fals que en cada combat moria un gladiador.

"Pollice Verso" de Jean-Léon Gèrome

- La realitat era ben diferent: el gest que significava la mort era el polze cap a dalt com si fos una espasa desenvainada i cridar "*iugula*" i el puny tancat amb el polze amagat i el crit de "*mitte*" significava la vida.

MÈRIDA
TEATRE ROMÀ

INTRODUCCIÓ

El teatre de Mèrida va ser erigit durant l' Antiga Roma a Augusta Emèrita, actualment coneguda com a Mèrida.

Es tracta d' un edifici projectat en conjunt amb l' Anfiteatre des del moment de la fundació de la ciutat. En una ciutat d' aquesta rellevància no podien faltar aquest tipus d' edificis doncs la societat romana era molt aficionada a aquest tipus d' espectácles. I, alhora, els feia servir com a eina de romanització.

La seva creació va ser promoguda pel cònsul Marco Vispanio Agripa. Gràcies a vàries làpides inscrites ens arriba aquesta informació. De la mateixa manera, coneixem que el teatre va ser inaugurat al voltant dels anys 16 – 15 a. c.

El teatre ha sofert vàries remodelacions, la més important va tenir lloc cap a l' any 105, en l' època de l' emperador Trajà quan s' aixecà el front escènic actual. Una altra va ser duta a terme en l' època de Constantí I, entre els anys 333 i 335. El teatre fou abandonat en el segle IV d. C. quan la religió cristiana va esdevenir oficial a l' Imperi romà. Aquesta considerava inmorals les representacions teatrals. L' edifici va ser cobert de terra i durant segles l' única part visible va ser la *summa cavea*, les grades superiors, que foren batejades amb el nom de «Les Set Cadires». Les excavacions arqueològiques en l' edifici començaren a principis del segle XX y des de 1933 el teatre acull la celebració del festival de teatre.

PARTS DEL TEATRE

Les grades varen ser pensades per a donar cabuda a 6.000 persones. Això venia donat perquè una capital d' aquesta importància de ben segur que rebria espectadors de tota la província. Altres teatres semblants serien el Teatre Augusteo d' Òstia,

L' hemicicle sobre el que hi ha les grades, **la "cavea"**, es divideix en 3 sectors per a acollir, diferenciadament, a les diferents classes sociales.

El sector preferent i més pròxim a l' espectacle és l' "ima cavea". Tot i això, davant d' aquest sector existien 3 grades amb amplada suficient per a posar – hi seients que eren reservats per a les autoritats. Darrera d' aquestes hi ha un estret passadís o "praecinctio" amb el que s' inicia l' "ima cavea", que és el sector més desenvolupat del Teatre Romà de Mèrida, amb un total de 23 grades i una dotació de portes, escales i passadissos que permetien una fluïda entrada i sortida dels espectadors. La part alta consta de 6 "vomitoris", units internament per un corredor que comunica l' exterior a través de dues portes. L' "ima cavea" finalitza amb el "balteus", en el que s' obren 5 "vomitoris" més que comuniquen directament amb l' exterior y marquen el punt d' inici de les "scalae", que comuniquen el "praecinctio" baix de l' "ima cavea" amb un altre "praecinctio" que hi ha davant del "balteus" , espai final de l' "ima cavea".

La "media cavea" i la "summa cavea" consten de cinc grades respectivament, separades per un altre "balteus". Les portes d' aquestes estan formades per unes escalinates que comunicaven amb l' exterior.

L' "orchestra" és semicircular i conserva el paviment original format per lloses rectangulars de marbre. S' hi accedeix pels "parodoi". Les portes externes són de mig punt.

L' "scaena" està formada per una plataforma, elevada sobre el nivell de la "orchestra", de 60 metres de longitud i 7 metres de fons. El "proscaenium" està limitat per dues petites escales que comunicaven el "pulpitum" amb l' "orchestra". Al terra es distingeixen diferents espais que serien infraestructures apropiades per a artificis escènics. De la mateixa manera, algunes pedres amb orificis a tocar de la porta central de la "scaena", s' interpreten com caixes on s' introduïen els "periatti" o prismes triangulars que dotaven a l' espectacle de diferents decorats segons el tipus d' espectacle.

L' “scaena” es tanca amb una estructura monumental i de gran riquesa decorativa: el “frons scaenae”. A l' entrant central, que és semicircular, s' obre la porta principal, “valvae regia” i, simètricament, als dos costats, en dos entrants rectangulars, s' ubiquen les dues entrades secundàries, “valvae hispitalium”. Per aquestes tres portes accedien els diferents actors.

El “frons scaenae”, s' ha reconstruit amb dos ordres de columnes sobreposats seguint la línea de l' “scaenae” del teatre de Sabratha, molt similar al de Mèrida. El conjunt es va completar amb una interesant sèrie d' escultures que s' ubicaren entre les columnes. Part d' aquestes escultures fan referència al rapte de “Cora” per “Plutó”.

A més, hi figuren retrats humans dels que es conserven només els seus cossos, dos d' ells vestits amb toga i altres coberts amb una cuirassa. Darrera del “frons scaenae”, vàries dependències per als actors, constituïen el “postscaenium”.

Més enllá del **“postscaenium”** hi ha el **“peristil”** que era una zona ajardinada i acotada en els seus quatre fronts per una doble columnata.

Al fons del “peristil” existeix una petita càmara rectangular on s' han produit nombroses troballes d' interès com el retrat d' August, i un retrat de Tiberi, així com vàries inscripcions relacionades amb el culte imperial. Es considera que aquesta estància va ser destinada a aquest culte, que després radicaria en el “Temple de Diana”.

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

Carmen Blasco, Margarita Bachs, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana

INDEX

I. INTRODUCCIÓ

II. ELS MOSAICS: MOTIUS I TÈCNICA DE CONSTRUCCIÓ.

III. EL MUSEU NACIONAL D'ART ROMÀ DE MÈRIDA.

IV. ELS 8 MOSAICS DEL MUSEU:

1) MOSAIC D'ANNUS PONIUS.

2) MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA.

3) ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de "Las Tiendas"

1. GENET I PANTERA

2. CACERA D'UN SENGLAR

3. LA NEREIDA

4) MOSAIC DE BARITTO

5) MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

6) MOSAIC DELS AURIGUES

V. ACTIVITATS

VI. BIBLIOGRAFIA

I. INTRODUCCIÓ:

UNA MIRADA INTERDISCIPLINARIA ALS MOSAICS DEL MUSEU DE MÈRIDA	
Títol de l'experiència	***APRENDRE dels MOSAICS del museu d'EMERITA AUGUSTA***
Nivell i curs	QUART ESO LLATÍ
Nom de l'autor/a	Margarita Bachs, Carmen Blasco, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana
Centre	Instituts Castelló d'Empúries, Brugulat (Banyoles) i Montgrí
Població	Castelló d'Empúries, Banyoles, i Torroella de Montgrí

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'una activitat de caràcter interdisciplinari, pensada per a QUART d'ESO, que pretén aproximar-se als magnífics mosaics d'Emèrita Augusta a través d'una mirada polièdrica. Consisteix en PowerPoint confegit amb fotografies recollides durant la visita i creat especialment per a treballar la unitat i un dossier de treball amb les explicacions , els comentaris detallats de les imatges i exercicis complementaris proposats des dels àmbits de matemàtiques, llengua castellana ,llengua anglesa i cultura clàssica.

OBJECTIUS

- Descriure els aspectes més importants dels mosaics romans: construcció,

utilitat, motius representats...

-estudiar en concret els mosaics d'Emèrita Augusta. Importància de la ciutat com a capital de província i de les seves vil·les exteriors.

- Visualitzar i comentar, a través de les imatges incorporades en el PowerPoint, els diferents mosaics que s'exposen en el museu d'Emèrita Augusta..

- Presentar als alumnes exercicis complementaris de llengua castellana, anglesa, matemàtiques i cultura clàssica referents al tema dels mosaics romans.

- Valorar la pervivència del passat romà a l'actual ciutat de Mèrida.

- Ser conscient del gran llegat artístic i arqueològic que el poble romà ens ha transmès.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Explicació dels continguts del dossier i visualització del power: 2h

- Realització de les activitats de consolidació i d'avaluació: 1h

DESENVOLUPAMENT

L'experiència es podrà fer després d'haver estudiat repassat les característiques principals de la casa romana i els seus elements decoratius i de tenir uns breus coneixements de mitologia clàssica. Preferentment, es farà al tercer trimestre.

El professor o professora farà l'explicació, amb comentari de les imatges, durant dues sessions, o una sessió i mitja, i, a continuació, els alumnes realitzaran les activitats a l'aula (o a casa).

El professor o professora també podrà demanar als alumnes explicacions o imatges complementàries.

METODOLOGIA

-Explicació teòrica a classe, complementada amb visualització i comentari d'imatges, seguint el dossier i el power adjunt.

- Realització d'activitats complementàries, que poden ser avaluades (també es poden fer a casa, com a activitats de consolidació).

CRITERIS D'AVALUACIÓ

S'avaluaran les activitats complementàries que figuren en el dossier, si el professor o professora ho creu convenient:

La nota de les activitats es comptarà dins el 10% de la nota trimestral.

Si el professor o professora ho creu convenient, pot preguntar i avaluar l'explicació teòrica dins l'examen trimestral de la tercera avaluació, sense avaluar les activitats de consolidació.

CONCLUSIÓ

És una activitat d'ampliació que permetrà als alumnes aprofundir en coneixements adquirits al llarg del curs.

Aquesta experiència pot ajudar a transmetre als alumnes una visió global de l'educació donat que es treballa un centre d'interès des de diferents matèries d'una manera viva i amena .

ANNEX

Dossier complementari amb les explicacions de cada mosaic.

Power-point amb les diferents imatges dels mosaics.

II. ELS MOSAICS: MOTIUS I TÈCNICA DE CONSTRUCCIÓ.

QUÈ ÉS UN MOSAIC?

Encara que són d'origen asiàtic, el bressol del mosaic cal situar-lo a Grècia i el seu màxim perfeccionament i difusió fou en el món Romà. Es va utilitzar tant en decoració del sòl com per a cobrir parets.

Els mosaics pavimentals son de dos tipus: l'anomenat **"opus sectile",** format per grans peces de calissa, marbre o altres pedres, amb formes geomètriques de rombes, quadrats, cercles... i per altra banda l' **"opus tessellatum",** format por petites peces anomenades tessel·les. En general, la tendència d'aquestes obres fou la d'adaptar el tema del mosaic a la destinació de l'estància. Així a les termes es representaven peixos o escenes de riu, en el vestíbul de la casa el gos que guarda, en el triclini o menjador motius relacionats amb àpats i aliments, a l'atri escenes que recorden la natura...

LA CONSTRUCCIÓ D'UN MOSAIC:

Sis eren el professionals que realitzaven aquestes obres d'art:

- L'anomenat "pictor imaginarius", era l'artista que s' encarregava de dissenyar el dibuix; el que avui en dia denominem l'esbós. A més a més de dirigir el treball, realitzava les parts més complicades de l'obra. El seu salari era de 175 sestercis.
- La persona que passava "l'esbós" al terra era el "pictor parietarius", que cobrava 75 sestercis diaris.
- El "musivarius", rebia 60 sesterços i la seva funció era posar tessel·les en el paviment.
- Les tasques d'albanyileria les feia el "lapidarius structor", que cobrava 50 sestercis.
- El tècnic que preparava la barreja o morter era "calcis coctor", amb un salari de 50 sestercis.
- Finalment, el "tessellarius", que tallava el material preparant les tessel·les, tenia el mateix sou que aquest últim.

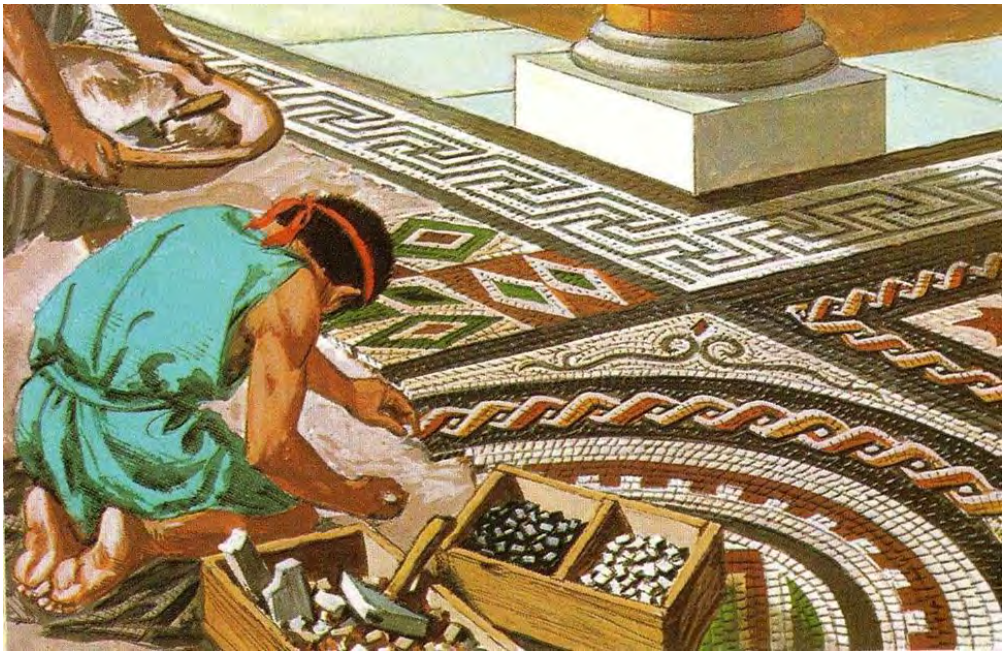

Els materials utilitzats eren pedres calisses, fang cuit, vidre o marbre. Els mosaics del Museu Nacional d'Art Romà, tracten de la Mitologia, les carreres de carros, figures geomètriques..

Si partim del sol natural, la preparació per col·locar un mosaic, segons el cèlebre arquitecte Vitrubi seria: primerament es col·locaria una capa de pedres. A sobre d'aquesta, va un morter de sorra, calç i rajola fragmentada. A sobre, s'estén una altra capa formada per 3 parts de gra de rajola cuita i una de calç. Al damunt, una altra capa de calç, sorra i rajola fragmentada. Finalment, un bany de calç. Després, es col·locaria el mosaic pròpiament dit.

Els artistes romans se sentien orgullosos de les seves obres, i una vegada acabada la signaven. En el seu origen, hi va haver una inscripció on es llegia:

C (olonia) A (ugusta) E (merita) F (ecerunt) SELEVCVS ET ANTHVS.

III. EL MUSEU NACIONAL D'ART ROMÀ DE MÈRIDA.

L'actual Museu Nacional d' Art Romà, va substituir l' antic Museu Arqueològic de Mèrida, construït el 26 de Març de 1838. El 19 de Setembre de 1986 s'inaugurava la seu actual del Museu, obra de Rafael Moneo Vallés, exponent clau de la Romanització d' Hispania, explicada a través de las peces recuperades del jaciment d'Emèrita.

A més a més de museu, és un centre investigador i difusor de la cultura romana. Fou projectat per assumir noves incorporacions sorgides de la constant investigació arqueològica emeritense.

IV. ELS MOSAICS DEL MUSEU:

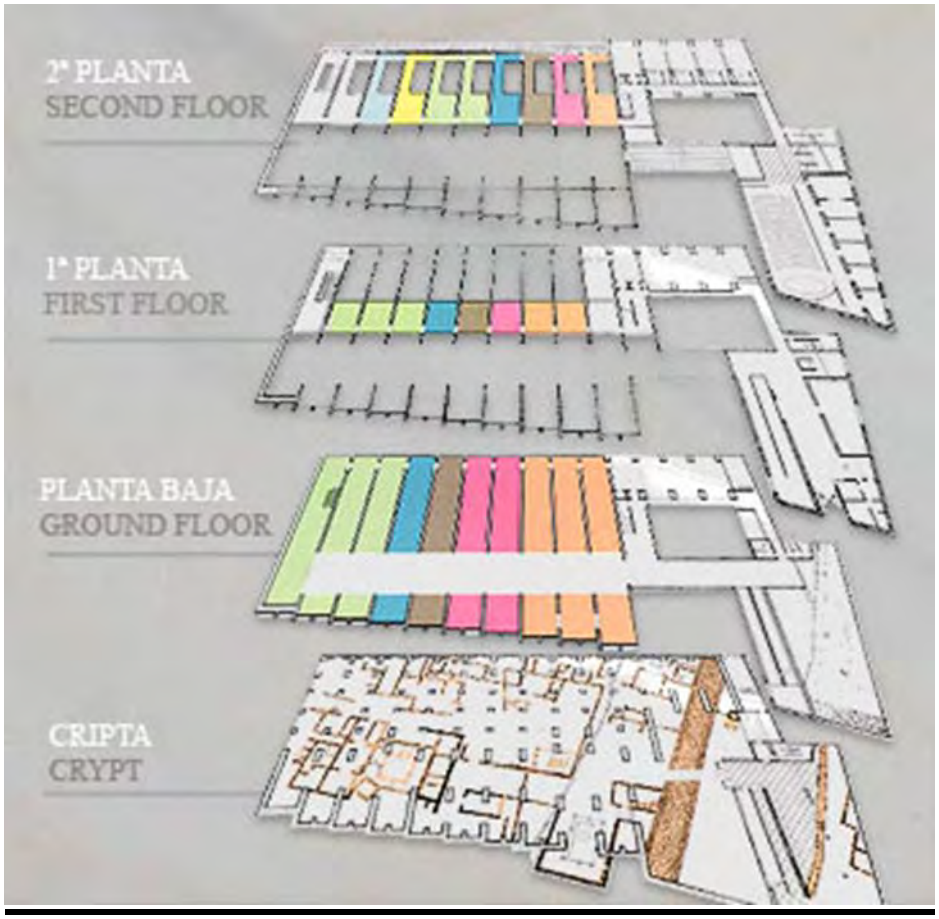

MOSAIC D'ANNUS PONIUS

El mosaic signat per l'artista emeritense Anniboniu, està situat a la sala V de la planta baixa del museu. És una clara mostra de la descomposició de la forma clàssica que es produeix a les províncies de l' Imperi. Fou trobat l'any 1910 a prop de l'estació de ferrocarril. Datat a la segona meitat del segle IV o principi del segle V. Si a principi del segle V, Mèrida fou envaïda pels suevs i posteriorment pels visigots, tindríem davant dels nostres ulls un dels últims mosaics romans.

Es tracta d'una escena de Bacus, déu del vi, fill de Júpiter. Teseu, una vegada havia matat al cèlebre Minotaure, va tornar a la seva pàtria. Abans es va aturar a l'illa de Naxos, on abandonà la seva estimada Ariadna. El déu Bacus la va trobar i es va casar amb ella. El mosaic reflexa el moment de l'arribada a l'illa de Naxos del déu Bacus, acompanyat pels membres del seu seguici, i el seu retrobament amb Ariadna, que apareix dormida a l'esquerra.

A l'esquerra veiem l'Ariadna i a la dreta es troba el deu Bacus. Una pantera gira el cap per beure líquid que vessa la gerra que el deu té a la seva mà dreta. El personatge que té les cames, peus i banyes de mascle cabrit i llargues orelles peludes es Pan, deu dels camps i els pastors. Aquest està mostrant la nuesa, bellesa de l'Ariadna a Bacus. Aquest mosaic té també la particularitat de que està signat per l'artista. A l'angle superior esquerre vegem:

EX OFFICINA ANNI PONI. De l'oficina, del taller de Annius Ponius.

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

A la Planta Baixa hi ha una sala (sala VII) dedicada a la casa romana. A l'esquerra de la nau central es troba un magnífic paviment de mosaic de finals del segle II d. C., amb el conegut episodi del rapte d'Europa. Fou trobat l'any 1958. En un solar situat a les proximitats de la plaça de braus. Les seves dimensions són de 4,45 per 2,90 metres. La seva decoració està formada per quadres negres amb creus gregues i triangles negres a les voreres. A la part central, anomenada emblema es representa el mite del rapte d'Europa. El marbre per realitzar aquesta obra prové de les canteres de Zafra..

Segons la Mitologia, Europa, filla d' Agenor, rei de Tiro estava jugant amb els seus companys a la vora del mar. De sobte, va veure un brau blanc. L'animal era el propi Zeus, pare de tots els déus, que s'havia enamorat de la noia i s'havia convertit en un brau per raptar-la. Europa, al veure que l' animal era molt manso va començar a jugar amb ell. Finalment va seure a sobre del seu llom i, aleshores, el brau va fugir mar endins emportant-se a Europa a Creta. Allí es va casar amb ella i van tenir tres fills: Minos, Rodamantis i Sarpedón. Al mosaic podem veure a Europa recoberta d'un mantell flotant que és portada per Zeus per un prat esmaltat de flors a prop de la vora del mar. La tonalitat del mar es mostra d'un verd i blau clar. La ribera del mar apareix plena de petites flors.

ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de “Las Tiendas”

A Mérida no coneixem las ruïnes de cap vivenda modesta, tot i que lògicament van existir, i tampoc comptem amb restes significatives de les cases que formaven part del conjunt intramurs. Però, sí estan ben documentades les grans mansions suburbanes que abracen una amplia cronologia compresa entre los segles I i IV d. C. (cases del "Mitreu", "Amfiteatre", "Casa-basílica" etc.) i les vil·les, quintes o cortijos campestres, disseminades per l’extens territori de la colònia.

Vil·la de “Las TIENDAS”

Situada a uns 18 km de Mèrida, era una "vil·la" romana regentada por algun personatge adinerat d’ Augusta Emèrita.

Resulta impressionant considerar l’ enorme superfície 20.000 km2 concedida als colons fundadors d’Augusta Emèrita. Foren diversos els repartiments efectuats a raó d’unes cent hectàrees per família i encara van sobrar terres per assignar. El territori colonial comptava amb tota classe de recursos naturals: mines, canteres, bons terrenys de pastura i superfícies de conreu. Una xarxa viària comunicava la colònia amb els límits territorials.

Les parcel·les, amb el temps i per diversos motius, acabaren en mans d’uns pocs propietaris, latifundistes, qui des de les seves vil·les administraven les seves possessions.

La població benestant es traslladà a les seves possessions rústiques per poder viure amb les mateixes comoditats que a la ciutat, però sense estar sotmesos a uns impostos asfixiants. Les vil·les passaren aleshores a convertir-se en centres de producció agropecuària, en els que es va desenvolupar, en certa manera, una economia autàrquica.

La part principal de las vil·les la constituïa la vivenda del propietari (dominus), i estava realitzada amb decoracions luxoses. Aquesta vil·la tindria dependències enormes, amb mosaics de grans dimensions com el de LA CACERA DEL SENGLAR situat al "tablinum" de 10,80 per 8,50 metres. Amb l’ajut d’un esbós realitzat al Museu Romà i amb la superposició de tres dels molts mosaics que tindria aquesta vil·la, ens podrem imaginar per un moment la grandesa del lloc. Posseïa un pati central, a traves del qual es distribuïen les diverses dependències. Els altres mosaics són el de la NEREIDA i el del GENET I PANTERA.

EL NUS DE SALOMÓ

El famós nus de Salomó apareix en molts mosaics romans però sobre tot en aquest mosaic de la Villa de las Ventas.(El de la Nereida o el de la cacera del senglar). És un símbol molt antic que te diverses interpretacions: una d'elles és la immortalitat i l'eternitat perquè són unes anelles entrellaçades sense inici ni fi, com una cinta infinita. Altres vegades s'ha interpretat com el nus de l'amor, donat que són figures interrelacionades.

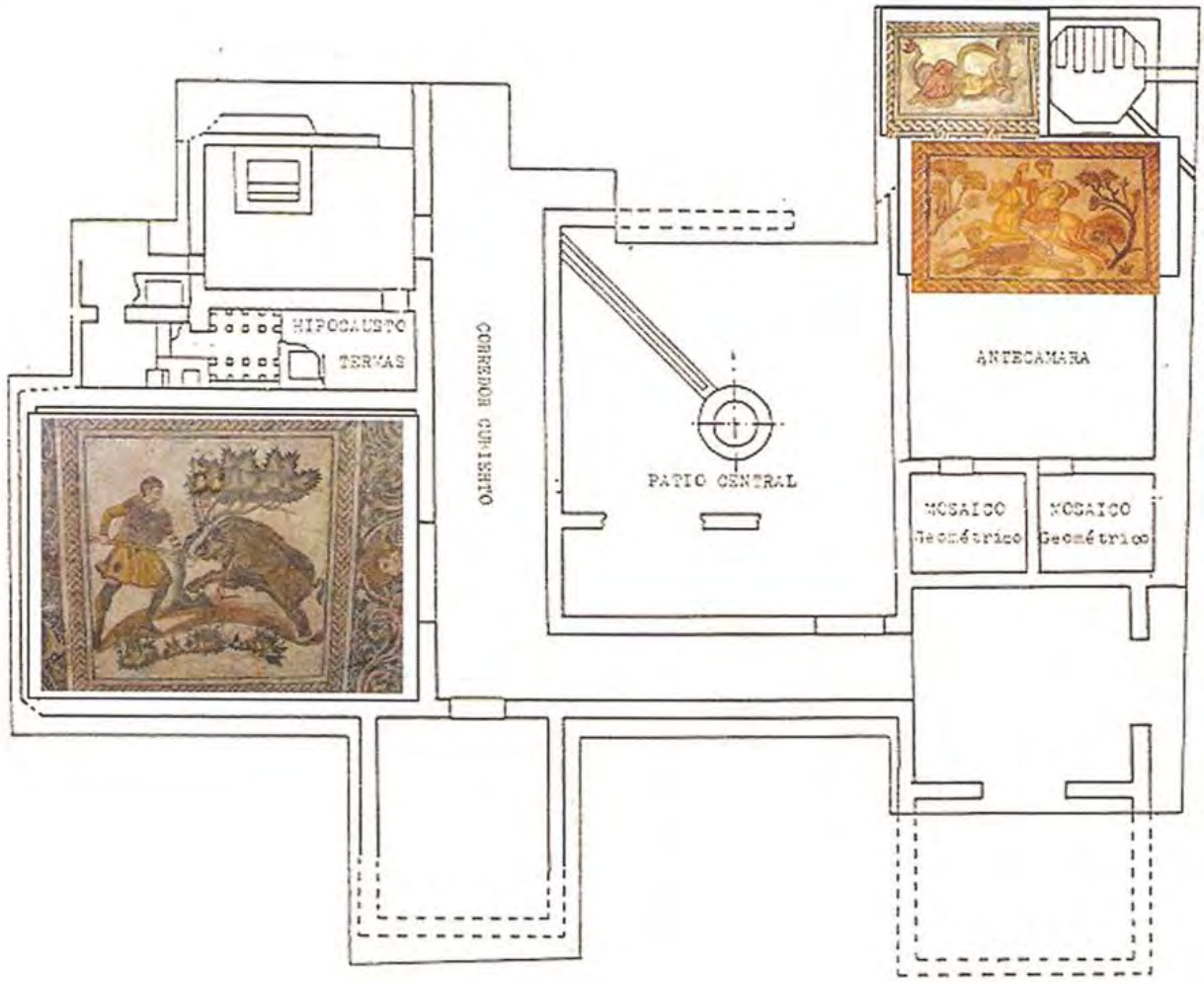

GENET I PANTERA

Al fons de la primera planta del museu es troba un mosaic procedent de la propera vil·la de "Las Tiendas". Ens mostra un genet en el mateix moment d'assestar el colp definitiu a una pantera que es remou al sentir-se ferida. La data d'aquest paviment musiu se situa cap a la meitat de la quarta centúria.

CACERA DEL SENGLAR

Aquest mosaic situat a la sala I de la segona Planta té una part central que representa una escena de cacera i al seu voltant podem observar una abundant decoració geomètrica. El quadre central és una escena de cacera d'un porc senglar. Al voltant d'aquesta escena hi apareixen les figures que representen les quatre estacions, identificades per flors i fruits propis de cadascuna, i també pels ròtols amb els seus noms: Tardor (AVTVMNVS), Estiu (HESTAS), Primavera (VIRANVS) i Hivern (HIBERNVS). Aquest paviment es data cap a la meitat del segle IV d. C.

Otoño (AVTVMNVS), Verano (HESTAS),
Primavera (VIRANVS) e Invierno (HIBERNVS).

Aquesta escena ocupa la part central del mosaic , és una escena de cacera, que agafa part del cos del caçador, part de l'alzina i part del cap de l'animal. La representació pot fer referència simplement a l'activitat favorita dels grans senyors durant el Baix Imperi. En ella es representa un caçador – el senyor de la vil·la probablement- que aguantant-se en la seva cama esquerra, assesta a la fera un cop mortal amb la seva llança o "venabulum". El porc senglar ha estat ferit per la llança i emana molta sang de la seva ferida. El terreny que se'ns suggereix en l'obra és de la part baixa de la muntanya amb matolls i alzina, arbre típic d'Extremadura.

LA NEREIDA

Aquest mosaic està situat a la segona planta, sala II. Es tracta d'un gegantí mosaic amb un quadre central en el que podem observar una Nereida cavalcant damunt un llop marí o un brau marí. Al seu voltant hi ha una decoració de panells pictòrics que, seguint la moda de l'època, pretenen imitar lloses de marbre.

Se'ns representa a la Nereida amb el mantell volant al vent damunt les seves espatlles. Està datat a la primera meitat del s IV. Les nereides eren 50 filles de Nereu, un dels déus del mar. Alguna d'elles va destacar més que la resta. Així, Tetis fou la mare del cèlebre heroi de Troia, Aquil-les; Amfitrite, fou la dona de Posidó; Galatea, estimada del ciclop Polifem, fill de Neptú. A la vora del mar li dedicaven boscos sagrats i altars, i per aconseguir una travessa feliç se'ls oferia oli, llet i mel.

MOSAIC DE BARITTO

Aquest mosaic es troba a la sala III de la segona planta. En ell es mostra com Emèrita, des del seu inici, fou una ciutat que va atreure gent de tota sort i condició. Mols aviat va actuar com un sòlid gresol en el que els nouvinguts i els habitants autòctons s'aglutinaven establint ferms llaços de convivència, fins al punt d'arribar, en poc temps, a una població total entre els 20 000 i 35 000 habitants. Eren persones arribades de les altres províncies hispanes, Tarraconense y Bètica, així com nombrosos emigrants d'àrees greco-parlant, al Mediterrani oriental. Un bon nombre d' immigrants eren comerciants, però sobre tot foren militars que es traslladaven de ciutat en ciutat enrolats en cohorts o legions. Alguns, els més veterans, "emeriti" passaren els seus últims anys sota la protecció de la capital de Lusitània,.

També treballaren i moriren persones arribades des de la costa de Palestina, de Tànger o Marroc, com el jueu Baritto, possiblement un hebreu, a jutjar pel seu nom, que signa el mosaic exposat a la sala.

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

Aquest mosaic es mostra a la sala VII de la segona planta del museu. Hi apareixen el Set Savis grecs asseguts a les seves butaques i identificats per la inscripció del seu nom i lloc d'origen. Es mostren en actitud de discutir i analitzar, potser l'ètica i l'entorn moral del fet que es produeix a la zona inferior. Aquí, les figures representen l'escena en què Briseida es retornada a Aquil-les, esdeveniment determinant per a la guerra de Troia.

El propietari que va fer instal·lar el mosaic al terra de la seva casa, probablement en una estança dedicada a l'estudi, la tertúlia, l'oci en definitiva (otium), por servir com indici i il·lustració per a valorar l'alt nivell cultural i artístic que va arribar a tenir Augusta Emèrita.

El mosaic en sí, de dimensions bastant respectables (8,50 m x 4,80 m), alberga en el seu quadre central, envoltat per una sanefa de roleus d'heura i flors quadripètals, dues escenes ben diferenciades però relacionades entre sí: una, amb els citats Set Savis de Grècia, i l'altra interpretada, segons José María Álvarez Martínez,com a referent al cicle homèric.

Els Set Savis, que semblen estar reunits en una espècie de simposi o debat que giraria entorn a l'escena inferior. Apareixen diferenciats mitjançant una sèrie de rètols en grec, que ens indiquen el fort influx cultural que la zona oriental de l' Imperi exercí sobre la capital més occidental de tota la romanitat.

El conjunt apareix presidit per les figures de **Quiló i Tales de Milet,** en una perspectiva jeràrquica que els caracteritza. Al seu voltant es disposen la resta de savis: **Biant de Priene, Periandre de Corint, Cleòbul de Lindos, Soló d' Atenas i un altre savi no identificat** ja que no s'ha conservat el rètol que l'identifica ni gairebé la seva figura.

La representació dels savis en grup, com és aquest cas, no és massa comú. Normalment solen ser representats vestits amb el seu mantell o pallium, en actitud reflexiva i amb algun volum a les mans.

Aquesta escena inferior, com ja hem fet referència, ha estat interpretada com l'escena homèrica de la còlera d' Aquil-les El personatge preponderant, recolzat sobre una roca i la seva llança, i amb barba o barbat, s' identifica amb Agamèmnon. El segon personatge, un jove guerrer nu a la manera heroica, no posseeix més elements iconogràfics que un mantell i una espasa, tot i així ha estat identificat amb Aquil-les. El tercer sembla resultar més fàcil d'identificar, doncs es toca el cap, fet característic d'Ulisses, així com la seva maduresa, simbolitzada per la seva barba. Finalment, la figura femenina ha sigut identificada con Briseida. En no representar un moment molt concret de l'extens relat homèric i essent l'escena una mica abstracta i lliure, la interpretació d'ambdós escenes s'uneix en el fet de que els nostres Set Savis han de trobar-se reflexionant entorn la còlera del Pèlida i les seves funestes conseqüències per la futura sort dels aqueus.

MOSAIC DELS AURIGUES.

La visita al museu conclou amb la contemplació d'un important paviment de mosaic descobert al centre de la ciutat. Es pot contemplar a la sala VIII de la segona planta.

Està estructurat en forma rectangular, acabat en dos àbsides decorats amb motius vegetals. Compren dos quadres i un tondo central. En els quadres vegem els campions Paulus i Marcianus (així ho indica la paraula "nicha" o "nica" escrita junt als seus noms, mot grec que significa vencedor) en actitud victoriosa a sobre de les seves respectives aurigues. Ambdós mostren la palma del triomf en una mà i la fusta o fuet en l'altra. A l'auriga de Marcianus es destaca amb el seu nom a "Inluminator", segurament el cavall més important del tir. Fins i tot fou famós el seu amo, com podem llegir al llom de l'animal: Getuli.

El mosaic de l'auriga de Paulus té la part del rostre molt malmesa. Data de la segona meitat del segle IV.

El tondo central, inscrit en un altre quadrat a les cantonades del qual es disposen els quatre vents bufant, estava ocupat per una escena del cicle dionisíac.

V. ACTIVITATS

(matemàtiques, anglès, clàssiques i castellà)

1.-MATEMATIQUES ROMANES

Objectius de les activitats proposades:

- Consolidar els coneixements bàsics de geometria plana.
- Reconèixer un mosaic i les seves propietats.
- Construir un mosaic

Per començar...

Les diferents cultures al llarg de la història han abordat el tessel·lat per motius ben diferents: intel·lectual a Grècia, decoratiu a Roma, religiós al món islàmic,…

Els mosaics pertanyen a l'àrea de la geometria, amb ells es treballen un munt de conceptes matemàtics a més dels geomètrics: simetria i eix de simetria, estimació de resultats, coordinació visual, concepte de superfície, representació espacial, gir,… a més de la creativitat.

En aquesta activitat tractarem fonamentalment amb els mosaics del museu «Augusta Emèrita», però no podem oblidar que al món contemporani l'exemple més conegut de mosaics és el del famós artista holandès M. C. Escher, que va dibuixar sorprenents figures que encaixaven entre si formant bells mosaics. És espectacular com llangardaixos, cavallers o ocells s'acoblen a la perfecció cobrint harmoniosament el plànol.

Què és un mosaic?

Bàsicament, un mosaic és un dibuix decoratiu realitzat mitjançant tessel·les (petita peça de pedra,vidre, ceràmica...) disposades de forma harmònica sobre un fons de ciment.

Inicialment van usar la tècnica del mosaic amb motius i dibuixos geomètrics (triangles, quadrat, rectangles, rombes, etc.) en la decoració dels terres, a manera de catifa, i parets de les seves cases, banys públics i palaus.

Els mosaics han de complir dues condicions:

- Les tessel·les no es poden superposar.
- No es poden deixar espais buits, és a dir, el pla que forma el mosaic ha d'estar totalment recobert per tessel·les.

Existeixen moltes formes d'obtenir un mosaic. Els més senzills estan formats per polígons regulars del mateix tipus (per exemple quadrats, o hexàgons

regulars, o triangles equilàters), però també es poden formar mosaics combinant diversos tipus de polígons.

Anem per feina...

La vostra feina és elaborar un dossier amb diferents elements:

1. Cal buscar informació dels elements que intervenen en la construcció d'un mosaic i fer un resum d'allò que creieu que us pot resultar més útil. A continuació proposem un parell de webs que us poden ser molt útil:.

http://www.xtec.cat/~rmasip1/GEOME/geome.htm

http://www.figueraspacheco.com/LBOTELLA/mosaics/Treball2.htm

Evidentment, a la xarxa hi ha molta informació. Cal que hi doneu un cop d'ull!

2. Observeu els detalls dels mosaics següents que es troben al Museu:

«La Nereida»

«La cacera del senglar»

Fixeu-vos en els elements geomètrics que hi són presents:

- Feu un dibuix i anomeneu els elements bàsics.
- En els dos mosaics apareix l'anomenat «Nus de Salomó». Busqueu informació sobre el significat d'aquesta figura. Des del punt de vista matemàtic, es considera un «nus» de veritat? Raoneu la resposta.

(Les imatges anteriors són molt petites. Busqueu-les a la xarxa, per tal de poder desenvolupar les qüestions que us plantegem).

3. A més dels elements bàsics de geometria per a elaborar els mosaics (quadrats, triangles, hexàgons...), o la combinació de polígons per tal de formar figures més complexes. Una que apareix mol sovint en els mosaics és la «Roseta de triangles curvilinis». A continuació hi ha el detall d'un mosaic on apareix aquest element:

Busqueu informació de com es pot construir aquest element. Feu un dibuix fent ús dels estris de geometria: regle, compàs...

4. I ara, una de càlcul...

Tal i com hem anat descobrint, els mosaics estan fets amb tessel·les. Aquestes peces són molt petites (o extraordinàriament petites!). Com més petita és la tessel·la, més detallat és el mosaic.

Fixeu-vos amb el mosaic de «Els Aurigues»:

Les mesures d'aquest impressionant mosaic són: 5,65 m de llarg i 4,95 m d'altura.

- Suposant que fos un rectangle, quina superfície té?
- Imaginem que cada tessel·la fos un quadradet de 0,5 cm de costat. Quantes tessel·les creus que farien falta per a construir-lo? (Expresseu el resultat en notació científica).

Més informació:

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/examples.htm

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/greek.htm

http://gwydir.demon.co.uk/jo/mosaic/maze.htm

2.-ROMAN MOSAICS IN EMERITA AUGUSTA:

The Panther Hunt Mosaic (slide 7) and The Hunting of the Boar (slide 8).

These mosaics were found in the Roman Villa of Las Tiendas located at the outskirts of Merida in the 4th century.

The hunting scenes were a very frequent theme in the mosaics that decorated Roman Villas.

TASK: Describing a picture (from an ancient mosaic).

Level: 4th ESO

Aim: To get students to describe a picture in English (oral skills)

Preparation: Brief explanation of the ppt material.

Procedure:

- Step 1- Teacher shows one of the mosaics (slide 7) to the students and asks questions about the picture to them.
- Step 2- Students are asked to describe the other mosaic (slide 8) with the help of the task sheet. Give them time to prepare the description (orally).

Time: 30-45 minutes

TASK SHEET

1. **Introduction**
   - The picture shows…
   - It is a coloured / black-and-white picture.

2. **Where?**
   - In the foreground/background you can see …
   - In the foreground/background there is/are…
   - In the middle/center there is/are…
   - At the top/ At the bottom there is/are …
   - On the left/ right there is/are …
   - Behind/ in front of … you can see…
   - Between … there is/are

3. **Who?**

   Here you describe the person/s in the picture and you say what is happening just now. Use the Present Continuous.

4. **What you think about the picture**
   - I think…
   - It seems as if…
   - Maybe…
   - … might be a symbol of…
   - The atmosphere is peaceful/ depressing…
   - I (don't) like the picture because…
   - It makes me think of …

USEFUL VOCABULARY:

hunt - hunter - hunting - horseback - shield - spear panther - blood - wild - danger - dangerous

3.-MITES I MOSAICS.

Fixa't en el mosaic del rapte d'Europa ,

ACTIVITATS

1. Busca informació al web laberinthus (http://www.xtec.cat/~sgiralt/) sobre el mite del rapte d'Europa
2. Descriu l' arbre genealògic amb els noms dels protagonistes: Zeus, Europa, Minos...
3. Respon el següent qüestionari.

    1. Qui és Europa i com és?
    2. Què tem el seu pare?
    3. Explica què li passa a Zeus.
    4. Quan Europa i les seves amigues estan a la platja, què veu Europa?
    5. Explica què fa la protagonista d'aquesta història
    6. En realitat, el toro blanc, qui era?
    7. De sobte, què fa aquell toro?
    8. Escriu el nom de l'illa on s'atura. Quin recorregut fa?
    9. Quina relació creus que hi ha entre la constel·lació de Taure i aquest mite?
    10. Quina figura hi ha a l'anvers de la moneda de dos euros grega? Saps per què?.

4. Fes una cerca d' un altre mosaic del món Romà a on estigui representat el mateix mite. Reprodueix la seva imatge i redacta les diferències que observis entre les dues representacions.
5. Recull tres recreacions pictòriques modernes del mateix mite. Apunta l'autor, títol de l'obra i descriu els quadres.

4.- VA DE MITOS.

En este mosaico las figuras representan la escena en que Briseida es devuelta a Aquiles, despúes del célebre episodio de la cólera de Aquiles.,suceso determinante para la guerra de Troya.

ACTIVIDADES

1. ¿Sabes a qué se refiere el episodio de la cólera de Aquiles?
2. La escena pertenece a la ILIADA, poema épico de Homero.
   Busca en la obra, el fragmento al que hace referencia la escena y léelo atentamente.
3. Identifica los cuatro personajes de la escena. Debes anotar sus nombres y realizar una descripción de cada uno.
4. Inventa un diálogo entre estos personajes que reproduzca la situación que están viviendo.
5. La Ilíada, como tantas otras obras literarias, también ha sido trasladada a la pantalla. ¿Conoces la versión cinematográfica de La Ilíada, Troya, de Wolfgang Petersen? Si es así, indica en que difiere a la hora de tratar este episodio de Briseida, Aquiles y Agamenón.

VII. BIBLIOGRAFIA

- http://museoarteromano.mcu.es/index.html
- http://colonia-augusta-emerita.blogspot.com.es
- http://fresno.pntic.mec.es/jpan0004/index.htm
- http://teselashispanas.blogspot.com.es/2014/06/el-mosaico-de-los-siete-sabios-de-merida.html

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

Carmen Blasco, Margarita Bachs, Rosa Ribas i Lina Vilamitjana

ELS MOSAICS DEL MUSEU D'EMERITA AUGUSTA

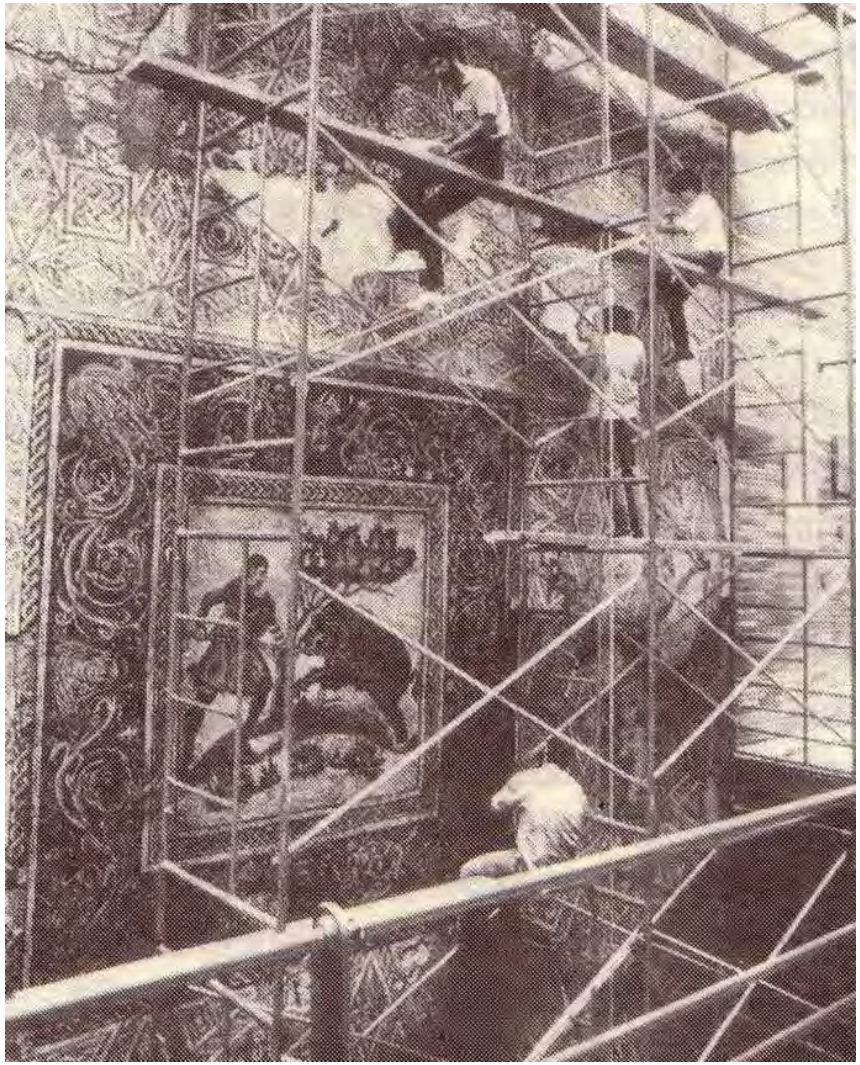

MOSAIC D'ANNUS PONIUS

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

MOSAIC DEL RAPTE D'EUROPA

ELS 3 MOSAICS de LA VILLA de "Las Tiendas"

MOSAIC DE GENET I PANTERA

MOSAIC DE LA CACERA DEL SENGLAR

TARDOR (AVTVMNVS), ESTIU (HESTAS), Primavera (VIRANVS) HIVERN (HIBERNVS).

MOSAIC DE LA NEREIDA

MOSAIC DE LA NEREIDA

MOSAIC DE BARITTO

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS SET SAVIS GRECS

MOSAIC DELS AURIGUES

MOSAIC DELS AURIGUES

MOSAIC DELS AURIGUES

EL NUS DEL REI SALOMÓ

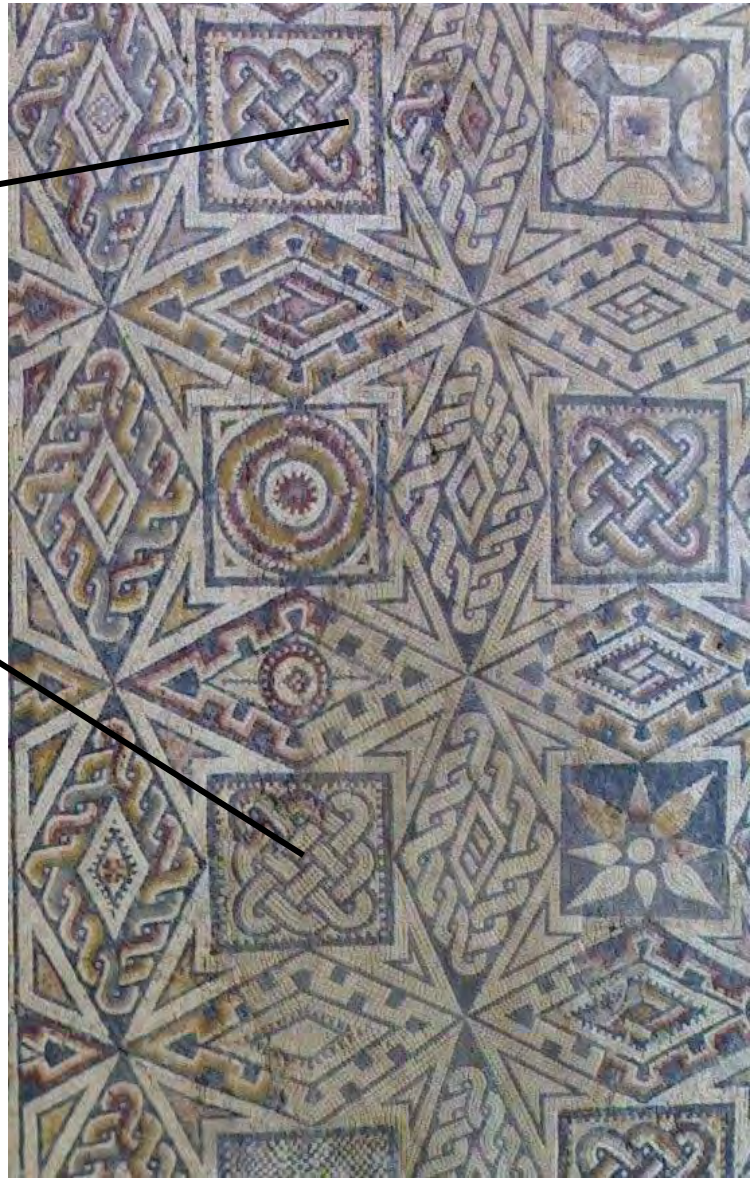

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT: ***HISPÀNIA ROMANA: EMERITA AUGUSTA I SEGÒBRIGA.*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***HISPÀNIA ROMANA: EMERITA AUGUSTA I SEGÒBRIGA***
Nivell i curs	Llatí 2n Batxillerat
Nom de l'autor/a	Francesca Vila Alsina
Centre	Institut Montilivi
Població	Girona

DESCRIPCIÓ

Es tracta d'una activitat pensada per a 2n de Batxillerat, que pretén completar el material que figura en el llibre de text utilitzat a classe. Consisteix en una explicació, amb comentari d'imatges, de la història i arqueologia d' Emerita Augusta i Segòbriga, dins el context de la Hispània romana, i en la realització d'exercicis complementaris que permeten treballar tant la llengua com la civilització material.

OBJECTIUS

- Descriure els aspectes més importants de la història i arqueologia d'Emerita Augusta i Segòbriga, dins el context de la Hispània romana.
- Visualitzar i comentar, a través de les imatges incorporades en el dossier, els principals testimonis arqueològics d'aquestes dues ciutats.
- Presentar als alumnes alguns exercicis complementaris, referents a la llengua llatina (inscripcions,text de Frontí) i a la civilització (mots encreuats, imatges i fotografies), com a activitats de consolidació.
- Valorar la pervivència del passat romà a l'actual ciutat de Mèrida.
- Ser conscient del gran llegat artístic i arqueològic que el poble romà ens ha transmès.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Explicació de la ciutat romana d'Emerita Augusta: 1h
- Explicació del jaciment de Segòbriga: 1 h
- Realització de les activitats de consolidació i d'avaluació: 2h

DESENVOLUPAMENT

L'experiència es podrà fer després d'haver repassat les característiques principals de la ciutat romana (estudiades a 1r de Batxillerat) i d'haver explicat els trets principals de la Tarraconense o Hispània Citerior (Tàrraco, Bàrcino, Emporiae i Ilerda). Preferentment, es farà al tercer trimestre.
El professor o professora farà l'explicació, amb comentari de les imatges,

durant dues sessions, o una sessió i mitja, i, a continuació, els alumnes realitzaran les activitats a l'aula (o a casa).
El professor o professora també podrà seleccionar alguna fotografia més de la carpeta adjunta.

METODOLOGIA

-Explicació teòrica a classe, complementada amb visualització i comentari d'imatges, seguint el dossier adjunt.
- Realització d'activitats complementàries, que poden ser avaluades (també es poden fer a casa, com a activitats de consolidació).

CRITERIS D'AVALUACIÓ

S'avaluaran les activitats complementàries que figuren al final del dossier, si el professor o professora ho creu convenient:
a) Mots encreuats.
b) Identificació d'imatges de gladiadors d'Emèrita.
c) Relació d' imatges d'un espectacle d'Emporiae amb els edificis de Mèrida.
d)Lectura d'un fragment de *l'Art d'estimar* d'Ovidi, relacionat amb el circ.
e) Identificació de noms mitològics presents en alguns rètols dels carrers de Mèrida.
f) Identificació dels personatges d'un relleu mitològic del Museu Arqueològic de Mèrida.
e) Transcripció i traducció d'un text epigràfic de Segòbriga.
f) Traducció d'un fragment d'un text de Frontí sobre Segòbriga.

La nota de les activitats es comptarà dins el 10% de la nota trimestral.
Si el professor o professora ho creu convenient, pot preguntar i avaluar l'explicació teòrica de la Lusitània (Emèrita Augusta i Segòbriga) dins l'examen trimestral de la tercera avaluació, sense avaluar les activitats de consolidació.

CONCLUSIÓ

L'activitat permetrà que els alumnes aprofundeixen en el material que tenen en el llibre de text de 2n de Batxillerat i facilitarà que el docent incideixi en els aspectes que prèviament ha pogut visitar "in situ".
Aquesta experiència pot ajudar a transmetre als alumnes d'una manera viva i amena la idea de la presència romana a la Lusitània.

ANNEX

Dossier complementari *Hispania romana: Emerita Augusta i Segòbriga*
Fotografies de la visita

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……

……

……

……

……

……

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

……

……

……

……

So, now which labours have no painting?

Which one has two representations?

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _____, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean _____.
3.The Second Labor concerned the Lernean _____, a snake with nine _____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian _____.
5. This animal was sacred to _____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____
8.The Fifth Labor involved cleaning the _____ _____.
9. To do this Hercules caused two _____ to run downhill.
10. The Sixth labour was a battle with the Stymphalian _____.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big _____.
12. The Seventh labour was to deliver the bull from _____ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King _____ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labour was to capture the _____ _____ of _____.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful _____ of Hippolyta, Queen of the _____.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken _____, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between _____ and _____.
18. The Tenth Labor was to bring back the _____ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the_____ of _____; today the area is called the Straits of _____.
20. The Eleventh Labor was to fetch the _____ _____ of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _____ and released him from his rock.
22. Hercules got _____ to fetch the _____ for him while he held up the _____.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____.

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……LABOUR 3. ERYMANTHIAN BOAR

……DEATH OF HERCULES….

……LABOUR 2 THE LERNEAN HYDRA…

…LABOUR 7 THE CRETAN BULL

……LABOUR 5 AUGEAN STABLES….

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

…11 THE GOLDEN APPLES (ANTAEUS)

…LABOUR 12 CERBERUS

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON…

……1. THE NEMEAN LION

So, now which labours have no painting?

Labour 9: The Belt of Hippolyte
Labour 8: The Horses of Diomedes
Labour 6: Stymphalian Birds
Labour 4: Cerynian Hind

Which one has two representations?
Labour 10: Cattle of Geryon
One represents Hercules killing the giant Geryon and the other depicts Hercules pushing apart the mounts Calpe and Abyla,

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _EURYSTHEUS___, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean ____LION_____.
3.The Second Labor concerned the Lernaean ___HYDRA_____, a snake with nine ____HEADS_____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian ____DEER__.
5. This animal was sacred to ___GODDESS DIANA____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____BOAR_____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____EXHAUSTING IT_____
8.The Fifth Labor involved cleaning the ___AUGEAN STABLES
9. To do this Hercules caused two ___RIVERS__ to run downhill.
10. The Sixth labor was a battle with the Stymphalian _____BIRDS___.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big ____RATTLE____.
12. The Seventh labor was to deliver the bull from _____CRETA__ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King ___MINOS__ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labor was to capture the HORSES of _KING DIOMEDES_.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful ___BELT__ of Hippolyta, Queen of the AMAZONS__.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken BY HERCULES_, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between __HERCULES__ and _THE AMAZONS_.
18. The Tenth Labor was to bring back the _CATTLE_ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the___PILLARS__ of __HERCULES__; today the area is called the Straits of _GIBRALTAR__.
20. The Eleventh Labor was to fetch the GOLDEN APPLES of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _TITAN ATLAS_ and released him from his rock.
22. Hercules got __ATLAS__ to fetch the APPLES_ for him while he held up the ___ROCK___.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____DOG___.

The 12 Labours of Heracles

A Mythic Warrior

III CURS ARQUEOLOGIA
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

A bit of Hercules’ life (a.k.a. Heracles)

Hercules was the Roman name for the greatest hero of Greek mythology: Herakles. He was the son of the supreme god Zeus and a mortal woman called Alcmene.

He was known as the strongest of all mortals and his symbols were a club and a lion skin which he wore on his head.

Hera, Zeus’ wife, hated Heracles so much that she turned him mad; as a result, he killed his whole family. After realising this terrible event, he travelled to Athens to ask the Oracle of Delphi. The Oracle told him to punish himself to redeem his acts, so he went to his uncle, Eurystheus of Argos and submitted himself to be his servant. There’s no need to mention that Erystheus was a cruel and wicked man who gave him what was later known as The Twelve Labours, though at first there were only ten!!

This is how the Greeks represented the labours in the temple of Zeus at Olympia.

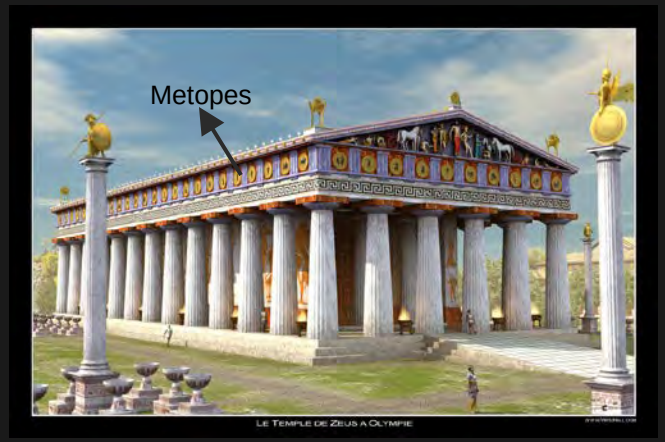

These drawings are the reconstruction of the metopes , small squares with reliefs, showing Hercules labours.

The Nemean Lion

- So, there was this place called Nemea, which was being troubled by a giant lion that couldn't be hurt by sword or spear.
- Eurystheus orders Heracles to go and kill this monster.
- Heracles goes to Nemea, finds the lion, and strangles it to death using his hands.
- After he kills the lion, Heracles skins it and wears its hide as a cape.

The Lernean Hydra

- Eurystheus orders Heracles to go kill the Hydra.
- This monster was a huge venomous snake with a hundred heads.
- The Hydra was particularly hard to kill because when you cut off one head, two more sprouted in its place.
- Heracles defeats this nasty creature with the help of his nephew Iolaus.
- When Heracles cuts one of the Hydra's heads, Iolaus burns the stub with fire, which keeps the head from growing back.
- After the Hydra was dead, Heracles dipped his arrows in its venom, making them deadly poisonous.

The Ceryneian Hind

- Now the king orders Heracles to capture an incredibly fast deer with golden horns.
- Some say that Heracles snared the deer with nets, others say he pounced on it while it was asleep, and still others say that he just ran behind it until it got too tired to run anymore.
- No matter who you talk to, though, everybody agrees that Heracles caught the hind and brought it back to Eurystheus.

The Erymanthian Boar

- Next, Eurystheus orders Heracles to capture a giant boar and bring it back alive.
- This is actually a lot harder than killing it, because after Heracles captures the animal he's got to carry it all the way back to Argos.
- Of course, Heracles totally pulls it off and shows up carrying the boar over his shoulders.

It's said that Eurystheus was so scared when he saw the boar that he ran and hid in a big jar.

The Augean Stables

- Okay, so this Labor is totally gross.
  - Heracles has to go to the stables of a dude named Augeas, who apparently had more oxen than anybody else in the world, but had also never bothered to clean up after them.
  - Yep, that's right. The Augean stables are filled with massive amounts of dung, and guess who has to clean it up?
  - Heracles manages to pull this off by diverting the course of the Alpheius River, which washes through the stables and takes away all the poo.

The Stymphalian Birds

- Heracles is ordered to go to the Stymphalian Lake and rid it of a flock of man-eating birds.
- Some say that he does this by making a bronze rattle, which he shakes and shakes until they're scared away.
- Others say that just shoots them all with his Hydra-poisoned arrows.

The Cretan Bull

- Next, Heracles has to travel to the island of Crete and captures the divine bull, who is said to be the father of the Minotaur, the monster that the hero Theseus later defeats.
- He manages this with the help of King Minos of Crete, and travels back to Greece on the back of the bull as it swims across the Mediterranean.

The Horses of Diomedes

- Next, Heracles is sent to capture the horses of King Diomedes. "Capturing Horses," you say, "That doesn't seem too hard."
- Oh yeah, what if those horses just happen to be man-eaters? That's right... King Diomedes is in the habit of feeding his horses the flesh of people that get on his nerves.
- When Heracles shows up, though, he turns the tables and feeds Diomedes to his own horses. After that, the vicious horses chill out a bit, and Heracles takes them away.

The Belt of Hippolyte

- Ninth on the agenda is obtaining the belt of Hippolyte, the queen of the Amazons.
- The Amazons were a tribe of warrior women, who only dealt with men when they felt like having babies. They either killed or got rid of any male children that came along and only raised the females.
- Heracles goes to their queen and asks her nicely for her belt. Amazingly, she agrees.
- However, Hera decides that this one was way too easy for Heracles, and she appears in the form of an Amazon and rallies the warrior women against Heracles.
- Heracles thinks Hippolyte has betrayed him and, after kicking a lot of Amazons, he kills her before sailing away with her belt.

The Cattle of Geryon

- Heracles has to sail all the way to an island called Erytheia, which is way out in what we now call the Atlantic Ocean.
- (To the ancient Greeks, this was the end of the world. They called the Atlantic "Oceanus" and thought of it as a giant river that encircled the world.)
- On the island of Erytheia there is a giant named Geryon, who has three bodies and three sets of legs all connected at the waist. It's Heracles' job to steal Geryon's beautiful herd of cattle.
- Heracles borrows a giant golden cup from the sun god Helios and sails across the Mediterranean to the island.
- Before he can take the cattle, Heracles has to kill the giant and his two-headed dog that guards them.
- Then Heracles herds the cattle into his golden cup-boat and sails back to Greece.

The Golden Apples of the Hesperides

- When Heracles gets back with the red cattle of Geryon, the king tells Heracles that he's not going to count the killing of the Hydra because Iolaus helped Heracles. He also won't count Heracles' cleaning of the Augean stables because he used a river to do it, instead of his own manpower.
- Eurystheus tells Heracles to go fetch some golden apples from the nymphs known as the Hesperides. These golden apples were Hera's wedding gift when she married Zeus.
- To get the apples, Heracles enlists the help of the Titan Atlas, who is doomed by Zeus to hold the sky up on his back.
- When Atlas comes back with the apples, however, he suggests that Heracles keep the sky on his shoulders while Atlas delivers the apples to Eurystheus.
- Heracles thinks this sounds like a trick. Our hero "agrees" with Atlas, but tells the Titan to take back the sky for a second while Heracles puts a pad on his shoulders to ease his burden. When Atlas takes the sky back, Heracles says, "See ya!" and heads off with the apples.
- After Heracles takes the apples to Eurystheus, Athena returns the golden fruit to the Hesperides.

Cerberus

- For the twelfth and final labour, Eurystheus thinks up the worst thing he can imagine: Heracles has to bring back the three-headed hellhound, Cerberus, Hades' vicious beast that guards the gates of the underworld.
- Heracles makes his way down to meet Hades, god of the dead.
- While in the palace, Heracles comes across Theseus, and another dude name Pirithous with their butts glued to a bench. The story goes that Theseus had agreed to help his buddy, Pirithous, try to woo Persephone, Hades' wife. As punishment, Hades magically glued them to a bench.
- Heracles pulls with all his might and frees Theseus from the bench.When Heracles tries to pull Pirithous up, however, the underworld starts shaking – Hades is not happy.
- Heracles and Theseus leave Pirithous and run out .
- Heracles goes before Hades and asks to borrow Cerberus for a bit, so that the hero can complete his final labour.
- Hades is cool with it as long as Heracles can wrestle the dog into obeying without using weapons.
- Our hero finds Cerberus and squeezes the animal with his muscle bound arms. Cerberus bites, scratches, and puts up a fight, but Heracles refuses to let go.
- Eventually, Cerberus realizes he's been beaten and chills out.
- Heracles takes Cerberus back for Eurystheus to see and then returns the hellhound to Hades.
- With that Heracles' Twelve Labours are complete. He has finally atoned for killing his wife and children.
- When he gets back to Thebes he gives his wife Megara to his friend Iolaus and goes on his merry way.

Death of Hercules

Heracles had a great many other adventures, in after years as well as in between his Labours. It was poisonous Hydra venom that eventually brought about his death. He had allowed a centaur to ferry his wife Deianara across a river, and the centaur had attacked her on the other side. Heracles killed him with an arrow, but before he died he told Deinara to keep some of his blood for a love potion. Deinara used some on Heracles' tunic to keep him faithful; little realizing that it had been poisoned with Hydra venom from the arrow. When Heracles put on the tunic , it burned his skin and died in agony. In the Olympus, he was recognised as a god after reconciling with Hera. She allowed him to marry her daughter and live among the gods.

Task on Hercules

Now, take your handout and

1. Order the Zurbaran’s paintings on Hercules’ Labours
2. Write down which labour is represented in each of them.

Good luck and may the gods be with you or as an ancient Roman would say Bonam Fortunam et *Dei vobiscum* !

Short animated video on Hercules labours

Click on the image to watch it.

MYTHOLOGICAL PAINTINGS IN THE PRADO MUSEUM

Diego Velázquez 1599-1660
The Drinkers or The Triumph of Dionysus
La Fragua de Vulcano Apollo at the Forge of Vulcan or Hephaestus' workshop
The God Mars
The Spinners or The Fable of the Arachne
Mercury and Argos (See Rubens' rendition too)

Goya 1746-1828

Saturn devouring his Son
The Fates -Las Parcas o Atropos
The Colossus- El Coloso

Titian (Tiziano) ca.1485-1576

Tityus
Ticius , a giant, is assassinated by Apollo and Diana for having raped their mother, Latona. He is punished to the underworld where two buzzards devour his liver, which grows eternally.
Sisyphus
The King of Corinth climbs the mountain carrying a boulder to the top of the mountain. When he reaches the top, the rock falls down and he starts over for eternity, as a punishment by Pluto, god of the underworld. His sin: tricking the gods, even to escape death.
The Bacchanal of the Andrians
The effects of wine on the island of Andros, where wine flowed.
Danae and the Shower of Gold- Danae recibiendo la lluvia de oro
Jupiter possesses the princess in the form of golden rain.
Venus and Adonis- Venus y Adonis (See Carracci's depiction)

Annibale Carracci 1560-1609

Venus, Adonis and Cupid
Venus, the goddess of love and beauty, is accidentally wounded by his son Cupid, triggering her love for Adonis. Adonis dies in the end.

Peter Paul Rubens 1577-1640

The Three Graces
The Birth of the Milky Way (Hera with the infant Heracles)
The Rape of Europa- El rapto de Europa (Jupiter)
Landscape with Psyche and Jupiter-
The Rape of Proserpina- El rapto de Proserpina (Pluto and Proserpina)

Pluto, the god of the underworld, kidnaps Proserpina, Ceres' daughter. Ceres is the goddess of the earth. Jupiter concedes Proserpina the right to spend a part of the year with her mother, when the earth produces fruits.
Ceres and Pan- Ceres i Pan
Orpheus and Eurydice- Orfeo y Eurídice
The Rape of Ganymede- El Rapto de Ganimedes
Jupiter was so taken by Ganymede's beauty that he transformed into an eagle to carry her off to Mount Olympus, where she became his cup-bearer.
Perseus freeing Andromeda- Perseo y Andrómeda
The Judgement of Paris- El Juicio de Paris (Juno, Venus and Minerva)
Achilles Discovered by Ulysses- Aquiles descubierto por Ulises
Prometheus, Jupiter's son, steals the fire to give it to Humanity.
Deucalion and Pyrrha-
Satyr- El Fauno
Silenus, the guardian of the forest is depicted with goat ears and a beard, and clothed in buckskin.
Mercury and Argos (See Velazquez')
Meleager and Atalanta Hunting the Wild Boar of Calydon
The goddess Diana sent a giant wild boar to ravage the kingdom of Calydon. Meleager, the king's son, and his beloved Atalanta organize a hunt with the help of castor and Pollux, their cousins.

Guido Reni 1575-1642

Hippomenes and Atalanta
Atalanta, the daughter of Schoenus, king of Arcadia, is offered for marriage to anyone able to outrun her in a race. Hippomenes, with the help of Venus, who gave him 3 golden apples, tricks her into stopping to collect them, thus winning the race.

Francisco de Zurbaran 1598-1664

The Labours /Trials of Hercules- Los trabajos de Heracles

1. Hercules wrestling with the Nemean Lion
2. Hercules fights the Hydra of Lerna
3. The Ceryneian Hind
4. The Erymanthian Boar
5. The Augean Stables- Hercules diverts the course of the river Alpheus
6. The Stymphalian Birds
7. The Cretan Bull
8. The Mares of Diomedes
9. Hippolyte's Belt
10. The Cattle of Geryon (Hercules pushes apart the mounts Calpe and Abyla)
11. The Apples of the Hesperides - Herakles fights Antaeus
12. The Capture of Cerberus

13. Death of Hercules

Paolo Veronese 1528-1588
Venus and Adonis

José de Ribera 1591-1652
Ixion
The King of the Lapiths who was condemned by the gods to spin round bound to a burning solar wheel for eternity. His crime: killing his father-in-law in his own house, thus breaking xenia.
Tityus - Ticio (See Titian)

Joachim Patinir ca.1480-1524
Crossing the River Styx or Charon and his boat- El Paso de la Laguna Estigia
Entrance into Tartarus or Hades across the river Styx in Charon's boat.

Jacob Peter Gowy 1632-1661
The Fall of Icarus- La caida de Icàro
Hippomenes and Atalanta- Hipómenes y Atalanta

Erasmus Quellinus the Younger 1607-1678
The Rape of Europa- El Rapto de Europa

Jan Cossiers 1600-1671
Prometheus carrying the Fire- Prometeo trayendo el fuego

Eugenio Cajés 1577-1642

Leda's Fable

Vila Alsina, Francesca

Hispània romana: Emerita Augusta i Segòbriga

1 MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

1 INTRODUCCIÓ

2 MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

a Fundació

b Estructura de la ciutat:

- Àrea funerària

- L'habitatge: la Casa del Mitreu

- Els fòrums

- Els edificis destinats als espectacles

c Museu Nacional d'Art Romà

3 SEGÒBRIGA

4 REFERÈNCIES

5 ACTIVITATS

1. MÈRIDA (EMERITA AUGUSTA)

1. Introducció

La ciutat de Mèrida va ser fundada el 25 aC per veterans *(emeriti)* de Cèsar, pertanyents a la *Legio X Gemina* i la *Legio V Alauda*. D'aquí ve el nom de *Mérida.* El sobrenom d'*Augusta* deriva d' *Augustus,* el títol que va rebre Octavi quan va ser emperador.

Els romans havien arribat a la península ibèrica amb motiu de la lluita contra els cartaginesos en les anomenades guerres púniques, en les quals les dues grans potències de l'època, Roma i Cartago, es disputaven el control de la Mediterrània. Entre les conquestes romanes importants a la península ibèrica, destaca la de Cartago Nova (futura Cartagena), on hi havia riques mines de plata, propietat de la família cartaginesa dels Barca. A més de lluitar contra els cartaginesos, els romans també varen sotmetre les tribus indígenes, sobretot a l'àrea celtibèrica, on va destacar el setge de Numància (actual Sòria) i també a l'àrea lusitana, on els soldats hagueren d'enfrontar-se a les guerres de guerrilles fetes pel líder lusità Viriat. La conquesta romana de Sagunt, ciutat que es trobava sota el domini cartaginès, va ser considerada un *casus belli* per part dels cartaginesos i el motiu de l'inici de la segona guerra púnica.

Mérida es va veure afectada per les guerres lusitanes. Molt a prop, hi havia una altra ciutat, Segòbriga (lloc del qual se'n tenen poques referències històriques, entre elles la de l'atac de Viriat), que es va veure afectada per les guerres celtibèriques.

La lusitana va ser una de les zones més difícils de conquerir; era una de les províncies més salvatges, que va costar més de romanitzar.

El propi August va haver de venir a la península ibèrica en un intent de conquerir la zona dels càntabres i durant un temps va residir, malalt, a Tarragona.

El 197 aC, s'havia dividit la península ibèrica en Hispània Ulterior (la de més enllà, la part occidental, la més allunyada de Roma), en oposició a la Hispània Citerior (la d'ençà, la de la zona de la costa mediterrània).

En època d'August, la Ulterior va dividir-se en Bètica i Lusitània, aquesta última amb capital a Emèrita Augusta. El 15 aC, Mèrida va esdevenir la capital de la Lusitana, fins a l'època de Dioclecià,. Aleshores, a la península ibèrica la Tarraconensis quedà subdividida, i, al final, tota Hispània tindria com a capital Mèrida, perquè era el punt més segur, i esdevindria la capital de la *Diocesis Hispaniarum.*

Guerrer lusità preromà

2.Mèrida (Emerita Augusta)

a Fundació

Els romans sempre triaven molt bé el lloc on havien de fundar la ciutat. En el cas de Mèrida, hi ha diversos motius que expliquen la seva **ubicació.**

1) La presència del riu *Anas* (que era com anomenaven el Guadiana), que segurament devia ser navegable.

2) El pas de la via terrestre de la Plata, que comunicava Astorga amb Mèrida. Els romans no coneixien la continuïtat d'aquesta via fins a Galícia per Nord i a Sevilla pel Sud, tal com la coneixem avui.

3) Els turonets de l'entorn afavorien la defensa de la ciutat.

4) La zona era molt rica en recursos naturals (especialment blat), i en pedreres de marbre i de granit.

La presència del riu Anas va ser vital per a Mèrida, com va passar també a altres ciutats nascudes a la vora d'un riu, com Roma o Lutècia, per exemple, amb una illa central, que era l'element d'urbanització del territori.

El pont de Mèrida, sobre el Guadiana, el més llarg de l'imperi romà (755 m), en realitat, estava format per dos ponts, ja que la illeta central servia de tallamar.

Uns contraforts robustos aguantaven les arcades

Paral·lel al pont romà, s'hi va construir el pont modern de Calatrava.

Per abastir d'aigua la ciutat, hi havia tres **aqüeductes,** el de St. Llàtzer, el **de los Milagros** (que veiem a la fotografia de la dreta) i el de Prosèrpina, anomenat així perquè a dintre de l'aigua es va trobar una inscripció de marbre, dedicada a una dea celtibèrica, assimilada a Prosèrpina; la inscripció consisteix en una *tabula execrationis* o tauleta de maleficis.

Els aqüeductes són canals que condueixen l'aigua a través de les roques, coberts per una llosa plana, d'amplada suficient perquè hi pugui passar una persona per al seu manteniment. Un lleuger pendent permet que l'aigua vagi avançant. Les arcades als canals són excepcionals: només es construeixen per salvar els desnivells del terreny, com poden ser les valls. Hauria estat impossible fer centenars de kilòmetres d'arcades!

L'aqüeducte de Los Milagros rep aquest nom perquè sembla un miracle que s'aguanti; això és possible als càlculs que varen fer els constructors romans, però també gràcies a l'ús del ciment.

No se sap si tota la planta que se suposa tenia Mèrida estava edificada (probablement no, com tampoc ho devia estar Empúries). Tenia 85 ha. (Cf. Gerunda amb 5!).

b Estructura de la ciutat

La ciutat seguia un disseny hipodàmic, amb *cardo* i *decumanus*; al centre, les places o fòrums on hi havia els edificis civils; els espectacles quedaven extramurs; les vivendes ocupaven l'espai interior de les muralles, si bé alguna casa senyorial podia anar creixent fora de la ciutat.

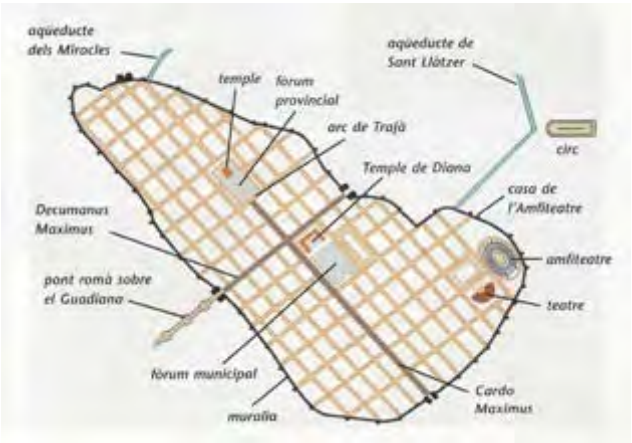

Àrea funerària

Els romans feien els enterraments fora muralla, per evitar que els morts pertorbessin la pau dels vius. Recordem que, també a Pompeia, les tombes es trobaven a banda i banda de la carretera que conduïa a la ciutat; a Roma, eren al llarg de la Via Appia, on destacava la tomba de Cecília Metel·la...

Els antics podien inhumar o incinerar els morts. Però sempre hi havia uns rituals que s'havien de seguir. Primer de tot, la desfilada de la pompa fúnebre, que comptava amb la presència de ploraneres llogades i actors amb màscares, també contractats.

S'havien de fer ofrenes als morts. L'aixovar funerari no solia ser massa ric (ceràmica, de vegades alguna joia o ungüentari...), tal com podem veure en les tombes excavades a Mérida, i tal com mostra la reconstrucció següent:

Reproducció d'una tomba amb aixovar

Entre els diferents tipus de tombes *emeritenses*, podem destacar les comunitàries, tipus **columbaris**, que contenien urnes de vidre i de ceràmica dipositades en nínxols (del llatí *nidicare,* fer un niu) on es guardaven les cendres dels morts. Ens poden recordar els enterraments fets a les catacumbes de Roma. El nom de *columbaris* deriva de *colom*, ja que ens recorden els nius dels coloms.

Recreació de columbaris al museu (amb urnes de vidre, de ceràmica, etc.) amb nínxols

Es poden observar a Mérida alguns mausoleus o panteons familiars, amb inscripció funerària que recorda qui hi havia enterrat i qui va encarregar la làpida, com la que veiem a continuació, de la família dels Voconi.

Tomba comunitària

Inscripció funerària

Altres tipus de tombes eren les ***cupae,*** on hi havia dipositades les cendres dels difunts, o els sarcòfags tipus **banyera**, que guardaven el cos del mort. Molt sovint una làpida indicava qui hi havia enterrat; el vianant que passava per allà s'aturava a llegir en veu alta i, en fer-ho, el mort *revivia* gràcies a les paraules pronunciades. Podem veure un exemple de text funerari en la transcripció dedicada a Tit Anni Corinti de 45 anys. La inscripció ens permet fer un repàs de les fórmules **H(ic) S(itus) E(st/ S(it) T(ibi) T(erra) L(evis)**

Cupae

Sarcòfag tipus banyera

L'habitatge

La ciutat devia tenir una població important. Pel que fa a la vivenda, a nivell arqueològic, destaca sobretot la casa de l'Amfiteatre i la casa del Mitreu. A través d'un recorregut per les restes d'aquesta última, podem fer un repàs de com era la vivenda senyorial romana.

És una casa del segle I que destaca sobretot pels seus mosaics i pintures, d'un estil similar als d'Empúries, d'època hel·lenística (marbres falsos pintats)..

Destaca sobretot el famós mosaic cosmològic, un dels millors de l'imperi romà, que podem apreciar a la pàgina següent.

A l'esmentat mosaic, s'hi distingeixen tres zones:

a) Zona celestial (Oriens, Ocasus)

b) Zona terrestre, més mal conservada (Zodíac)

c) Zona marina (Oceà, Tigris/Nil, Far d'Alexandria)

La casa ens permet reconstruir l'estructura coneguda de la *domus*: *ianua*, *atrium* amb *impluvium* i *compluvium*, *tablinum, balneum* i diverses sales, entre elles un magnífic *viridarium.*

Els fòrums

Com tota ciutat de nova planta, *Emerita* seguia un traçat hipodàmic amb *cardo* (el carrer central que anava de nord a sud) i el *decumanus* (el que anava d'est a oest). Al punt d'encreuament dels dos eixos principals, hi havia una plaça o fòrum. Concretament, Mèrida, com a capital provincial, tenia dos fòrums (recordem que aquest era també el cas de Tàrraco):

1) Un fòrum provincial, que no es coneix massa bé a través de les excavacions, però que se sap servia per a l'administració de tota la Lusitània;

2) Un fòrum municipal, que era el de la ciutat, d'ús quotidià.

El fòrum municipal és el que es coneix més bé. Té com a temple principal el de Diana i doble porticat. **El temple de Diana** presenta un nombre imparell de graons, com havien de tenir tots els temples romans, segons ens diu l'arquitecte de l'antiguitat Vitruvi. Així, començant a pujar els escalons amb el peu dret (*cum dextero pede*), s'arribava a dalt també amb el peu dret, que era el que portava bona sort. Era una manera de passar a una altra dimensió: de la humana a la divina. En llatí era el *templum* o, més pròpiament, l'*aedes.* En

general, els temples romans conservats són els que s'han convertit en esglésies catòliques amb el pas del temps.

Sobre el temple, destaca un arc de descàrrega, que quedava amagat pel frontó. És fet tot de granit, antigament amb estuc que li donava una gran riquesa decorativa.

Segons diversos estudis sabem que, en realitat, el temple no estava dedicat a la dea Diana, sinó que era de culte imperial. Una escultura errònia li dóna nom: la representació d'un personatge jove, amb túnica curta, que probablement es referia a Ascani,el fill d'Eneas, i que formava part del conjunt que representava Eneas fugint de Troia amb la seva família. L'heroi troià era representat donant la mà al seu fillet Ascani o Iulus, i portant el seu pare Anquises sobre les espatlles, tal com veiem en la imatge següent:

En època flàvia (Trajà i Hadrià són de la Bètica) i antonina, es va acabar de construir el fòrum, amb una basílica i un fòrum *adiectum* (adjuntat), de funció desconeguda, però que suposava una ampliació del fòrum, dit de marbre (perquè les columnes anaven folrades d'aquest material. Imitava el fòrum

d'August a Roma, amb uns escuts o *clipei,* que representaven el déu Júpiter-Amó (terra) i la Medusa amb ales al cap (element aeri). Hi faltaria Oceanus (mar) Al mig de cada un, hi hauria una Cariàtide. Representa l'harmonia del món i fa referència al segle d'Or de Grècia (Acròpolis) És precisament gràcies als fòrums de les províncies, com Mèrida, que podem deduir com era el de Roma.

Pòrtic del fòrum, amb els clipei

Els edificis destinats als espectacles

Als extrems de les ciutats romanes, hi havia els edificis destinats als espectacles: el circ, que, en el cas de Mèrida, tenia cabuda per a unes 20.000 persones, cosa que no vol dir que totes visquessin a Mèrida!); el teatre (per a unes 5.500), i amfiteatre per a unes 15.000. En general, aquests tres són els edificis més ben conservats.

Teatre

L'edifici que veiem actualment no es correspon al del moment previ a la seva restauració: només en quedaven les grades; la resta s'ha reconstruït.

El 1933 s'hi va representar la primera obra de teatre de l'època moderna: *Medea,* una tragèdia que també s'hi ha representat l'estiu del 2015.

En realitat, en aquest edifici, els romans no solien representar-hi tragèdies gregues: primer, perquè la majoria no sabien grec, i, en segon lloc, perquè entenien el teatre com un lloc de diversió. Per això preferien veure una comèdia o representacions de mims i pantomimes. Les tragèdies, en el món romà, es representaven a l'odèon.

L'estructura del teatre romà reproduïa, a les *caveae,* l'ordre de la gent dins la societat:

a) Summa cavea: a dalt de tot, el "galliner", per als esclaus i dones; noies separades dels nois "calaveres" de les famílies romanes (moralitat d'August, de la *lex Iulia)*.

b) *Media cavea:* per als grups socials entremitjos.

c) *Imma cavea:* per a senadors i cavallers; a Mérida, era molt gran, cosa que volia dir que hi havia molta gent important.

La façana reproduïa, en dos pisos, els palaus hel·lenístics, amb marbres luxosos pintats, tot formant un esclat de riquesa i de color. Una escultura de l'emperador presidia les representacions, juntament amb Apol·lo, les muses i diversos elements teatrals.

Cal recordar que els grecs construïen sempre els teatres aprofitant el pendent del terreny. Els romans, si bé podien aprofitar el vessant d'un turó (com van fer a Orange, Tàrraco o Mèrida), normalment feien els seus teatres d'obra. Van eliminar *l'orquestra*, aquell espai circular del teatre grec on se situava el cor, i així van poder ampliar l'escenari perquè els actors s'hi moguessin bé i hi tinguessin cabuda uns decorats mòbils triangulars. Recordem també que, a diferència del teló actual, en el món romà aquest anava de baix a dalt.

Darrera de l'edifici, hi havia un porticat, urinaris...

Al segle II dC, el teatre va entrar en decadència en el món occidental. Al segle IV dC, va experimentar una revifalla, però perquè s'hi representaven altres espectacles que podien ser altament atractius per un públic eminentment masculí (espectacles aquàtics femenins, entre d'altres).

Amfiteatre

L'edifici destinat a l'amfiteatre tenia capacitat per a unes 15.000 persones. Bàsicament s'hi realitzaven lluites de gladiadors, uns espectacles que tenien el seu origen a la Campània, on els enemics vençuts lluitaven en honor del difunt, i que, paulatinament, es van anar convertint en espectacles de masses. A mitjans del segle I aC, la seva influència arribà a Roma.

Pel que fa a la infraestructura, un element bàsic era el soterrani per a animals i gladiadors, que podem veure a la fotografia. Segurament, el més normal no era la lluita a mort, ja que la formació d'un gladiador era molt costosa i el *lanista* no hauria estat disposat a perdre'l fàcilment.

Plini el Vell ens diu que la sang d'un gladiador mort podia servir d'afrodisíac.

La lluita de gladiadors era molt pautada: s'hi representaven matinals amb *venationes.* A les tardes, que era quan els homes no treballaven, s'hi recreaven mites.

Dubte sobre el signe de mort: *police verso*=amagar l'espasa= vida; *iugula!* (cridat pel públic)= mort.

Trajà va oferir 115 dies d'espectacles continus de jocs, en què van lluitar de 10.000 a 15.000 gladiadors (no vol dir que morissin!). Sí que van matar milers d'animals.

Hi havia un pòdium elevat (per protegir-se de les feres), amb un mur que presentava una inscripció.

Les *caveae* (*summa, media, imma*), igual que en el teatre, reproduïen l'ordre social (al circ, no: la gent, allà, s'hi podia barrejar i, segons Ovidi, hi anava a lligar!)

L'amfiteatre i el teatre disposaven d'un *velum* per protegir els espectadors del sol.

Si s'hi celebraven naumàquies, seria amb vaixells especials (plataformes amb poca quilla). Es té una referència literària (dubtosa) d'una naumàquia realitzada a l'amfiteatre flavi, en el moment de la seva inauguració.

Circ

És el més senzill dels edificis destinats als espectacles. Les grades van ser espoliades amb el pas del temps. Avui en dia es conserva l'esplanada i s'ha reproduït la *spina* entorn de la qual els carros (bigues, trigues o quadrigues) donaven voltes (Cf. *Ben-Hur).*

Si a l'amfiteatre i al teatre les caveae reproduïen l'ordre de la societat, al circ, no. Allà la gent seia on volia i les grades oferien la possibilitat que la gent es barregés i se saltés les estrictes normes morals establertes per August, tal com podem llegir a l'*Ars amatoria* d'Ovidi.

c) Museu Nacional d'Art Romà

El 1980, es va encarregar el projecte de l'actual museu a l'arquitecte Rafael Moneo.

Hi trobem pintures de *venationes* o espectacles amb feres, que probablement es trobaven a les parets de l'amfiteatre.

Pintures de *venationes*

Escultures que representen l'emperador August, sempre idealitzat, de vegades amb el cap cobert (*capite velato*), com un *pater familias* a punt de fer els sacrificis; en altres ocasions, porta toga com els grans magistrats; i fins i tot se'l pot associar al Geni de la colònia

Còpia d'August *capite velato* (representat com qualsevol *pater familias* fent un acte religiós)

August

Bust d'un geni, probablement de la colònia

(jove hel·lenitzant idealitzat, amb el cabell llarg)

August? Drus?togat

Hi podem observar elements de decoració del teatre, com màscares.

Elements de decoració del teatre

Màscara de teatre

Aegripa Laenatus? (rei d'Alba Longa): escultura togada, amb sabates de viatger

I sobretot destaquen els mosaics i pintures:

Mosaic amb l'emblema del rapte d'Europa

Mosaic amb esvàstiques

Mosaic de la cacera del senglar

Mosaic dels 7 savis* de *l'antiga Grècia

Mosaic de la nereida

Pintures de la casa del Mitreu.

.

Mosaic de les muses.

Altres peces curioses:

La Gitanilla (retrat)

Relleu representant el mite d'Hèracles amb les serps enviades per Hera

Orarium (rellotge de sol)

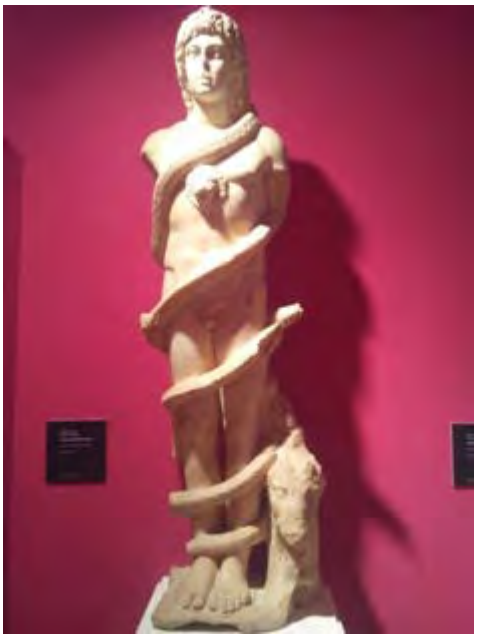

El déu persa Mitra amb la serp de la immortalitat. (Cf. Pompeia: serp com a animal protector. A Creta, és l'animal que avisa de l'arribada de terratrèmols).

Missorium*, d*isc de plata de gran qualitat, donació feta pel propi emperador Teodosi al màxim representant imperial a Hispània, el vicarius d'Emerita Augusta,la ciutat que en aquells moments era la capital de la Diocesis Hispaniarum. Es tractava d'un plat carregat de diners, regal de l'emperador. Aquest era cristià, però representat com un déu en vida.

Missorium

3. SEGÒBRIGA (Saélices) *Briga*= fortalesa; *Sego*= victoriosa

En plena Lusitània, trobem una ciutat sorprenent: Segòbriga. Està situada fora del nucli urbà actual (la població més propera és Saelices) i deduïm que era molt petita. Malgrat tot, tenia teatre, amfiteatre, circ teatre. Situada en plena Meseta, el 1931 va ser declarada monument nacional. Almagro, personatge molt influent a l'època de Franco) la va excavar i va impedir que s'hi edifiqués al voltant.

A la zona, hi havia un *castrum* celtíber, que el 146 va ser atacat per Viriat. L'autor romà Frontí ens dóna notícies d'aquest enfrontament. Però no sabem res del nucli primitiu, fins al 12 aC.

Era un *oppidum stipendiarium*, com Girona, que pagava impostos a Roma, encara que, com aquesta, presumís de ser independent.

Monedes

En època d'August, es convertí en *municipium* i va adquirir el seu màxim esplendor en època flàvia. En època visigòtica, arribaria a tenir seu episcopal, com Empúries.

Inscripció amb el nom del protector de Segòbriga: *Porci, secretari d'August.*

El fet que hi visqués el secretari d'August (*scriba Caesaris Augusti)* explica la inversió feta en la ciutat a nivell d'infraestructures i la seva bona comunicació. De fet seria una ciutat administrativa; la majoria de la població devia viure a les rodalies.

Però l'autèntica riques de la ciutat estava en les seves m**ines**. El municipi era un dels millors productors de *lapis specularis*, un guix cristal·litzat, que es pot serrar en làmines molt fines, i que s'utilitzava per fer finestres. El vidre fos era el més car, mentre que el *lapis specularis* era el segon en importància i era gairebé transparent. La font que ens en parla és la *història natural* de Plini el Vell.

Lapis specularis

La ciutat estava molt ben connectada (hi vivia el secretari d'August).

A l'entrada pròpiament dita, hi havia un **criptopòrtic** (espai obert, situat sota la ciutat, reaprofitat per fer de magatzem, perquè omplir-lo amb terra seria més car; cf. criptopòrtics d'Empúries i Arles).

La ciutat tenia **circ**, **teatre** (*caveae, sectores)* i **amfiteatre**, si bé petits.

*Representació d'uns **ludi gladiatorii** a l'amfiteatre*

El circ passava per un indret on anteriorment hi havia el cementiri.

El **fòrum** és un dels més ben conservats del món romà. Al terra, queda el testimoni d'una inscripció de Proculus Spantamicus (era de bronze, però només queda el negatiu de les lletres a la pedra).

Aquest fòrum ens permet recordar els rituals que es feien en el moment de la fundació d'una ciutat.

Bases per a les escultures

L*'augur* o *magister,* amb un bastó *litus (cayado*), dividia el cel en dreta i esquerre. En aquest lloc, després s'hi obria un forat (*mundus)* que connectaria el món infernal amb el diví. Seria un lloc sagrat on s'hi feien ofrenes.

Posteriorment, els agrimensores amb el *groma* dividien el terreny.

El p*omerium* també feia referència al moment de la fundació: amb la rella de l'arada feien anar la terra del soc que s'excava cap a un costat. A la futura Roma, era la zona que Rem saltava de manera sacrílega.

Només les ciutats de nova planta tenien ***mundus***. Potser era com un fet testimonial i de prestigi.

Mundus

A la **basílica**, s'hi van trobar moltes escultures, com aquesta conservada al museu. Algunes de les inscripcions encara es poden llegir a les ruïnes.

La inscripció ens permet repassar que el nom del dedicant va en nominatiu i el nom d'aquell a qui va dirigit en datiu.

Era una ciutat organitzada amb un cardo i un decumanus, un t**emple dedicat a Diana** (anomenada *Mater Magna*; cf. Madremanya). També disposava d'unes t**ermes monumentals:** lloc de reunió, amb palestra. És el que distingeix els romans d'altres pobles. Cf. *gymnasium*: lloc d'educació, on s'educa la ment i el cos.

***Apodyterium* amb les lleixes per a la roba**

Piscina d'aigua freda, per submergir-s'hi, no per nedar!

El **circ** passava damunt les tombes.

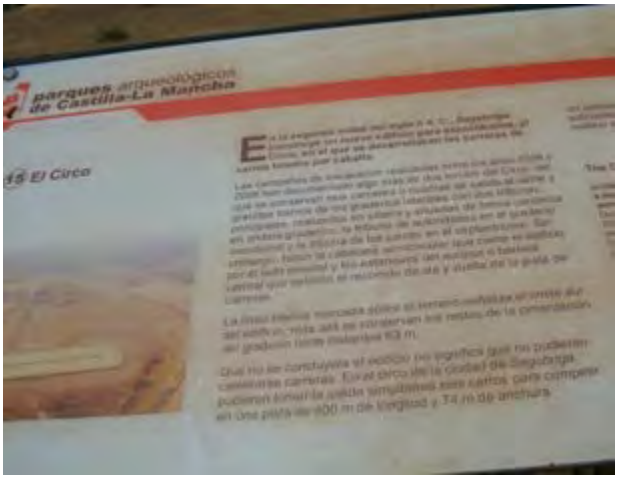

4. REFERÈNCIES

Bibliografia

AAVV, *Museo Nacional de Arte Romano. Mérida.* Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2013

TORRENT,A. i VILANOVA, F., *Llatí 2n Batxillerat*. Barcelona: Barcanova, 2009

Material de l'Equip ICE de Clàssiques

Apunts presos a partir de les explicacions de David Vivó

Pàgines web

Acueducto de los milagros [en línia]. Accessible a *:* https://es.wikipedia.org/wiki/Acueducto_de_los_Milagros (Consulta : juliol 2015)

Circo romano de Mérida [en línia]. Accessible a: http://www.minube.com/rincon/circo-romano-de-merida-a24228 (Consulta: juliol 2015)

MUSEO ROMANO DE MÉRIDA, *Concluye la reconstrucció digital del grupo de Eneas.* [en línia] Accessible a http://www.hoy.es/20101115/local/merida/concluye-reconstruccion-digital-grupo-201011151720.html (consulta: juliol 2015)

Panoramio google maps [en línia]. Accessible a:http://www.panoramio.com/photo/70722223 (Consulta : juliol 2015)

Segobriga [en línia]. Accessible a: https://books.google.es/books?pg=PA343&lpg=PA343&dq=viriatus+segobriga+frontino&sig=FZGT72_1zRyeaoyPVGx4jXN7Frs&id=CR9Zj-7d61sC&hl=es&ots=6QJsDYTrxC&output=text (Consulta juliol 2015)

5 ACTIVITATS

A) Completa els encreuats següents:

Nom: _____

LUSITÀNIA

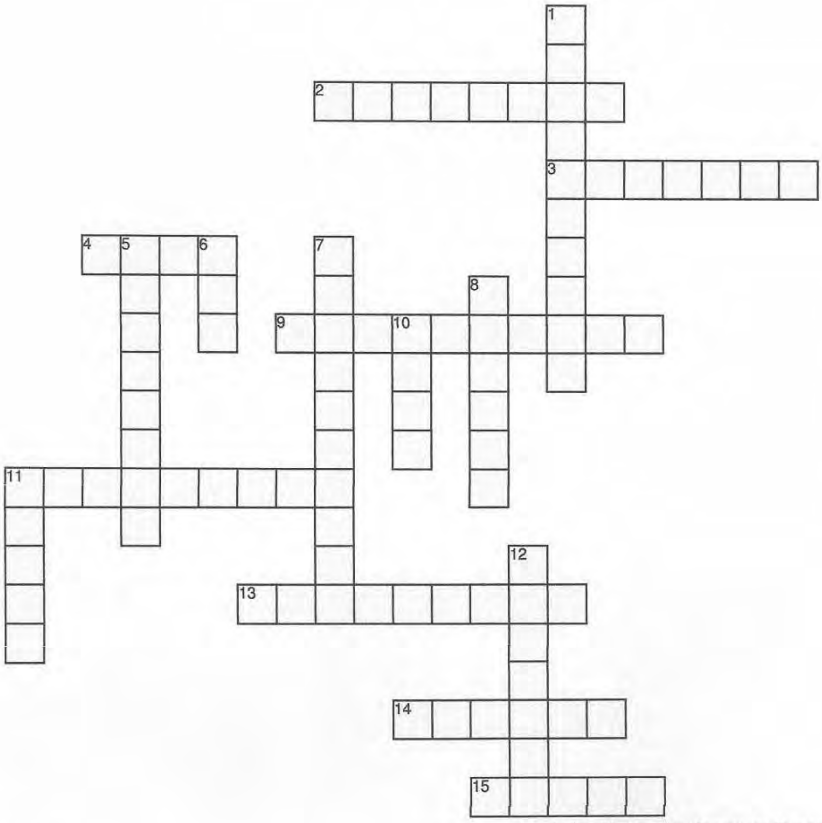

Created on TheTeachersCorner.net Crossword Maker

Horizontal

2. Aquëducte de los...
3. En llatí, soldats veterans.
4. Enterrament en...
9. Espectacles amb feres.
11. Ciutat molt pròspera de la Lusitània
13. Emerita Augusta n'era la capital.
14. Sobrenom d'Octavi.
15. En honor d'ella suposadament es construí un temple a Mèrida.

Vertical

1. Un pantà rep el nom d'aquesta divinitat
5. La part més occidental d'Hispània.
6. Divinitat oriental associada a Júpiter.
7. Lapis...
8. Casa del...
10. Riu a la vora del qual es fundà Mèrida.
11. Part del circ.
12. Autor romà que va escriure un tractat d'arquitectura.

B) A l'amfiteatre de Mérida, podem veure les maquetes següents que representen els diferents tipus de gladiadors que podien lluitar en els *ludi gladiatorii*. Fixa't bé en l'armadura i vestimenta i digues quin nom rebia cada un d'ells.

.

C) Espectacle *Emporiae*

A la ciutat romana d'Emporiae, si han representat recreacions d'espectacles romans, com pots veure en les fotografies següents.

Digues a quin tipus d'espectacle correspondrien aquestes imatges i a quins llocs es representarien.

D)Llegeix el següent text de *L'art d'estimar* d'Ovidi. Explica si els joves, sobretot els de bona família, podien esplaiar-se o si es devien sentir cohibits per les estrictes normes morals imposades per August. La gent estaria asseguda a les *caveae,* en el lloc que li corresponia, o hi hauria més llibertat que al teatre o a l'amfiteatre? Raona la resposta.

"I que no et passi per alt la cursa dels nobles cavalls: el circ, que pot encabir tanta gent, té moltes possibilitats. No és necessari fer anar els dits per expressar els teus secrets, ni tampoc fer cops de cap per indicar que has rebut els missatges; seu, si ningú no t'ho impedeix, vora la teva estimada; atansa el teu costat al seu fins allà on puguis. El bo és que la filera obliga a ajuntar-se, tant si vols com si no vols, i que has de tocar la noia per imposició de l'espai. Llavors busca un motiu de conversa amistosa, que unes paraules trivials facin sortir els primers sons: afanya't a preguntar-li amb interès de qui són els cavalls que vénen, i de seguida ves a favor d'aquell del qual ella vagi a favor, sigui quin sigui. I quan sortirà la nombrosa processó amb les imatges dels déus d'ivori, aplaudeix amb mà calorosa la teva senyora Venus. I, tal com sol passar, si per casualitat caigués una mica de pols a la falda de la noia, la hi has de treure amb els dits; encara que no n'hi hagués gens, treu-li la que no hi ha: qualsevol pretext serà bo per al teu objectiu. Si el mantell penja massa i l'arrossega per terra, plega'l, diligent, recull-lo del terra impur: de seguida, com a recompensa del teu servei, i volent-ho la noia, podràs veure amb els teus propis ulls les seves cames".

Ovidi, *L'art d'estimar.* Barcelona: La Magrana, col. L'esparver clàssic,39: 2000pp. 52-53

E) Rètols de Mèrida

A la ciutat de Mèrida, són freqüents en els carrers les al·lusions a la història i a la mitologia. Observa i comenta a quines divinitats o personatges fan referència les següents. Explica quines eren les accepcions dels déus o deesses referits.

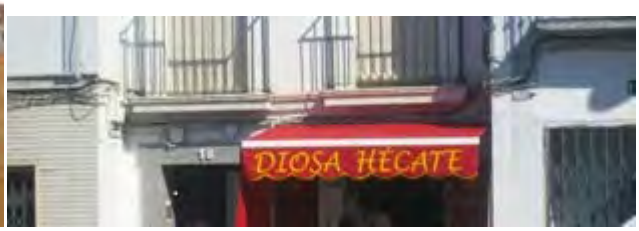

F) Museu. Podries identificar el tres personatges del relleu d'Hèracles, del Museu Arqueològic (pàgina 23)

G) Inscripció. Intenta transcriure i traduir la inscripció dedicada al *patronus* de Segòbriga (pàgina 26)

H) Text per traduir: tradueix al català el text de Frontí, marcat en negreta. El reprodueix Miguel Cortés i López a:

https://books.google.es/books?pg=PA343&lpg=PA343&dq=viriatus+segobriga+frontino&sig=FZGT72_1zRyeaoyPVGx4jXN7Frs&id=CR9Zj-7d61sC&hl=es&ots=6QJsDYTrxC&output=text

"Esta segunda estratagema le inspiró la tercera, más cruel y mas inhumana. Presentóse delante de los muros de Segobriga, intimando a los ciudadanos, que si no le abrían sus puertas y le entregaban la ciudad, a su vista iba a degollar a los hijos y esposas que había cogido prisioneros durante el sacrificio. Y los segobrigenses, dice Frontino, quisieron antes presenciar la muerte de sus prendas las más amadas, que rendir la ciudad a Viriato".

Segobrigenses cum a Viriato liberi et conjuges caderentur, praeoptaverunt spectare supplicia pignorum suorum, quam a romanis deficere *(* lib. 4. cap. 5.)

"Es verdad que en algunos códices está viciado el nombre *Segobrigenses;* pero se halla así en otros, y este suceso de la guerra de Viriato está muy naturalmente unido con el antecedente".

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT..... **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Mitologia al Prado
Nivell i curs	Optativa de Mitologia a 3r-ESO
Nom de l'autor/a	Teresa Ràmia i Elena Serra
Centre	Ins Montgrí i Baix Empordà
Població	Torroella de Montgrí i Palafrugell
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes descobriran diferents mites grecoromans a través de diferents quadres de diversos pintors exposats al Museu del Prado.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de diverses obres pictòriques i diferents pintors on apareixen personatges mitològics. Les activitats es poden realitzar al llarg de 3 hores lectives.	
DESENVOLUPAMENT	
Explicació dels deús i herois més representatius de la mitologia grecoromana.	
METODOLOGIA	
Visualització de cada obra pictòrica amb la seva explicació del mite corresponent.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i de les obres estudiades.	
CONCLUSIÓ	
Petita visió de la mitologia grecoromana a través dels principals pintors europeus que es poden visitar al Museu del Prado de Madrid.	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT ***La mitologia clàssica al Museu del Prado*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***La mitologia clàssica al Museu del Prado***
Nivell i curs	Secundària. 2n Batxillerat
Nom de l'autor/a	Mercè Enrich i M. Àngela Ayats
Centre	Ins Sant Elm, Ins Sant Feliu
Població	Sant Feliu de Guíxols
DESCRIPCIÓ	
Recorregut per les principals obres amb tema mitològic que es poden veure al Museu del Prado de Madrid	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de 17 obres pictòriques o escultòriques on apareixen personatges mitològics. Dues hores	
DESENVOLUPAMENT	
Des de la cosmogonia i la teogonia amb els deús més representatius a diferents interpretacions de mites de la generació olímpica.	
METODOLOGIA	
Visualització de la fitxa tècnica de cada obra amb l'explicació del mite representat .	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i comparació dels mites més representatius en altres representacions artístiques.	
CONCLUSIÓ	
Breu retrospectiva de la mitologia i la història de l'art de la mà dels principals pintors europeus que es poden veure *in situ* en una visita al Museu del Prado de Madrid	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

Dossier sobre ***La mitologia clàssica al Museu del Prado***

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	The God Mars by Velazquez
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	Danae and the Gold Rain
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	Tityus by Titian
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk,little brute!"	The Birth of the Milky Way
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	Mercury and Argus
6	Weave and spin , busy bee.	The Spinners
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	Sisyphus by Titian
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	The Bacchanal of the Andrians by Titian
9	She lost the race for three golden apples.	Atalanta and Hippomenes by Reni
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	Prometheus bringing the fire by Cossiers
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	Crossing the River Styx by Patinir
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	Icarus Fall by Gowy
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	The Fates by Goya
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	The triumph of Dyonisus by Velázquez
15	Round and round, like a merry-go-round.	Ixion by Ribera
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	Achilles discovered by Ulysses and Diomedes by Rubens
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	Ceres and Pan by Rubens
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	Diana and Callisto
20	Yum,yum!! I love raw meat.	Saturn devouring his son by Goya
21	Hades says: "Don't look back if you want to see you wife again."	Orpheus and Eurydice by Rubens
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	The Rape of Ganymede by Rubens
23	She says: "Oh, what a handsome boy." He says: " Gosh, what a hot girl!" The little one thinks: "Blimey, the arrow!!!"	Venus, Adonis and Cupid by Carracci
24	Mirror,mirror, who's the fairest of them all?	The Judgement of Paris by Rubens
25	The first woman to ride on a white bull for love.	The rape of Europa by Rubens
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	The Three Graces by Rubens
27	Aphrodite says: "Fill this jug with water from the river Styx."	Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens
28	Demeter says: "I want my daughter back,please Zeus help me."	The rape of Proserpina

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk, little brute!"	
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	
6	Weave and spin, busy bee.	
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	
9	She lost the race for three golden apples.	
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	
15	Round and round, like a merry-go-round.	
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	
19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	
20	Yum,yum!! I love raw meat.	

21	Hades says: “Don’t look back if you want to see you wife again.”	
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	
23	She says: “Oh, what a handsome boy.” He says: “ Gosh, what a hot girl!” The little one thinks: “Blimey, the arrow!!!”	
24	Mirror, mirror, who’s the fairest of them all?	
25	The first woman to ride on a white bull for love.	
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	
27	Aphrodite says: “Fill this jug with water from the river Styx.”	
28	Demeter says: “I want my daughter back, please Zeus help me.”	

GEOMETRIA I MOSAICS ROMANS

TEMA INTERDISCIPLINARI: CULTURA CLÀSSICA I MATEMÀTIQUES

Manel Palenzuela

ÍNDEX

I. La decoració a les domus i vil·les romanes.

II. Els mosaics romans.
1.Tècniques.
2. Motius.

III. La geometria en els mosaics.

I. La decoració a les domus i vil·les romanes

Les cases senyorials dels ciutadans benestants romans eren les domus, dins les ciutats, i les vil·les o cases de camp.

La riquesa d'aquests habitatges es mesurava no només per la grandària sinó també per la qualitat de la decoració de les parets i dels paviments.

La pintura romana es defineix segons els estils descoberts a Pompeia (Decoratiu, Arquitectònic, Ornamental o Escenogràfic)

Restes de pintures a Pompeia (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.
1.Tècniques

Hi havia diverses tècniques per a cobrir els paviments:

1. ***Opus signinum*** *:*

   Paviment llis fet amb calç i pols de rajoles, teules o àmfores, on s'encastaven pedretes representant motius geomètrics senzills .

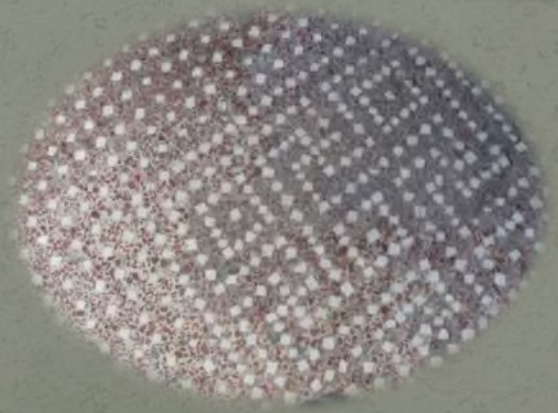

Mosaics d'opus signinum a Herculà (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.

1.Tècniques

2. ***Opus Sectile***

Paviment fet mitjançant plaques de marbre o d'altres pedres tallades en forma de rombes, de quadrats, de triangles, d'hexàgons, etc.

Podien formar dibuixos geomètrics variats.

Mosaic vil·la di Poppea (Itàlia)

Mosaic vil·la d'Adrià (Itàlia)

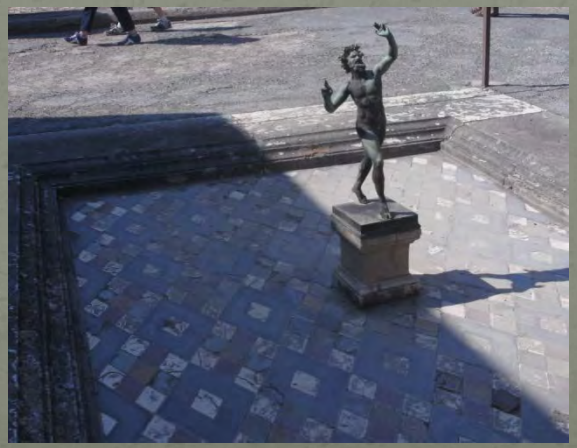

Impluvi Domus del faune. Pompeia (Itàlia)

II. Els Mosaics Romans.
1.Tècniques

3. ***Opus tessellatum***

Paviment fet amb tessel·les col·locades una al costat de l'altra sobre una base de ciment. Les tessel·les eren petits cubs, com daus, més o menys grossos segons la qualitat del mosaic.

Una varietat d'aquest era **l'*opus vermiculatum*** que utilitzava tessel·les minúscules per imitar les pinzellades d'una pintura i que es col·locava damunt una placa o *emblema* , que s'encastava al bell mig d'un altre paviment més senzill.

Restes de la Vil·la de La Olmeda (Palencia)

II. Els Mosaics Romans.

2. Motius

Els motius podien ser:

a) *Temes figuratius relacionats amb la mitologia o bé amb l'ús que tingués el lloc on es destinava el mosaic.*

b) *Motius geomètrics. Aquests podien formar tot el mosaic o bé podien envoltar mosaics figuratius o mosaics amb un emblema.*

Els Dotze Treballs d'Hèrcules

Mosaics del Museu Arqueològic de Madrid

III. La geometria en els mosaics

Intersecció de cercles

Villa Hadriani (Itàlia)

Composició de rectangles i quadrats

Domus Mitreu (Mèrida)

Primes rectes “perspectiva”

Cercles concèntrics.
Cercle inscrit en quadrat, …

Segòbriga

III. La geometria en els mosaics

Mosaics de Colors:

Museu Arqueològic de Madrid

- Cercles, semicercles, segments circulars,...

Composició de cinc octògons, …

Quadrats, cercles i octògons.

III. La geometria en els mosaics

Mosaic de Les Cràteres. Segle I. Clunia (Burgos)

Aquest mosaic té una composició circular, centrada dins d'un quadrat, envoltada de trenes . A les cantonades hi ha cràteres semiesfèriques daurades. Dins s'encadenen vuit cercles menors a l'interior dels quals apareixen unes altres cràteres campaniformes. I el motiu central és la intersecció dels vuit cercles.

Un bon exemple de l'ús geomètric !

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT Geometria i mosaics romans **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Geometria i mosaics romans
Nivell i curs	Secundària. 2n ESO.
Nom de l'autor/a	Manel Palenzuela
Centre	INS Lluís Companys
Població	Tordera

DESCRIPCIÓ

Introducció als mosaics romans i anàlisi de la geometria, bàsica, emprada pels romans per dissenyar-los.

OBJECTIUS

Introduir les tècniques bàsiques de la confecció dels mosaics romans.
Mostrar la pervivència del patrimoni històric de la cultura clàssica romana.
Identificar les diferents figures que hi composen cadascun dels mosaics.
Aplicar el concepte de tessel·les per tal de comprendre la idea d'àrea.
Calcular longituds, perímetres, i àrees de les figures identificades.
Trobar els diferents eixos de simetria de les figures analitzades.
Identificar les reiteracions de les figures per completar els mosaics.
Introduir el món de la fotografia matemàtica.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

1- La decoració a les domus i vil·les romanes.
2- Els mosaics romans.
    2.1 Tècniques.
    2.2 Motius.
3- La geometria en els mosaics.
Temporització:
Tres sessions d'una hora: Una dins l'optativa de Cultura Clàssica (apartats 1 i 2) i dues dins de Matemàtiques (apartat 3).

DESENVOLUPAMENT

Explicacions teòriques a partir del Power Point.
Anàlisi de la geometria bàsica dels mosaics presentats.

METODOLOGIA

Després de les explicacions que han de fer els dos professors, els alumnes hauran de descriure i identificar els diferents tipus de mosaics i també esbrinar les diverses figures geomètriques que els composen.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Descriu i classifica els mosaics.
Troba i classifica les figures geomètriques.
Relaciona tessel·la i àrea.

CONCLUSIÓ

Els alumnes trobaran una utilitat pràctica d'aplicació de la geometria en la decoració del món romà.

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

CERÀMICA GREGA I MITOLOGIA

Sílvia Pascual Llorens

ÍNDEX

Unitat didàctica per aplicar a 1r de batxillerat.

- Ceràmica grega: processos de fabricació i decoració
- Tipus de vasos i usos
- Estils
- Temàtica
- Annexos: vasos mitològics

La ceràmica grega: processos de fabricació i decoració

- Els vasos es modelaven al torn, s'assecaven a l'aire lliure, es decoraven i es coïen.
- La tècnica de decoració de la ceràmica grega va anar variant al llarg del temps.
- La ceràmica grega ens arriba gràcies al comerç

Tipus de vasos i usos

- A) per a emmagatzemar líquids: àmfora, pèlice, estamne i pilos.
- B) per a transportar aigua: hídria.
- C) per a barrejar vi amb aigua: cratera.
- D) per a beure: cílix, càntar, escifos i ríton.
- E) per a abocar líquids: enòcoe i olpe
- F) per a perfums i cosmètics: aribal, alabàstron, lècitos, lècitos rabassuda i píxide

Estils

- A) vasos d’estil geomètric
- B) vasos d’estil orientalitzant
- C) vasos de figures negres
- D) vasos de figures roges
- E) vasos de figures blanques
- F) vasos italogrecs

Temàtica

- Escenes mitològiques i de la vida quotidiana que ens permeten conèixer millor els diferents àmbits d'aquesta civilització antiga.

Annexos

Dionís

Hèracles

Annexos

Hades

Webgrafia

- http://www.man.es/man/dms/man/exposicion/exposicion-permanente/grecia/MAN-Guia-breve-Grecia-es.pdf
- http://ceres.mcu.es/pages/Main?btnSearch=Buscar&servletOrigen=AdvancedSearchUnion&servletDestino=AdvancedSearchUnion&ConsultaFinal={|CNQQ|on|Cultura%20griega|L@NOT|OBBQ|on|Moneda|L}&search=advancedUnion&museoUnion=MAN&mosaic=on

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT ***Ceràmica grega i mitologia*** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	***Ceràmica grega i mitologia***
Nivell i curs	Secundària. 1r Batxillerat
Nom de l'autor/a	Sílvia Pascual Llorens
Centre	Ins Arnau Cadell
Població	Sant Cugat del Vallès

DESCRIPCIÓ

Recorregut per algunes de les vitrines de ceràmica grega del Museu Arqueològic de Madrid

OBJECTIUS

Aprofundir en la ceràmica i la mitologia grega i la seva interpretació al llarg de la història de l'art.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

Recull d'alguns vasos de ceràmica grega d'estil, ús i temàtica diversa.
Tres hores

DESENVOLUPAMENT

Processos de fabricació i decoració de la ceràmica grega, tipus de vasos i usos, estils, temàtica i finalment comentari i explicació dels vasos mitològics

METODOLOGIA

Visualització de la fitxa tècnica i explicació del mite representat a cada vas.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Reconeixement dels mites i personatges treballats en diferents vasos o en altres representacions artístiques (pintura, escultura, arquitectura, numismàtica ...)

CONCLUSIÓ

Aproximació a la mitologia i la història de l'art a través d'un recorregut per les principals vitrines de ceràmica grega del Museu Arqueològic de Madrid.

ANNEX

(Material, fotografies, filmacions...)

Power point, webgrafia, fotos ...

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

COLONIA IVLIA AVGVSTA EMERITA **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	EMÈRITA AUGUSTA, CAPITAL DE PROVÍNCIA
Nivell i curs	BATXILLERAT. 2n CURS
Nom de l'autor/a	M. TERESA SEGURA LLATSER
Centre	INS FREDERIC MARTÍ I CARRERAS
Població	PALAFRUGELL

DESCRIPCIÓ

Amb aquesta unitat didàctica es pretén ampliar els coneixements que els alumnes han de tenir de la ciutat romana d'Emèrita Augusta i que ja hi són presents al currículum de la matèria de Llatí de batxillerat.

OBJECTIUS

- Desenvolupar interès per la conservació del nostre patrimoni i valorar les restes arqueològiques de l'època romana que hi ha a Mèrida.
- Reconèixer el passat romà de l'actual ciutat de Mèrida.
- Relacionar les restes arqueològiques de Mèrida amb els edificis corresponents de l'època romana.
- Identificar alguns indrets de la Península on la presència romana fou important.

CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ

- Observació d'imatges d'Emèrita Augusta.	1:30 h
- Reconeixement de les principals restes arqueològiques romanes de l'actual ciutat de Mèrida.	30m
- Reconeixement d'altres indrets de la Península amb passat romà.	30m

DESENVOLUPAMENT

– Enumerar les raons que van portar els romans a fundar Emèrita Augusta.
– Comentar l'etimologia del topònim *Emèrita*.
– Identificar imatges de la colònia Emèrita Augusta i explicar el que se'n sàpiga.
– Identificar els principals edificis en una maqueta d'Emèrita Augusta.
– Investigar quin indrets de la Península han estat declarats Patrimoni de la Humanitat.
– Entrar en diferents webs i buscar informació sobre indrets de la Península on hi va haver presència romana.

METODOLOGIA

- Llibre de text: Llatí 2 Batxillerat. Llibre de l'alumne - Batxillerat 2n. **ISBN:** 978-84-489-2440-9
- Material proporcionat per la professora
- Internet:

- http://www.xtec.cat/~sgiralt/labyrinthus/roma/urbs/emerita.htm
- http://www.artehistoria.com/v2/videos/120.htm
- https://es.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9rida_(Espa%C3%B1a)
- http://museoarteromano.mcu.es/
- http://www.spanisharts.com/arquitectura/roma_urbano.html
- http://www.spanisharts.com/arquitectura/imagenes/roma/ciudad_emeritaaugusta.html

CRITERIS D'AVALUACIÓ

– Argumentar les raons que van portar els romans a fundar Emèrita Augusta.
– Citar els edificis de l'època romana d'Emèrita Augusta que actualment es troben en força bon estat.
– Comentar quin paper va tenir la colònia Emèrita Augusta a la Península.
– Respondre correctament una sèrie de preguntes sobre Emèrita Augusta.
– Reconèixer diferents construccions d'edificis de l'època romana a tota la Península.

CONCLUSIÓ

Es pretèn que l'alumnat, a banda d'assolir les competències pròpies d'aquesta unitat prescrita pel seu currículum, arribi a desenvolupar un creixent interès pel reconeixement del nostre passat, valori la importància del manteniment del nostre patrimoni així com de la seva conservació.

Amb aquesta unitat també ha de ser capaç de reconèixer els principals edificis i construccions d'origen romà.

ANNEX

- Resum històric
- Esquema
- Power Point: "EMÈRITA AUGUSTA, CAPITAL DE PROVÍNCIA"
https://mega.co.nz/#!GQBmVB7Z

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT **Món Funerari Romà** **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	**Món Funerari Romà**
Nivell i curs	Secundària i 1r Batxillerat
Nom de l'autor/a	Montserrat Siles
Centre	INS Joan Coromines
Població	Pineda de Mar
DESCRIPCIÓ	
Introducció general als aspectes més significatius relacionats amb el món funerari de la cultura romana, a partir d'un jaciment molt concret: l'Àrea Funerària de *Los Columbarios* de Mèrida.	
OBJECTIUS	
Completar els coneixements sobre la societat romana, fixant-nos en els seus costums relacionats amb la mort.	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
1. L'enterrament romà i els seus tipus de tombes. 2. El ritual d'un enterrament. 3. Les inscripcions funeràries. 4. Els enterraments preromans: el món ibèric. Una hora	
DESENVOLUPAMENT	
A partir de les breus explicacions i les imatges recollides en 12 diapositives, explicar les característiques més importants relacionades amb el món de la mort.	
METODOLOGIA	
Visualització del PowerPoint amb les imatges i les breus explicacions, que sempre hauran de ser completades amb les explicacions del professor/a.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels diferents tipus d'enterrament romà; Identificació de les inscripcions funeràries i la seva traducció (a 4t o a 1r Batx)	
CONCLUSIÓ	
Els coneixements sobre el món funerari ajudaran a entendre més la societat d'aquella època i, alhora, ens ensenyaran a aprofundir en el món actual tot comparant el que feien abans i el que es fa ara quan arriba la mort.	
ANNEX (Recursos)	
Explicacions del professor David Vivó. Alberich, J.; Carbonell, J.; i altres. *Grecs i Romans.* Biblioteca de Recursos Didàctics Alhambra. 1994 Pàgina web El Laberint de Sebastià Giralt : http://www.xtec.cat/~sgiralt/ianua.htm Fotografies d'aquest curs i també dels dos cursos anteriors sobre Arqueologia.	

MÓN FUNERARI ROMÀ

(De l'Àrea dels Columbaris de Mèrida i altres fonts)

MONTSERRAT SILES

ÍNDEX

1. L'enterrament. Tipus.
2. Ritual d'un enterrament.
3. Les inscripcions funeràries.
4. Els enterraments preromans : el món ibèric.

1. L'ENTERRAMENT.

- El LLOC d'enterrament era a l'exterior de les ciutats, a la vora de les Vies, no gaire lluny de les portes, on s'arribaven a acumular sepultures fins a formar les NECRÒPOLIS.

Àrea funerària de Los Columbarios (Mèrida)

Necròpolis de la Porta d'Herculà, a l'anomenada Via dels Sepulcres (Pompeia)

1. L'ENTERRAMENT. TIPUS.

A la Roma antiga van coexistir dos ritus d'enterrament, amb diferències socials i temporals :

- **La incineració** va ser la forma més freqüent des del segle II a.C.
- **La inhumació,** practicada abans per la gent de condició més humil**,** es va generalitzar a partir del segle II d.C.

Enterren sense massa riqueses : capsa per cendres i objectes, amb petita boca per parlar-hi o tirar-hi alguna ofrena.

TIPUS

Els enterrament individuals més pobres i senzills eren :

- amb teules (*tegulae*) que formaven una caixa de secció triangular;
- amb àmfores reutilitzades (especialment per a infants; o bé per a adults utilitzant-ne diferents àmfores encastades);
- amb caixes fetes amb lloses de pissara.

Sepultures al Museu de Badalona

Al damunt hi podia haver

- una estela o una pedra amb el nom del difunt.
- un pedestal amb una dedicació.
- un ara o altar amb l'urna dins.
- Una cupa.

Ara del Museu de Mèrida

TIPUS

Una ***cupa*** era un sepulcre individual en forma de bagul o de mitja bóta de vi, feta amb pedra o bé feta amb teules recobertes de morter.

Àrea Funerària de Mèrida

Cupa dedicada a
Titus Annius Corinthus
de 45 anys.
Monument funerari del
s.I d.C

Necròpolis de la plaça de la vila de Madrid (Barcelona)

TIPUS

Els **columbaris** eren tombes col·lectives en forma de colomar que contenien nombrosos nínxols per guardar-hi les urnes. Eren criptes excavades a la pedra viva o bé construïdes d'obra.

Sovint havien estat construïdes per col·legis o associacions de gent humil que asseguraven un enterrament digne als seus membres.

Museu Arqueològic de Mèrida

Museu Palazzo Massimo alle Terme (Roma)

Urnes funeràries de plom i de vidre, Museu Arqueològic de Catalunya, Barcelona

Són dues tombes d'incineració, construïdes a cel obert i dedicades a dues importants famílies, els Voconis i els Julis. A la porta d'entrada hi ha les làpides dedicatòries. A l'interior hi havia les urnes funeràries i també un retrat de la família.

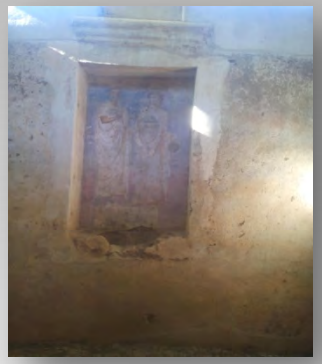

La inscripció de la família Voconia té una portafalera amb les medalles militars aconseguides pel pare, *Caio Voconio*

TIPUS

Sarcòfags:

La inhumació va fer que s'estengués el costum d'enterrar els morts en caixes de fusta o de pedra, la derivació més rica de les quals varen ser els sarcòfags.

Estaven esculpits amb motius que representaven la mort o que recordaven la vida del difunt, amb escenes mitològiques, símbols cristians...

Hi ha banyeres reconvertides en sarcòfags i també sarcòfags reconvertits en banyeres !!

Museu Nàpols

Museu Massimo alle Terme Roma

Museus Capitolins.Roma

TIPUS

Les tombes més luxoses eren els Mausoleus: sepultures monumentals en forma de temple, de torre o de casa.

Mausoleu de Cecília Metel·la. Via Àpia. Roma

La Torre dels Escipions. Tarragona.

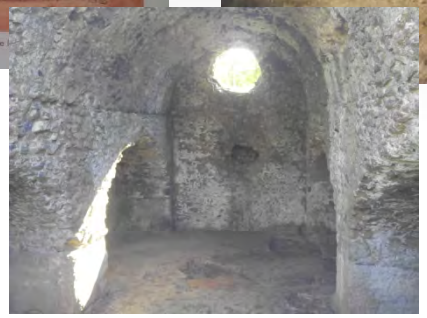

Edificis semisoterrats. Àrea de *Los Columbarios*. Mèrida

2. Ritual d'un enterrament.

- El ritual comença cridant el nom del difunt : ***Conclamatio.***
- El cos (rentat, ungit amb oli i vestit amb les millors robes) s'exposa diversos dies a l'atri de la casa.
- El dia del funeral acompanya al mort fins al lloc de la sepultura una ***pompa***: esclaus tocant flautes, trompes i trompetes, els portadors de torxes, les ploracossos professionals, els ballarins i els mims. I, si el difunt era noble, actors o esclaus es cobrien el rostre amb les ***imagines*** dels avantpassats i es pronunciava un **elogi fúnebre** del mort en el fórum.

3. Les inscripcions funeràries.

Moltes de les inscripcions comencen amb l'abreviatura **D.M.(S.)**: *Dis Manibus (sacrum)*, és a dir, "Consagrat als Déus Manes". Invocant així als déus o esperits dels morts.

A més del nom del difunt (en Datiu) també hi apareix el nom del familiar que encarrega la làpida (en Nominatiu).

Normalment al final hi ha les inicials **H.S.E.** *Hic situs est* "és en aquest lloc"

o bé **S.T.T.L.** *Sit tibi terra levis*, o sigui, "que la terra et sigui lleu"

Museu de Mèrida

[Dis] . Manibus . Sacrum
[AR]GENTariae . VERANAE. EMERitensi . ANNorum . LXV Argentarius
[VE]GETINVS . MATERTERAE . ET . PATRO
[N]AE . FACIENDVM . CVRAVIT
Hic. Sita . ES . T . Sit . Tibi. Terra. Levis

"Consagrat als déus Manes.
Argentarivs Vegetinvs s'encarregà de fer aquest monument a l'emeritense
De 65 anys Argentaria Verana, la seva tia àvia i patrona.
Aquí jau. Que la terra et sigui lleu." (Inscripció del 150 d.C. Àrea de *Los Columbarios)*

4. Els enterraments preromans. El món ibèric.

També la cultura ibèrica ens ha deixat importants mostres dels seus enterraments amb les conegudes escultures de “ les dames”, dipositàries de les urnes funeràries.

Dama de Baza

Dama del Cerro de los santos

Dama de Elche

Museu Arqueològic de Madrid

Myth Detectives: Ancient Greece and Rome

...

Spot the painting

III Curs Arqueologia
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

Mercury and Argus by Velázquez

The Triumph of Dionysus by Velázquez

The God Mars by Velázquez

The God Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

The Spinners by Goya

Saturn Devouring his Son
by Goya

The Fates
by Goya

Tityus
by Titian

Sisyphus
by Titian

Ixion
by Ribera

Icarus Fall
by Gowy

The Bacchanal of the Andrians by Titian

Danae and the Golden Rain by Titian

The Rape of Ganymede by Rubens

Atalanta and Hippomenes by Reni

Venus, Adonis and Cupid by Carracci

Orpheus and Eurydice by Rubens

The Birth of the Milky Way by Rubens

Achilles Discovered by Ulysses and Diomedes
by Rubens

The Judgement of Paris
by Rubens

The Three Graces
by Rubens

Ceres and Pan
by Rubens

Diana and Callisto
by Rubens

The Rape of Europa by Rubens

The Rape of Proserpina by Rubens

Crossing the RIver Styx by Patinir

Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens

Prometheus Bringing the Fire by Cossiers

Prometheus Bringing the Fire by Cossiers

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk, little brute!"	
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	
6	Weave and spin, busy bee.	
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	
9	She lost the race for three golden apples.	
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	
15	Round and round, like a merry-go-round.	
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	
19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	
20	Yum,yum!! I love raw meat.	

21	Hades says: “Don’t look back if you want to see you wife again.”	
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	
23	She says: “Oh, what a handsome boy.” He says: “ Gosh, what a hot girl!” The little one thinks: “Blimey, the arrow!!!”	
24	Mirror, mirror, who’s the fairest of them all?	
25	The first woman to ride on a white bull for love.	
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	
27	Aphrodite says: “Fill this jug with water from the river Styx.”	
28	Demeter says: “I want my daughter back, please Zeus help me.”	

The 12 Labours of Heracles

A Mythic Warrior

III CURS ARQUEOLOGIA
Elena Serra i Albert
Teresa Ràmia i Albiol

A bit of Hercules' life (a.k.a. Heracles)

Hercules was the Roman name for the greatest hero of Greek mythology: Herakles. He was the son of the supreme god Zeus and a mortal woman called Alcmene.

He was known as the strongest of all mortals and his symbols were a club and a lion skin which he wore on his head.

Hera, Zeus' wife, hated Heracles so much that she turned him mad; as a result, he killed his whole family. After realising this terrible event, he travelled to Athens to ask the Oracle of Delphi. The Oracle told him to punish himself to redeem his acts, so he went to his uncle, Eurystheus of Argos and submitted himself to be his servant. There's no need to mention that Erystheus was a cruel and wicked man who gave him what was later known as The Twelve Labours, though at first there were only ten!!

This is how the Greeks represented the labours in the temple of Zeus at Olympia.

These drawings are the reconstruction of the metopes , small squares with reliefs, showing Hercules labours.

The Nemean Lion

- So, there was this place called Nemea, which was being troubled by a giant lion that couldn't be hurt by sword or spear.
- Eurystheus orders Heracles to go and kill this monster.
- Heracles goes to Nemea, finds the lion, and strangles it to death using his hands.
- After he kills the lion, Heracles skins it and wears its hide as a cape.

The Lernean Hydra

- Eurystheus orders Heracles to go kill the Hydra.
- This monster was a huge venomous snake with a hundred heads.
- The Hydra was particularly hard to kill because when you cut off one head, two more sprouted in its place.
- Heracles defeats this nasty creature with the help of his nephew Iolaus.
- When Heracles cuts one of the Hydra's heads, Iolaus burns the stub with fire, which keeps the head from growing back.
- After the Hydra was dead, Heracles dipped his arrows in its venom, making them deadly poisonous.

The Ceryneian Hind

- Now the king orders Heracles to capture an incredibly fast deer with golden horns.
- Some say that Heracles snared the deer with nets, others say he pounced on it while it was asleep, and still others say that he just ran behind it until it got too tired to run anymore.
- No matter who you talk to, though, everybody agrees that Heracles caught the hind and brought it back to Eurystheus.

The Erymanthian Boar

- Next, Eurystheus orders Heracles to capture a giant boar and bring it back alive.
- This is actually a lot harder than killing it, because after Heracles captures the animal he's got to carry it all the way back to Argos.
- Of course, Heracles totally pulls it off and shows up carrying the boar over his shoulders.

It's said that Eurystheus was so scared when he saw the boar that he ran and hid in a big jar.

The Augean Stables

- Okay, so this Labor is totally gross.
- Heracles has to go to the stables of a dude named Augeas, who apparently had more oxen than anybody else in the world, but had also never bothered to clean up after them.
- Yep, that's right. The Augean stables are filled with massive amounts of dung, and guess who has to clean it up?
- Heracles manages to pull this off by diverting the course of the Alpheius River, which washes through the stables and takes away all the poo.

The Stymphalian Birds

- Heracles is ordered to go to the Stymphalian Lake and rid it of a flock of man-eating birds.
- Some say that he does this by making a bronze rattle, which he shakes and shakes until they're scared away.
- Others say that just shoots them all with his Hydra-poisoned arrows.

The Cretan Bull

- Next, Heracles has to travel to the island of Crete and captures the divine bull, who is said to be the father of the Minotaur, the monster that the hero Theseus later defeats.
- He manages this with the help of King Minos of Crete, and travels back to Greece on the back of the bull as it swims across the Mediterranean.

The Horses of Diomedes

- Next, Heracles is sent to capture the horses of King Diomedes. "Capturing Horses," you say, "That doesn't seem too hard."
- Oh yeah, what if those horses just happen to be man-eaters? That's right... King Diomedes is in the habit of feeding his horses the flesh of people that get on his nerves.
- When Heracles shows up, though, he turns the tables and feeds Diomedes to his own horses. After that, the vicious horses chill out a bit, and Heracles takes them away.

The Belt of Hippolyte

- Ninth on the agenda is obtaining the belt of Hippolyte, the queen of the Amazons.
- The Amazons were a tribe of warrior women, who only dealt with men when they felt like having babies. They either killed or got rid of any male children that came along and only raised the females.
- Heracles goes to their queen and asks her nicely for her belt. Amazingly, she agrees.
- However, Hera decides that this one was way too easy for Heracles, and she appears in the form of an Amazon and rallies the warrior women against Heracles.
- Heracles thinks Hippolyte has betrayed him and, after kicking a lot of Amazons, he kills her before sailing away with her belt.

The Cattle of Geryon

- Heracles has to sail all the way to an island called Erytheia, which is way out in what we now call the Atlantic Ocean.
- (To the ancient Greeks, this was the end of the world. They called the Atlantic "Oceanus" and thought of it as a giant river that encircled the world.)
- On the island of Erytheia there is a giant named Geryon, who has three bodies and three sets of legs all connected at the waist. It's Heracles' job to steal Geryon's beautiful herd of cattle.
- Heracles borrows a giant golden cup from the sun god Helios and sails across the Mediterranean to the island.
- Before he can take the cattle, Heracles has to kill the giant and his two-headed dog that guards them.
- Then Heracles herds the cattle into his golden cup-boat and sails back to Greece.

The Golden Apples of the Hesperides

- When Heracles gets back with the red cattle of Geryon, the king tells Heracles that he's not going to count the killing of the Hydra because Iolaus helped Heracles. He also won't count Heracles' cleaning of the Augean stables because he used a river to do it, instead of his own manpower.
- Eurystheus tells Heracles to go fetch some golden apples from the nymphs known as the Hesperides. These golden apples were Hera's wedding gift when she married Zeus.
- To get the apples, Heracles enlists the help of the Titan Atlas, who is doomed by Zeus to hold the sky up on his back.
- When Atlas comes back with the apples, however, he suggests that Heracles keep the sky on his shoulders while Atlas delivers the apples to Eurystheus.
- Heracles thinks this sounds like a trick. Our hero "agrees" with Atlas, but tells the Titan to take back the sky for a second while Heracles puts a pad on his shoulders to ease his burden. When Atlas takes the sky back, Heracles says, "See ya!" and heads off with the apples.
- After Heracles takes the apples to Eurystheus, Athena returns the golden fruit to the Hesperides.

Cerberus

- For the twelfth and final labour, Eurystheus thinks up the worst thing he can imagine: Heracles has to bring back the three-headed hellhound, Cerberus, Hades' vicious beast that guards the gates of the underworld.
- Heracles makes his way down to meet Hades, god of the dead.
- While in the palace, Heracles comes across Theseus, and another dude name Pirithous with their butts glued to a bench. The story goes that Theseus had agreed to help his buddy, Pirithous, try to woo Persephone, Hades' wife. As punishment, Hades magically glued them to a bench.
- Heracles pulls with all his might and frees Theseus from the bench.When Heracles tries to pull Pirithous up, however, the underworld starts shaking – Hades is not happy.
- Heracles and Theseus leave Pirithous and run out .
- Heracles goes before Hades and asks to borrow Cerberus for a bit, so that the hero can complete his final labour.
- Hades is cool with it as long as Heracles can wrestle the dog into obeying without using weapons.
- Our hero finds Cerberus and squeezes the animal with his muscle bound arms. Cerberus bites, scratches, and puts up a fight, but Heracles refuses to let go.
- Eventually, Cerberus realizes he's been beaten and chills out.
- Heracles takes Cerberus back for Eurystheus to see and then returns the hellhound to Hades.
- With that Heracles' Twelve Labours are complete. He has finally atoned for killing his wife and children.
- When he gets back to Thebes he gives his wife Megara to his friend Iolaus and goes on his merry way.

Death of Hercules

Heracles had a great many other adventures, in after years as well as in between his Labours. It was poisonous Hydra venom that eventually brought about his death. He had allowed a centaur to ferry his wife Deianara across a river, and the centaur had attacked her on the other side. Heracles killed him with an arrow, but before he died he told Deinara to keep some of his blood for a love potion. Deinara used some on Heracles' tunic to keep him faithful; little realizing that it had been poisoned with Hydra venom from the arrow. When Heracles put on the tunic , it burned his skin and died in agony. In the Olympus, he was recognised as a god after reconciling with Hera. She allowed him to marry her daughter and live among the gods.

Task on Hercules

Now, take your handout and

1. Order the Zurbaran's paintings on Hercules' Labours
2. Write down which labour is represented in each of them.

Good luck and may the gods be with you or as an ancient Roman would say
Bonam Fortunam et *Dei vobiscum* !

Short animated video on Hercules labours

Click on the image to watch it.

III CURS ARQUEOLOGIA

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……

……

……

……

……

……

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

……

……

……

……

So, now which labours have no painting?

Which one has two representations?

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia I Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _____, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean _____.
3.The Second Labor concerned the Lernean _____, a snake with nine _____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian _____.
5. This animal was sacred to _____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____
8.The Fifth Labor involved cleaning the _____ _____.
9. To do this Hercules caused two _____ to run downhill.
10. The Sixth labour was a battle with the Stymphalian _____.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big _____.
12. The Seventh labour was to deliver the bull from _____ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King _____ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labour was to capture the _____ _____ of _____.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful _____ of Hippolyta, Queen of the _____.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken _____, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between _____ and _____.
18. The Tenth Labor was to bring back the _____ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the_____ of _____; today the area is called the Straits of _____.
20. The Eleventh Labor was to fetch the _____ _____ of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _____ and released him from his rock.
22. Hercules got _____ to fetch the _____ for him while he held up the _____.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____.

Universitat de Girona
Institut de Ciències de l'Educació
Josep Pallach

TÍTOL ACTIVITAT..... **ESTRUCTURA D'UNA EXPERIÈNCIA PRÀCTICA A L'AULA**	
Títol de l'experiència	Mitologia al Prado
Nivell i curs	Optativa de Mitologia a 3r-ESO
Nom de l'autor/a	Teresa Ràmia i Elena Serra
Centre	Ins Montgrí i Baix Empordà
Població	Torroella de Montgrí i Palafrugell
DESCRIPCIÓ	
Els alumnes descobriran diferents mites grecoromans a través de diferents quadres de diversos pintors exposats al Museu del Prado.	
OBJECTIUS	
Aprofundir en la mitologia grega i romana i la seva interpretació al llarg de la història de l'art	
CONTINGUTS I TEMPORITZACIÓ	
Recull de diverses obres pictòriques i diferents pintors on apareixen personatges mitològics. Les activitats es poden realitzar al llarg de 3 hores lectives.	
DESENVOLUPAMENT	
Explicació dels deús i herois més representatius de la mitologia grecoromana.	
METODOLOGIA	
Visualització de cada obra pictòrica amb la seva explicació del mite corresponent.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
Reconeixement dels mites i personatges treballats i de les obres estudiades.	
CONCLUSIÓ	
Petita visió de la mitologia grecoromana a través dels principals pintors europeus que es poden visitar al Museu del Prado de Madrid.	
ANNEX	
(Material, fotografies, filmacions...)	

MYTH DETECTIVES: ANCIENT GREECE AND ROME
SPOT THE PAINTINGS

Read the clues below carefully. These clues refer to the paintings you are going to see in the presentation. Watch them with attention and then write down both the title of the painting and the author next to each clue. You don't need to be a bookworm to guess the answers right, just look at the paintings!!!
When you finish explain the myth or mythological character represented in each painting. You can search the Prado Museum website https://www.museodelprado.es or the Google browser

	CLUE	PAINTING
1	After Monday, but before Wednesday in Spanish.	The God Mars by Velazquez
2	If it rains, don't forget your umbrella; too much rain may get you pregnant.	Danae and the Gold Rain
3	For rape you ended up with your liver eaten by vultures	Tityus by Titian
4	Hera says: "Wow, don't spill the milk,little brute!"	The Birth of the Milky Way
5	A hundred eyes watched over the beautiful cow. However, some music closed them.	Mercury and Argus
6	Weave and spin , busy bee.	The Spinners
7	Up and down, down and up , again and again. Damn punishment!!	Sisyphus by Titian
8	Mummy!! Where's the toilet? I'm peeing myself!	The Bacchanal of the Andrians by Titian
9	She lost the race for three golden apples.	Atalanta and Hippomenes by Reni
10	Hellios won't miss a little spark and Zeus doesn't need to know.	Prometheus bringing the fire by Cossiers
11	Charon says: "Now, the travel fare has raised to 100 drachma, you know the crisis!"	Crossing the River Styx by Patinir
12	Too close to the sun and unfortunately, the wax melted.	Icarus Fall by Gowy
13	The deaf painter painted four instead of three. Careful with the one with the scissors, she will end with your life.	The Fates by Goya
14	Some might get their driving licences suspended for heavy drinking.	The triumph of Dyonisus by Velázquez
15	Round and round, like a merry-go-round.	Ixion by Ribera
16	OK,girls. You take the rings and bracelets and I take the sword.	Achilles discovered by Ulysses and Diomedes by Rubens
17	Hey sweetie! Where do you buy these beautiful flowers?	Ceres and Pan by Rubens
18	Sorry to interrupt while you're working, but I've seen you wife with another guy.	Apollo in the Forge of Vulcan by Velázquez

19	Come on, let's take your clothes off. We're going to have a bath.	Diana and Callisto
20	Yum,yum!! I love raw meat.	Saturn devouring his son by Goya
21	Hades says: "Don't look back if you want to see you wife again."	Orpheus and Eurydice by Rubens
22	The eagle takes the handsome boy to the Olympus.	The Rape of Ganymede by Rubens
23	She says: "Oh, what a handsome boy." He says: " Gosh, what a hot girl!" The little one thinks: "Blimey, the arrow!!!"	Venus, Adonis and Cupid by Carracci
24	Mirror,mirror, who's the fairest of them all?	The Judgement of Paris by Rubens
25	The first woman to ride on a white bull for love.	The rape of Europa by Rubens
26	Three Muses holding hands in a circle have lost their clothes.	The Three Graces by Rubens
27	Aphrodite says: "Fill this jug with water from the river Styx."	Landscape with Psyche and Jupiter by Rubens
28	Demeter says: "I want my daughter back,please Zeus help me."	The rape of Proserpina

III Curs Arqueologia

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

THE 12 LABOURS OF HERCULES by ZURBARAN

1. Order the paintings and write the name of each labour

……LABOUR 3. ERYMANTHIAN BOAR

……DEATH OF HERCULES….

……LABOUR 2 THE LERNEAN HYDRA…

…LABOUR 7 THE CRETAN BULL

……LABOUR 5 AUGEAN STABLES….

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON

Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

…11 THE GOLDEN APPLES (ANTAEUS)

…LABOUR 12 CERBERUS

…LABOUR 10 CATTLE OF GERYON…

……1. THE NEMEAN LION

So, now which labours have no painting?

Labour 9: The Belt of Hippolyte
Labour 8: The Horses of Diomedes
Labour 6: Stymphalian Birds
Labour 4: Cerynian Hind

Which one has two representations?
Labour 10: Cattle of Geryon
One represents Hercules killing the giant Geryon and the other depicts Hercules pushing apart the mounts Calpe and Abyla,

III Curs Arqueologia
Elena Serra I Albert
Teresa Ràmia i Albiol

2. More about this mighty warrior. Complete the sentences with the correct word.

1. As punishment for killing his family, Hercules went to _EURYSTHEUS___, the King of Mycenae, and offered to be his slave.
2. The First Labor was killing the Nemean ____LION_____.
3.The Second Labor concerned the Lernaean ___HYDRA_____, a snake with nine ____HEADS_____.
4.The Third Labor was the pursuit of the Arcadian ____DEER__.
5. This animal was sacred to ___GODDESS DIANA____.
6. In the Fourth labour, Hercules took on the Erymanthian _____BOAR_____.
7. Hercules caught the Erymanthian beast by _____EXHAUSTING IT_____
8.The Fifth Labor involved cleaning the ___AUGEAN STABLES
9. To do this Hercules caused two ___RIVERS__ to run downhill.
10. The Sixth labor was a battle with the Stymphalian _____BIRDS___.
11. This time Hercules didn't really have to fight; he just scared them off with a big ____RATTLE____.
12. The Seventh labor was to deliver the bull from _____CRETA__ to King Eurystheus.
13. The bull's owner, King ___MINOS__ of Crete, was anxious to be rid of it.
14. The Eighth labor was to capture the HORSES of _KING DIOMEDES_.
15. The Ninth Labor was to bring back the beautiful ___BELT__ of Hippolyta, Queen of the AMAZONS__.
16. The other Amazons thought Hippolyta was being taken BY HERCULES_, so they attacked the Greeks.
17. This involved a battle between __HERCULES__ and _THE AMAZONS_.
18. The Tenth Labor was to bring back the _CATTLE_ of the monster Geryon.
19. On his way to battle Geryon, the three-bodied monster, Hercules built two gigantic pillars. For a long time these were called the___PILLARS__ of __HERCULES__; today the area is called the Straits of _GIBRALTAR__.
20. The Eleventh Labor was to fetch the GOLDEN APPLES of the Hesperides.
21. In his search, Hercules found _TITAN ATLAS_ and released him from his rock.
22. Hercules got __ATLAS__ to fetch the APPLES_ for him while he held up the ___ROCK___.
23. The Twelfth Labor, and the last, was a journey to Hades to bring up Cerberus, the three-headed _____DOG___.

MYTHOLOGICAL PAINTINGS IN THE PRADO MUSEUM

Diego Velázquez 1599-1660
The Drinkers or The Triumph of Dionysus
La Fragua de Vulcano Apollo at the Forge of Vulcan or Hephaestus' workshop
The God Mars
The Spinners or The Fable of the Arachne
Mercury and Argos (See Rubens' rendition too)

Goya 1746-1828

Saturn devouring his Son
The Fates -Las Parcas o Atropos
The Colossus- El Coloso

Titian (Tiziano) ca.1485-1576

Tityus
Ticius , a giant, is assassinated by Apollo and Diana for having raped their mother, Latona. He is punished to the underworld where two buzzards devour his liver, which grows eternally.
Sisyphus
The King of Corinth climbs the mountain carrying a boulder to the top of the mountain. When he reaches the top, the rock falls down and he starts over for eternity, as a punishment by Pluto, god of the underworld. His sin: tricking the gods, even to escape death.
The Bacchanal of the Andrians
The effects of wine on the island of Andros, where wine flowed.
Danae and the Shower of Gold- Danae recibiendo la lluvia de oro
Jupiter possesses the princess in the form of golden rain.
Venus and Adonis- Venus y Adonis (See Carracci's depiction)

Annibale Carracci 1560-1609

Venus, Adonis and Cupid
Venus, the goddess of love and beauty, is accidentally wounded by his son Cupid, triggering her love for Adonis. Adonis dies in the end.

Peter Paul Rubens 1577-1640

The Three Graces
The Birth of the Milky Way (Hera with the infant Heracles)
The Rape of Europa- El rapto de Europa (Jupiter)
Landscape with Psyche and Jupiter-
The Rape of Proserpina- El rapto de Proserpina (Pluto and Proserpina)

Pluto, the god of the underworld, kidnaps Proserpina, Ceres' daughter. Ceres is the goddess of the earth. Jupiter concedes Proserpina the right to spend a part of the year with her mother, when the earth produces fruits.
Ceres and Pan- Ceres i Pan
Orpheus and Eurydice- Orfeo y Eurídice
The Rape of Ganymede- El Rapto de Ganimedes
Jupiter was so taken by Ganymede's beauty that he transformed into an eagle to carry her off to Mount Olympus, where she became his cup-bearer.
Perseus freeing Andromeda- Perseo y Andrómeda
The Judgement of Paris- El Juicio de Paris (Juno, Venus and Minerva)
Achilles Discovered by Ulysses- Aquiles descubierto por Ulises
Prometheus, Jupiter's son, steals the fire to give it to Humanity.
Deucalion and Pyrrha-
Satyr- El Fauno
Silenus, the guardian of the forest is depicted with goat ears and a beard, and clothed in buckskin.
Mercury and Argos (See Velazquez')
Meleager and Atalanta Hunting the Wild Boar of Calydon
The goddess Diana sent a giant wild boar to ravage the kingdom of Calydon. Meleager, the king's son, and his beloved Atalanta organize a hunt with the help of castor and Pollux, their cousins.

Guido Reni 1575-1642

Hippomenes and Atalanta
Atalanta, the daughter of Schoenus, king of Arcadia, is offered for marriage to anyone able to outrun her in a race. Hippomenes, with the help of Venus, who gave him 3 golden apples, tricks her into stopping to collect them, thus winning the race.

Francisco de Zurbaran 1598-1664

The Labours /Trials of Hercules- Los trabajos de Heracles

1. Hercules wrestling with the Nemean Lion
2. Hercules fights the Hydra of Lerna
3. The Ceryneian Hind
4. The Erymanthian Boar
5. The Augean Stables- Hercules diverts the course of the river Alpheus
6. The Stymphalian Birds
7. The Cretan Bull
8. The Mares of Diomedes
9. Hippolyte's Belt
10. The Cattle of Geryon (Hercules pushes apart the mounts Calpe and Abyla)
11. The Apples of the Hesperides - Herakles fights Antaeus
12. The Capture of Cerberus

13. Death of Hercules

Paolo Veronese 1528-1588
Venus and Adonis

José de Ribera 1591-1652
Ixion
The King of the Lapiths who was condemned by the gods to spin round bound to a burning solar wheel for eternity. His crime: killing his father-in-law in his own house, thus breaking xenia.
Tityus - Ticio (See Titian)

Joachim Patinir ca.1480-1524
Crossing the River Styx or Charon and his boat- El Paso de la Laguna Estigia
Entrance into Tartarus or Hades across the river Styx in Charon's boat.

Jacob Peter Gowy 1632-1661
The Fall of Icarus- La caida de Icàro
Hippomenes and Atalanta- Hipómenes y Atalanta

Erasmus Quellinus the Younger 1607-1678
The Rape of Europa- El Rapto de Europa

Jan Cossiers 1600-1671
Prometheus carrying the Fire- Prometeo trayendo el fuego

Eugenio Cajés 1577-1642

Leda's Fable

EL MÓN DELS GLADIADIORS

Jenny Triviño i Mireia Bassols

MUSEU DE GLADIADORS DE MÈRIDA

- El museu és un centre d'interpretació sobre la vida dels gladiadors –vestimenta, armament, costums, creences, objectes de la vida quotidiana...-

Si voleu podeu fer-hi un cop d'ull:

- Només d'entrar ja ens trobem amb la màxim autoritat de l'arena: el SUMMA RUDIS. El reconeixem gràcies a la seva vestimenta: una túnica blanca amb dues franges porpres als laterals.
- Ell decideix quan comencen i quan acaben els combats, i la lluita s'inicia amb la paraula: "PUGNATE".

AMFITEATRE DE MÈRIDA

cavea

vomitoria

arena

RUDIS, NÉMESIS I LLIBERTAT

- Els gladiadors abans de cada combat fan ofrenes a la deessa Némesis (deessa de la venjança) per tal de tenir sort durant la lluita i poder aconseguir un dia el desitjat Rudis.
- El Rudis és una espasa de fusta que es concedeix al gladiador que ha guanyat varis combats, atorgant-li la llibertat.

- Els LEGIONARIS eren els encarregats de vetllar per la seguretat del públic i d'aconseguir que els gladiadors acatessin les normes del combat.

GLADIADORS I ARMAMENT

- El GLADIADOR es el que porta el *gladius* –espasa-

- I segons l'armament que portaven podien ser: reciaris, oplomacus, secutors...

RECIARI

- Es caracteritza per portar una xarxa, un trident i un punyal. Lluitava amb un armament lleuger i es protegia amb un braçalet anomenat *lorica manica* i un protector en una espatlla que rebia el nom de *galerus*.

SECUTOR

- Porta un casc amb una crinera arrodonida per impedir que se li enganxi la xarxa del reciari, i amb dos orificis amb un diàmetre específic per impedir que el trident li fereixi els ulls. Porta un *gladius* i un escut molt pesat que l'obliguen a lluitar en distàncies curtes per no esgotar-se.

OPLOMACUS

- Es caracteritza per dur un escut rodó, una daga i una llança típica dels hoplites grecs. El seu oponent normalment és el mirmilló. El seu casc és molt espectacular ja que va coronat amb una cresta majestuosa. La *manica* la porta al braç dret i les *grebes* a la cama esquerra.

MIRMILLO

- Aquest gladiador el reconeixem perquè portava una cresta en forma de peix al casc. També per la protecció al braç dret i a la cama esquerra i per l'enorme escut que el protegia. La seva arma era el gladius.

SAMNITA

- Porta un escut rectangular que li serveix de protecció per al cos i per a la cama dreta ja que a l'esquerra ja hi porta la greba, el seu casc està decorat amb plomes per distreure l'adversari i la seva arma era el gladius igual que el mirmilló.

TRACI

- Porta l'armament originari del poble traci: un escut petit i rectangular o rodó a la mà esquerra i, a la dreta, una *manica* de pell articulada; grebes que el protegeixen fins als genolls ja que l'escut és molt petit i l'espasa (sica) en forma de L per tal de ferir l'esquena del seu contrincant.

LA MORT DELS GLADIADORS

- És un mite que la mort del gladiador es decidia girant el polze avall o amunt.

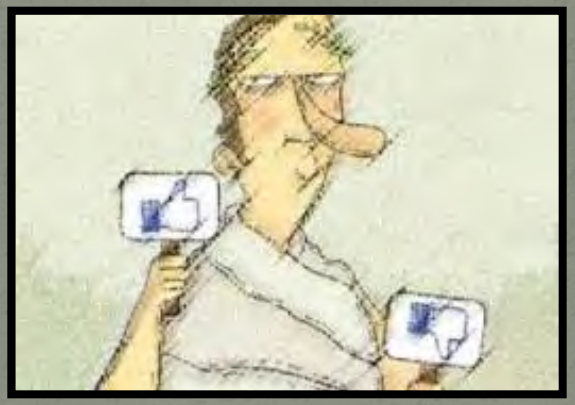

- Aquesta creença es deu a una interpretació errònea del pintor Jean-Léon Gérome al seu quadre “Pollice Verso”, de la mateixa manera que era fals que en cada combat moria un gladiador.

"Pollice Verso" de Jean-Léon Gèrome

- La realitat era ben diferent: el gest que significava la mort era el polze cap a dalt com si fos una espasa desenvainada i cridar "*iugula*" i el puny tancat amb el polze amagat i el crit de "*mitte*" significava la vida.